

DU
HERLIGE,
KJEDELIGE
UNGDOMSTID

— OM UNGDOMS STREBEN
ETTER INNLEMMELSE

HØVEDFAGSEKSAMEN I SOSIALANTROPOLOGI

TROND WAAGE

SEKSJON FOR SOSIALANTROPOLOGI / SAMISKE STUDIER

INSTITUTT FOR SAMFUNNSVITENSKAP

UNIVERSITETET I TROMSØ

AUGUST 1994

ISU/SOS. antr.

15

75C072998

Du herlige, kjedelige ungdomstid

- om ungdoms streben etter innlemmelse

HØVEDFAGSEKSAMEN I SOSIALANTROPOLOGI

TROND WAAGE

SEKSJON FOR SOSIALANTROPOLOGI / SAMISKE STUDIER

INSTITUTT FOR SAMFUNNSVITENSKAP

UNIVERSITETET I TROMSØ

AUGUST 1994

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 UNGDOMSTID I FABELVIK

1.1	Innledning.....	1
1.2	Fabelvik.....	2
	1.2.1 Hva er det ungdom i Fabelvik styrer med?.....	2
	1.2.2 Naboskapet mellom Fabelvik og Nyhavn.....	4
1.3	Problemfeltet.....	6
1.4	Ungdomstiden som overgangsfase.....	9
1.5	De første problemstillingene.....	12
1.6	Oppgavens oppbygging.....	13

kapittel 2 IDENTITETSFORVALTNING I ET UNGDOMSMILJØ **Teoretisk perspektiv og problemfelt**

2.1	Ungdomskultur og antropologiske perspektiv på kultur.....	15
2.2	Meningssystemer.....	16
	2.2.1 Tegn som meningsformidler i samhandling... ..	16
	2.2.2 Ungdomsstil som tegnsystem.....	19
2.3	Tegnetablering i integrasjonsprosesser.....	19
2.4	Integrasjon og differensiering.....	21
2.5	Sosiale personer i et kulturelt system.....	21
	2.5.1 Sosial person.....	21
	2.5.2 Sosiale situasjoner.....	22
	2.5.3 Identitet	23
2.6	Sosiale felt.....	24
2.7	Avgrensning av problemfelt og hypoteser	
	-funn og hypoteser.....	26
	2.7.1 Teoretisk avgrensning av problemfeltet og problemstilling....	29

Kapittel 3 FELTARBEID BLANT FABELVIKINGENE

3.1	Feltarbeid som metode.....	31
3.2	Feltarbeid i egen Kultur	
	-forskjellen mellom "place" og "space".....	32
3.3	Forståelse ovenifra og nedenifra.....	34
3.4	Feltarbeidet mitt.....	36

3.4.1	Skriveprosessen	42
-------	-----------------------	----

Kapittel 4 FRA KLASSEVENNINNER TIL "BILHORER" OG "FOTBALLIDIOTER"

4.1	Innledning.....	45
4.2	Møte med jentene.....	47
4.3	Diffrensieringsprosesser.....	50
4.4	Bilhorer og fotballidioter.....	53
4.5	Forhold til foreldre.....	56
4.6	Skolevalg.....	58
4.7	Guttene innvirker på forhold mellom jentene.....	59
4.8	Forakten og aksepten- "det teite og det normale".....	61
4.9	Oppsummering.....	62

Kapittel 5 GUTTENE FRA FABELVIK

5.1	Innledning.....	65
5.2	Guttene i klassen.....	65
	5.2.1 To guttergjenger.....	66
5.3	"Å henge" på kioskhjørnet.....	69
5.4	Å spille fotball krever et spekter av ferdigheter.....	71
	5.4.1. Fedre på fotballbanen.....	72
5.5	Robert de Niro i Fabelvik.....	74
5.6	Ungdomsklubben skiller guttene.....	76
5.7	Statusinventar og sosiale felt skiller guttene, eller, forskjellene er mange.....	79

Kapittel 6 UNGDOMSMILJØ I ENDRING

6.1	Innledning.....	83
6.2	Sommeren.....	85
6.3	Oppstart på ny skole	
	Med fokus på elevene i allmennfag og handelsfag.....	86
	6.3.1 Friminutt i Nyhavn sentrumsbygg.....	89
	6.3.2 Skolebussen- rangering av studieretninger.....	91
	6.3.3 Fester.....	92
	6.3.4 Den planlagte Skolefesten.....	94

	6.3.5 Fotballturnering på skolen.....	95
6.4	Endret bruk av Nyhavn som fritidsarena..	95
6.5	Det "å kjiike"- et "tilfeldig" rituale.....	98
	6.5.1 "Loding med en Burger".....	102
6.6	Biljardspillet maskulinitet og ynde.....	103
	6.6.1 Biljardsalongen et sted for markering av kjønnsroller.....	106
6.7	Jentene på biljardsalongen.....	108
6.8	Når grenser for gjengene blir uklare oppsummering.....	109

Kapittel 7 "ALT E' SÅ KJEDELIG"

7.1	Innledning.....	117
7.2	Hvordan kjedsomhet gjøres relevant i samhandling.....	119
	7.2.1 Når det artige blir kjedelig.....	120
	7.2.2 Når det kjedelige blir artig.....	120
	7.2.3 Heltidskjedere og situasjonskjedere.....	121
7.3	Om å kjede seg med stil.....	123
7.4	Kjedsomhet og sted.....	124
7.5	Den kjedsomme tid.....	125
	7.5.1 Framtidsdrømmene.....	126
7.6	Open-ended situations. - eller situasjoner som ingen ende har.....	128
7.7	Ungdomstiden som den famlende livsfase.....	129
7.8	Kjedsomhet som passiviserende aktivitet.....	131
7.9	Oppsummering.....	132

Kapittel 8 AVSTANDSSKAPENDE SIGNALER OG INTEGRERENDE PROSESSER

Eller; Sladder og overlegenhet henger nøye sammen

8.1	Innledning.....	137
8.2	Baksnakking.....	138
	8.2.1 Baksnakking integrerer, men differensierer.....	139
	8.2.2 Om hvordan antropologen kan virke inn på samhandling...	145
8.3	Om å overse og bli oversett.....	146
8.4	Baksnakking og overlegenhet, skaper orden.....	149

kapittel 9   FORSKJELLIGE PERSPEKTIVER PÅ DET Å VÆRE UNG
- Byråkraten, politikeren og forskeren møter ungdom i Vikan.

9.1	Innledning.....	151
9.2	Okkupasjon av Allaktivitetshuset.....	152
	9.21 Ungdommen flest stilte ikke opp.....	154
9.3	Barne og ungdomsplan i kommunen.....	157
9.4	Rusundersøkelsen - hvor mye drikker ungdommen?.....	159
9.5	Forståelse som bygger på minimal tegnforståelse.....	163

Kapittel 10   TILHØRIGHET OG INNLEMMELSE
Flytting liminalitetsfasens utgang?

10.1	Innledning.....	167
10.2	Fraflyttingsproblematikken om igjen	167
10.3	Hva er det med denne tilhørigheta.....	169
10.4	Norsk byggeromantikk bakgrunnen for tilhørighetstanken?.....	170
10.5	Lokal tilhørighet - en rekke av begivenheter.....	171
10.6	Tilhørighet og tilknytting.....	174
10.7	Vi må se etter andre tegn på innlemmelse.....	177
10.8	Hva blir konsekvensen av denne avvisningen?.....	178
10.9	Flytting den moderne utgangen på liminalitetsfasen?.....	180

Kapittel 11   AVSLUTNING: UNGDOM FORBLIR UNGDOM OG DE
VOKSNE BLIR GAMMEL
- og hva så med forskningen

11.1	Innledning	183
11.2	Forskningen konstruerer problemer i ungdommens eget felt.....	186
11.3	Hva med "Det gode liv".....	188

Appendix	Kart over Nyhavn og Fabelvik.....	191
----------	-----------------------------------	-----

Litteraturliste.....		193
----------------------	--	-----

takk

Først og fremst vil jeg takke alle de ungdommene som jeg har tilbrakt mye tid sammen med, rundt biljardbord, på fotballbanen, ved TV-apparatet og rundt om på gatehjørner. Jeg takker alle for noen fine måneder og mange lærerike samtaler. Jeg burde ha nevnt alle ved navn, men det ville bli ei for lang liste. Jeg må imidlertid nevne Sigve Fredriksen og takke for de fine tegningene og kartene han har laget. Han har tegnet hendelser slik han ser tilbake på de. Takk til alle som tok i mot meg på ungdomsskolen, den videregående skolen, på ungdomsklubben og på fritidskontoret.

Min veileder Lisbet Holtedahl skal ha mye av æren for denne oppgaven. Med pågangsmot og stor evne til å inspirere har hun hjulpet meg fram. Hennes generøsitet og evne til å tro på mine ideer må berømmes. Bjørn Arntsen fortjener også en spesiell takk, for bestandig å stille opp og for hans evne til å dra ting ned på jorda. Lisa Moe Joakimsen skal ha takk fordi hun er en god diskusjonspartner som har kommet med flere gode innspill. Jeg vil også takke Johnny Leo Ludvigsen for å ha lest gjennom deler av avhandlingen. Den mannen ordner alt! Trude Borch skal i tillegg til takk, ha en klem for at hun leste gjennom manuskriptet. Annikken Førde har tegnet flotte figurer og vært god støtte i slutfasen. Den faglige kontakten med andre studenter og ansatte har også betydd mye.

Nordlandsforskning har hjulpet meg økonomisk under feltarbeidet og Allan Sande og jeg har hatt lange og nyttige diskusjoner om faglige spørsmål.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy verification of the data. The text also mentions that regular audits are necessary to identify any discrepancies or errors in the accounting process.

In addition, the document highlights the role of technology in modern accounting. It suggests that using accounting software can significantly reduce the risk of human error and streamline the workflow. However, it also notes that users must be properly trained to utilize these tools effectively. The text further discusses the importance of data security and the need to implement robust backup and recovery procedures to protect sensitive financial information.

Finally, the document concludes by stating that a strong internal control system is essential for the success of any organization. It encourages the implementation of clear policies and procedures that define the responsibilities of each employee involved in the accounting process.

Kapittel 1

UNGDOMSTID I FABELVIK

1.1 INNLEDNING

Et sted på Nord Norges langstrakte kyst, under majestetiske fjell, ligger de to fiskeværene Fabelvik og Nyhavn. Disse to stedene er åstedet for de sosiale prosesser som skal belyses i denne avhandlingen.

Regionen er kjent for sine rike fiskerier og sin vakre natur. Derfor har det bestandig vært stor tilstrømming av folk hit. Om vinteren og våren kommer det mange fiskere, og i sommerhalvåret er turiststrømmen stor. I disse to fiskeværene, som ligger like ved hverandre, med alle fjellene, turistene og fiskerne, bor det også ungdom. Helt vanlig ungdom, - og det er først og fremst dem jeg skal være opptatt av i denne avhandlingen. Det er gutter og jenter, som drikker og røyker, som spiller fotball og bassgitar, som trives og kjeder seg. Her er ungdommer som er forelsket, som leter etter kjærligheten, er kjærester, venner eller uvenner. Noen liker skolen andre gjør det ikke. Noen er veldig opptatt av å se filmer, andre er opptatt av å ha noen å se filmer sammen med. En vil bli verdensberømt musiker, andre vet ikke helt hva de skal bli.

Jeg er ikke bare opptatt av at ungdommene gjør alt dette, men også hvordan de gjør det og hva det betyr for dem, og hvordan det blir oppfattet av andre. Hvordan det å kjede seg kan bety mye annet enn misnøye. Hvordan det å henge på hjørnet gies mening, avhengig av hvilket hjørne de henger på, og hvor viktig slike aktiviteter er. Hvem man haiker med og hvordan man spiller biljard får betydning for sosial posisjon. Hvordan det å være god fotballspiller ikke er nok for å ha en ansett plass på laget. Hvordan kjæresteforhold spiller inn på vennskap og forhold til foreldre. Mange slike forhold blir det stilt spørsmål ved, for å forsøke å fange opp de forutsetningene og de konvensjoner ungdommenes eget hverdagsliv består av.

Ungdommene som denne avhandlingen tar utgangspunkt i er nesten ferdig med ni år på grunnskolen i Fabelvik når vi treffer dem. Når vi forlater dem åtte måneder senere har de gjort unna de første månedene på videregående skole i Nyhavn. Det er mye som forandrer seg for disse ungdommene i løpet av denne tiden: de begynner på ny skole, noen slutter å spille fotball, nye fritidsarenaer taes i bruk, nye folk kommer inn i livet deres og de forskjellige gjengene endres.

Disse handlingene og forandringene, betyr noe for ungdommene selv og for omgivelsene. Det er oppgavens mål å trenge inn i disse meningsskapende prosessene, for å se hvordan ungdommens liv arter seg for dem, og på den måten få en dypere forståelse av endringsdynamikker i et ungdomsmiljø.

1.2 Fabelvik

Når man kommer med båt inn mot Fabelvik møter man en vill og utilgjengelig kystlinje. Øynene hviler på de spisse og forrevne fjellene som strekker seg øst for Nyhavn og langt forbi Fabelvik i vest. Fra havet er deler av bebyggelsen i Nyhavn synlig. I Fabelvik stikker bare den ruvende kirka opp bak bakketoppene. Ellers er det nesten ikke hus å se. Først når moloen er passert kommer bebyggelsen fram, den ligger i ly bak knauser og hauger, noe som gjør Fabelvik til et lunt men uoversiktlig tettsted. Inne i havna er det tre forskjellige viker man kan velge å føre båten mot - den i midten fører en til torget, eller "byen", som Fabelvikingene selv kaller sentrumsområdet. Langs denne vika ligger det flere fiskebruk, det ytterste har Heimevernet overtatt, et bruk tar i perioder mot fisk, to er nedlagt og den innerste brygga er omgjort til kafe. I dag kommer folk flest til Fabelvik med bil, langs riksvegen.

Ved kafeen, midt på torget, står musikkpaviljongen, et symbol på Fabelvik sine stormaktsdager. På den tida markedet i bygda var en årlig begivenhet etter det store vinterfisket tok slutt på vårparten. Rundt torget og mot moloen er det trange gater med vakker trehusbebyggelse. Fra torget og oppover i den andre retningen, mot riksvegen ligger det som er igjen av butikker. Mye næringsvirksomhet er lagt ned eller flyttet over til Nyhavn, de siste årene. Nærmest paviljongen ligger samvirkelaget. Så ligger det på rekke og rad to kiosker, et parfymeri, og et bibliotek. I tverrgata mot øst ligger banken, posthuset, "Grillbaren" (et gatekjøkken/kafe"), en klesbutikk med salgsutstillinger av kunst og nede i en kjeller ligger det en helsekostbutikk. Like ved Grillbaren ligger det et ølutsalg. Mellom to hauger noen steinkast vest for torget, ligger fotballbanen.

1.2.1 Hva er det ungdom i Fabelvik styrer med?

Mange fabelvikungdom er veldig opptatt av idrett. Idrettslaget er veldig aktivt.

Særlig gjelder dette fotballgruppa. Året før jeg kom spilte alle jentene i den en klassen jeg fulgte fotball og guttelaget er regnet som det beste i landsdelen. Oppslutningen både blant gutter og jenter er god og kvaliteten på spillet er høyt. I Fabelvik er det også tilbud om aerobics, håndball, langrenn, skytterlag og musikkorps. Disse aktivitetene har mer varierende oppslutning.

Flere aktiviteter må man til Nyhavn for å utøve. I Nyhavn er det ungdomsklubb, biljardsalong, et torg ("møtested" for biler) og kino som lokker. Der er også pistolklubb og idrettshall hvor håndballaget har sine treninger. Mange ungdommer begynner å dra til ungdomsklubben i løpet av ungdomsskoletiden. Jo eldre ungdommene blir jo større del av fritiden ser det ut til at de bruker i Nyhavn. Denne utferdstrangen varierer fra person til person, men etter at de starter på videregående skole i Nyhavn, brukes mye mer tid der. For å komme seg over eidet til Nyhavn kan man enten ta buss eller haike, men det dårlig utbygde kommunikasjonssystemet gjør at de fleste velger å haike. Sjøl så valgte jeg lenge å sykle. Men da jeg selv begynte å haike oppdaget jeg hvor viktig denne aktiviteten var sosialt. Her ble bekjenskaper opprettet og gamle vedlikeholdt.

Nyhavn har et overraskende stort sentrum tatt i betraktning innbyggertallet (4000). Etter krigen har Nyhavn vokst, noe som har gitt plassproblemer, og resultert i at mye av sentrum ligger på store steinfyllinger. Gatene ligger parallelt, og alle fører til Torget.

Den våren jeg kom til Vikan¹ fant man som regel ungdom på tre steder i Fabelvik. Det ene var Grillbaren. Her satt det bestandig noen. Jeg tror det må være den første arenaen ungdom møtes uten å ha noe spesielt å gjøre. På grillbaren kunne de sitte i timesvis, kanskje spille biljard, eller et dataspill, men ofte bare sitte å prate. Et annet viktig treffsted er "Kioskhjørnet", som er utenfor en av de to kioskene nede i byen. I timen før morgendagens avis² kommer (ca. kl. 2100) møtes unge og gamle utenfor kiosken for en prat om løst og fast. Kioskhjørnet er stedets "ryktebørs", der får lokalpatriotismen blomstre, der utveksles informasjon, om verdensbegivenheter, om elevene på folkehøyskolen i nærheten, om sildepriser, om videofilmer, om fotball og da særlig tabellplasseringen til FIL (det lokale A-laget i fotball). De ungdommene som drar mye til Nyhavn er også et aktuelt tema. Det tredje viktige treffstedet er fotballbanen, før, under og etter fotballtrening eller fotballkamp.

Ungdom i Nyhavn har ikke et slikt "Kioskhjørne" å samles på. Også i Nyhavn hentes

---

¹ Kommune navnet.

² Lokalavisa abonnerer man på ved å hente den i kiosken.

avisen i kiosken kvelden før, men på grunn av størrelsen på stedet ligger kioskene spredt. Nyhavn ungdom møtes nede i sentrum, utenfor skole og treningtid. I Nyhavn er det særlig ungdomsklubben, torget, shoppingsenteret og den nyoppstartede biljardsalongen som er populære samlingssteder.

Det er rundt om på disse arenaene vi i fortsettelsen skal følge ungdommene. Men først vil jeg si noe mer om stedene og forholdet mellom dem.

1.2.2 Naboskapet mellom Fabelvik og Nyhavn.

Nyhavn og Fabelvik med sine henholdsvis 4000 og 1600 innbygger, er grunnlagt på de rike fiskeriene. Tradisjonelt har folk vært fiskere og fiskeriarbeidere, næringslivet har vært innstilt mot service og utrustning av fiskeflåten. Effektiviseringen og nedgangen innen fiskerinæringen har redusert antall fiskere og behovet for slike bedrifter, samtidig som fremveksten av velferdsstaten har ført til øking i andre typer servicebedrifter og offentlig administrasjon. Denne prosessen har gitt en forskyvning av arbeidsplasser fra Fabelvik til Nyhavn. I dag er turisme den store vekstnæringen. Fremdeles er det i perioder godt med arbeidsplasser innen fiskerindustrien, -til de som vil ha dem.

Det slo meg tidlig at ungdommene i Fabelvik kunne mye om hjemlassen sin historie, både om middelalderbyen og tiden som stort fiskevær. Hovedårsaken til dette er det årlige lokasamfunnsprosjekt som gjennomføres i regi av ungdomsskolen. Men også opphold på "Kioskhjørnet" må ta sin del av æren for denne kunnskapen.

Etter kommunesammenslåinga i 1964 mistet Fabelvik statusen som kommunesenter og ble med et pennestrøk omland til Nyhavn. Denne hendelsen har satt sine spor i Fabelvikingenens sjel og har hatt store konsekvenser for den økonomiske utvikling på stedet. For i forholdet til storebror i øst har Fabelvik vært den tapende part i kampen om velferdsstatens utbygginger. Men denne maktkampen mellom stedene er ikke av ny dato. Allerede på slutten av forrige århundre; da det skulle anlegges hurtigrutekai sto valget mellom Fabelvik og Nyhavn. Det var åpenbart at Fabelvik hadde de beste havneforholdene og den sterkeste handelsstanden, men væreieren i Fabelvik og i Nyhavn måtte til Bergen for å forhandle om hvor anløpet skulle være. Historia vil ha det til at væreieren fra Fabelvik havnet på "fylla", og aldri stilte opp på møtet. Dermed fikk Nyhavn hurtigruteanløpet.

Mange flyttinger har det blitt. Brannstasjonen ble flyttet fordi den som var i Fabelvik brant ned, Vinmonopolet ble flyttet fordi polsjefen drakk seg ihjel. Politimesteren var fra Fabelvik men han ble tatt for promillekjøring på 17. mai. Det florerer med slike historier hvor forholdet mellom de to stedene vektlegges. Det som gjerne kommer frem er Nyhavns dominans over Fabelvik, og fabelvikingenes litt mere nonchalante stil. Mange av historiene vektlegger forskjellen til folk i Nyhavn som Fabelvikingene opplever som småborgelige, det er også flere eksempler på lokalt opprør mot administrasjonsenteret:

Da den første veghøvelen kom kjørende fra Nyhavn for å skrape grusveien i Fabelvik en gang midt på 60 tallet, ble den stoppet av formannen i Innbyggerforeninga: "Vi vil ikke at noen fra Nyhavn skal rote til vårres veia", ble det sagt. Enkelte av de eldste i bygda har ikke vært i Nyhavn siden kommunesammenslåinga for 30 år siden, og flere ganger hørte jeg irriterte utbrudd over at man må se under Nyhavn i telefonkatalogen for å finne telefonnummer i Fabelvik.

Både Fabelvik og Nyhavn har senior-fotballag i allnorsk 3 divisjon (dvs 4. divisjon). Et år Fabelvik slo Nyhavn i en hjemmekamp kom det en mann på døra til en av fotballspillerne han syntes hadde vært god under kampen, med en hel laks. I en kamp hvor linjemannen dømte mot Fabelvik slik at motstanderen fikk mål, ble han spent kråkefot på slik at han tryna på kunstgresset og måtte på sykestua for å sy.

Innbyggerforeninga i Fabelvik har vært aktiv i mange år. Da jeg var på det konstituerende møtet for Innbyggerforeninga i Nyhavn, ble det klart uttrykt av de eldre tilstedeværende, at en viktig grunn til å få ei innbyggerforening i Nyhavn, var at foreninga i Fabelvik var så aktiv. Begge stedene driver med sentrumsplanlegging; Fabelvik fordi det har vært flere store branner i det verneverdige trebebyggelsen i sentrum, i Nyhavn fordi man er opptatt av utviklinga av stedet som handelssentrum for hele regionen. Planene i kommunesenteret heter "Nyhavn mot år 2000" og på folkemunne heter den andre planen "Fabelvik mot år 1700".

Det interessante i denne sammenheng, er ikke om de historiske dataene stemmer, men hvordan de brukes i samhandling og hva folk selv vektlegger. Historiene sier noe om forholdet mellom de to stedene og spesielt Fabelvikingene sitt forhold til Nyhavn. Disse historiene er en del av Fabelvikingene sin barnelærdom.

1.3 Problemfeltet endringsprosesser i et ungdomsmiljø.

Under feltarbeidet, som varte fra mars til november 1992, tilbrakte jeg mest mulig tid i lag med ungdommene. Jeg var stort sett der de var, på skolen, i ungdomsklubben, på grillbaren, på gutterommet, på foballbanen osv. Det følte som et privilegium å ha tid og mulighet til å prate mye med den gruppen jeg etterhvert ble kjent med. Resultatet etter såpass lang tid med nær kontakt til en ganske stor gruppe ungdommer, er at jeg føler jeg har en historie å fortelle, en historie som skiller seg fra mye annet som skrives og fortelles om ungdom.

Jeg var opptatt av ungdommenes hverdagsliv, eller deres "*verden innen rekkevidde*" (Birte Bech Jørgensen 1988). Ved å benytte et slikt perspektiv ville jeg forsøke å finne hverdagens kultur, for det er som Poul Willis sier: "*It is one of the most fundamental paradoxes of our social life that when we are at our most natural, our most everyday, we are also at our most cultural*" (sitert i Jørgensen opcit).

Ungdommens vanlige dag kunne bestå av en lang rekke hendelser og begivenheter (som ikke alle var like vanlige). Det var de ferdigheter de måtte ha for å takle hverdagen, og hvordan disse ferdighetene endret seg, som jeg ønsket å finne ut av.

Noe av det ungdom må forholde seg til på de samhandlingsarenaer de er en del av er slike fenomener som: heaveyrock gruppa Guns 'n Roses, filmen Taxi Driver, Kinamat, øl, "bilhorer", "fotballidioter", bygdefester, fotballaget West Ham, Michael Jackson, Eddie Grande, Ingvar Ambjørnsen, Mari Boine, Fleksnes, prevensjon, hasj, Lev i Lag (et seksual og samlivskurs), Pelle parfins bøljeband, "Ho Renate og dem", Volvo Amason, hvalfangst, italienske gutter, biljard, Volvo-motorer, EF, Blitz, plastbåter med påhenger, anarkisme, Pretty Woman, feminisme, sjarkfiske, sveiser yrket, universitetsutdannelse, REM, filmutdannelse, Ace of Bace, Ordføreren, Han Knut Eirik, Engelsk Liga, Jens Bjørnebo, gulrotslang, hvordan man får tak i øl, de lokale "Kunstneran", Drillos, hurtigruteanløp, U, Green Peace, Ivar, miljøvern, Poison (parfyme), kjæresten til ho Helen, Ho Helen, fastlandsforbindelse, bassisten i Rolling Stones, Gro Harlem Brundtland, Levis, Motor Psyko, Far Out Fishing, militærboots, husokkupasjon, Schmirnoff, Dr.Martens (sko), Nytt samvirkelag, Adidas, folk fra Bodø og dem fra Tromsø, paviliongolfball, Julia Roberts, han Bjarne på Skjærret, Mountain Bike, Folk fra Vær, om Vær, nærradiosendinger, haiking, nytt søppel-

annlegg, nordlandsbåter, fjellbelysning, turisme, diskotek, biljard-køe, Wopper (dataspill), lærerne, om ho Eva og dæm, Fabelvik Idrettslag, Almenfag, Handelsfag, Yrkesfag, Fabelvik, Nyhavn osv. osv osv... Og etterhvert måtte de mene noe om en sosialantropologi student.

Disse tingene, personene, grupperingene, historiene, institusjonene taes frem og gies mening i sosiale relasjoner. I noen tilfeller må du kjenne til lokale regler og konvensjoner for å forstå den sosiale meningen. Andre forhold er "overlokale", det betyr at de har sin opprinnelse utenfor Fabelvik (og Norge) og dermed deler mange utenfor lokalsamfunnet interesse for dem. Noe av kunnskapen er felles for alle som bor i Fabelvik, eller for all ungdom i både Fabelvik og Nyhavn. Det kan være kunnskap bare to venninner deler, eller noen i Fabelvik kan dele spesielle kunnskap med interesserte i Boston, Oslo og Kautokeino. Fellestrekk for alle disse type utfordringer er at de krever både fakta kunnskap og sosiale ferdigheter for å beherskes.

Hva den enkelte mener om disse fenomenene, hva hun eller han har innsikt i og hvordan de posisjonerer seg i forhold til disse, er med å plassere dem i et sosialt landskap, i deres verden innen rekkevidde. Derfor er deres valg og meninger viktige for hvordan de oppfattes av andre. Ulike ungdommer vil ha forskjellige repertoar av ferdigheter og erfaringer. Disse ferdighetene tas fram i samhandling og blir til tegn som betyr noe.

Med ulike erfaringer vil vi forstå det som skjer rundt oss på forskjellig vis. Hvordan vi forstår verden er avgjørende for hvordan vi kategoriserer den, som igjen er med på å styre våre tanker om den. De raske samfunnsendringene betyr at dagens ungdom har helt andre erfaringer, enn det foreldregenerasjonen har fra den tiden de var ung. Selv om verden har endret seg både på globalt, nasjonalt og lokalt nivå så har våre kategoriseringer av den vært ganske stabilt. Jeg vil påstå at virkeligheten har forandret seg, mens vi fremdels bruker vi gamle forståelseskategorier i beskrivelsen av den. Dette kan være noe av bakgrunnen for at jeg opplever det som et stort sprang mellom hvordan ungdommene jeg møtte opplevde sin verden, og hvordan den ble beskrevet og gitt mening av andre³.

---

³ Når jeg etter feltarbeidet har forsøkt å lese meg opp på faglitteratur om dagens ungdom er det lite jeg har funnet som jeg føler treffer spikeren på hodet og som engasjerer, tekstene virker verdensfjerne. Derimot har tidsskrifter som danske "Press" og norske "Folk & Røvere" ofte vært på banen med interessante bidrag. (Se særlig Press juni 94).

De beskrivelsene som gies av ungdom under krigstyper i landets aviser, i problemfikserte forskningsrapporter⁴, og av bekymrede politikere og byråkrater, gir inntrykk av at ungdom i seg selv er et problem. Ungdom drikker og røyker, henger på hjørnet, bråker, er arbeidsledige, skulker skolen, bruker narkotika, utøver vold og de gjør hærverk. Alt dette gir representanter for det etablerte hodeværk. Mitt mål er å gi et mer nyansert bilde av hvordan det oppleves å være ung. I vårt moderne samfunn der "gråsprenge" menn springer marathon og gamle damer går i "tights" for å virke "ungdommelig", har vi kommet i den situasjon at ungdommen selv er blitt til et problem. Etter krigen var det ungdommen som var framtiden, det var de som bygde opp landet (Christie i: Frønes og Stafseng 87)- nå er det ikke slik lengre.

Endringene i oppfatningen av ungdom har skjedd parallelt med at verdenssamfunnet har gjennomgått større og raskere endringsprosesser enn noen gang tidligere i historien. Det har skjedd en oppdeling av lokalsamfunnene på flere nivå, blant annet på grunnlag av sentralisering av samfunnets funksjoner og institusjoner. Arbeidsplassene er trukket ut av husholdene og inn i offentlige institusjoner, ungene er frarøvet muligheten til å omgå sine besteforeldre som er plassert på institusjon. Skolen har økt kunnskapsnivået blant norsk ungdom, samtidig som andre deler av hva som kan kalles lokal- eller stedsegen kunnskap blir skjøvet vekk av grunner som henger sammen med dette (Se ellers B. Arntsen 94). Alle livets faser og problemer tilhører i dag en offentlig sektor. De siste årenes informasjonseksplosjon har gjort at "alt er alle steder", på den måten har verden blitt "større og mindre". Avstander og bosted har mistet betydning for hva du holder på med, hva du har innsikt i og mulighet til. Spredningen av materielle produkter har ført til økt levestandard og at vi har fått en situasjon der verden materielt sett er blitt "likere" mens i det enkelte samfunn er folk blitt "forskjelligere". I global målestokk så ligner ungdom mer på hverandre enn tidligere, de går på skoler med mønsterplaner som har samme oppbygning og formål, de ifører seg de samme merke klærne, hører den samme musikken og ser de samme filmene. Samtidig skjer det en differensiering lokalt i hva ulike grupper i befolkningen gjør, holder på med og er opptatt av. Det gjør at man kan finne et stort mangfold lokalt som ligner på noe man ser andre steder. I bunnen av dette ligger det kapitalistiske samfunn som har gitt en økonomisk vekst i den vestlige verden. Ressurskrisen i havene og på land kan forklares med utgangspunkt i det samme økonomiske system. Denne samfunnsutviklingen har på ulike måter innvirkning på ungdommen sin hverdag. Ungdomstiden som livsfase har forandret

---

⁴ Mye forskning om ungdom er problemrelatert. I den senere tid har det kommet mer om ungdomsfenomener, men da gjerne under titler som: "Narkotikamisbruk som kulturelt fenomen" (Hakkarianen 87).

seg voldsomt fra 60-tallets til 90-tallets Nord Norge.

Hvordan kan vi fange opp betydningen av dette mangfold av utfordringer som ungdom møter i sin hverdag? Hva er viktige faktorer for dem i deres identifikasjonsprosess? Hva virker integrerende og hva differensierer ungdomsmiljøet? Og mellom ungdom og det etablerte samfunn? Hvordan integreres ungdom i sitt lokalsamfunn, når de har erfaringer som er annerledes enn sine foreldre, og som er likere de som bor i Kautokeino og Boston?

Med slike spørsmål i bakhodet, skal jeg nedenfor være opptatt av måter vi kan forstå de prosesser ungdommene gjennomgår i løpet av ungdomstiden, i 90-årenes Fabelvik og Nyhavn

1.4 Ungdomstiden som overgangsfase.

Erikson (1982) kaller ungdomstiden et moratorium, det vil si et frirom eller pustrom for identitetsutvikling. Han legger vekt på at det uklare i ungdomsrollen er "*moratoriets privilegium i en utviklingsfase*" (siteret i Stafseng og Frønes 1987:34). Dette frirommet konstrueres ut fra ulike forutsetninger. En av forutsetningene er svakere familiebinding som innebærer mindre voksenkontroll, siden de unge er på veg fra en familiesituasjon til en ny. En annen forutsetning er deres løse tilknytting til arbeidsmarkedet. Ziehe, en tysk ungdomsforsker, ser ungdomstiden som: den kulturelle frisetting til et samfunnsmessig rom, der ungdom har nye muligheter. I frisettingen eksprimenteres det med rolletyper. Bourdieu (91:195) kan sies å støtte disse når han kaller ungdomstiden for "No mans land".

Det ser ut til å være enighet om at ungdomstiden preges av at forutsetningene eller *rammebetingelsene forandres*, noe som forandrer de unges måte å forholde seg til verden på. Samtidig begynner ungdommene å *eksprimentere med sin rolletype*. I ungdomstiden skjer det dermed flere samtidige prosesser. De løsriver seg og konstruerer nye fellesskap på samme tid.

Ungdomstiden er overgangsfasen mellom barndom og det å bli voksen. Ungdomstiden handler dermed om endringer av sosial posisjon. Begrepet overgangsfase er problematisk fordi barn i dag gradvis blir ungdom, det er uklart når de slutter å være barn og når de begynner å være ungdom. Det er også flytende overgang fra når de

slutter å være ungdom og begynner å være voksen.

Ungdomstiden i dagens Norge har uavklart innhold og lengde. Dette kan ha sine kostnader når det kommer til å løse pubertetens separasjonsoppgaver (W. Pedersen 92), fordi samfunnet er mest sårbart i sine mellom tilstander. I dag har vi en situasjon med et symbolsk og rituelt tomrom der hvor det markerte bruddet med barndom skulle ha vært. I England har man fått en situasjon der store grupper ungdom er "*no longer kids, but something less than adults*" (Willis 90). Alt taler for at tilsvarende utvikling kan spores også i Norge.

I klassisk antropologi er *rites des passage* (Van Genep 1909) et sentralt begrep for å forstå den prosessen som fører til endringer i personers sosiale posisjoner. Overgangsritualer er viktige, formaliserte institusjoner i de fleste kulturer, fordi det legger grunnlaget for reelle endringer i novisens liv etter ritualet. Victor Turner (69, 74) har beskrevet overgangsritet som en tredelt prosess, som begynner med *atskillelse* fra samfunnet, kjennetegnes av at individet eller gruppen forflytter seg fra et fast punkt i den sosiale struktur fra et etablerte sett av kulturelle forhold, en tilstand. Etter bruddet er gjennomført fortsetter den *liminale fase*; en tvetydig mellom fase hvor hun eller han er satt utenfor samfunnet og i en viss forstand utenfor seg selv. Liminalitetsfasen er preget av marginalitet, av rolleløshet og avstand til lederne i samfunnet. Turner skriver at i nesten alle samfunn er personene i liminalitetsfasen "*structurally if not physically invisible in terms of his culture's standard definitions and classifications*" (74:232). Problemet med liminaliteten er å kvitte seg med sine tidligere statuser, og å gjøre novisen klar til å bli en ny person.

I Turner sin språkdrakt er liminalitetsfasen en fase der novisen er "Betwixt and between", en verken "her eller der" posisjon. Disse liminale situasjonene har en dobbelt karakter: på den ene siden er det her samfunnet har færrest sikringer og dårligst utbygde normer, derfor er faren stor for at samfunnsstrukturen skal oppløses og for at individet skal miste fotfeste og tilhørighet til kollektivet. På den annen side - og av nøyaktig samme grunner - ligger det store muligheter for nytenkning og kreativitet i disse punktene. Turners poeng er derfor at samfunnet har interesse av både å verne seg mot liminaliteten og sikre at den består.

Overgangsritualet avsluttes med *reintegrasjon (innlemmelsen)* i den nye orden. I denne fasen vender den utstøtte tilbake, som en ny person, til en struktur som er høyere rangert enn der han eller hun var.

De endringene som skjer i overgangsritualet er som oftest knyttet til arbeid og samfunnsmessig deltakelse. Denne funksjonen hadde konfirmasjonen i Nord-Norge for tredve-førti år siden. Den konfirmerte fjortenåring kunne begynne å røyke og bruke hatt, men viktigst var at han kunne og det ble forventet av han skulle delta på Lofotfiske og vårfisket utenfor Finmark. Slik kom den unge mannen i en ny posisjon i forhold til familie og nærmiljø.

Konfirmasjonen har mistet mye av sin betydning som overgangsrituale i det moderne Norge. Sekulariseringen og "avritualiseringen" av samfunnet er en av årsakene til dette (M. Gullestad 89, W. Pedersen 92). Det har selvsagt også sammenheng med endringer i ungdommenes livsverden.

Konfirmasjonshelga den våren jeg var på feltarbeid, arrangerte ungdomsklubben i Nyhavn noe som ble kalt for "Rushelg" som et ledd i en pågående rusaksjon. Dette var et populært tiltak, som trakk til seg ungdommer til en rekke ulike aktiviteter og til overnatting på leirskole. Også en del konfirmanter møtte opp, de kom (riktig nok utpå kvelden) fra sitt eget konfirmasjonsselskap og rituale som skulle føre dem ut av barndommen, til et antirus-arrangement som tok avstand fra alkohol bruk, noe av det som igjen kan sees på som et tegn på nettopp det å være voksen; nemlig friheten til å ruse seg.

Konfirmasjonen fungerer ikke lenger som et overgangsrituale, fordi det ikke fører den unge fra en posisjon til en annen. Derfor må det brukes andre virkemidler for å få bekreftelse på at de er noe annet enn barn. Identifikasjonsprosesser er i dag mye mer omfattende og komplisert enn tidligere. Det å få aksept som noe annet enn barn, krever bekreftelse på en lang rekke arenaer og i mange ulike situasjoner.

Turner var i sine studier opptatt av: "...*transition in relative stable societies... focus on rites-de-passage that tend to have well-developed liminal periods*" (Turner 69). I vårt samfunn som er i rask endring har vi ikke noe velutviklet liminal periode, med entydige tegn på hva som symboliserer at man er utenfor eller innenfor. Men kanskje det til tross for mangel på institusjonaliserte symbolske markeringer av posisjonsendringer, så kan begrepet om "rites des passage" hjelpe oss. Det kan være fruktbart å se på ungdomstiden i det moderne samfunn som en form for liminalitet, der man verken er innfor eller utenfor, (Eriksen 93) der man hele tiden må forhandle med samfunnet og seg selv om hvem man er og hvor ens plass er. Et frirom med endrete regler og rolletyper. En fase der man både er fri og underlagt tvang. Det er en fase der

rammebetingelsene og forholdet til verden forandrer seg. En prosess der man er marginal og i sentrum alt avhengig av sammenheng.

1.5 De første problemstillingene

Jeg nærmer meg dette problemfeltet empirisk ved å ta tak i det jeg oppfatter som en viktig del av overgangsfasen, nemlig overgangen mellom det å være ungdomsskole elev og det å være elev på videregående skole. Denne overgangen inneholder også et skille mellom det å bruke Fabelvik som sin viktigste fritidsarena og det å begynne å være oftere i Nyhavn.

Mine problemstillinger da jeg dro på feltarbeid var rettet mot de nye utfordringene ungdom møtte i en fase der de skulle beherske et større utvalg sosiale arenaer. Jeg mente at aktørerens erfaringsbakgrunn måtte være avgjørende for å kunne forstå utfallet av de samhandlingssituasjonene jeg kunne observere. I disse endringsprosessene ville deres virkelighetsopplevelse eller modeller for virkeligheten (Geertz 73) forandre seg. Ideen gikk på å vise mulige problemer som oppstår i slike situasjoner der virkelighetsforståelser møttes. Jeg antok at dette ville være med på å bygge opp under bildet om en stadig større "generasjonskløft" (jfr. M. Mead 72). Mitt mål var å gjøre rede for endring i selvopplevelse og andres kategorisering i en fase av livet.

Med dette som utgangspunkt har jeg hatt behov for å begrepsfeste hvordan vi kan forstå endringer i sosiale relasjoner, og for å nærmere spesifisere problemstillingen. Dette skal jeg komme nærmere inn på i neste kapittel, men først litt om oppgavens oppbygging.

1.6 Oppgavens oppbygging.

I neste kapittel lanserer jeg det teoretiske perspektivet jeg skal bruke for å gå nærmere inn på hvordan man kan forstå meningsinnhold i samhandlingsforløp. Sentrale begreper er tegn, identitet, status, roller, integrasjon, diffrensiering, sosial person og til slutt sosiale felt. Kapittelet avsluttes med en mer nøyaktig avgrensning av problemfeltet. Kapittel tre handler om metode og om det feltarbeidet jeg gjorde, der legger jeg særlig vekt på min egen oppdagelsesprosess.

Kapittel fire, fem og seks har samhandlingsanalyse som tema. Kapittel fire, tar for seg en prosesser som virker integrerende og differensierende i samhandlingen jentene i mellom i perioden frem til utgangen av niendeklassen. I kapitel fem, analyserer jeg utviklingsforløpet mellom guttene. Situasjonen i guttemiljøet er en helt annen enn i jentemiljøet, det er ikke de samme type gnisninger, forholdene er mer stabile samtidig som guttene sprer seg på en lang rekke aktiviteter, som gir dem ulike identiteter. Kapitelet etter er det blitt høst, da begynner alle elevene på ny skole, klassen splittes, nye aktiviteter og ferdigheter skal tilegnes. Dette får konsekvenser for gjengenes oppbygging og hele ungdomsmiljøet.

I kapittel syv prøver jeg å forstå hvordan ungdom møter disse endringsprosessene. Jeg angriper dette ved å analysere meningsinnholdet i visse typer situasjoner; som det henge på hjørnet, "kjiike", "lode", "trø", men med vekt på det å kjede seg. Alle disse fenomenene setter jeg inn i en sosial kontekst, der jeg forsøker å forstå hvordan fenomenene inngår i relasjoner og har betydning. Liminalitet er stikkord for hvordan jeg velger å forstå dette.

Kapitel åtte tar for seg hvordan grenser settes og vedlikeholdes i ungdomsmiljøet, fra den tiden da det er stabilt og i den fasen der grensene endres. Dette gjør jeg ved å se på hvordan ungdom "baksnakker" og "overseer" hverandre.

I kapitel ni skal jeg presentere ulike perspektiver på det å forstå ungdom. Empirien hentet fra diskusjonen om å få i gang et allaktivitetshus, den byråkratiske behandlingen av barne og ungdomsplanen i kommunen og en undersøkelse om rusbruk i kommunen. Her prøver jeg å vise hvordan innfallsvinkelen til problemstillinger er viktig for forståelse.

Kapittel ti diskuterer hva som innlemmer (reintegrerer) ungdom i samfunnet. I en årrekke har tilhørighet blitt sett på som et nøkkelbegrep for å få ungdom til å bli på hjemmeplassen. Er dette begrepet et godt verktøy for å forstå ungdommer sitt forhold til det stedet de bor på og de relasjoner de inngår i? Og fanger det opp endringer i handlingsfelleskapenes utstrekning?

Det ellefte kapittelet er avslutningskapittelet som inneholder en empirisk og analytisk oppsummering.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy verification of the data. The text also mentions that regular audits are necessary to identify any discrepancies or errors in the accounting process.

In addition, the document highlights the role of technology in modern accounting. It suggests that using specialized software can significantly reduce the risk of human error and streamline the workflow. However, it also notes that proper training and security measures are essential to protect sensitive financial information from unauthorized access.

Furthermore, the text discusses the importance of staying up-to-date with the latest accounting standards and regulations. It advises that professionals should participate in continuing education to ensure they are fully compliant with all applicable laws and industry practices.

Finally, the document concludes by stating that a strong foundation in accounting principles is crucial for any business owner or manager. It encourages the reader to seek professional advice when needed and to maintain a high level of integrity and ethical conduct in all financial dealings.

The second part of the document provides a detailed overview of the various components of a financial statement. It explains how the balance sheet, income statement, and cash flow statement are interconnected and provide a comprehensive view of a company's financial health. The text also discusses the importance of comparing these statements over time to identify trends and potential areas of concern.

In summary, the document serves as a valuable resource for anyone looking to improve their accounting practices and ensure the long-term success of their business.

Kapittel 2

IDENTITETSFORVALTNING I ET UNGDOMSMILJØ

Teoretiske perspektiver og problemfelt.

I denne delen av oppgaven skal jeg utvide det analyseverktøyet jeg vil bruke for å belyse sosiale prosesser i ungdomsmiljøet fra Fabelvik.

2.1 Ungdomskultur og antropologiske perspektiver på kultur

For 30 år siden måtte 15 åringen ut i jobb for å skaffe mat til familien, i dag har han mange års utdanning med økonomisk avhengighet til sine foreldre foran seg. Ulike generasjoner har i dag kvalitativt forskjellige opplevelser fra sine hverdagsliv. I det moderne samfunn lever de forskjellige aldersgrupperinger sitt liv på ulike sosiale arenaer, der de møter ulike typer erfaringer og ulike typer utfordringer. For å kunne si noe mer om hva denne forskjellen består i, må vi forsøke å fange opp de konvensjoner, normer, regler og verdier som eksisterer mellom folk.

Ungdomskultur er blitt et vanlig begrep i det norske dagligspråket. Ideen om at ungdommen har en egen kultur har vokst frem etter andre verdenskrig. Ungdomskultur som fenomen, ble først fokusert på av forskere i de store byene på kontinentet og i USA etter andre verdenskrig, der arbeidsledige ungdommer dannet gjenger som utviklet en stil og en væremåte som skilte dem fra andre grupperinger i samfunnet. Både i Chicago og i Birmingham er det utviklet egne sosiologiske retninger som er opptatt av sub-kulturer. De rådende retninger innen ungdomsforskning har siden den gang vært opptatt av subkulturer, i hovedsak som avvik. Mitt fokus vil være å se på ungdomsgrupper for å fange opp endringsprosesser i ungdomsmiljøet og i samfunnet.

I hverdagspråket snakker man nå om ungdomskultur på samme måte som kystkultur, den spanske kultur og bondekultur; som en livsform som kan skilles fra andre livsformer. Brukt på denne måten er ungdomskultur hele det sosiokulturelle systemet ungdom inngår i. Kulturbegrepet brukt på denne måten refererer til en forståelse av kultur som et helt livsmønster, og inneholder ikke noe klar distinksjon mellom kultur og omgivelser, mellom årsaker og konsekvenser. Et kulturbegrep som favner hele det sosiokulturelle systemet, som gir assosiasjoner til noe som er ungdommelig eller hører

ungdomstiden til, har i antropologisk sammenheng begrenset analytisk verdi, fordi det ikke skiller ut aspekter ved samhandling. Kultur som livsform blir derfor totaliserende, statisk og fjern fra folks egne erfaringer.

Et kulturbegrep må bidra til at vi oppdager de erfaringer og de ulike typer utfordringer ungdomens hverdag består av. Ved å identifisere oppførselsmønstre og diffrensieringsmekanismer ungdommene i mellom vil jeg kunne si noe om ungdommene sine egne verdsettinger. Et mere prosessuelt kulturbegrep brukt analytisk kan hjelpe til med å avdekke både det som er før handlingen (meningskategorier), selve handlingen og resultatet av handlingen.

Kultur vil jeg derfor se på som regler for fortolkning av virkeligheten, noe som gir aktørene *relevanseregler* (L.Holtedahl 1986:72). Kultur er de retningslinjene som definerer hvilke trekk ved situasjoner som skal gjøres relevant i samhandling. Regler impliserer verdier. Derfor inneholder de også normative, idemessige og symbolske aspekter som det enkelte individ forholder seg til. I dette ligger også de meningsbærende aspekter ved handling. Det kan hjelpe oss til å tilegne oss de studerte sin virkelighetsforståelse og virkelighetsopplevelse. Vi kan få en forståelse av deres forståelse (L. Holtedahl 87).

Grønhaug (76:1) har sagt følgende om forholdet mellom kulturelle regler og mening.

“De kulturelle reglene definerer virkeligheten ved å legge premissene for handling. Både fordi de sier noe om mulighetene og begrensningene i et kulturelt system, og fordi de gir aktørene/objektene verdi som en del av et symbolsystem. Handling og mening kan slik skilles som to interavhengige delprosesser i analyse av samhandling”.

2.2 Meningssystemer

2.2.1 Tegn som meningsformidler i samhandling

Ungdom uttrykker mening blant annet gjennom væremåte. Vi så ovenfor at ungdommene måtte forholde seg til en lang rekke fenomener av både lokal og global art. Forståelse og tolking av ungdommene sine tegn og symboler blir avgjørende for å forstå deres opplevelse av verden. Willis (1990:9) mener vi må se på ungdom sitt hverdagsliv i lys av *“symbolsk kreativitet.”* Willis mener ungdom er kreative i sin

utforming av hverdagen. Dette er et nødvendig arbeide for å sikre produksjon/reproduksjon av eksistensen (opcit.).

Semiologi er læren om de tegn og tegnsammenhenger som mennesket inngår i og defineres ved. Semiologien har utspring i lingvistikken, hvor Saussure var foregangsmann når det gjaldt å se menneskelige/sosiale fenomen som tegssystemer. Grønhaug har utarbeidet en modell hvor han formulerer semiologisk innsikt på en måte som kan gjøres relevant for etableringen og endringen av meningsstrukturer i samhandlingssituasjoner (Grønhaug i Johansen og Utaker 1984).

For Grønhaug er utgangspunktet at menneskelig konstruksjon av tegn er et arbeide folk utfører som et dynamisk forløp over tid. Han definerer meningsproduksjon som aktørens bruk og produksjon av tegn og symboler. Å tillegge et tegn en bestemt mening er noe som skjer i samhandling. Tegn kan obsererveres som ting, handlinger, virksomheter, utsagn, men disse er ikke tegn så lenge vi ikke lar dem stå for noe annet enn seg selv. Alle objekter er ikke tegn, men et hvert objekt kan blir til eller gjøres til et tegn, ved at det tillegges en bestemt mening. Et samfunn eller en sosial enhet vil bestå av et inventar av tegn og dette kan det enkelte individ gjøre nytte av i sitt eget tegnrepertoar.

I min mellomfagsoppgave i antropologi (V-90), beskrev jeg hvordan en spesiell dunjakke fikk stor utbredelse blant ungdom i Tromsø på 80-tallet. Utbredelsen av denne jakka kan forstås som ungdom sitt behov for å kontrastere seg til "punk-kulturen" som vokste fram i byen på begynnelsen av 80-tallet. Punkerne ble assosiert med opprør, rus og hærverk. Ungdom som brukte dunjakka var ikke en homogen gruppe, men jakka ble brukt av ungdom over hele byen og ble til et effektivt stegn. Ved å iføre seg denne jakka unngikk ungdommen å få foreldregenerasjonens negative oppmerksomhet mot seg. Den var et tegn på at man var forskjellig fra punkerne. Etterhvert fungerte den som en "inngangsbillett" på ungdommenes tilholdssteder i sentrum. På denne måten fikk dette tegnet flere forskjellige meninger, avhengig av kontekst.

Innbyggerforeningens formann i Fabelvik nektet veiskrapa som kom over eidet fra Nyhavn tidlig på 60-tallet å "rote tell veian vårres". Denne handlingen har blitt stående som et tegn på Fabelvikingenes motstand mot at kommunesenteret ble lagt til Nyhavn noen år før.

Tilskrivning av mening skjer i en sammenheng av forutsetninger. Disse sammenheng ene har vi ulike opplevelser av. At symboler er tvetydige gjør de anvendelige i komplekse samfunn. (Cohen 85).

Grønhaug bruker begrepene metaforisering og metonymisering for å belyse hvordan meningsproduksjonen skjer. Disse symbolprosessene er grunnleggende for utvikling av mening i kategorier. Det er nødvendige tankeprosesser som skaper orden og sammenheng der det ellers ville ha vært uorden og fragmentering. Metaforisering er for Grønhaug den prosessen der et tegn blir flyttet fra en velkjent kontekst til en ny. Ved at et nytt element (tegn) introduseres i en kontekst, vil ny mening kunne genereres. Historien om vegskrapa ble en metafor for protesten i Fabelvik mot Nyhavn som kommune og administrasjonssentrum. Veiskrapas funksjon er her helt underordnet, det er at den ble stoppet som er tegnet på noe. Metonymisering innebærer at et tegn som er en del av en større helhet, assosieres med denne helheten. Dersom etableringen av en ny meningssammenheng ved metaforisering lykkes, vil metaforen etterhvert kunne fungere metonymt for denne nye helheten. Dunjakka ble metonymt for den "gode" ungdomskulturen, tegnet for en ungdomskultur som ikke var opprørske og rusbelastet, men sunn og ærlig. Denne metaforiseringen lykkedes utad mot foreldre osv. Innad hadde ungdommene mange nyanser for forskjellene seg i mellom, som blant annet gikk på hvilken farge jakka hadde og hvordan den var snørt.

Begrepene metaforisering og metonymisering fanger opp hvordan nye tegn og tegnsystemer konstrueres gjennom mellommenneskelige handlingsprosesser. Ved hjelp av tegn som stilles systematisk i forhold til andre tegn, etableres, overføres og produseres mening.

Regelbrudd knyttet til utøvelse av roller kan sees som en metaforisering, ved at en aktør bruker tegn som ikke har sin opprinnelse i en kontekst eller en rolle. Metaforisering kan forventes hver gang nye utfordringer møter en rolletype. Grønhaug beskriver samers bruk av metonymer for samisk identitet; språk, joik, samiske klær osv. I fora dominert av nordmenn, var metaforiseringer det som fikk en emblematiske karakter. Metaforiseringsprosesser har ofte en overraskende eller provoserende effekt fordi den nye sammenstillingen av tegn bryter med etablerte handlingssekvenser. Et eksempel er hvordan tegn overføres for å indikere endringer i en rolle. Sjølv opplevde jeg det som overraskende at ungdom uttrykte kjedsomhet på arenaer de selv oppsøkte.

2.2.2 Ungdomsstil som tegnsystem

Birminghamskolen har lange tradisjoner med å drive studier av marginale ungdomsgrupper og deres tegnsystemer. Hebdidge (79) snakker om "*meaning in style*", der han vektlegger de tegnobjekter som legges til grunn for kategorisering av ulike ungdomsgrupper i vårt samfunn, gjerne knyttet til varer produsert for et ungdomsmarked. Ungdom sitt forbruk av ting, fritidsaktiviteter, påkledning og tilholdssteder utgjør totalt et repertoar av tegn som samlet utgjør en stil. Slik forvalter ungdom et omfattende tegnsystem. Stilarter gir omdømme i et sosialt system og konstrueres ved å velge ut og sette sammen ulike tegn. I Fabelvik var det flere eksempler på personer som ble stigmatisert, som nettopp kan forstås på grunnlag av tegnsammensetningen i identitetskonstruksjonen.

Levi-Strauss (1967 hentet fra Eriksen 93) viste hvordan et indianerfolk i Sør Amerika, anvender dyrekategorier som metaforer i et klassifikatorisk tegnsystem. Stil kan sees som et klassifikatorisk tegnsystem i samhandlingssituasjoner. Et stilelement kan fungere som et metonym innenfor stilsystemet. Det kan definere personer, grupper og relasjoner mellom dem i sosial samhandling. Det å benytte seg av eller å bli fortolket som bærer av tegn som innebærer en spesiell stil medfører at man får respons ut fra den betydning stilen tilskrives. Andres respons på stil eller tegnsystem kan bidra til læring av hvilke konstruksjoner de ulike tegn indikerer. Slik lærer en å forutse andres intensjoner og egenskaper i samhandling, nettopp ved å fortolke disse tegnene (Jfr. Larsen 84). Ideen om "de andre", om kontrasten i klassifisering, er en forutsetning for valg av egne tegn. Tegn er på denne måten dramatisering av identitet, som viser til spesifikke relasjoner mellom ungdommer.

2.3. Tegnetablering i integrasjonsprosesser

Markering av forskjeller og likheter på en måte som begge parter i en samhandlingssituasjon forstår, er en forutsetning for samhandling. I totemistiske samfunn får klaner/grupper navn etter totemdyr, som er valgt ut fra deres innbyrdes relasjoner. Forskjellen mellom totemdyr slik de tolkes inn i et samfunn "*...tilsvarer forskjellen mellom grupper i samfunn*" (Eriksen 93:280). Totemisme som et tegnsystem, slik det er beskrevet av Levi-Strauss, benyttes til å belyse sammenhengen mellom sosiale relasjoner og meningssystemer.

I moderne (sammensatte) samfunn må symbolformene for sosiale klassifikasjoner nødvendigvis bli av en annen art enn i "totemistiske" samfunn. I møter innenfor det moderne samfunn, er det store sannsynligheter for å finne kodemessig mangfold og kontinuerlige endringsprosesser.

I samfunn preget av kulturelle endringsprosesser kan det forventes at nye tegn etableres ved at tradisjonelle tegn og symboler omformes. Redefineringen av tegn starter ikke forutsetningsløst. Folk tar utgangspunkt i elementer i det eksisterende tegnrepertoar og slik dannes nye betydninger. Ungdom kan for eksempel lage nytt betydningsinnhold i gamle tegn. De siste årene har motene kjent fra "Hippie-tiden" igjen kommet frem, denne gangen også i de mest kommersielle motebutikkene. Gamle tegn få en annen betydning, jentenes lidenskapelige strikkhopping på barneskolen, som i løpet av en sommer plutselig kan bli barnslig, er et eksempel på dette. Den samme prosessen kan spores i forhold til det å bruke visse typer samhandlingsarenaer som fore eksempel ungdomsklubben.

Når nye tegnkomposisjoner etableres, må det skapes en viss enighet om hvilke betydninger som skal gjelde for at tegnsystemet skal fungere integrerende. Utvikling av nye stilarter blant ungdomsgrupper innebærer ikke at det bygges opp en kategori hvor det nødvendigvis er enighet om mening, som i "dunjakke-eksempelet". Dersom grupper opererer med forskjellige betydninger knyttet til tegnsammensetningen kan det bli vanskelig å enes om situasjonsdefinsjonen.

For at tegnkonstruksjoner skal kunne fremme kulturell integrasjon samtidig som ulikheter markeres må det ikke bare være enighet om at tegnsystemet fungerer klassifikatorisk, det vil si at det er sammenfall mellom tegn og det betegnede, det må også være enighet om betydningen til tegnene konstruksjonen består av. Dersom de enkelte elementer i et tegnsystem fortolkes forskjellig kan det resultere i desintegrasjon.

I mitt studie av identitetsforvaltning, blir håndtering av tegnrepertoar et viktig aspekt for å oppdage ungdommens relevansregler og avgjørende for forståelse av endring og kontinuitet, samt integrasjon og differensiering.

2.4 Integrasjon og differensiering

I samfunnsvitenskapelig tenking omkring komplekse samfunn assosieres ofte for skjeller mellom bygd og by med dikotomier som integrasjon versus disintegrasjon, harmoni versus konflikt etc. (Grønhaug opcit). Men så enkelt er det ikke, mener Grønhaug, *“integrasjon i kultur er noe vi må problematisere og betrakte som et gradsspørsmål”* (opcit). Samhandlingskategorier kan ikke sees på som konstante og enhetlige størrelser, men må forstås som flytende. I dette perspektivet blir det fruktbart å se på kategorier som noe som har gravitasjonspunkt (F. S. Nilsen forelesing 94), uten klare grenser, men som graderinger (for eksempel nærhet i fellesskap). Integrasjon har med forholdet mellom elementer å gjøre. Spørsmålet er hva slags elementer vi har med å gjøre når vi studerer kultur, og hva slags former for integrasjon mellom elementene vi må ta i betraktning (Grønhaug 84:72). En prosess med konstruksjon og destruksjon av tegn, vil være best synlig der rammebetingelser endrer seg. Dette kaller Grønhaug kodeformulering. Felles kode vil fungere integrerende fordi tegnbruken vurderes og rangeres som riktig eller gal, dårlig eller bra, passende eller upassende, relevant eller irrelevant osv. i forhold til verdi- og meningssystemer.

Valg av identitetstegn er avgjørende i dramatisering av selvet, fordi det innebærer at aktøren må kalkulere med konsekvensene av sitt valg. Individet må vurdere om tegnet bidrar til en aktverdig identitet og til å unngå stigmatisering. T. Larsen (1984) har beskrevet hvordan kategorisering av personer ut fra tegn, er et typisk trekk ved den norske væremåten.

2.5 Sosiale personer i et kulturelt system.

2.5.1 Sosial person

For å kunne gå i gang med oppgaven å vise til vedlikehold og endringsmekanismer i ungdomsmiljøet, vil jeg ta utgangspunkt i konstruksjon av den sosiale person.

Når guttene “henger på hjørnet” er det andre situasjonsregler som gjelder enn når de spiser familiemiddag. I disse ulike situasjonene bruker de ulike “sider” av seg selv i handlingen. Disse “sidene” ved en person er det vi analytisk kaller sosial status. Sosial status er summen av de rettigheter og plikter som er knyttet til en posisjon i et

sosialt system. En sosial person består av det antall sosiale statuser som hun eller han til enhver tid innehar. Disse statusene utformes og forhandles det om kontinuerlig i status-par (elev-elev, gjengmedlem-gjengmedlem) og i status-sett (elev-lærer, mor-datter).

I samhandling nyttegjøres relevansreglene. Slik vil samhandling være et viktig utgangspunkt for å avdekke kulturelle kategorier. En sosial person er et repertoar av statuser. I perioder av livet forandres/utvides repertoaret hurtigere enn ellers. De sosiale relasjonene vil endre seg med utvidelse i statusrepertoaret.

Ved å bruke begreper som sosial person forsøker jeg å identifisere de vilkår ungdom opptrer innenfor og de forutsetningene de har med seg og som ligger i samhandlingssituasjoner. Dette gjør jeg for å vise dynamikker mellom og innen ulike grupperinger av samhandlende ungdom. Gjennom å kartlegge sosiale relasjoner kan antropologen identifisere et mønster av sosiale personer i samspill med andre sosiale personer og ut fra dette si noe om samhandlingsdynamikkene.

Vi kaller statusutøvelse for roller. Statusen er de "juridiske reglene" eller manuskriptet, rollen er utøvelsen; hva hun som datter, elev, fotballspiller, skoleelv gjør. Utøvelsen av rollen bygger på den enkelte aktør sin tolking av tegn i samhandlings situasjonen, disse tolkningene bygger igjen på aktørens erfaringsbakgrunn. I samhandling med andre personer som har sine oppfatninger av relevansregler, forhandles det om premissene for samhandlingen. "Rolle teoriens far" Erving Goffman (1959) kalte dette for å forhandle om situasjonsdefinisjonen. I en forhandling om situasjonsdefinisjonen er det hvilke sider ved den sosiale situasjon som skal gjøres relevant som på ulike måter tematiseres. Forskjellige situasjonsdefinisjoner innebærer mobilisering av ulike deler av statusrepertoaret. Det "å henge på hjørnet" og det å være på familiemiddag vil innebære ulike forhandlingssituasjoner om hvilke statuser som skal gjøres relevant i samhandling.

2.5.2 Sosiale situasjoner

Ungdom inngår i sosiale relasjoner i hverdagens ulike situasjoner. Sosiale situasjoner består av personer, deres samhandling, et sted eller lokale og objekter (Spradly og McCurdy 1972:27). "*Kulturelle scener*" er tilbakevendende sosiale situasjoner med informasjon som er delt av to eller flere og som definerer noen aspekter ved deres

erfaring. Mens sosiale situasjoner er de begivenheter der antropologen begynner sin oppdagelsesprosess, er de kulturelle scenene definisjonen av situasjonen slik de som er "innenfor" definerer den (opcit:24), og som Goffman kalte en situasjonsdefinisjon. Gjennom å analysere kulturelle scener i sosiale situasjoner er det vi kan få en forståelse av forståelse.

De erfaringene som personer og grupper av personer tilegner seg omformes til ferdigheter i samhandling. I samme sosiale situasjon kan det være flere kulturelle scener som presenteres. Det forhandles om hvilke erfaringer som skal gjøres gyldige, det vil si om referanseregler. Kulturelle scener slik Spraedly og McCurdy definerer dem er de kulturelle erfaringer det enkelte individ eller grupper av individer har. I samfunn som preges av stor differensiering og sosiale personer med stort statusrepertoar, vil de kulturelle scenene være så mange at de ikke kan telles. Kulturelle scener er noe mer enn erfaring, fordi denne erfaringen er kontekstavhengig. Derfor vil for eksempel ikke McDonalds', Levis og Coca Cola bety det samme over alt hvor disse produktene finnes.

2.5.3. Identitet.

Det er de kulturelle reglene som virker inn på vår væremåte. Nesten alle mennesker har et mangfold av væremåter, som vi kan tone ned eller aktivisere avhengig av situasjonen. Det som emisk er væremåter, er hva vi etisk kaller for identitetsforvaltning. Identiteten til det enkelte individ formes i møtet mellom de premisser de kulturelle reglene legger og selvet. G.H. Mead (1934) har definert identitet som: "*Den sosialt skapte del av en persons sjøloppfattelse, slik vedkommende er avhengig av å få den bekreftet*". Identitet er en fortolkning av eget selv i forhold til omgivelsene, som er den enkeltes forhold til egenopplevd erfaring. Identitetsbegrepet brukes i diskusjonen om hvem jeg er i forhold til andre (Rudie1984:18). Berger og Luckmann (1966) betoner identitet som den emosjonelle opplevelse av balanse/ubalanse som selvet har i forhold til seg selv og sine omgivelser. Dette er et viktig poeng, fordi identitet som et emosjonelt balanseforhold hele tiden vil være i forandring. Derfor består hovedproblemet i en undersøkelse av identitet i å gjøre rede for endring i selvopplevelsen og den stadige tilpasning av relasjonene mellom individ og omgivelsene (Bergaak 92).

Identitetsforvaltning er den strategi den enkelte bruker for å framstå slik han ønsker å framstå for de andre. I slike situasjoner vil det forhandles om personregler (status og

roller) og situasjonsregler (Holtedahl opcit). Når det er sammenfall mellom andres identifisering og egen kategorisering, vil relasjonene være harmoniske. Avhengig av hvordan aktørene definerer den situasjon de er i, gjør de forskjellige deler av sitt statusrepertoar relevant i samhandlingen. Mangel på sammenfallende (komplementær) status vil innvirke på samhandling ved at aktørene må prøve å finne ut av hvilken status som skal gjelde i stedet. Lykkes ikke forhandlingene, blir identitetsforvaltningen vanskelig og det vil ha konsekvenser for hvordan situasjonen oppleves, for følelse av verdighet, mislykkethet, ensomhet, utstøtthet, samhold, trivsel, osv. Tenk bare på hvordan det er å bli tatt for et barn, når en føler seg som voksen, eller som gutt når en er jente. Når rammene for tilværelsen forandres vil kampen om utforming av kategoriene kunne skje hele tiden. I et samfunn i rask endring og i livsfaser med endrede rammebetingelser vil identitetsforvaltningen by på store utfordringer. Dette fordi ferdighetene som kreves for å takle hverdagen er i kontinuerlig endring.

Identiteten er et ekspressivt uttrykk som må forstås innenfra for å få virkelig mening. Den attraktive jenta er attraktiv i møte med guttene i friminuttet eller på ungdomsklubben. Hennes "attraktivitet" er kanskje ikke relevant i lærer-elev statussettet, og gjøres ikke nødvendigvis relevant i klasserommet. Hun kan velge sin væremåte, og læreren kan velge hva han vil se ved hennes væremåte. Et aspekt ved en identitet trengs ikke gjøres relevant i alle sammenhenger. Identitet vil bestandig være nært knyttet til meningssystemer i kulturen.

2.6 Sosiale felt.

Vi har alle ulike prosjekter. I antropologien snakker vi gjerne om prosjekter som noe som har å gjøre med hva aktørene mener er viktig, de verdier de bryr seg om og hva de må ta hensyn til. Personer har mange prosjekter i dagliglivet sitt som de prøver å skape meningsfulle sammenhenger mellom, og ulike personer har ulike prosjekter. I en biljardsalong vil man kunne anta at de besøkende vil være opptatt av biljardspillet, men det kan også tenkes at det er helt andre prosjekter de er der for å realisere.

Sosiale arenaer er stedet eller lokaliteten der sosiale situasjoner utspiller seg. Alle som gjør samme situasjonsdefinisjon relevant tilhører samme sosiale felt (Grønhaug i: Barth 78).

I analyse av samhandlingsforløp vil det være avgjørende å synliggjøre utstrekning av de samhandlingsdynamikker som innvirker på endring og vedlikehold av relevansregler. Sosiale felt avgrenses gjennom å identifisere slik utstrekning empirisk. Grønhaug sier det slik: *“Sosiale felt skiller seg ved: ulike former for organisering, verdier og symboler, oppgaver, saker, foraer, situasjoner, nettverk, grupperinger og regler for inkludering og ekskludering av personell”* (Grønhaug i: Barth 78). Sosiale felt kan forstås som en samling av komplekse sosiale prosesser som integrerer handling og mening. De kjennetegnes av sine organiserende egendynamikker. Felt kan omfatte både micro og makro relasjoner, fordi det kan ha både stort og lite omfang. Den utstrekning det sosiale felt har vil ikke være bestemt av størrelse eller nivå, men hvor de sosiale dynamikkene slutter. Individene i et lokalsamfunn vil inngå i en rekke sosiale enheter, og mange av disse har større skala enn samfunnet som lokalitet. Disse enhetene fremstår som samlinger av sosiale personer av ulik størrelse og utstrekning. Det er disse samlingenes eller aggregatenes egendynamikker som definerer dem som enheter. Dette er sosiale enheter som har visse felles koder, eller grad av enighet om innholdet i de tegn man kommuniserer med. De samme individene vil være involvert i en lang rekke felt, og min oppgave blir å identifisere disse feltene, for å si noe om deres kompleksitet og utstrekning.

Skala (Barth 1978) er definert som et systems omfang, i antall aktører og geografisk utstrekning. Skala påvises ved å følge dynamikkene mellom aktører og er summen av den totale samling av statuser som er nødvendige for at feltet skal opprettholdes.

På sosiale arenaer kan vi oppdage sosiale felt, men en arena vil sjeldent inneholde et helt felt. For eksempel så er kjøpesenteret i Nyhavn en arena, det er et møtested for folk i alle aldre som opptrer der i kraft av ulike status, som igjen er statuser på forskjellige felt. Når sanitetskvinnene sitter i foajeen og selger lodd tilhører de et annet felt enn de ungdommene som kommer innom og henger rundt i foajeen er en del av. For begge gruppene er samhandling i foajeen en del av deres felt, det de deler er arenaen, men ikke de sosiale statuser og relevansreglene som brukes i samhandling. Biljard-salongen, Shoppingsenteret, “Kioskhjørnet”, skolen osv., blir samhandlingsarenaer der ulike kulturelle scener, sosiale felt og status kan avdekkes av antropologen.

Fordelen med perspektivet til Grønhaug er at både lokalsamfunnets interne og eksterne relasjoner kan oppdages med samme analytiske grep. Med feltbegrepet kan man oppdage hvordan et samfunn er inndelt i subsystemer, og hvordan samhandling

skjer mellom disse. Med dette perspektivet blir den sosiale personen, med sitt statusrepertoar og alle de sosiale felt han/hun inngår i, den analytiske rammen for å forstå samhandling. Ved å forfølge implikasjoner av rolleadferd på ulike arenaer kan hendelsesforløpene egendynamikk identifiseres. Ved dette analytiske grepet kan vi identifisere interavhenigheten mellom shoppingscenteret, klasserommet, husholdet, ungdomsklubben, lokalsamfunnet, "filmindustrien" osv,

2.7 AVGRENSING AV PROBLEMFELT

- funn og hypoteser

Ved å følge personenes bevegelser i lokalsamfunnene i denne perioden på åtte måneder hadde jeg mulighet til å oppdage personkonstruksjonsprosesser og identifiserte gjengsammensetningene over tid. De vennefellesskapene jeg fulgte forandret seg i utstrekning og i forhold til relevansregler i samhandlingen. Flere av dem begynte å ta i bruk nye samhandlingsarenaer, de utviklet sitt tegnrepertoar og omgangsformene i det offentlige rom fikk et nytt preg.

Jentene i klassen hadde fra begynnelsen av ungdomsskolen to aktiviteter som de hovedsakelig fylte fritiden sin med. De spilte fotball på Fabelvik idrettslag og de dro på ungdomsklubben i Nyhavn. Av guttene i klassen var det få som brukte ungdomsklubben fast. De var også fotballspillere, men spredte seg over flere organiserte fritidsaktiviteter som pistolskyting, geværskyting, dataspill, håndball osv.

I barneskolen og de første årene på ungdomsskolen var skoleklassen rammen for jentenes venninfellesskap. På barneskolen hoppet de strikk, lekte sammen i friminutter og på ettermiddagen. Alle begynte å spille fotball i løpet av ungdomsskolen og mange sluttet. De som sluttet dro oftere til Nyhavn, også når ungdomsklubben var stengt. De begynte å bruke andre arenaer i Nyhavn der de fikk kontakt med en gjeng med gutter som hadde biler, gikk på yrkesskolen og som holdt fester. Slik bidro en differenseringsprosess i venninnemiljøet i Fabelvik til at de utskilte ble integrert i et fellesskap med utgangspunkt i Nyhavn.

Jentene som fremdeles var aktive på fotballbanen, kom i løpet av våren i niende klasse etter til Nyhavn. På samme måte som de andre jentene haiket de med gutter over eidet, men disse jentene ble ikke med på kjøringen rundt om i byen og de sto

ikke og hang på torget. Disse jentene møtte et helt annet sosialt landskap en den første gjengen. De brukte fremdeles ungdomsklubben når den var åpen. Ut fra den gikk de mellom de andre stedene som var aktuelle samlingssteder for ungdom. De vandrer mellom biljarsalongen, shoppingsenteret, torget og ungdomsklubben. Her møtte de andre ungdom som også var ute for å "kjiike". Disse jentene kom fra et etablert fellesskap i Fabelvik, mens det arenaene de oppsøkte i Nyhavn ikke hadde denne utformingen. Når jentene fikk seg kjærester så var det med gutter som ikke var bundet sammen i et større fellesskap. Jentene kom inn i et miljø med løse relasjoner. Dermed var fellesskapet blant "fotballjentene" truet.

Av guttene i klassen var det bare få som brukte ungdomsklubben fast. De fellesskapene som de var en del av hadde i større grad enn jentene sitt handlingsfelt i Fabelvik. Guttegjengene var vanskeligere å avgrense empirisk: En gjeng på tre gutter var tydelig, men som regel fungerte guttesammenslutningene kontekstavhengig. De aller fleste hadde en bestevann eller noen de var mer sammen med enn andre, men avhengig av situasjon og aktivitet så deltok de til ulike gjenger. I løpet av ungdomsskolen skjedde det en utvikling der posisjonene guttene i mellom konsolideres, til tross for at status- og tegnrepertoaret utvikles.

Guttene sine vennekonstellasjoner endrer seg ikke så mye over tid. Det er heller hva de gjør relevant i samhandling som endres. Det viktigste tegnet på skillet mellom de ulike gruppene går på hvordan forhold de har til Nyhavn og ungdomsklubben. Om de bruker å dra dit eller ikke. De som drar dit bruker mye tid på å gå "å kjiike", de som ikke drar dit tar sterk avstand fra denne "fartinga" til Nyhavn.

I neste fase, som er høsten etter, da informantene mine var begynt på videregående skole i Nyhavn oppsto det endringer i posisjonene i det sosiale landskapet. Alle sammen gledet seg til å begynne på ny skole, for der ville de få nye fag og nye lærere, og mest av alt gledet de seg til å møte nye folk. De endringene som skjer i ungdomsmiljøet den høsten har i stor grad sitt utspring i skolebyttet. I denne første tiden på nye skole kommer en del av de gamle konfliktlinjene jentene i mellom frem i lyset, det foreslåes arrangert skolefest for alle, foruten de som går på allmennfag. Skolebussen blir en viktig arena de har felles, der diskuteres og rangeres skoleretningene. I løpet av høsten skjer det en transformasjon der både guttene og jentene samles rundt noen arenaer, som gjør at det skjer en omdefinering av deres posisjoner som får konsekvenser for deres fremtidige relasjoner.

Biljardsalongen blir en viktig samlingsplass både for guttene og jentene. Der spilles det biljard, der lyttes det til musikk og der prates det. På denne arenaen skjer det en gryende integrering guttene i mellom, som ser ut til å få konsekvenser for det framtidige guttefellesskapet. Også jentene nærmer seg hverandre på nye måter i denne perioden. Et resultat av endringsprosessene er at det oppstår en usikkerhet om gjengenens grenser. For begge kjønn kommer det nye verdsetninger frem i denne fasen. I denne prosessen fremstår et nytt kjønnsrollemønster, som fører guttene sammen, mens jentegjengene fra våren før splittes og tidligere fiender føres sammen.

Mye av tiden på de arenaene som ungdommenes bruker i Nyhavn, går med på å ikke vite hva de skal gjøre. Den tiden brukes til "å kjiike", "lode", "trø" "stå i Hollet" eller "sitte på Stova trappa", dette betegnes gjerne som kjedelig. Denne "vetkjeholdningen" som jeg kaller for famling, må sees i forhold til det tvetydige i ungdommenes utfordringer. Fordi de ikke vet hvor de skal, når de skal og hva de skal gjøre så blir målrettetheten i deres handlinger vanskelig å avdekke. Denne aktiviteten er avgjørende for å forstå ungdomens identitetskonstruksjon. Ungdommens statusrepertoar og tegnrepertoar forandres over tid. Ungdommene endret sitt forhold til de ulike tegn som rammeverket gir rom for. Denne prosessen er "famlende" eller "søkende". Mye av ungdommens tid på fritidsfeltet går med til aktiviteter som har dette preget.

Deres forhold til tegnene er både med på å føre dem sammen og skille dem fra hverandre. Mange av disse tegnene markerer at de ikke lengere er barn. Et eksempel er skolefesten som ekskluderer de som går på ungdomsskolen, et annet er at de slutter å gå på ungdomsklubben. Tegnene kan tolkes som markører for posisjonsendringer der, ungdommene gjør seg klar til å innlemmes i det voksne samfunn.

Men det etablerte samfunn gir ikke disse tegnene den samme meningen. Ungdommenes tegn er for de voksne markører på noe annet, på det som kalles ungdomsproblemer. Dermed blir innlemmingen, som skal ende liminalitetsfasen, en langvarig og komplisert prosess.

Der denne historien slutter kan det virke som flytting er den eneste muligheten for å bli innlemmet i det voksne samfunn.

2.7.1 Teoretisk avgrensning av problemfeltet og problemstilling

Hvordan kan vi forklare at disse jentene som kommer fra samme bygd, som har gått i samme klasse og deltatt på de samme fritidsarener i mange år, i løpet av relativt kort tid utvikler så forskjellige karrierer? Og hvordan kan det ha seg at de jentene som følte seg ekskludert fra venninnefellesskapet i Fabelvik, opplever en integrering som de som kommer etter senere ikke får ta del i?

Hvordan kan vi så forklare at guttemiljøet, - som står ovenfor de samme utfordringer som jentene, ikke har de samme utviklingstendenser? Hvordan kan vi forklare at ungdom aktivt oppsøker fritidsarenaer, som de vet de kjeder seg på? Og hvorfor svarer de "vet kje" til de enkleste spørsmål?

Så langt har jeg gitt et lite innblikk i hvordan ungdommene behersker en lang rekke forskjellige kompetansefelt (sosiale felt med særlig kompetansekrav), som det å gå på skole, henge på kioskhjørnet, spille fotball, diskutere filmer, gå på ungdomsklubben osv. Samtidig søker de mot kompetansefelt de ikke behersker. Identitetsforvaltningen og utviklingen av ungdomsmiljøet må forstås i lys av dette. Om vi følger en gruppe aktører over tid blir det mulig å forstå hvordan konstruksjonen av sosial person og sosial identitet endres (jfr. Berkaak opcit). I mitt materiale har jeg avdekket flere slike endringsprosesser. Disse endringene kan forstås som brytningen mellom personers egne ervervede ferdigheter (kunnskaper/kompetanser) med forankring i eksisterende fellesskap, og de krav som blir stilt på de nye områder hvor hun eller han prøver å tilpasse seg. Slike *brytninger* kan utgjøre bastante barrierer som begrenser en persons sirkulasjonsmuligheter i det sosiale system.

For å avdekke personers sirkulasjonsmuligheter (mellom ulike sosiale felt) må vi se på konstruksjon av de sosiale personer, på størrelsen og formen på deres identitetsrepertoar og hvordan disse endres over tid. Hvis vi gjør det kan vi greie å synliggjøre hva brytningene består av.

Fra at jeg innledningsvis var opptatt av ungdomstiden som en løselig definert overgangsfase, vil jeg fokusere på ungdomstiden som en kontinuerlig forsøk på å inngå i nye kompetansefelt, eller sosiale felt, med fokus på de ferdigheter som er relevant for sjølopplevelse og andreskategorisering. Med dette perspektivet blir tegnhåndtering i relasjoner over tid en viktig innfallsvinkel. Min problemstilling er derfor å se på hvordan ungdom takler brytningen mellom ulike kompetansefelt.

Denne problemstillingen har jeg løst empirisk ved å følge en gruppe ungdommer i den perioden de gjorde seg ferdig med niende klasse og de startet opp i første klasse på videregående. Min intensjon i det følgende er å gi en fylldig beskrivelse av hvordan gutter og jenter sitt hverdagsliv arter seg i denne perioden, forsøke å vise hvilke typer utfordringer, sorger og gleder det er de utsettes for. I en slik beskrivelse ligger det gode potensialer for å analysere de meningsbærende prosesser i person- og gjengbyggingen.

Hverdagslivets utfordringer i en slik brytningsfase har store konsekvenser for ungdommenes trivsel og tilhørighetsfølelse, for sjølopplevelse og andres kategoriseringer. Ved å belyse disse prosessene kan vi vise konsekvensene for det sosiale fellesskap, og vi får et bedre grunnlag for å forklare samværsformer, rolledilemmaer og konflikter som preger deres hverdag.

Ved å belyse disse prosessene vil vi også få hjelp til å problematisere spørsmål som: hvilke typer utfordringer ungdom står ovenfor og selv opplever som problematiske, og hvilke dynamikker som egner seg best til å forklare de ulike karriereforløpene som vi ser i ungdomsmiljøet.

kapittel 3

FELTARBEID BLANT FABEL-VIKINGENE

3.1 Feltarbeid som metode

Deltakende observasjon som metode for innsamling av datamateriale, er antropologiens "adelsmerke". Gjennom det som kalles deltakende observasjon henter antropologen selv inn materiale fra verden, der ute. For det er ved innlevelse i de andres erfaring at antropologen får materiale til det arbeide som han eller hun tar med seg hjem, for så å omgjøre det til et vitenskapelig produkt.

Vi kan på mange måter være stolte av vår metode, fordi antropologene er de eneste samfunnsvitere som er så interessert i de folk de studerer, at de er villig til å bruke (opp til) flere år sammen med dem. Men metoden, med sitt personlige engasjement og innlevelse, har en del implikasjoner, som av representanter fra andre fag (kanskje med rette) kaller "den antropologiske felle" og som faget selv har et problematisk forhold til.

Problemet med innlevelse, er vitenskapeliggjøring. Funksjonalistene, den første sterke retningen innen antropologien mente at for å være vitenskapelig måtte man være objektiv, og la den empiriske virkelighet selv representere sannheten. De mente det var mulig med objektive observasjoner. Subjektivitet var verken sann eller vitenskapelig, og måtte unngås. Den postmodernistiske retningen "slo" helt den andre vegen. "Postmodernistene" i antropologien mener at alle observasjoner vil være subjektive. Vi kan ikke være vitenskapelig i annen forstand enn at vi kanskje kan forstå oss selv, og derfor er det bare vår egen historie vi kan fortelle. Av typen: Hva opplevde jeg på veg til butikken? Eller hvordan opplevde jeg det å være i Nyhavn og Fabelvik?

Antropologer flest er vel blitt enig om at det ikke er et spørsmål om enten-eller, men et tredje sted der det er både-og. Vi må spørre oss hva er det slags kunnskap vi som observatører og deltagere produserer, og hvordan produserer vi den.

Feltarbeidet har en dobbel natur. Antropologen får innsikt i de andres virkelighet gjennom å bruke seg selv og ved å inngå i relasjoner med andre. "*Han eller hun er*

selve forskingsinstrumentet”, slår Hammersly og Atkinson (87:38) fast.

“Antropologen avleser virkeligheten gjennom en tildelt rolle, ved hjelp av plassering i det sosiale rom.” (Hastrup 92:36). Derfor må antropologene være bevisst sine egne roller i samhandling med sine informanter, fordi dette vil ha store innvirkninger for kunnskapsproduksjonen. Denne formen for sjøloppatthet kaller vi for refleksivitet; i dette ligger ønske om forståelse for hvordan samhandling mellom antropologen og de studerte påvirker datamaterialet (empirien)¹. Men det er som Hastrup (92:56) sier et paradoks i dette: *“På den ene siden hævder antropologien at være forpliktet på virkeligheten, mens det på den anden side fastslås, at virkeligheten ikke kan forstås uten om os selv.”*

3.2 Feltarbeid i egen kultur

- Forskjellen mellom “place” og “space”.

Å gjøre samfunnsforskning i sin egen kulturkrets innebærer at man studerer en del av sin egen virkelighet (Wadel 1991). Fordelene er mange. En kjenner språket, en kan reglene for rett og galt, en vet av de mest grunnleggende om hvordan en skal oppføre seg. En har både kunnskap og kjennskap, og slipper dermed å bruke så mye tid på å gjøre seg kjent.

Men det er mange kritiske røster til slik “hjemme-antropologi”. Spørsmål man gjerne stiller er; hvordan kan man få ny kunnskap om det kjente? Vil en ikke bli “blind”, “ikke se skogen for bare trær”, ta ting for gitt? I det selvsagte ligger gjerne den underforståtte nøkkelen til kulturforståelse, disse forholdene er nesten usynlig for en som deler den samme kulturelle bakgrunn. Hvordan skal man unngå å bli “blind” og havne i denne fella? Blir det å gjøre feltarbeid hjemme som Geertz skriver *“an ethnography of whichcraft as written by a which”*? (83:57).

Disse spørsmålene kommer av den lange tradisjonen i antropologien på dele verden i “ute” og “hjemme”, eller “dem” og “oss”. Internasjonalt har faget vært mest opptatt av de der ute. Skillet mellom “oss” og “dem” har vært med på å vedlikeholde avstanden til “de andre”. Denne avstanden uttrykkes i rom, ved reisen til felten, som det konkrete uttrykk for den nødvendige analytiske avstand til studieobjektet.

---

¹ Forskjellen mellom sjøloppatthet og refleksivitet er at det første er narcissisme, mens refleksivitet er fokusering på hvordan materialet konstrueres i møtet mellom antropologen og de andre.

“Nu ved vi, at dikotomien mellom os og dem intet har at gøre med geografi. Det er tanke kategorier, ikke objektivt og absolut afgrænsede grupper af forskellige mennesker. Med andre ord, ude og hjemme er ikke to forskellige “places”, men to forskellige “spaces”. (Hastrup NAT 1/91).

Med denne erkjennelsen blir spørsmålet: hvor finner man et annet “space” enn det en selv er en del av? Hastrup fastslår (ved å referere til Strathern) at *“en antropologi, der udføres i eget space, vil være en antropologi, der udføres i den sociale kontekst, der producerer den”*(*opcit.*). Denne beskrivelsen vil mangle distanse, som er så viktig for godt antropologisk arbeid. Det kreative antropologiske arbeid skjer i avstanden mellom våre antagelser og deres forestillinger. For å kunne identifisere et analytisk objekt, må vi stå utenfor det. Men det betyr jo ikke nødvendigvis at vi må oppsøke det totalt ukjente og fremmede.

For en som aldri har gått på ungdomsklubb, som hatet fotball i yngre år, som aldri har brukt å “trø” i byen og som ikke har “lodet”, men har jobbet aktivt mot bilisme, var mange av de “spaces” jeg møtte i Vikan ganske fremmede. De hadde dynamikker jeg ikke kjente. Jeg har bodd et år i Syria, noe som også har lært meg andre levesett å kjenne og dette er også erfaringer som jeg kan speile mitt eget samfunn i. Mine år på universitetet har formet mitt tankesett og min måte å se meg om på. M. Gullestad (NAT 1/91) vektlegger det samme ved å si: *“Fagets repertoar av begreper og analytiske perspektiver kan bidra til å skape nødvendig distanse, også til eget samfunn”* .

Selv om jeg også på mange måter inngår i kategorien ungdom, fordi jeg ikke har flere av de statuser som skal til for å oppfattes som voksen, så var både “place” og “space” ny og spennende for meg.

Jeg vil snu litt på problemstillingen og komme med den uærbødige påstand at samfunnsvitere har vært for opptatt av distanse. Derfor har mye av den forskingen som er gjort i Norge, og særlig den som har vært gjort på ungdomsspørsmål hatt preg av avstand og av problemstillinger som mangler nærhet til de studerte. Gullestad (*opcit*) har påpekt at teoriutviklingen brukt på “det norske” er veldig sosiologisk og lite kulturell. Noe som underbygges av at et trekk ved ungdomsforskningen i Norden (og Europa) har vært at den er veldig problemorientert (Drotner 93, Stafseng og Frønes 87).

Et annet viktig poeng er at norsk antropologi, med sin relativt lange tradisjonen på lokalsamfunnsforskning, har mange og viktige oppgaver foran seg. Som Ottar Brox (NAT 1/91) har påpekt, er det gjort lite lokalsamfunnsstudier i Norge de siste 20 årene. I samme tidsepoke har det skjedd store samfunnsendringer som vi ikke helt aner konsekvensene av. Så hvis vi ikke går ut å gjøre nye studier, er vi implisitt med på å konservere debatten om vår samtid, fordi empiritilfanget blir gammelt og de begreper vi ønsker å forstå verden gjennom utvikles ikke.

Konklusjonen på diskusjonen om hvem og hvor man gjør feltarbeid, må bli at uansett lokalitet, så er det fordeler og ulemper ved feltarbeiderens bakgrunn. Poenget må være at man er klar over disse forholdene, og derfor synes jeg Hammersly og Atkinson (opcit. s. 37) utsagn er så godt: *“I stedet for å satse på nyttesløse forsøk på å eliminere påvirkningen forskeren selv er årsak til, burde vi konsentrere oss om å forstå virkningene av vårt arbeid”*.

3.3 Forståelse ovenifra og nedenifra

Om man nærmer seg ungdommens hverdagsliv som forskningsfelt, så vil man oppdage at det sett “ovenfra”, fra den konvensjonelle samfunnsvitenskap eller fra den offentlige forvaltning, så er ungdom en restkategori, eller en mellom kategori. Det sett av aktiviteter og relasjoner som preger ungdoms hverdagsliv, de kunnskaper de erverver, faller utenfor fokus for mange av de modeller som forvaltning og forskning bruker. Arbeid, etablering, hushold, rus osv, alle slike kategorier virker i større eller mindre grad ekskluderende for en dypere forståelse av ungdommens situasjon. Ungdomsforskning i Norge er tradisjonelt en “problemløsnings forskning”. Det vil si at mange av temaene forskerne tar opp, henger nøye sammen med , hvorledes ungdom med samfunnets (departementets) øyne blir ansett for å være problematiske.

Om man nærmer seg ungdoms hverdagsliv nedefra, oppdager man et system av forutsetninger. Dette er de regler, verdier og interesser de enkelte aktører og grupper av aktører forvalter de av arenaer de opptrer på, og sammenhengen mellom disse. Sett nedefra, vil forskeren oppdage de regler, forutsetninger, koder, symboler osv som gir ungdommenes hverdagsliv mening. Man vil være opptatt av de dynamikkene som ungdommene er en del av.

Forståelse ovenifra og nedefra, er også forskningsmetodisk ulike retninger. Geertz

(83:57-59) har skrevet om forskjellen mellom "*experience-distant knowledge*" og "*experience near knowledge*". Den erfaringsnære kunnskapen bygger på nær personlig kjennskap til de man forsker på. En erfaringsnær forståelse er innsikt i de begreper og tegn en informant vil bruke naturlig og uten å tenke seg om for å definere hva hun og hennes liksinnede ser, føler, tenker, tror osv, og som hun eller han vil forstå når det brukes av andre. Den erfaringsfjerne kunnskapen eller begrepene, sier Geertz, brukes av ulike typer av spesialister i analyser eller lignende, for å nå vitenskapelige eller politiske mål.

Geertz (83:58) seier dette om erfaringsnær forståelse: "*The trick is not to get yourself into some inner correspondence of spirit with your informants. ... The trick is to figure out what the devil they think they are up to*".

Geertz skiller mellom "*Thin description*" og "*thick description*". som to kvalitativt forskjellige beskrivelser, som viser ulik grad av forståelse, og disse beskrivelsene har dermed ulik mulighet til å formidle forståelse. Den tynne beskrivelsen er den observerte atferd mens den tykke (fyldige) beskrivelsen bygger på det erfaringsnære og medfører også en fortolkning av det som skjer (Geertz 73:6).

Ungdom som "henger på hjørnet" vil med en tynn beskrivelse se ut som noen gutter og jenter som står og lener seg til en husvegg, noen røyker, treningsbagger er slengt ved siden, biler passerer, de ser tomt og tiltaksløst ut i luften. De gjør ingen ting. Denne type beskrivelse av dette type fenomen kan man finne igjen i mange sammenhenger. Det å "henge" ansees som et problem av det etablerte samfunn, fordi det er uvirksomt. Dessuten er det bare "*råttstokka som går å trør...*".

Stopper vi opp på hjørnet ei stund ser vi kanskje at forbi akkurat dette hjørnet er det en strøm av folk til og fra. Personer som kjenner de som står der og som stopper opp og prater. Det kommer flere til fram mot et bestemt klokkeslett. Går du bort og står sammen med disse, forstår du at dette er ikke et hvilket som helst hjørne, for her kommer det hele tiden folk til og fra og det utveksles viktige informasjon; om fester, "mattelekser", neste fotballkamp, hva som er på kino, nye kjærestepar og om hvem som skal til Nyhavn osv. Kommer vi tilbake kveld etter kveld, på samme hjørnet, vil vi kunne observere et mønster. Og man vil kunne observere hvordan forholdet mellom ungdommene utvikler seg. Kanskje er det ungdom som er i samme situasjon som deg selv, som er på jakt etter informasjon og kontakter? De vet ikke helt hva de skal ta seg til. Følger man disse ungdommene rundt ellers i deres hverdagsliv, vil man kanskje

oppdage at mange av de personer som møtes på hjørnet, ikke møtes i andre sammenhenger.

Med dette blir beskrivelsen fyldigere. Ved en slik beskrivelse av samhandlingen og de forskjellige personene som er rundt et slikt gatehjørne kan man også forstå meningen med å være der. Ved å samtale med aktørene vil nye aspekter komme fram. Slik kan beskrivelsen av aktiviteten "å henge på hjørnet" utvikle seg fra å være noen som står rett opp og ned, til noe som blir noen meningsfylt både i emisk og etisk forstand.

Den fyldige beskrivelse bygger på erfaringsnær kunnskap som gir "*forståelse av forståelse*". Med dette perspektivet kan vi forstå hva som ligger i ungdommenes egen forståelse. Ved å gi en erfaringsnær beskrivelse vil vi forstå hva det er disse ungdommene legger i det som kalles for "å henge på hjørnet".

3.4 Feltarbeidet

Når jeg i ettertid har fortalt om feltarbeidet til andre, har jeg ofte blitt spurt, særlig av kvinnelige medstudenter, om hvordan det var mulig å gjøre feltarbeid i et miljø med jenter som var 10 år yngre enn meg. Var ikke det problematisk? Eller heftig? Disse gjentakende spørsmålene gjorde flere ting klart for meg- For det første at her blir refleksivitet viktig, og for det andre hvor lite forskning det er gjort av menn på kvinner. Dette gjorde at jeg har følt det som ekstra viktig å fortelle nokså inngående om mine roller i løpet av feltarbeidet.

Det spesielle med å gjøre feltarbeid i et ungdomsmiljø (og ikke være helt gammel sjøl), er at det er i en sekvens av livet der man er veldig opptatt av forholdet til det motsatte kjønn. Alle er mer eller mindre på leiting etter en kjæreste. Jeg sto i faresonen for å selv bli trukket med i dette spillet. Dette spillet om forelskelser ble i en hvis grad viktig for meg, fordi noen ikke skjønnte min posisjon, både av jentene og guttene. Klingenberg (94) har skrevet at hun ble plassert i forhold til den etniske gruppen hun studerte, noe som fikk konsekvenser for hvem hun kunne omgås. Holtedahl (86) kunne ikke prate med "de andre" fordi den gruppe kvinner hun studerte ikke ville at hun skulle prate med "de andre". Jeg ble også plassert i forhold til hvilke jenter jeg pratet med. Det som plasserte meg var bare av en annen karakter enn disse andre antropologene opplevde. Det hadde med kjønn og alder å gjøre, ikke etnisk gruppe og familebakgrunn. Men min omgang til disse jentene gjorde det ikke umulig å prate

med "de andre", fordi jeg kunne nærme meg de ulike grupperingene med ulike innfallsvinkler (kompetanser). Men det gjorde det vanskelig å prate med de som sto jentene nært, som foreldre og kjærester eller potensielle kjærester.

Det hele forholdt seg slik:

Jeg valgte småbyene Fabelvik og Nyhavn av flere forhold: jeg hadde et mål om å gjøre et hverdagslivsstudium av ungdom i en urban kontekst, der jeg hadde mulighet til å følge dem på flest mulig samhandlingsarenaer. Som store byer preges også disse småbyene av tett bebyggelse og mange samhandlingsarenaer med spredning av sosiale funksjoner og fritidsarenaer. Men de skiller seg ut ved det at de har relativt få innbyggere.

Jeg kom til Nyhavn med hurtigruta en sen ettermiddag i mars 92. Like før jeg forlot Tromsø hadde jeg fått avslag på tillatelse om deltagende observasjon i niende klassen i Nyhavn, så jeg kom til Vik uten noen avtaler - bare de i kollektivet jeg skulle bo i visste at jeg kom. Det passet meg bra, for da kunne jeg presentere meg selv for ungdommene og ikke bli kjent med dem gjennom lærere eller andre voksne. Jeg ville komme nedenifra. - Det var jo en god tanke....!!

For som Barth har sagt:

"....., it is advisable to start not from the top, but with social actors and trace their activities and networks,...." (91)

Men hvor skulle jeg begynne å ta kontakt, i tilfeldige møter på gata? Jeg sendte avgårde en ny søknad, nå til Fabelvik ungdomsskole. Men den kunne ikke behandles med en gang, på grunn av tentamener. De første dagene brukte jeg til å sykle omkring, gå på kafeer og "luske rundt" på biljardsalongen. Jeg noterte flittig ned samtaler jeg overhørte. Biljardsalongen var en befriende plass, fordi rundt biljardbord er det bestandig tilskuere, jeg kunne stå der og se på, uten å kjenne noen. Jeg så etter kontaktpunkter, fant jeg ikke det følte jeg meg fort brydd. Det ble mange sykkelturer der jeg grublet på hvordan jeg skulle få kontakt med en gruppering unge.

Behovet for å avgrense feltet presset på. Jeg begynte å gå på den kommunale ungdomsklubben, de dagene den var åpen, presenterte meg for klubblederene og etterhvert for ungdommene. Den kvelden jeg skulle fortelle hva jeg holdt på med for en samlet ungdomsklubb var jeg ganske bekymret. Hvordan vil de reagere? Kanskje

det hadde vært best å begynne i en skoleklasse likevel, så kunne jeg ha pratet med en lærer som kunne lagt inn et godt ord for meg. Det ville sikkert gå bra, jeg "kjente" jo noen... Da jeg slo på lyset i danselokalet for å komme til orde, ble det mottatt med "buu-ing" fra et 30 talls ungdommer. Dansen var akkurat kommet igang for kvelden.

Jeg gikk opp på scenen og fortalte om mine planer og hva jeg var her for å gjøre. Reaksjonen var overraskende. Mange jublet og klappet og flere kom bort til meg presenterte seg og ba meg skrive dem opp på liste hvis jeg ville gjøre intervju. Slik hadde det seg at jeg ble sittende på klubbkontoret kveld etter kveld og prate.

Den første tiden ble jeg nok sett på som en klubbmedarbeider, og jeg lot dem fortelle meg om hva som skjedde på klubben og i Nyhavn/Fabelvik. I disse samtalene kom jeg i god kontakt med noen jenter fra Fabelvik, det var Gøril som var leder i klubbstyret, og hennes to venninner, Sofie og Vilde. Så brukte jeg det som vel kalles for "nettverkmotoden" for å bli kjent med flere. Gøril var kjæreste med Knut Erik fra Fabelvik som også satt i klubbstyret. Knut Erik og Anders var venner, Anders spilte gitar i et band. Henrik og Lise fra Nyhavn satt også i klubbstyret, gjennom dem ble jeg presenterte for flere.

Når jeg senere fikk innvilget "observasjonsrett" i niendeklassen² på Fabelvik ungdomsskole, ble dører både åpnet og lukket for meg på grunn av min bakgrunn på klubben. Det viste seg at ungdomsklubben var en arena flere, særlig gutter i denne klassen tok avstand fra. I så henseende var det ikke noen fordel med bakgrunn derifra.

Før jeg fikk tillatelse til å være observatør i klassen hadde jeg flere runder med lærerne. Flere foreldre var skeptiske, blant annet fordi jeg ble koblet sammen med et spørreskjema fra Statistisk Sentralbyrå om avvikende seksualitet blant ungdom. Dette spørreskjemaet hadde kommet i posten til mange familier i Fabelvik ukene før jeg kom. Spørreskjemaet ble oppfattet som motbydelig. Det hadde spørsmål som: "bruker du å se på avføringen din?", "har du hørt dine foreldre ha samleie?" "har dette hatt konsekvenser for din egen seksualitet?" osv.

Senere fikk jeg høre av Kasper som skulle bli en av hovedinformantene mine, at han hadde vært veldig skeptisk til meg den første tiden: "Ho Gøril brukte å fortelle om dæ, om en kar som snakka veldig mye med dem, som spurte og grov. Æ hadde

---

² Dermed hadde jeg nå inpass til alle ungdommene i denne aldersgruppa.

bestemt meg for ikke å like dæ..... men det gjør æ no."

Observasjonene i klassen gav meg aldri de interessante dataene. Det er flere grunner til dette. I klassen spiller de elevrollen som nøytraliseres av lærerene sin tilstedeværelse. Jeg hadde kommet inn i klassen nedenfra og blitt opptatt av relasjonene mellom ungdommene slik det utspilte seg dem i mellom der de ikke får oppførselskarakter av læreren, men anerkjennelse av vennene sine. Klasseroms situasjonen har andre egendynamikker enn fritiden. I klasserommet er elevene instrumentelle, men utenfor er det et ekspressivt mangfold. Jeg opplevde timene som kjedelige.

Flere av jentene i klassen var ikke lett å komme inn på. Jeg forsøkte å sette meg sammen med noen av dem i kantina, hvorpå de reiste seg. "Gjennombruddet" i den gjengen som ble kalt for "Renate og dem" kom når jeg ble med noen av jentene for å forberede kantina til spisefriminuttet. Anette "lærte" meg og de andre guttene i kantinegruppa å lage vaffelkaker. Jeg kunne stille spørsmål om vaffelrøre, dermed fikk vi prate om noe som hun behersket godt. Det var slike små begivenheter som gjorde innpass mulig. I et langfriminutt kom Pia med en videofilm i hånden, jeg spurte hvilken film det var, og om hun hadde sett den. På den måten ble det til at jeg og Pia, og de jentene hun syntes var relevant å be på video dro til henne etter skoletid.

Slik utvidet mine bekjenskaper seg og i denne prosessen hvor jeg følte meg fram for å bli kjent med dem, oppdaget jeg også hvilke type konstellasjoner som var mulige. Gjengene hadde en utstrekning som jeg ikke umiddelbart kunne avdekke. De fire gjengene som hadde sine "kjerner" i denne klassen ble nå mitt fokus. Av disse var tre rene jentegjenger, i tillegg til den en guttegjengen var det en del gutter som utgjorde en mer løst fundert gjeng. Dermed tok feltarbeidet en vridning av fokus mot klassen som handlingsfellesskap, der de andre samhandlingsarenaene måtte forstås i lys av denne.

Jeg ble fort "han Trond" for veldig mange ungdommer, både i Nyhavn og i Fabelvik. Kanskje alt for mange. Når jeg først var dukket ned i ungdomsmiljøet ble det vanskelig å sette grenser for hvem som skulle være mine informanter. En annen ting var uregelmessigheten i deres opptredner på de offentlige arenaer, som gjorde det vanskelig for meg å vite når og hvem jeg skulle jobbe med. Jeg tilbrakte mange og lange dager "hengende" i shoppingsenteret, sittende på gulvet i biljardsalongen og vandrende mellom de ulike samhandlingsarenaene. Jeg ble kjent med mange

ungdommer, og mange av dem fra forskjellige sammenhenger. Dette gjorde det vanskelig for meg å ha oversikt over hvilken "hatt" jeg hadde på, og om alle som var til stede visste hva jeg holdt på med.

"Han Trond", var forskjellig for de forskjellige ungdomsmiljøene; fordi i miljøene var det ulike verdsettinger som jeg måtte forholde meg til (Noen likte fotball, andre hatet fotball, det gjorde jeg og i begynnelsen). Men felles for alle var at jeg ikke passet inn i noen kategorier som mine egne jevnaldrende på stedet hadde. Jeg ble ikke plassert i kategorien voksen. Det kom av at "jeg hadde tid" til å prate med dem. Det ble ikke definert motsatt, at de måtte ta seg tid til å prate med meg. Jeg var også opptatt av "demmes" dagligdagse utfordringer, kjente deres venner osv. Der skilte jeg meg også fra de voksne, som de ikke opplevde var opptatt av "vorres ting" og "dem bryr seg ikke..". Jeg skilte meg også ut fra de voksne ved at jeg syklet og ikke kjørte bil.

På ungdomsklubben ble jeg en "populær"³ klubbleder. Kanskje fordi jeg slapp å kjefta når de brøt regler? Jeg engasjerte meg i den daglige driften av klubben, var med på arrangementer, og satt lenge og pratet. Jeg var også mer regelmessig på klubben en klubbmedarbeiderne.

For "Sofus og dem", som var det tre-kløveret av gutter jeg fulgte nærmest, utviklet jeg meg fra å være en "kommersiell dust", til å være den filminteresserte Fabelvikpatrioten, for så å bli en nyttig bekjentskap når de skulle bli kjent med jentene i Nyhavn.

Innpass og utvikling av mine relasjoner til ungdommen hadde forskjellige mønstre. Jeg måtte "bidra" med forskjellige ting i de ulike sammenhengene. Slik oppdaget jeg at her var det ulike "spaces", eller sosiale felter med ulike egendynamikker. Jeg måtte bruke ulike sider av meg selv i samhandling med de forskjellige gruppene. Det gav meg også mange typer erfaringer og bidro til at jeg skjønnte at de satt på ulik erfaringsmateriale. Dette hjalp meg til å forstå deres hverdag og forskjellene dem i mellom.

Mora til ei av jentene kunne fortelle at jentene pratet om meg som "*noe mer enn en populær lærer, - hadde det ikke vært for aldersforskjellen, så tror jeg at dattera mi hadde vært forelska i deg*". Når jeg kom så nært innpå over lang tid, førte det til at jeg fikk betydning for deres liv. Noen av jentene tolket nok min noe "pågående

---

³ Emisk kategori.

oppmerksomhet” som noe annet enn “forskning”. Det fikk ulike konsekvenser, som gjorde at jeg måtte velge andre strategier i min omgangsform med noen, - jeg valgte å bli overlegen. (Fra å være pågående med mange spørsmål, der vi kunne baksnakke⁴ andre, ble jeg overlegen.) Jeg måtte også være oppmerksom på å ikke være for mye å se med ei jente, for hun kunne “få høre” det, av venninner og det var nok ikke lurt å bli sett for mye sammen med en eldre gutt hvis de hadde andre interesser å ivareta. Flere ganger følte jeg det var problematisk å omgås de guttene som var et par år yngre enn meg, for disse ble jeg en konkurrent som ikke deltok på samme premisser, som dem selv.

Jeg ble for mange en person de hadde tillit til og dette fikk ulike utslag. Sofus, en av de mer sentrale guttene i materialet, var oppgitt og sint over at jeg ikke fortalte han tidligere at Lise var forelsket i han. På det tidspunktet da jeg spurte han om hvorfor han ikke hadde grepet sjansen, var det for sent. Værre og mer problematisk etisk sett, var det når noen av guttene (ikke av mine viktige informanter) spurte om de ikke kunne få komme hjem til meg å røyke hasj, for de hadde ingen plass de kunne være i fred. De tok det som en selvfølge at jeg som “ungdommelig voksen” ville godta det. De brukte meg for å prøve ut grenser.

En episode var spesielt ekkel. Under en husokkupasjon, tidlig på høsten, av det bygget som var planlagt som allaktivitetshus for ungdom i Nyhavn, bodde jeg mer eller mindre sammen med okkupantene. Det var bare deler av det ungdomsmiljøet som jeg hadde hatt kontakt med deltok i denne okkupasjonen og gruppen var løst definert, mange gikk til og fra. Dette var langt ute i feltarbeidet så jeg var blitt sløvere med å presentere meg. Jeg tok vel for gitt at alle kjente meg. Men den gang ei. Ei jente reagerte voldsomt da hun fikk fortalt av noen andre hvem jeg var, hun beskyldte meg for å være “spaner for purken” og “psykolog spire”. Det var klart at i denne sammenhengen hvor de var redde for at politiet skulle komme, var jeg som “feltarbeider” skummel for de som ikke kjente meg. Jeg forklarte henne inngående hva jeg gjorde i Nyhavn og lovet henne å ikke skrive om noen ting hun hadde sagt eller vært med på før hun viste hvem jeg var. Det var en viktig lærepenge: man må aldri glemme å synliggjøre sin rolle. Først fordi det har med redelighet og etikk og gjøre, og for det andre fordi det er lettere å drive feltarbeid når rollene er klare.

Mine nærmeste informanter hadde det klart for seg hvem jeg var og hva jeg gjorde. Men de husket ikke alltid på at jeg var antropolog student og skulle skrive om dem.

---

⁴ Emisk kategori.

Når jeg stilte spørsmål om deres kategoriseringer, som: "Hva betyr det å kjede seg?", "Hva er en jentegjeng?", "Hva er det med hennes oppførsel som gjør at hun er overlegen?", så ble de nok igjen klar over min rolle for en stund. Men i daglig samhandling på de fleste arenaer var jeg mer eller mindre en av dem. Jeg tror trygt jeg kan si at jeg hadde samme utvikling i feltarbeidet mitt som Whyte (43(81):321): *"I began as a nonparticipating observer. As I became accepted into the community, I found myself becoming almost a nonobserving participant"*. Jeg begynte som "en luskende" observatør rundt et biljardbord, og endte som en som gled mer og mer inn i det miljøet jeg gjorde feltarbeid i.

Da jeg kom var jeg redd for at jeg ikke skulle se "skogen for bare trær", men når jeg kom innpå folk så endret alt seg. Tanja sa til meg en av de siste kveldene før jeg dro: *"Æ huske første gang æ såg dæ, da sto du å prata me han Anders. Da såg du helt annerledes ut enn du gjør i dag. Det va førr at da kjente æ dæ ikkje"*. Den samme opplevelsen sitter jeg igjen med sjøl. Jeg gikk fra å oppleve et uoversiktelig og uadskillelig ungdomsmiljø de første tiden, til at det etterhvert åpnet seg et sammensatt miljø, som så helt annerledes ut enn da jeg kom.

Det er denne opplevelsen av mangfold jeg har håp om å kunne bringe videre. Et mangfold i "skogen" av Levis kledde, Guns'n Roses diggende fotballungdommer som venter på å bli voksne.

3.4.1 Skriveprosessen

I den avsluttende delen av skriveprosessen har jeg sendt deler av teksten tilbake til flere av ungdommene. Denne muligheten er en av de store fordelene, og samtidig av de mest skremmende sider ved å gjøre feltarbeid "hjemme".

Primært var det mine empiriske beskrivelser av sammenhenger de hadde deltatt i, jeg var opptatt av å få tilbakemelding på. Men jeg var også spent på hvordan de reagerte på de analytiske slutningene, fordi de nettopp hviler på empiri som er hentet ut fra i de erfaringer jeg har delt med dem.

Det har vært inspirerende å få deres tilbakemeldinger. Reaksjonene deres var engasjerte, og kommentarene positive. Alle har kjent seg igjen, og flere sier de har forstått mer av sammenhenger etter at de hadde leste mine analyser. Ei jente sa at først

når hun lest om hvordan “vi kategoriserte de andre” så skjønte hun hvor viktig “det bilde vi lagde av dem var for hvordan vi hadde det”. Noen kjente seg igjen og skjønte hvor dårlig de hadde kjent andre. Deres kommentarer har gitt verdifull hjelp til å utdype deler av teksten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5800 S. UNIVERSITY AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60637

Kapittel 4

FRA KLASSEVENNINNER TIL "BILHORER" OG "FOTBALLIDIOTER" !

4.1 INNLEDNING

I dette første kapittelet som omhandler samhandlingsanalyse skal jeg ta for meg miljøet blant noen av jentene i niende klassen på Fabelvik ungdomsskole våren 92.

Forutsetningene for samhandling og de sosiale relasjonene mellom jentene i denne klassen gjennomgikk store endringer i løpet av hele ungdomsskoletiden, særlig denne våren. Dette både med hensyn til hvordan de grupperte seg og hva som ble lagt vekt på i samhandlingen.

Klasseforstanderne¹ fortalte meg før jeg møtte elevene om hvor sammensveiset klassen var. Lærerne opplevde at klassen (som sosial enhet) ikke kunne sammenlignes med noen av de andre klassene på skolen; verken de som hadde gått på skolen før dem eller de som kom etter. Lærerne fortalte at alt fra syvende hadde det vært noe spesielt med denne klassen. Karaktergjennomsnittet var høyt, elevene pratet litt for mye; men var ellers kjekke å ha med å gjøre.

Etter de første ukene med observasjoner og spe forsøk på samtaler i friminuttene, hadde jeg ikke noen særlige kommentarer til lærernes påstander om samhandlingskvaliteten. Det virket som om samholdet i klassen var godt. Men etterhvert som jeg brukte tid sammen med elevene på fotballbanen, i Grillbaren og utenfor kiosken i Fabelvik; på ungdomsklubben, torget, Biljardsalongen og shoppingscenteret i Nyhavn, oppdaget jeg to jentegjenger, på tilsammen 10-12 stykker. Disse jentene var tydelig i "tottene" på hverandre. De hadde begge utspring og kjerne i denne klassen. Under fotballtreningene gikk bestandig de samme jentene i lag når det var egen-trening, ungdomsklubben brukte de på forskjellig vis, hyppigheten på turene til Nyhavn og hva de gjorde der varierte. Hvordan de haiket og hva de mente om gymtimene og om skolen var også forskjellig. Disse sammenhengene ble kontinuerlig gitt mening. For

---

¹ I niende var det to klasser, disse var slått sammen til en storklasse i de fleste timene, med tre ansvarlige lærere

oss er disse meningsprosesser viktig hvis vi skal forstå hvorfor ungdom forholder seg til hverandre som de gjør.

I løpet av ungdomsskolen perioden endret gjengenes utstrekning og sammensetning seg, men kjernen var den samme. Jentene kategoriserte gjengene som "vi", med dette mente de den gjengen de var en del av og som andre gav dem bekreftelse av å være en del av. Gjengen ble gitt navn etter hvem som ble regnet som leder eller den samlende person i gjengen. Dette kunne variere litt avhengig av hvem som ble benevnt og med kontekst. Alle jentene hadde en gruppe av ulik størrelse de "viet" seg med, den hadde bestandig utgangspunkt i en bestevenninne dyade eller triade. Hvor grensene gikk for de innenfor og de utenfor endret seg. For å finne grensene for gjengene for hvem som er innenfor og hvem som er utenfor, må jeg stille spørsmålet om hvem som deler hva?

Jeg vil nedenfor belyse de prosessene som virker innen og mellom disse to jentegjengene. Dette vil jeg gjøre med utgangspunkt i de spesielle kjennetegn statusinventaret i dette ungdomsmiljøet utvikler når rammebetingelsene på ulike måter endres. Ved å se på sider ved den sosiale person over tid, vil jeg vise hvordan aktørene forhandler om bruk av ulike identiteter og statuser seg i mellom.

I en lang fase på ungdomsskolen besto statusrepertoaret jentene hadde av stort sett det samme. De er døtre, søstre, klassevenniner og de hadde en identitetsforvaltning der egenopplevelse stemte med andres kategorisering. Senere forandrer dette seg. Jentene søker ut mot forskjellige sosiale situasjoner og miljøer og i løpet av ungdomsskolen får "klassevenninnene" ulike erfaringer. De tilegner seg kulturelle scener som gir ny sosial status og nye identiteter. De får nye perspektiver på hva livet vil bringe, samtidig som familie og lokalsamfunn setter grenser.

I denne prosessen oppsto det en ny situasjon i klassen, der de forskjellige jentene etterhvert blir deler av ulike sosiale felt, som har forskjellige egendynamikk. Denne fordelingen på ulike felt innvirker på forholdet dem i mellom, fordi de tilegner seg ulike ferdigheter og identiteter. Konsekvensen av dette var at jentene etterhvert gjorde ulike statuser relevante i samhandling når de møtes og ut fra dette kom diskusjoner om relevansreglene. Det var i denne prosessen at klassen ble delt i

gjenger.²

De jentene som løsrev seg fra venninnemiljøet i klassen begynte å dra oftere til Nyhavn, hvor de opplevde en integrering på noen sosiale arenaer. Den jentegjengen som vedlikeholdt sine posisjoner i Fabelvik i den perioden de første jentene søkte ut, ble splittet når de i neste omgang oppsøkte nye arenaer i Nyhavn. Integreringsprosessen i den første gjengen og differensieringsprosessen i den andre gjengen henger nøye sammene med hvilke gutter de møter og de tegnrepertoarer som de tilenger seg. Dette får igjen to viktige konsekvenser. Først for hvilken studieretning de skal velge på den videregående skole og for det andre får det konsekvenser for hvordan jentene oppfattes i lokalsamfunnet ut fra til moralske verdsettinger.

For at dette skal bli noe mer enn teoretiske funderinger om sammenhenger, så skal vi nå møte noen jenter fra disse gjengene.

4.2 Møte med jentene.

En av fridagene i mai satt jeg og pratet med flere av guttene og jentene fra niende klasse i Fabelvik ute foran shoppingscenteret i Nyhavn. Vi spiste is i vårsola mens vi var tilskuere til strømmen av folk som var på veg ut og inn av butikkene, bilene, kontorene og kafeene rundt oss. Samtalen fløt; vi var innom den forestående eksamenen i matte, den lokale heavy rockegruppa Far Out Fishing³ som kom ut med plate i den tiden, om Nyhavninger og sommerferien som bare var noen uker unna. Jentene gledet seg til turistsesongen, for da kommer det så mange kjekke gutter til regionen. Guttene gledet seg til fridagene og båtturene i de små åpne båtene med påhengsmotor. Etter ei stund dreide samtalen over mot forholdet i klassen. Da gikk guttene og bare Alberte ble sittende igjen. Hun fortalte meg fra sin nære livshistorie:

Alberte: "Miljøet i klassen har forandret seg veldig siden vi gikk på barneskolen. Da var vi alle venninner. Vi hoppet strikk i lag både på skolen og om kveldene. Noen av oss begynte på slutten av barneskolen å dra til Nyhavn på Juniorklubb

---

² I denne omgang skal jeg bare belyse spennet mellom de to største og mest tydelige gjengene. Senere skal jeg også presetere flere sider av jentemiljøet.

³ Fabelvik og Nyhavn ligger veldig nært fiskefeltene. Nesten ingen plasser i Nord Norge har så kort utror som her.

om tirsdagene. I løpet av syvende klassen begynte vi å gå på ungdomsklubben, da kom de fleste jentene etter. Det var få av oss som brukte å være i Nyhavn i begynnelsen, og da var vi stort sett bare på ungdomsklubben. Nå er vi i Nyhavn nesten hele tida. Men når vi begynner på gymnaset til høsten blir jeg neppe til å gå mer på ungdomsklubben, den er blitt for barnslig..... Når man begynner på ny skole får man jo nye venner og vi kan begynne å dra på bygdefest. Det er mange som bruker å dra rundt på slike fester; i Vær, på Råstad og i Langvika... Men man må kjenne de rette for å få sette på”.

Hun er spent på hvordan det blir på videregående skole, med nye fag, lærere og klassekamerater. Men mest av alt lurer hun på hvordan det blir i forhold til venninnene sine. Hun tilhører en venninneklubb som består av fem-seks jenter. Av de er det bare ei jente til som har tenkt seg på gymnaset.

Jeg fortalte hvordan jeg brukte lang tid på å forstå at det var to gjenger blant jentene i klassen.

Aleberte: ”Ja, vi snakker nesten ikke med hverandre. På skolen og sånn, kan det se ut som alt er normalt. Men når vi kommer hver for oss, så baksnakker vi hverandre. Tenk før, når vi gikk på barneskolen var vi i lag alle sammen... De siste åran har det utvikla seg sånn at det er to jente-klikker som dominerer i klassen. Det er nesten ingen som har med andre å gjøre enn dem de er i klubb sammen med. Den andre gjengen trener mye fotball. De fleste av oss har også vært med i idrett, men har sluttet. Sjøl gikk æ på håndball, æ blei nesten frosset ut derifra. Følte mæ veldig uvelkommen. Vi holder på med andre ting.”

Vi har sittet og pratet ei god stund da vi får besøk ved bordet av Renate, som tilhører den andre gjengen. Hun skulle møte kjæresten sin like ved bordet der vi satt, så hun kom bort til oss mens hun ventet. Jeg forteller at vi diskuterer miljøet i klassen.

Renate sier at hun har hørt at jeg skal ha sagt at det virker som det er så godt samhold i klassen. *“Det er jo bare tøv. Sånn som æ og ho Alberte vi tilhører to helt forskjellige gjenger”.*

Alberte bruker denne muligheten til å si: *“Ja, og det er spesielt ei æ hata!”*

Renate svarer: *“Du hater ho Annette, æ vet det. Hadde du kjent ho som æ gjør så hadde du likt ho. Ho e kjempegrei...”*

Ho Renate kan ikke fordra ho Helen i Alberte sin gjeng. "Ho går i den kåpa si, med høyhælte sko og sminke. Du skulle sett ho på nyttårsaften. Sort kåpe, rød hatt, røde lepper, rødt sjal, og røde pumps. Hærregud, det går ikkje annt å kle sæ sånn!"

Trond: "Hvorfor har forholdet i klassen blitt sånn?"

Renate: "I min gjeng har det vært mye fotball og endel håndball. Vi holder mye sammen på grunn av idretten."

Alberte: "Når vi slutta helt med idrett, begynte vi å dra oftere til Nyhavn. Det blei veldig sterke gjengdannelser på grunn av at vi møtte venninene våre i Nyhavn. Det har blitt sånn at det de andre gjør e teit. Æ huske veldig godt et eksempel. Vi begynte å sette på med han Tor til Nyhavn, det syntes dokker va rå-teit og bonat. Så gikk det ei stund så begynte dokker å sett' på han."

Renate: "æ har aldri sotte på han".

Alberte: "Nei kankje ikkje han, men dokker har noe sotte på flere andre gutta."

Alberte: "Vi kan være ganske hærselig når vi vet at noen av dæm e førrelska. Det blir nesten brukt som et våpen. Vet vi at ei av dem er førrelska i en type, så kan ei av oss forsøke sæ på han. Prøve å ta han fra henne. Det har skjedd flere ganga. Stakkars de guttene som blir blanda opp i det."

Renate: "Når du har gode venniner så er du redd for å miste dem. Derfor satser du alt på å beholde dem. Begynner ei å være i lag med de andre, så kan man bli sjalu. Det med gutter holder på å svekke vår klikk. Ho Elin og ho Eva har funnet seg typa (kjæresten) i Nyhavn. Vi andre, Annette, Anne og æ holder oss med Fabelvikingan. Da er vi på forskjellige steder om kveldene. Æ er redd for at det skal bli splittelse. For æ har bare dem. Da blir det fort sjalusi og sånn."

Ellen Beate skifta gjeng i løpet av niende klasse. Hun brukte å være i lag med "Renate og dem", men er nå en av Alberte sine venninner.

Renate: "Ho va ikkje som oss. Ho spilte fotball men.... Ho va så stille..."

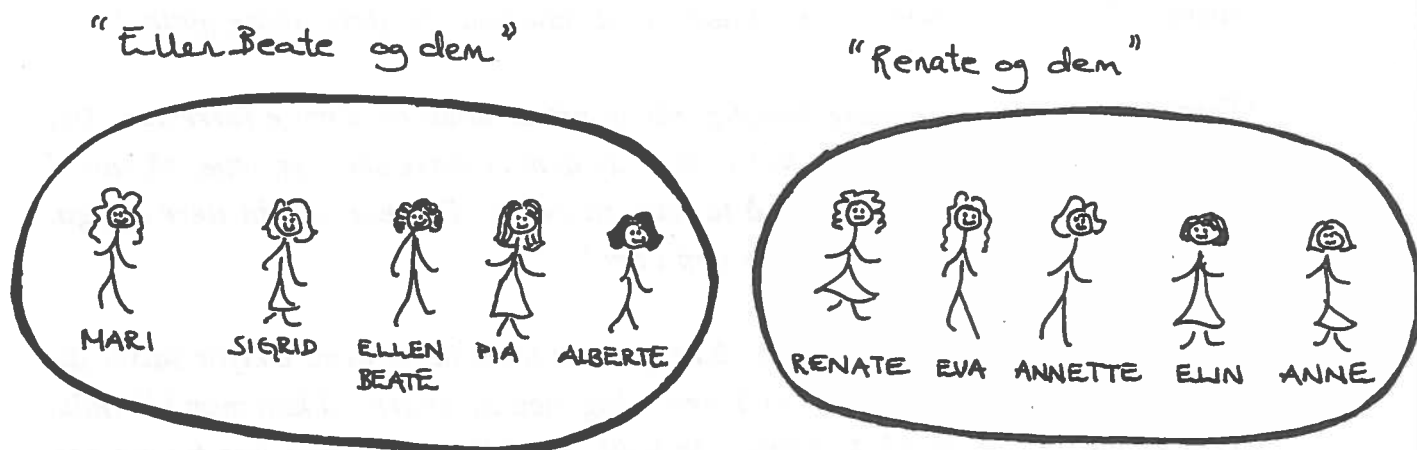
Trond: "men du er jo stille du og?"

Renate: "jo med det er ikkje på samme måten."

Alberte: "Ho Ellen Beate fikk ikke gjøre som ho ville i sammen med dokker, ho sa

aldri nokka. Ho har forandra seg råmye etter at ho begynte i lag med oss. Tel å begynne med var ho veldig usikker. Ho kunne spørre mæ: "Alberte synes du det og det er teit" eller "synes du han er flott" osv. Da sa æ selvfølgelig er det ikkje sånn, du skal gjøre det du sjøl synes e ok. Nå har ho kvikna tel, fuinne sæ type, nå gjør ho ka ho vil."

Denne samtalesekvensen åpnet øynene mine for hvilke dynamikker som er innen og mellom jentegjengene. Jeg skal bruke denne samtalen, sammen med erfaringer jeg gjorde i løpet av feltarbeidet mitt som grunnlag for diskusjonen nedenfor. Jeg vil vektlegge samhandling jentene i mellom, men også se jentenes samhandling i lys av de ulike nettverk og felter de inngår i. Slik kan vi oppdage de muligheter de har og valg de foretar.

Figur 4.1 De to gjengen besto på dette tidspunktet av følgende personer.

4.3 Differensieringsprosesser.

Sett utenifra var skillene jentene i mellom vanskelig å oppdage; fordi alt virker "normalt" som de sjøl sier. Som fersk feltarbeider ble jeg "lurt". På skolen som nøytral arena så jeg ikke noe annet enn det gode samholdet lærerene påsto var der, og som jentene gav inntrykk av. Konfliktlinjene dem i mellom var intense, men de var ikke synlige utenifra i skolesituasjonen. Først når jeg observerte og deltok på flere samhandlingsarenaer forandret bildet seg, også for meg.

Renate og Alberte har vært medelever alle årene på skolen, men elevstatusen er ikke lengere relevant for dem når miljøet i klassen diskuteres. Når de møtes i skolesituasjonen som ellers i hverdagen, er de nå representanter for to forskjellige gjenger, som i løpet av årene på ungdomsskolen har hatt forskjellige karriereforløp. Nå er gjengtilknyttingen viktigere for deres identitet, enn elev statusen fra skolen. Og det er kulturelle scener de har med seg fra sosiale felt utenfor skoleporten som gjøres relevante i samhandlingen på skolen.

Når jentene snakker om barneskolen (sjette klassen), husker de tilbake på den tiden som "at alle var venninner". De hoppet strikk sammen i friminuttene og ut over kveldene, de passet unger og lekte "pegen" eller "kjerring på boks". I bursdagsleskapene kunne alle jentene i klassen være samlet. Lekene, barnepassingene og bursdagsfeiringene var tegn på det gode miljøet i klassen. Selv om det var "bak-snakking" var det mye mindre alvorlig enn nå, fordi de konfronterte hverandre hele tiden med hva de hadde sagt til/om hverandre. Denne fasen preges av at klassen var det sosiale felt hvor de hadde sine venninner. På den tiden hadde jentene klassen et begrenset status-inventar, og deres statusrepertoarer lignet på hverandre. Det var statusen som klassevenninne som var utgangspunkt for samhandling i de sammenhengene de nå i ettertid trekker frem.

Den første tiden på ungdomsskolen var spennende. Jentene oppsøkte forskjellige typer aktiviteter og miljøer og interessefeltene ble endret. Ettermiddagene ble nå brukt til mere organiserte fritidsaktiviteter som trening og det å dra til Nyhavn på ungdomsklubben. De snakket om relasjonene seg imellom som harmoniske, også i denne fasen. På skolen var de klassevenninner og på fotballbanen var de medspillere. De dro gjerne i lag til ungdomsklubben for å danse og for å møte ungdom fra Nyhavn. Ungdomsklubben som fritidsaktivitet stilte andre krav til deltagelse enn de andre aktivitetene de var med på. På ungdomsklubben var det ikke noe som skulle oppnåes på samme måte som det å bli god til å spille fotball. Deres iscenesettelse av kjønn fikk blant annet avgjørende betydning for innpass. Der danset de, så på de eldre guttene, flørtet osv. Ungdomsklubben var også en arena der foreldrene hadde liten eller ingen innsikt, og de voksne som var der stilte ikke krav på samme måten som lærerne gjorde. (Bare ungdommer som satt i klubbstyret hadde ansvar for

---

⁴ Noen jenter var "utenfor", flere var ganske usynlige i samhandlingssituasjoner og noen var synlige utenfor gjengene, disse vil jeg komme tilbake til. Flere jenter i klassen som hadde venninner i klassetrinnet under og er ikke en del av min analyse.

gjennomføring av drifta). Ungdomsklubben representerte noe nytt og det engasjerte. Ei av jentene fortalte at de tenkte på ungdomsklubben hele tiden, hun skrev om klubben i skolestiler og de pratet om ungdomsklubben i friminuttene.

Den store oppslutningen omkring fotballtreningen, gjorde at treneren så seg nødt til å dele laget i to; første- og andre-laget. Han differensierete mellom de gode og de dårlige fotballspillerne. Flere av jentene sluttet å spille fotball på høsten i åttende klasse, enda flere utover i niende. De som sluttet først ble beskylt for å ha vært med i fotballgruppa, bare fordi de fikk være med til Norway Cup den sommeren⁵. Sjøl fortalte disse jentene om hvor ekkelt det var å bli satt på "andre laget" av treneren, deres posisjon på laget ble forandret. Både Alberte, Beate og andre som hadde sluttet på idrettsbanen, påsto de ble frosset ut av miljøet.

"Alberte og dem" fikk underkjent sine ferdigheter på fotballbanen. I den perioden Ellen Beate og Alberte meldte seg ut hadde de også fått nye kontakter i Nyhavn, og dit dro de oftere og oftere.

I hele niende klasse haiket "Alberte og dem", nesten daglig, etter skoletid over eidet til Nyhavn. De var hjemom en tur til middag, før de dro tilbake om kvelden. Etterhvert får de noen gutter til å komme å hente seg. Ellen Beate fikk seg kjæreste med bil, det gjorde Pia også,- som forlovet seg den våren. De var nesten ikke å se på ungdomsklubben lenger, men befant seg stadig oftere på torget i Nyhavn med alle de ventende bilene med bilførere i. De kjørte mye omkring i Nyhavn og mellom Nyhavn og Fabelvik. I helgene dro de gjerne på bygdefest hvor de sneik seg inn eller de var på besøk på guttenes hybler. Guttene som de omgås, går på Yrkesskolen, arbeider på fiskebruk eller mekanisk verksted. De fleste har egne biler. Guttene hadde etablerte fellesskap med tegn og statuser knyttet til visse ferdigheter, som igjen ble forbundet med noen arenaer i Nyhavn. I samhandling med disse guttene fant "Alberte og dem" sammen til en gjeng.

På våren i niende klasse begynte "Renate og dem" også å dra oftere til Nyhavn. De haiket, men hadde ikke noen gutter til å komme å hente seg. Bare Anne har kjæreste med bil, etter ei stund regnes ikke Anne med i gjengen, fordi Anne og kjæresten er så mye for seg selv. Når "Renate og dem" dro til Nyhavn dro de dit på en annen måte, de oppsøkte ikke de samme arenaene og de gjør andre ting der enn "Alberte og

---

⁵ Fotballturnering i Oslo som idrettslaget i Fabelvik bare besøker hvert 3.dje år

dem". Det er heller ikke alle fra "Renate og dem" sin gjeng som dro til Nyhavn og de som dro er fremdeles mest på ungdoms-klubben. De brukte også tid på å gå rundt "å kjike" (å se seg rundt) mellom torget, biljardsalongen og shoppingsenteret.

"Alberte og dem" hadde en lang forhistorie i Nyhavn, der de gikk rundt og "kjeik". Men nå vet de hva de skal se etter, de er på "jakt" etter en gruppe gutter og miljøet rundt dem. Når de treffer dem oppheves "kjiikingen", og de gjør noe sammen.

På de samhandlingsarenaer "Renate og dem" oppsøkte var de interne dynamikkene av en helt annen karakter enn de som "Alberte og dem" møtte. "Renate og dem" dro til Nyhavn stort sett bare når det er ungdomsklubb, men de syntes ungdomsklubben var blitt barnslig, derfor gikk de mye rundt om på andre arenaer i Nyhavn. De guttene som disse jentene kom i kontakt med på ungdomsklubben og på sine vandringer rundt i "Byen" kan deles i to kategorier, etter hvordan de er organisert: De som er del av tette dyadiske vennerelasjoner, og de større guttegjengene som kan observeres som en samlet gruppe når de er i sentrum de kveldene det er ungdomsklubb. Felles for dem var at de virket rastløse, inne på ungdomsklubben vandret de gjerne hvileløst omkring eller trødde rundt nede i sentrum. Guttene de møtte gjør som jentene; de er på jakt etter noe å gjøre. De går rundt og "kjiiker", på hverandre og andre. De leter etter "noe eller noen", som de ikke helt vet hvor de skal finne i denne fasen. I motsetning til guttene på torget, er de ikke enige om hvilke gjenstander og hvilke ferdigheter som skal være de dominante for samhandlingen. De deler ikke så mange kulturelle scener og har derfor få komplimentære statuser. De har hverken funnet de tegn eller de statuser som virker integrerende.

4.4 "Bilhorer" og "fotballidioter".

I gjengen til Renate syntes de det var "rådeit" av "Alberte og dem" å sette på han Tor til Nyhavn. Når Alberte påpeker at jentene fra Renate sin gjeng også sitter på med gutter til Nyhavn, så er det ikke det samme, fordi det er en annen kategori gutter. De guttene "Alberte og dem" omgås inngår i kategorien "Bilburgere"⁶, disse har andre

---

⁶ Bilburgere er et kjent begrep blant ungdom i Nyhavn og Fabelvik. Det er de guttene som bruker mye tid på å kjøre rundt omkring (lode). Navnet kommer visstnok av at i ene enden av "loderuta" er det en hamburgerbar.

statussett og et annet tegnrepertoar enn de guttene "Renate og dem" har som kavalerer.

Etter at skillelinjene mellom jentene består av mer enn "fotballspiller" - "ikke fotballspiller", er den identiteten de tilskriver hverandre, henholdsvis "bilhore" og "fotballidiot". "Bilhore" er en benevnelse "Renate og dem", og gutter i klassen bruker på gjengen til Alberte. Begrepet knyttes til deler ved jentens statusrepertoar. De omgås gutter som er eldre enn dem, de er ofte å se nede på torget i Nyhavn, sitter på i bilene og noen overnatter på guttenes hybler.

Nede på torget kunne det være mange biler og ungdommer samlet. Bilene var fylt med ungdommer som var ute på "loderuta". Jentene i gjengen til Renate brukte også å passere torget på sine vandringer rundt i Nyhavn, -der stoppet de opp ei stund. De og mange andre grupper ungdom kunne være observatører til hendelsene på torget, der "bilhorene" og "bilburgerne" var aktørene. "Bilhorene" gikk ut og inn av de parkerte bilene, ble med en kjøretur, før de kunne komme leiende over torget med gutter som ikke var deres kjærester. De kunne ligge å tungekysse i baksetet eller sitte på panseret eller på taket til en bil og drikke øl. Det var de gangene slike scener utspant seg på torget at jeg fikk høre at disse jentene ble omtalt som "bilhorer".

"Bilhorenes" omgang med gutter skjer langt på veg i en beskuet offentlighet. I denne synlige leken med gutter, oppfattes jentene som for lett på tråden eller for erotisk tilgjengelig av jevnaldergruppen. Jentenes seksuelle praksis vet de andre lite om, men gjennom observasjoner og baksnakking dannes det et rykte om disse jentene, der deres respektabilitet utfordres. Flere jenter som ikke hadde kjærester og ikke var promiskuøse på annen måte enn at de var til stede på torget og i miljøet rundt "bilburgerne", ble også kalt "bilhorer". De kategoriseres etter deres kontakt med gutter, og etter antagelser om hvor "løssluppen" denne kontakten er.

"Alberte og dem" inngikk nå i en gjeng som er et sosialt felt med spesielle egendynamikker, som hadde sitt grunnlag i et system av tegn som omfattet biler, "Bilburgere", yrkesskolegutter, "niendeklassejenter", øldriking, dongerijakker, hjemme alenefester, kjøring rundt omkring og overnatting på hybler.

---

⁷ "Eksosludder" eller bare "ludder" var også benevnelser som ble brukt.

Tegning: 4.1.

“Renate og dem” utgjør et sosialt felt med andre tegn og andre egendynamikker. Dette får “Alberte og dem” til å benevne “Renate og dem” som “Fotballidioter^a”. I venninne fellesskapet til Alberte oppleves disse jentene som “ufyselige” sportsidioter, som i sin tid frøs dem ut fra fotballaget. “Fotballidiot” benevnelsen rommer en antagelse om at disse jentene enda har den samme væremåte og de samme interesser som i den første tiden på ungdomsskolen, - et venninnefellesskap de selv opplevde som “klamt”. “Alberte og dem” ser at “Renate og dem” ofte må dra tidlig hjem om kveldene når de er i Nyhavn, fordi de ikke har noen til å kjøre seg hjem eller for at de ikke får lov til å haikete så sent på kveldene. De er ikke å se på bygdefester, de har ikke som gruppe kontakt med en annen gruppe gutter og denne guttekontakten de har er mer sporadisk. Derimot er de fremdeles mye på ungdomsklubben, der det bare er “barnslige” folk. “Fotballidiotene” er heller ikke frigjort fra foreldrenes krav om når de må være hjemme om kvelden. I “Alberte og dem” sine øyne er dette tegn som viser at de jentene tilhører en helt annen gruppe ungdom enn dem selv. I deres øyne er “Fotballidiotene” mindre voksne enn dem selv.

^a De ble også kalt for; barnslige og sleipe. Som begge er tegn for det samme, å vær sleip er å være barnslig og motsatt.

“Renate og dem” ble en del av et system av tegn der moteklær, skolefester, gymnasgutter, ungdomsskolelever, hvileløs vandring rundt i Nyhavn og “naturlig” sminke er viktige elementer.

Om vi stiller jentenes tegninventar i systematisk forhold til hverandre kan gjengene nå forstås som plassert i et sosialt system der de har ulikt status og tegnrepertoar. Kombinasjon av tilholdssted, aktiviteter og klesstil gav grobunn til forskjellene i egenopplevelse og andres kategorisering dem imellom. Når de jentene som nå kalles for “bilhorer” begynner å dra oftere til Nyhavn blir det å sitte på med gutter, ikke lenger bare en måte å komme seg til Nyhavn på, men til et tegn på promiskuøsitet og deres løsslupenhet. Tegnet haiking eller bilkjøring, blir en metafor fordi tegnet flyttes fra en kontekst til en annen. Metaforen fungerer etterhvert metonymt for den nye helheten jentene assosieres med og inngår i.

Fotballidiotene blir som navnet tilsier, fremdeles assosiert med fotballaget i Fabelvik. I denne nye sammenhengen blir dette regnet for noe mistilpasset av de andre jentene. Det er kanskje det de var, fordi de ikke hadde funnet frem til noe enighet om hva de viktigste tegnene skal være. De har ikke fått aksept på eller funnet det/de tegn som står for en integrert helhet.

Gjengene som egne sosiale felt er nå avgjørende for å forstå jentenes identitetsforvaltning, men også andre felt er viktige.

4.5 Forholdet til foreldrene

Det var mange foreldre som ikke likte at jentene tilbrakte så mye av fritiden i Nyhavn, fordi da hadde de mindre oversikt over hva de holdt på med. Den første tiden på ungdomsskolen var det nesten ingen som fikk lov å haike til Nyhavn, fordi foreldrene var redde for hva som kunne skje. Det gikk historier om ei jente som hadde blitt forsøkt voldtatt på en slik tur. Jentene sjøl avviste denne faren. De mente hun som hadde kommet med påstanden om voldtektsforsøket hadde gjort det fordi hun kom så sent hjem . Om hun ikke hadde funnet på den historien, ville hun fått husarrest. Noe annet som bekymret foreldrene var at de fleste som tok på haikere var unge gutter med ferskt førerkort og dårlige biler.

Men jentene haiket til Nyhavn, gjerne flere ganger om dagen. Renate fortalte med stor innlevelse om den gangen foreldrene hennes kom kjørende bak den bilen hun haiket med. Hun måtte få dama som kjørte til å sette henne av i et bakgate. *“Stakkars dama ho skjønnte jo ikkje koffer æ blei så redd”*. Eva fortalte at *“foreldran vorres lovde at dem skulle kjøre oss når vi skulle på ungdomsklubben, for at vi ikke skulle haika. Men de orket jo ikkje å kjøre oss så ofte. Så fikk vi busspenga, men vi haika i stedet for å ta bussen. Etterhvert fikk vi lovt å haika på formiddagen, så fant vi ut at klokka seks; det e jo ikkje kveld, så ble ho halv ni”*. Omtrent på samme måte tøyler de grensene for når det gjelder å måtte være hjemme om kvelden. De ringte fra ungdomsklubben og sa de ble litt forsinket; *“Fordi Gøril får lov”*, eller *“fordi klubben har lengere åpen i kveld”*, eller *“fordi faren til han Knut Erik kommer å hente oss klokka..”*.

Flere av jentene utviklet strategier for å unngå at foreldrene visste hva de holdt på med. Mari som brukte å vanke sammen med “Alberte og dem” fikk høre av foreldrene at hun måtte skifte miljø; *“vi like ikke at du e i dette alkohilmiljøet”*, sa dem. Mari ble sur på foreldrene, til meg sa hun *“Æ skjønne jo at dem e redd førr mæ. Søstra mi ble gravid når ho va 15. Men dem trenger ikkje å kalle vennan (vennene) mine av den grunn. Vi drikk jo ikkje så mye...”*. Mari fikk ikke lov å dra på bygdefest, så hun måtte snike seg avgårde. *“Den gangen æ va skikkelig full va æ heldig førr æ hadde avtalt å overnatte hos ho Sigrid. Og som et underverk merka ikke foreldrene hennes heller nokka”*. Sigrid og Mari er bestevenniner, men de har forskjellige regler å forholde seg til. Sigrid får lov å være lengere ute, og hun får dra på fest hvis hun spør. Foreldrene til Mari bryr seg ikke med hvilke regler Sigrid har.

Pia og Ellen Beate fikk lov til å være lengere ute enn de fleste andre. Pia syntes det *“e helt sykt at æ ikkje får sove over hos han Ragnvald, Modern` vet jo at æ e i lag med han”*. Mari derimot måtte være inne klokken 22 i hverdagene.

Alberte, Pia og Ellen Beate hadde friere tøyler hjemme fra enn mange av de andre, et likhetstrekk med disse jentene var at foreldrene var skilt. Det var et fellestrekk at fraskilte foreldre, gjerne gav ungene sine friere rammer. Noen som hadde både stefar og biologisk far i Vikan, kunne gjerne ha bedre økonomi enn andre ungdommer, fordi de kunne spørre om penger flere steder. Et annet trekk var at foreldre som hadde hatt tenåringer tidligere slappet mer av enn de som hadde sin første. Og de foreldrene som kjente døtrene sine venninner, avtalte gjerne med venninnens foreldre hvilke regler som skulle gjelde.

De forhandlinger om den identitet som var viktig for jentene, skjedde i sammenhenger som foreldrene ikke lenger hadde oversikt over. Jentene brøt gradvis reglene foreldrene satte; Mari sneik seg inn på fester, Pia overnattet hos kjæresten, men fikk han til å kjøre henne hjem tidlig på morgenen, før mora stod opp. Familiefeltet gav jentene forskjellige rammebetingelser å forholde seg til, noe som virket inn på differensieringen dem imellom. Jentene eksperimenterte med disse rammene og de prøvde å strekke dem i forhold til de forventninger som lå i de sosiale felt de etterhvert var en del av. Reglene de hadde med seg hjemmefra og familiebindingen la føringer på de valg de gjorde, og var med på å forklare hvorfor jentene dannet to gjenger.

Fabelvik har som et gammelt fiskevær hatt et preg av stor grad av sosial differensiering. Det var stor forskjell mellom fiskekjøpere og embetsfolk på den ene siden og fiskere og løsarbeidere på den andre. Disse forskjellene er fremdeles synlige. Men min intensjon med dette avsnittet har ikke vært å forklare skillene jentene mellom med deres familiers innplassering i det lagdelte eller klassesdelte samfunn, men å vise hvilke konsekvenser rammebetingelsene som gis i familiefeltet får for jentenes identitetsforvaltning i det offentlige rom.

4.6 Skolevalg

“Alberte og dem” omgir seg med gutter som går på yrkesskolen. Guttene er flinke mekanikere, de bruker lang tid og mye penger på å pusse opp biler, som de og jentene er veldig stolte av. Pia sa om sin kjæreste *“Han Ragnvald har mekka på bila sia hain va en nævve stor. Volvoen hainnes e pærfekt. Har du sett den fine lakken?”* Pia er stolt av kjæresten sin, og synes bilen hans er fin. Hun får lyst til å “mekke” sjøl, og velger derfor selv å begynne på Yrkesskolen. Utpå høsten forsvarer hun at Ragnvald slutter på skolen med at *“hain kain jo alt om bila, da e det jo ikkje vits at hain går der”*.

For Ellen Beate er det nesten den samme historien. Hun var mye sammen med kjæresten når han “mekke”, de dro til nabobyen får å få tak i de rette bildelene og hun blir med som tilskuer på bilcross stevner. *“Han Arve e en perfeksjonist, det skal ikkje være en bongé på bilen før han sett den på vegen. Han håpe å få den*

---

* Liten bulk.

ferdig til jul, da skal vi på julebesøk til all familie omkring.” Når hun skal velge studieretning setter hun Konditor linja opp som første valg, men på høsten er hun glad hun ikke kom inn der, men fikk plass på “Bil og mekanikerlinja”, fordi *“folkan på konditor linja e så daff”*. Når disse jentene skal velge skoleretning viser det seg at flere av dem bestemmer seg for den vegen de guttene de kjenner har valgt; det vil si en yrkesrettet utdanning.

Når jentene i gjengen til Renate skal velge studieretning begrunner de det med usikkert arbeidsmarked og ønske om høyere utdanning. De har løse planer for sine fremtidige yrkesvalg, men de skal inn på almenfag eller handelsfag. Disse jentene velger også det samme som guttene de omgås gjør, men at de faktisk gjør det er ikke noe de prater om.

4.7 Guttene innvirker på forholdet mellom jentene.

I løpet av ungdomsskolen er det mange kjæresteforhold som oppstår og avsluttes. Det er mange forskjellige måter å være kjærester på. Pia er den som går lengst, hun forlovet seg. Flere har langvarige forhold som varer over flere måneder, disse skiller jentene fra hverandre. Når mye tid tilbringes med partneren blir det mindre tid igjen til venninnene. Dette snakkes det mye om, for det er en ny situasjon at venninnene velges bort. Renate har for eksempel hatt kjæreste lenge, men samtidig har hun opprettholdt kontakten med venninnene. Ane derimot, er nesten ikke er å se etter hun fikk seg kjæreste. Andre jenter har kortvarige og intense forhold. Noen varer bare et par dager. Enkelte jenter hadde flere “kjærester” i løpet av ei uke. Disse forholdene kan best karakteriseres som “flørte forhold”, løse og prøvende. Noen byttet også på kjærester. I løpet av våren hadde tre gode venninner vært sammen med samme gutten, uten at det var problematisk for venninneforholdet. Atter andre har ikke hatt kjæreste i det hele tatt. Dette var gjerne jenter som ikke fikk samme aksept for sine væremåte som de andre. Av jentene som ble kalt for “Bilhorene” var en måte å finne ut hvem som var uten kjæreste å “telle” hvor mange forskjellige biler de satt på med. De som hadde kjæreste satt stort sett bare på med en.

Det var de jentene som fremdeles spiller fotball som først var ute med faste kjæreste forhold. Sigrid og andre jenter jeg pratet med sa at de følte seg underlegne etter at ho

Eva i Renate sin gjeng begynte å være sammen med han Kåre. Slik opplever jentene selv en rangering i jente miljøet avhengig av relasjoner til gutter. De som ikke hadde noe kjæreste følte seg utenfor .

Deres forhold til gutter er et viktig forhandlingstema i identitetsforvaltningen. Hvilke gutter man er sammen med bestemmer ens sosiale plassering. Gutter er med på å gi jentene omdømme, samtidig som det er med på å splitte og fører gjengene sammen. Dette er jentene klar over. Derfor prøver "Alberte og dem" å ødlegge for eventuelle forhold mellom jenter fra den andre gjengen og gutter de kjenner. En måte å gjøre det på er å fortelle ting om de andre jentene til guttene, for på den måten å hindre disse jentene tilgang på sine "interesser".

Når "Renate og dem" har kjæresten i sosiale felt som ikke tangerer, utfordres samholdet. Det er en trussel for at gjengen skal splittes når noen har kjæresten fra Nyhavn og andre fra Fabelvik. Guttene blir på denne måten til brikker i et spill om konstellasjoner mellom jenter og gjengenes sammensetning, uten at de selv vet det.

Om vi ser på det samhandlingsmønster som etterhvert utvikler seg i Nyhavn, så konstitueres de ulike gjengene i tilknytning til ulike sosiale felt med egne dynamikker og ulike verdsettinger. I mellom gjengene er det en selv-identifikasjon og kategorisering fra andre hvor det er lite sammenfall. Dette får store konsekvenser for posisjon i det sosiale system.

"Alberte og dem" er mye sammen med gutter med et statusinventar på et avgrenset sosialt felt. Disse guttene har et tegnrepertoar der bilen står metonymt for deres fellesskap. De har komplimentære statuser og en intern kode som holder dem sammen. Gjennom kjennskap til disse guttene, med påfølgende endring av sine tegn repertoar, blir "Alberte og dem" integrert til en gjeng. "Fotballidiotene" derimot møter gutter som på samme måte som dem selv "famler" rundt på de ulike sosiale arenaene i Nyhavn. Det sosiale felt de er en del av er ikke så klart avgrenset, de er ikke enige om verdsettingene og har ikke i samme grad et tegnrepertoar som er sammenfallende. De leter fremdeles etter det som skal være kriterier for fellesskap på de samhandlingsarenaene de er en del av.

Dermed oppstår det paradoks at "Alberte og dem" i sin løsrivelse fra det "klamme"

jentefellesskapet i Fabelvik, opplever en større grad av integrasjon når de kommer til Nyhavn. Mens de jentene som var integrert i et fellesskap i Fabelvik, oppsøker miljøer i Nyhavn, så finner de et miljø som på samme måte som dem selv er på leting. Denne prosessen virker differensierende på denne gjengen.

4.8 Forakten og aksepten- “det teite” og “det normale”.

I den fasen av livet som jentene beskriver skjer det først en differensiering mellom dem, fra alle sammen var venninner på barneskolen, til de skiller lag på fotballtreningen. Når noen av dem får seg kjæresten, medfører det en rangering dem i mellom. “Renate og dem” synes væremåten til “Alberte og dem” er teit, som igjen mener at fotballmiljøet er “klamt”.

Gjennom samtalen over viser begge gjengrepresentantene oss hvordan de nå plasserer hverandre i ulike moralske fellesskap (Eidheim 71), hvor gjengene hver for seg har kriterier for å kategorisere de andre. Når Alberte og Renate tar fram de skillene de gjør relevant, så går det på ytre tegn som klær og på væremåte. Jentene kan ikke fordra hverandre lengere. Helen sine pumps, lepestift, hatt og skjerf i rødt, til sort kåpe er forferdelig. Alberte “hater” ho Anette. Dette “hatet” utvikler seg gjennom observasjon av væremåte, der egne situasjonsregler gjøres relevant for vurdering av de andre. Disse ulike andre kategoriseringene oppstår som følge av ulik tegnforsåelse og rolleforhandlinger, der særlig kjæresten og reglene for “å-dra-til-Nyhavn”- diskuteres. I disse tegnene skjuler det seg verdsettinger som de bruker til å korrigere hverandres adferd. Det får uttrykk som: “Det gårkje´ann å.....”. Forakten for hverandre, og redselen for å miste sin posisjon i det sosiale system, går så langt at de bevisst forsøker å ta fra hverandre mulighetene til å bli sammen med gutter. Ved å ha oversikt over hvilke gutter de andre jentene er forelsket i kan de forsøke å ødelegge for de andre.

Samtidig er deres omgang på skolen “normal”, i betydningen fravær av synlige konflikter. Deres klare oppfatningen av “det normale” henger igjen fra hvordan de oppfattet klassen fra tidligere skoleår, da medelevstatusen var dominerende for samhandling,- fra den gang alle jentene i klassen var venninner.

Ellen Beates bytte av gjeng førte til at skillene mellom gjengene kom opp i dagen. Den "normale" tilstanden utfordres. Alberte fortalte at når Ellen Beate begynte å være med i deres gjeng "kvikna" hun til, hun frigjorde seg fra det "klamme" fellesskapet, noe som innvirket på hennes statusrepertoar og senere på sirkulasjonsmuligheter. Ikke lenge etter fant hun seg kjæreste. Grunnen til at hun måtte bytte gjeng var hennes væremåte. Hun var så stille, sa Renate som er veldig stille sjøl. Poenget hennes var at de var stille på forskjellig måte.

På skolen prater jentene fra de to gjengene nå sjeldent med hverandre, bare til hverandre. Da er det kommandering og "kjekling" om hvem sin tur det er å rydde i kantina, de geiper til hverandre bak ryggen, lager oppstoppnese osv. Men først og fremst overser jentene fra disse to gjengene hverandre.

4.9 Oppsummering

Som jeg har vist over skjedde det en utvikling i jentemiljøet de første årene på ungdomsskolen. Fra en tilstand der alle er klassevenninner, til en situasjon der jentene deles i to grupper. Delingen blir først synlig på fotballbanen men har sin forklaring fra erfaringer de gjør på en rekke arenaer, der jentene tilegner seg ulike ferdigheter. I løpet av den siste tiden på ungdomsskolen utvikler jentegjengen seg i ulike retninger, de har etterhvert forskjellig forhold til skolen, ungdomsklubben, haiking, gutter osv. I slutten av niendeklasse kaller de hverandre for "Bilhorer" og "Fotballidioter".

Jeg fant at arenaene utenfor skolen hadde stort forklaringspotensiale for å forstå endringene i jentemiljøet i klassen. Jentene oppsøkte ulike sosiale situasjoner over tid, hvor de tilegnet seg ulike kulturelle scener som ga dem ulik sosiale og kommunikative ferdigheter. Noe som igjen fikk innvirkning på hvordan de forsto seg selv og "de andre". I denne endringsprosessen innad i jentemiljøet fikk de ulik respons av omgivelsene. De ulike reglene de har fra foreldrefeltet gir jentene ulike muligheter. Deres forhold til gutter innvirker på jentenes handlingsrom og hvilke valg de tar. Gjengen som felt og guttefeltet står i et konkurranseforhold til hverandre. Gjengen har nå størst gjennomslag for forståelse av identitetsforvaltningen.

De ulike prosesser jentene inngår i fører til at de som blir skjøvet ut eller som trekker

seg vekk fra venninnemiljøet på fotballbanen, integreres når de begynner å være sammen med guttene på torget i Nyhavn. Samtidig som det i venninne fellesskapet med utgangspunkt i fotballbanen, skjer en differensiering når de søker ut mot nye sosiale situasjoner. Endringsprosessene kommer av at ny mening produseres ved at jentene får ulikt forhold til en rekke tegn som er plassert i et sosialt system. Disse prosessene er med på å endre status- og tegn-repertoaret. Nye statuskombinasjoner oppstår, i hovedsak var det to typer sosiale personer, den ene var den som Alberte representerte og den andre var Renate representant for. Disse to identitetspakkene (Rudie 84) virker inn på sirkulasjonsmulighetene for de ulike sosiale personene.

Jentene har nå ulike verdsetninger i dagliglivet, noe som gir ulik livsstil og ulike fremtidsdrømmer. Dette fører til at de nå rangerer hverandre etter moralske regler. Denne posisjoneringen innebærer identitetspakker som står i symbolsk opposisjon til hverandre og det kan se ut til å resultere i svært forskjellige sosiale karrierer. Noe som nok kan være med på å reprodusere det eksisterende klassesystemet i Fabelvik.

Den eneste sosiale arena der alle disse jentene fremdeles er samlet er på skolen. Der ser alt "normalt" ut. Jentenes hat og fordømmelser uttrykkes gjennom kategoriseringen "bilhore" og "fotballidiot", men dette skillet underkommuniseres på skolen. Derfor må vi avlegge andre sosiale arenaer besøk og identifisere andre sosiale felt, med annen utstrekning enn skolefeltet for å kunne avdekke de utfordringer jentene møter og for å forstå de sosiale skiller som skapes. Lærerens oppfatning av klassen må forstås i dette perspektivet.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy verification of the data. The text also mentions that regular audits are necessary to identify any discrepancies or errors in the accounting process.

In addition, the document highlights the need for clear communication between all parties involved. This includes providing detailed explanations for any unusual entries and ensuring that all stakeholders have access to the necessary information. The goal is to create a system that is both efficient and easy to understand.

Finally, the document concludes by stating that a well-maintained accounting system is essential for the long-term success of any business. It provides a clear path forward for implementing these practices and offers advice on how to handle any challenges that may arise. The overall message is one of diligence and attention to detail.

Kapittel 5

GUTTENE FRA FABELVIK

5.1 Innledning

I dette kapittelet skal jeg identifisere noen av dynamikkene i guttemiljøet i samme skoleklasse.

Mens det var forholdsvis enkelt å komme på sporet av jentegjengene og jentefellesskap, virket sammensetningen av guttenes fellesskap mye mer uoversiktlig og vanskelig å få tak på. Jentene holdt sammen i større grupper som var forholdsvis enkle å avgrense. Guttenes grupperinger derimot var mindre synlige i det sosiale landskap og utstrekningene av fellesskapene viste seg å være vanskeligere å identifisere. Flere av guttene hadde forskjellig omgangskrets avhengig av om de møttes på fotballbanen, utenfor kiosken, på ungdomsklubben eller i friminuttene. Feltarbeidet blant guttene ble praktisk sett vanskeligere å gjennomføre fordi det viste seg å ikke være lett å observere kontinuerlig samhandling. Guttenes organiseringsform var et sted for meg å begynne å nøste, for de skilte seg fra jentene i klassen og fra de guttegjengene beskrevet i litteraturen av Willis (1977), Whyte (1936) og Brøgger (1972).

I dette kapittelet ønsker jeg også å identifisere de dynamikker som forklarer utformingen og distribusjon av sosiale personer. Slik vil jeg kunne fange opp de prosesser som virker differensierende og de som virker integrerende, og som kan være med på å gi forklaring til hvorfor det er slike forskjeller mellom jentenes og guttenes organiseringer.

5.2 Guttene i klassen.

Når jeg nå i ettertid skal skrive om mine oppdagelser i guttemiljøet, så husker jeg umiddelbart guttene som utøvere av en lang rekke fritidsaktiviteter. Fotballen var den organiserte fritidsaktivitet som hadde absolutt størst oppslutning. En gutt gikk aktivt på langrenn, en samlet penner og drev med pistolskyting i pistolklubben, en annen prøvde å bli like god med pistol som den første og var i tillegg veldig interessert i hårfrisyrer, en skjøt med pil og bue, andre med gevær i skytterlaget. Noen drev med jakt og fiske og en var flink å tegne (jfr. forsiden og illustrasjoner). Flere hadde

datamaskin med ulike spill, noen hadde TV-spill. En hadde oversikt over postordre-katalogenes tilbud, han kunne skaffe plakater, filmer og plater/CD'er, fra antikvarer i Oslo, butikker i England osv. Videofilmer var noe mange så flere ganger i uka og som det ble pratet mye om. Håndball hadde vært en aktivitet som flere av de som fremdeles spilte fotball hadde drevet. Noen av guttene tok opp håndballen ut på høstparten for å få være med på ei turnering i Bodø. I motstening til jentene var det bare noen av guttene som snakket om at de var på ungdomsklubben i Nyhavn.

Guttene snakket heller ikke om den tiden da de gikk på barneskolen. De pratet aldri om fellesskapet i klassen som rammeverk for hverdagslivet generelt. På direkte spørsmål om fortiden fikk jeg inntrykk av at den organiseringsformen som de hadde nå, hadde eksistert i klassen over ganske lang tid.

I det følgende vil jeg se på guttenes inventar av ferdigheter og hvordan disse ferdighetene blir gjort relevant i samhandling. Denne innfallsvinkelen vil hjelpe oss til å se hvordan de blir kategorisert av andre og kategoriserer andre. Mitt inntrykk er at relasjonene best kan forstås ut fra forhold som har med ferdigheter og tegn på ferdigheter å gjøre. Jeg vil derfor beskrive disse, for så å belyse hvilke konsekvenser dette får for egenidentifisering og kategorisering av andre, som igjen virker inn på samhandlingsforløp.

5.2.1 To guttegjenger.

Blant guttene i klassen fant jeg fire¹ hovedtyper sosiale personer. Jeg skal i det følgende ta utgangspunkt i to grupper gutter. Ved å vise kontrasten dem i mellom vil jeg trekke opp hovedlinjene i guttemiljøet for så å plassere de andre innenfor dette systemet. Den ene "gruppen" består bare av en person, som har ulike alliansepartnere avhengig av kontekst. Den andre "gruppen" består av tre gutter, som "bestandig" er sammen. Denne gjengen, som ble kalt for "han Sofus og dem", kunne også være flere avhengig av sammenhengen de opptrådte i.

---

¹ Her tar jeg bare for meg tre av disse. Den fjerde og siste besto av to gutter som kom fra et lite lokalsamfunn utenfor Fabelvik som tilhørte et spesielt trossamfunn (en type Mormonersekt som ble kalt for "Blåserne"), med omlag 2000 medlemmer på verdensbasis som hadde sitt hovedsette i denne bygda. Dette trossamfunnet gav ikke ungene lov til å være sammen med andre enn medlemmer fra sekten på fritiden. Derfor har jeg lite samhandlingsdata på disse guttene ut over skolen (denne våren), dessuten vil det bli for omfattende å gå inn på disse i denne omgang (Sjøl om det nok hadde vært veldig interessant).

Disse to "guttegruppene" representerer svært forskjellige identitetsuttrykk. Vi kan si at de hadde ulike kulturelle scener (erfaringer) som de vektla i identitetsforvaltningen. Den første "gruppen" består av Knut Erik, som avhenig av samhandlingsarena er sammen med forskjellige andre. Knut Erik er pratsom og smilende gutt med rufsete hår, han går gjerne kledd i en duffel-coat lignende frakk. På skolen, på fotballbanen, på kveldsturer til Nyhavn og på ungdomsklubben omgås han forskjellige gutter og jenter. Knut Erik er elevrådsrepresentant og deltar aktivt i timene på skolen. Allerede på barneskolen begynte han å dra til Nyhavn på kveldene. Han og Roar er de eneste guttene i klassen som har brukt ungdomsklubben fast. I flere år har han vært styremedlem i ungdomsklubben, nå er han i tillegg ansvarlig for innkjøpene av musikken til driften av diskoteket. Han er en av de sentrale fotballspillerne på fotballaget i Fabelvik, der faren hans er oppmann².

Han "Sofus og dem" er den vanlige betegnelsen for de tre guttene Sofus, Malvin og Kasper. De to førstnevnte er søskenbarn og klassekamerater til Knut Erik, Kasper går i åttende klasse og har blitt bestevenn med Sofus gjennom felles interesse for film. Alle tre spiller fotball på guttelaget. Også fedrene til disse guttene er knyttet til fotballaget. Ivar, faren til Sofus, er trener for laget de spiller på i tillegg til å være lærer på ungdomsskolen, Faren til Kasper kjører mini bussen til og fra kampene og Malvin sin far trener aldersgruppen under. Fordi Sofus blir sett på som ledereskikkelsen gjengen fått tilnavn etter han. Når de kommer gående mot deg blir du slått av deres ulikheter, Sofus og Kasper er like høy, de har langt hår, den ene lyst den andre mørkt, og begge går i dongeri. Malvin er over et hode høyere en de andre to, han er kortklipt og ulastelig kledd i moderne sportsytterjakke. Kasper vil diskutere hele tiden. Det går i filmer, musikk, fotball og bøker. Og "de andre". Sofus er som regel diskusjonspartneren. Malvin er den rolige, som er litt tilbaketrukket når de er i lag.

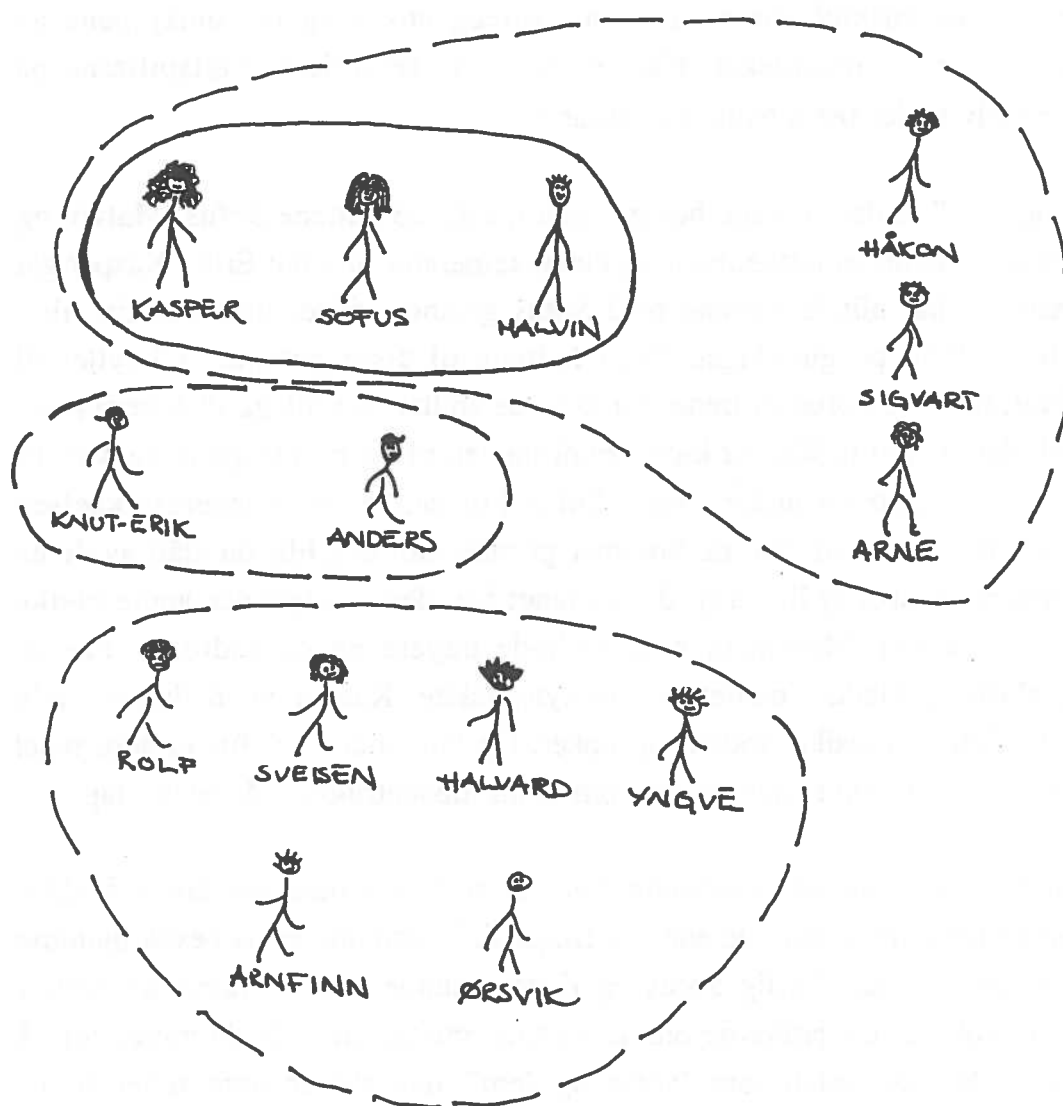
Et tegn på at disse guttene står hverandre nært, er at de har med hverandre å gjøre utenom de organiserte fritidsaktivitetene. De ringer til hverandre, er på besøk hjemme hos hverandre, på rommet. Særlig Sofus og Kasper kunne sitte å prate i timesvis i telefonen etter skoletid. Da pratet de om andre ting enn de gjør når de møtes for "å gjøre noe". Utad blir de omtalt som "Sofus og dem", men det er store skiler dem i mellom. Det er Sofus som binder disse guttene sammen. Malvin og Kasper har ikke så mye med hverandre å gjøre utenom fotballen. Fordi Sofus og Kasper er så mye sammen, så føler Malvin seg ofte utenfor.

---

² Oppmannen har ansvaret for alt det praktiske med laget, kontigenter, drakter, transport osv.

Sofus er i likhet med Knut Erik skoleflink men ikke så aktiv i timene. Sjøl sier han det kommer av at mora er en av klasseforstanderene. Sofus er levende opptatt av film og musikk. Han er også god fotballspiller. Fritiden går med til fotball, lekser og video, hvis ikke han, Kasper og Malvin er nede i Fabelvik sentrum på kveldene. Da er de ofte på Grillbaren eller utenfor kiosken.

På skolen, fotballbanen og andre mer tilfeldige arenaer består "Sofus og dem" også av Sigvart, Håkon og Arne.

Figur 5.1: Slik var guttemiljøet gruppert denne våren. Den siste gruppen "Rolf og dem" presenteres nedenfor. Stiplet linje indikerer kontekstuelle gjenger. Hel linje vennskap som gjøres relevant i "alle" situasjoner.

5.3 “Å henge” på Kioskhjørnet.

“Å henge” på Kioskhjørnet er en veldig vanlig aktivitet i Fabelvikf (se forsiden). Mora til Malvin fortalte at det gjorde hun også mye når hun var ung. Faren hennes skjønte ikke hvorfor hun absolutt skulle ned til “byen” i alt slags vær. Nå syntes hun Malvin bruker mye tid på denne “hengingen”.

“Kioskhjørnet”, de to kioskene som ligger ved torget, er et viktig samlingssted for mange i Fabelvik i timen før morgendagens avis kommer (ca kl 21). Her kan man møte store og små, gammel og ung. Mennesker som man ikke treffer ellers i en travel hverdag. Særlig søndagskveldene er det mange som venter på avisen, de vil se hva som skrives om Fabelvik sin siste fotballkamp, - de vet resultatet, men vil vite hva lokalavisa som gis ut i Nyhavn, mener.

Flertallet av de som møter opp til daglig er ungdom, de kommer kveld etter kveld. Ellers er forsamlingen blandet, her kommer fedre og pensjonister, utflyttede som er hjemme på ferie osv. Men i hovedsak er det ungdom, og er det voksne så er de stort sett menn.

Vi er ganske mange som befinner oss utenfor kioskene like før klokka 21 en kveld. Flere av guttene er fra klassen og fotballaget, de fleste jentene går i syvende og åttende klasse. Malvin prater med Oddvar og Ragnar, de kommer fra Øksvik, noen kilometer vekke. Ragnar er 22 og jobber i kommunen på “arbeid for trygd”, det har han gjort siden i vinter. Det blei for kjedelig å bare ha småjobber. Også han gamle Lauritzen er kommet, han er “bygdeoriginalen” som ringer inn til Åpen linje i avisa nesten hver dag, og mener noe om alt. Han har vært leder for Fremskrittspartiet i bygda helt fra den gang det het Anders Langes parti.

Diskusjonen går frem og tilbake om belysningen av den spesielle pilaren i fjellsiden over Nyhavn, som er kommunens stolthet og andre “våpenskjold”, et prosjekt som representanter for handelsstanden i Nyhavn har fått i gang. Det er samstemminghet om at opplysningen av en stein i fjellet ikke er noe å bruke penger på. “Ikkje er det fint, heller”. Prosjektet er omstridt, også i Nyhavn, der skillene mellom handelsstand og “vanlige folk” kom for dagen, slik det har gjort så mange ganger opp gjennom historien.

Tanja er også på kiosken, hun går i Sofus og Malvin sin klasse. Den første tiden jeg

var i Fabelvik trodde jeg at hun var en del av kunstnermiljøet i bygda. Dette miljøet skiller seg veldig ut fra lokalbefolkninga blant annet gjennom klesdrakt. Tanja går i boots, tights, frakk, palestinasjal og håret hennes står alle veger. Hun og Kasper har lest alle bøkene til Ingvar Ambjørnsen. Et yndet samtaleemne. De diskuterer ofte Ambjørnsen, eller Lars Saabye Christensen og av og til Bjørneboe. Stine, Tanjas beste-venninen liker ikke at Kasper og Tanja diskuterer bøker. "Det er kjedelig" sier hun. Det er mer spennende å diskutere fotball, eller guttene på skolen i Nyhavn. Sofus flirer av Stine fordi hun blir så sur når Kasper og Tanja diskuterer bøker.

Tanja og Stine er unntakene blant jentene, fordi de ikke drar til Nyhavn om kveldene. "Ka vi skal der å gjør?" sier Tanja. "Der går dem jo bare rundt og kjiik eller sitter på klubben uten å gjør nokka. Æ ser ikkje nokka spesielt me å være der. Vi kunne dratt dit, men det e så mange overfladiske folk. Overfladiskhet kjeder mæ."

"Sofus og dem" er veldig enig i at i Nyhavn har de ingenting å gjøre. Kasper sier om Tanja at: "ho e den eneste jenta som har peiling. Hvis andre jente har meninge om nokka, eller har favoritt-ett-eller ainna, så e det favorittmat, eller favorittdrikke. Det e ingen andre jente som ho Tanja som har peiling på musikk, på film og som har læst bøker".

Knut Erik kommer gående for å hente avisa til foreldrene. Jeg slår av noen ord med han før han går inn i kiosken. Når Knut går inn sier Kasper til meg: "at du prater me han dæ'r kar'n". "Hvorfor skulle jeg ikke det", svarer jeg. "Nei", sier Kasper, " det gårkje å vær som han Knut, han sier så mye rart". "Det ekje han som gjør så mye rart" avbryter Sofus "det e no helst faren hans. Men vi e ikkje akkurat perlevenner med han".

Like etterpå kommer Knut Erik ut fra kiosken, avisa er enda ikke kommet. Jeg prøver å få i gang en diskusjon om planene for å få til et allaktivitetshus for ungdom i Nyhavn. Liten respons. Bare Knut har endel meninger om saken. Han har sittet i klubbstyret for ungdomsklubben lenge. Han er invitert til å sitte i panelet på den ungdomshøringa som skal være på hotellet uka etter, med politikere, byråkrater og ungdom. Etter initiativet mitt til diskusjon, stikker han hjemom etter papirer han har om saken. Han kommer tilbake, legger ut og forklarer. De andre bare overser han og begynner å diskutere andre ting. De bruker minimalt med tid i Nyhavn, og vil heller ha et tilbud i Fabelvik. Så det blir til at det er jeg som står og diskuterer med Knut Erik om ungdommens fremtid i kommunen.

Like etterpå kommer avisa, folk henter sitt eksemplar, krysser seg av på lista og går hver til sitt. Knut Erik haiker til Nyhavn, han skal dit å se etter kjente.

5.4 Å spille fotball krever et spekter av ferdigheter.

Å spille fotball er noe guttene har gjort i mange år. De vet stort sett hvem som vil scoore i kampene, hvem som vil bli byttet ut og inn. Laget har stor sjølsikkerhet, noe som kommer av at de er rangert som det beste laget i landsdelen. Posisjoner på fotballbanen er avklart, men det betyr ikke at identitetene er noe det ikke forhandles om. Det å være god fotballspiller, verdsettes høyt i dette miljøet. Men det er ikke bare det de kjempet om; andre ferdigheter var vel så viktige, også på fotballbanen.

Knut Erik og Sofus er nok sammen med Malvin, lagets beste fotballspillere. Selv om Knut Erik går i samme klasse på skolen som Malvin og Sofus, så er de i forskjellig årsklasse i fotballsammenheng. Årsklassene regnes fra 1. juli i fotballforbundet, det betyr at en som er 17 år kan spille i 15-16 års klassen hvis han er født etter 1. august. Derfor kan Knut Erik spille på guttelaget i tre sesonger mot Sofus og Malvin sine to. Sofus og de andre guttene mener at det er på grunn av at han som 17 åring får spille i 16 års klassen at han får være på landslagstreninger for denne årsklassen: i tillegg sier dem "*han va jo så ivrig på kretslagstreningene*", som er stedet der uttaket til landslags-treningene skjedde.

Malvin, Sofus og Kaspar var også tatt ut til kretslaget, men der orket de ikke å være så aktive. Med så mye trening de har ellers i uka var disse helgesamlingene en ekstra belastning. Kaspar sa om disse treningene at: "*de andre måtte jo tro vi var gale, vi gikk jo bare å siterte Fleksnes, Brødrene Dahl og Tramteateret*" (kjente TV-serier på NRK som de har på video). Sofus og Kasper har en forkjærlighet for disse TV-seriene, de kan mye av dialogen på rams, scenene ser de for seg, og så brister de ut i latter. Denne dialogen tar de stadig vekk fram i samhandling med andre, enten ved at de "er" midt inne i en scene og får samhandlingen der og da til gjelde den. Eller de kan få assosiasjoner til Fleksnes eller Tramteateret når de observerer eller hører noe. Disse erfaringen bruker de i sosiale situasjoner på en måte som ingen av de andre har sjanse til å delta i. De bringer kunnskaper de har fra et annet felt inn i samhandling på fotballbanen. Dette er en metaforiseringsprosess som de etterhvert lykkes med, slik at disse filmene etterhvert ble assosiert med Sofus og Kasper. Malvin var litt på siden,

han hadde også sett disse filmene mange ganger og kunne sitatene, men det var ikke hans stil å gå rundt slik å sitere hele tiden.

Kretssamlingen gjaldt ikke fotball for Kasper og Sofus, men Fleksnes sitater. Det ble muligheten for dem til å presentere seg som forskjellig fra de andre fotballspillerne som var samlet. På denne måten var det identiteten som kjennere av TV-serier som ble vektlagt, og ikke fotballspilleren. I en sammenheng der de møtte spillere fra andre lag i kretsen, som de tidligere bare har møtt som motstandere, tar de frem tegn som bare gir mening i samhandling dem i mellom. Disse tegnene fungerer integrerende for "Sofus og dem", men ekskluderer dem på de som står utenfor.

Det spesielle fellesskapet mellom Sofus og Kasper er også tydelig utenfor kiosken i Fabelvik, eller på veg fra fotballkamp, når bussen stopper for å fylle bensin eller for å ta ferge. Da spør Sofus og Kasper bestandig hverandre om de har penger. Om bare en har får den andre låne, og om bare en har penger nok til brus får den andre bestandig smake. "*Cola e min og han Sofus sin nasjonaldrikk*", sa Kasper. De idenitfiserer noe de har seg i mellom, med denne drikken. Det er et gammelt tegn på vennskap å spandere drikke, i dette guttemiljøet var disse to de eneste som gjorde dette regelmessig.

5.4.1 Fedre på fotballbanen.

Guttelaget omtales som "De Stolte Fedres lag" på folkemunne. Navnet har de hatt siden de var mini-putte (den yngste årsklassen), fordi de bestandig har vunnet mye og fedrene har hjulpet til. Sesongen jeg var der vant guttelaget den turneringa der flest lag fra Nord Norge deltok, og de ble vinnere av regionsserien.

Fedrene til Knut Erik og Sofus er begge veldig aktive i støtteapparatet rundt fotballaget. Begge fedrene snakkes det om på bygda, og fedrenes statusrepertoar og identiteter kan være med på å hjelpe oss til å forstå hvorfor forholdet mellom sønnene er slik det er.

Faren til Soufs, han Ivar, er gammel AKP-ml'er, lærer og suksessfull trener for guttelaget. Han er streng med sine spillere; denne våren fikk spillerne brev hjem om at de måtte kutte ut nærradio, ungdomsklubb, håndball og andre tidkrevende fritidsaktiviteter hvis de skulle være sikret en plass på laget. For her skulle det satses!!

Dette brevet ble det pratet mye om. Mange reagerte negativt- "*På dettan nivåe så skal det jo være mest artig*" var de flere som sa, de syntes det var urimelig at det ble forlangt så mye av dem. Knut Erik sa at dette var dråpen som fikk begret til å flyte over, og som gjorde at han søkte overgang til Nyhavn guttelag. På denne måten fikk han vist at han ikke var avhengig av laget, det betydde ikke mer for han enn at det var der han spilte fotball. På grunn av reglene i fotballforbundet ville han få spilleforbud et helt år, hvis han bestemte seg for en slik overgang,- derfor ble han i Fabelvik. Denne overgangssøknaden ble fulgt med spenning i laget. Knut Erik har en sentral posisjon på banen, ingen kunne stoppe motstanderne så effektivt som han. Men samtidig ble det regnet som et svik å melde overgang til den argeste motstanderen.

"Hele" Fabelvik følger engelske fotballag med argusøyne. Både guttene og jentene har sine favoritter, og de har en stor oversikt over resultater og spillere. De fleste heier med Liverpool. Hjemme hos Sofus har de en "hyllometer" med Liverpoolkamper på Video. Ivar har vært Liverpool tilhenger side ungdommen. Han har overført sine sympatier til spillerne sine. Rundt om på gutte- og jente rommene henger det Liverpool supporter utstyr, plakater o.l. Knut Erik er en av to Fabelvik-ungdommer som heier med det engelske fotballaget Aston Villa.

Både faren og moren til Knut Erik var med laget på kamper fordi faren er oppmann. Foreldrene engasjerte seg veldig i sønnen. Begge mente at sønnen måtte få en bedre plass på laget enn bakerste mann (før keeper), det var ikke utfordring nok for et talent som han. Noe som treneren på kretslaget også hadde bemerknet. Dette var noe mora og faren sa til meg, men til treneren sa de ingen ting. De var også rasende for det brevet det hadde fått fra treneren, som de følte som en trussel for sønnen; "*hain som e så engasjert i så mye*", som mora sa. Treneren og oppmannen har et problematisk forhold til hverandre. De snakker nesten ikke med hverandre på kampene, og da bare om praktiske ting.

Faren til Knut Erik er utdannet mekaniker, men er nå uføretrygdet for problemer med hendene. Huset til familien Gabrielsen (Knut Erik sitt etternavn) ligger like ved sykehjemmet. På taket har familien ei parabolantenne som har vært mye i uorden. Når faren til Knut Erik er på taket og ordner på antenna sier pensjonistene på sykehjemmet: "*No e han Gabrielsen og stille på Sosialkanalen igjen*". Oppmannen har til vanlig vært den som har brukt å kjøre bussen laget bruker på kamper; men etter en tur klaget han til transportansvarlig over at bussen manglet ei lyspære i den ene

frontlykta. Transportansvarlig hisset seg voldsomt opp og beskyldte oppmannen for å være lat og arbeidssky. Han ville ikkje se oppmannen i bussen mer. Siden den episoden har faren til Kasper kjørt bussen. Nå kjører Knut Erik og Asbjørn i lag med foreldrene til Knut Erik i deres personbil. Resten av guttene på laget kaller dem for "Team Gabrielsen". Asbjørn og Knut Erik har blitt til et eget lag på laget, - reservelaget. Asbjørn er reserven som ble satt innpå i siste kampen for sesongen, når Sofus hadde scoret sitt tredje mål for kampen og sitt mål nummer hundre den sesongen.

Alle disse ovenfornevnte hendelsene tar guttene ofte fram i samhandlingssituasjoner når Knut Erik ikke er tilstede, og gjerne på en subtil og ironisk måte når han er tilstede. For eksempel blir han spurt om de får inn sosialkanalen på TV'n og om han har "ont i fingran". Forholdet mellom fedrene innvirker på forholdet mellom guttene og er med på å posisjonere guttene i det sosiale system i Fabelvik. Kanskje det er derfor at Knut Erik søker så mye til Nyhavn?

5.5. Robert de Niro i Fabelvik

Ungdomskulturen i Fabelvik kan og forståes i lys av alle de produktene som spres jorden rundt, særlig er musikk, film, tekst og klær viktig. Da er det ikke bare viktig å forstå hvordan produktets budskap tolkes³, men også å se hvordan produktene settes inn i en lokal kontekst av relevansregler og sosiale personer.

Som nevnt var det en stor interesse for film i dette ungdomsmiljøet. En av de mest omtalte filmene den perioden jeg var i Fabelvik var den amerikanske filmen "Taxi Driver", fra 1976. Filmen er en blanding mellom horror og westernfilm. Hovedrollen i filmen spilles av Robert de Niro, den kyniske, desperate og kaldblodige taxi sjåføren i New Yorks urbane jungel. "Taxi Driver" har fått status som "kultfilm" i filmklubbmiljøer rundt om i Norge, for dens kjølige skildring av brutal vold, med en nøyaktighet som gjør sterkt inntrykk. Filmen taes ofte frem som sammenlikningsgrunnlag og utgangspunkt for diskusjoner i filmtidsskrift og andre foraer der film diskuteres.

Denne filmen diskuterte guttene i miljøet rundt fotballaget i Fabelvik. Ikke så mye de siste videoene på MTV, ikke de siste og største Hollywood produksjonene, men en tidlig Robert de Niro film. Nettopp skuespilleren er mye av forklaringen på interessen

---

³ For slik analyse se Willis 1990.

for denne filmen. Sofus og Kasper er veldig opptatt av Robert de Niro. Gjennom å lese de fleste filmblader som kan kjøpes på Narvesen og lange diskusjoner med Ivar, Sofus sin far, har de stor innsikt i Robert de Niro sine filmer. De har plakater med han på soveromsveggen, Sofus har alle filmene han er med i, som de har sett flere ganger; kronologisk. Kasper og Sofus, diskuterer disse filmene ofte. Flere scener kan de sitere.

Knut Erik har også sett filmen, han likte den ikke. Hvorfor? ble han konfrontert. "*Æ bare likte den ikke*" svarer han. Sofus og Kasper mener at man ikke skal uttale seg negativt om en film om man ikke kan komme med argumenter mot den. Sofus mener Knut Erik er ukritisk til filmer, og til musikk. "*Han like alt. Spille du ei plate til han og sier den er bra, så sier han at den er bra. Sier du den er dårlig, så sier han at den er dårlig. Dessuten går han Knut Erik jo i frakk og hører på hip-hop musikk*". Sofus og Kasper trekker flere slutninger om Knut Erik ut fra hans meninger om denne filmen. Oppfatningen av han underbygger de med andre tegn, som klær og musikksmak, den meningen de gir disse tegnene er med å forsterke bilde av han.

Knut Erik går gjerne i frakk og palistiansjal, - denne klesstilen passer ikke sammen med musikkstilen Hip-hop, i følge "Sofus og dem". Det vil si til disse guttenes tegnforståelse. Knut Erik sin væremåte og stil plasserer han i kontrast til de andre. For dem avslører Knut Erik seg som en som mangler ferdigheter ved å sette sammen tegnrepertoar sitt slik han gjør.

Knut Erik sier om denne konfrontasjonen om Taxi Driver i ettertid, at han ikke hadde argumenter for sitt syn på filmen, "*Sofus og Kasper hadde jo analysert den filmen i hjel, og æ bare likte den ikkje. Og det e jo ikkje lov. Dem gjør jo ikkje ainna enn å spille fotball og sitte i lag med han Ivar⁴ og diskutere filmer. Dem e jo så usosial. Vi som drar til Nyhavn for å gå på ungdomsklubben og på Biljarden, vi møte jo i allefall nye folk som vi blir kjent med.*"

Knut Erik slår på denne måten tilbake med å henvise til en annen type kompetanse. Grunnen til at Sofus og dem kan så mye om film, er at de ikke er med der livet leves og ikke omgås andre folk. For Knut Erik sier "Sofus og dem" sin kunnskap om film, også noe om deres sosiale relasjoner. Deres innsikt i film fører til at de ikke har tilgang til de sosiale arenaer han selv har. Og om sammenhengene mellom klesstil og

---

⁴ Anders, en gutt på fotballaget som Knut Erik var en del sammen med gikk også i frakk. Sofus og Kasper var enige om at han passet bedre til å gå i frakk, for hans musikksmak var mer passende med klesdrakten.

⁵ Den filminteresserte faren til Sofus

musikksmak, sier Knut Erik: "Æ like å gå freakat. Æ kan vel ha en allsidig musikksmak for det". Dermed sier Knut Erik at det er "Sofus og dem" som mangler kunnskap, -for det trenger ikke være noen nødvendig sammenheng mellom klesstil og musikkstil.

På denne måten bruker guttene identiteter og ferdigheter fra ulike sosiale felt når de kategoriserer hverandre. Deres rangeringskriterier og verdsettinger er gjensidig utelukkende, de sosiale felt de referer til tangerer ikke. Deres tegnrepertoar er også ulike. Diskusjonen om filmen forsterker posisjoneringen av dem. Disse guttenes stil (tegnrepertoar) må forstås på bakgrunn av stilens kosmologi (verdensanskuelse) og ut fra sosial kontekst. Kosmologien må relateres til at film og musikk i stor grad fungerer som et felt for kommunikasjon ungdom imellom. Kunnskap om film og musikk, preferanser og verdier som uttrykkes gjennom formidling av denne, er kompetanse som legger grunnlag for bruk av, og utvikling av stil og sosial identitet.

Denne kompetansen som Sofus og Kasper signaliserer gjennom diskusjonene om filmen *Taxi Driver*, kan også knyttes til internasjonale diskusjoner om hva som er god film, og om hvordan identitet uttrykkes. Film er på denne måten ikke bare underholdning, men viktige for sosial identitet og konstruksjon av fellesskap.

5.6 Ungdomsklubben skiller guttene.

Ungdomsklubben i Nyhavn er åpen to ganger i uka, tirsdag og fredag, i tillegg til hver første lørdag i måneden. Tidlig på kvelden er det få tilstede, men utover kvelden kommer det flere og flere. Klubben fylles i timene før stengetid. Lokalet til klubben består av et lite kontor, et lager, en gang og et stort rom, der lyset er slukket i åpningstida. I dette rommet er det høy musikk som det kan danses til. Rommet har også noen sofaer. Der sitter folk og forsøker å prate, eller de ser på de som danser, som er synlige i diskolysenes hurtige røde, grønn, gule og blå blink.

For guttene som for jentene er deres forhold til ungdomsklubben viktig for hvordan de kategoriserer hverandre. I en periode er ungdomsklubben en veldig viktig aktivitet for jentene, men nå synes flere det er for barnslig å gå der. Guttene har et mer sammensatt forhold til klubben.

Knut Erik har lang fartstid som klubbmedlem og er engasjert i de fleste aktivitetene

som klubben får i gang. Han sitter i styret og er bestandig med når noe skal arrangeres på klubben. Kjæresten hans, Gøril, er leder i styret. De to har vært ansvarlig for en rekke arrangementer i klubbregi. Knut Eirik kan ha flere arbeidsoppgaver i løpet av en klubb kveld. Han sitter som billettør i døra, henter ut CD-samlingen, skriver DJ-lister og har styremøter. De ansatte klubbmedarbeiderne har stor tillit til han. Gjennom disse aktivitetene deler han erfaringer med flere Nyhavninger enn mange andre fra Fabelvik.

En forholdsvis stor del av guttene i klassen drar også til Nyhavn på klubbkvelder. Dette er Rolf, "Sveisen", Halvard, Yngve, Arnfinn, "Afrika", "Ørsvik" og noen flere. Hvem som kommer varierer. Når jeg i ettertid har sett på bilder av disse guttene slår det meg over hvor like de ser ut. Kledd i samme lyse blå dongerijakke med skjorte under og lyseblå jeans, smiler de til fotografen. Men når jeg tenker tilbake på dem var de allikevel veldig forskjellige. Rolf hadde hatt kjæreste lenge, flere av de andre hadde ikke hatt kjæreste i det hele tatt. Noen var veldig skoletrøtte mens andre gjorde det bra på skolen, blant annet derfor hadde de ulike planer og drømmer for fremtiden (mht. skolevalg og yrkesplaner). Fortiden så også ulik ut, de hadde i løpet av ungdomsskolen engasjert seg i et bredt spekter av fritidsaktiviteter, noe som gjorde at de ikke tilbrakte mye tid sammen i fritiden. Eksempler på hva de drev på med i utenom skoletid var: pistolskyting, geværskyting, pil og bue skyting. Men på klubbkveldene kom de samlet til Nyhavn. Da vandret de rundt omkring i Nyhavn ei stund før de kommer innom klubben for "å kjiike".

"Rolf og dem" er gutter som gjerne sier om det de gjør at de "*ikkje har nokka å gjøre*". Når de kommer til klubben, står de ofte i samlet flokk utenfor hovedinngangen. De stiller seg i opp og ser på jentene mens de prater. Om vinteren, mens det er snø kaster de gjerne snøball eller de baser jentene. De kunne ta tak i de yngre guttene som sprang rundt, løfte dem opp etter jakkekraven, ta slikkeriet fra dem osv.

Et trekk ved denne gruppen av gutter er at de bestandig prøver å snike seg inn på klubben uten å betale inngangsbillett. Enten fikk de en eller annen til å åpne opp vinduet til diskoteket, så de kunne lure seg inn i mørket, eller de satser på at de klarer å brøyte seg forbi billettørene. Hvis de i billettsranken bare er syvendeklassejenter, så går det greit. Som regel sa de at de bare skulle inn "å kjiike", derfor skal de ikke betale. Dette skjer gjentatte ganger.

Klubblederene irriterer seg over dette og skjønnte ikke hvorfor guttene ikke kunne betale de skarve femti kronene for et årskort, slik at de kom inn gratis. For klubbmedarbeiderne er disse guttene et ordensproblem, de signaliserer til de yngre ungdommene at her er det bare å snike seg inn, noe som er en trussel mot systemet.

For guttene er det opplagt at de ikke skal betale inngangsbillett, når de bare er innom for "å kjiike", for å se om det er noen kjentfolk der eller om det skjer noe artig. Klubben er ikke et værested for disse guttene, men en plass de kommer innom, sånn "tilfeldigvis", litt sent på kvelden. De tilkjennegir ei holdning til klubben ved å ikke ville betale, men i stedet snike seg inn for å gjemme seg i mørket. De er på klubben på en annen måte enn resten av brukerne er.

Disse guttenes situasjonsdefinisjon er annerledes enn Knut Eriks og forskjellig fra de yngre klubbmedlemmernes. For Knut Erik er klubben et sted hvor han organiserer og har ansvar, der han også møter sine kjente. De yngre kommer til klubben for å danse, for å snakke med de som er eldre. De liker seg på klubben (jfr. jentenes utsagn om hvordan de opplevde klubben tidligere).

"Rolf og dem" sin situasjonsdefinisjon skiller seg fra denne; de er ikke der for noen av delene, de har ikke og vil absolutt ikke ha arbeidsoppgaver. De ser etter om de rette personene er der, om de ikke er der går de enten videre eller venter. De danser ikke, kjøper ikke brus og sitter ikke inne på klubbkontoret og prater med klubblederne. De markerer avstand fra den organiserte delen av klubbvirksomheten, gjennom å si at de ikke er interessert, snike seg inn, blåse av klubblederene, - de virker mer interessert i det som skjer utenfor, der det røykes og "de store" guttene kjører rundt i biler. Derfor tar de oppstilling i inngangspartiet der utskiftingen av folk er størst. Noen fredagskvelder hadde de med seg alkohol (heimbrent) på innerlomma. "Rolf og dem" markerer at de ikke kan kategoriseres som vanlig ungdomsklubbbruker, til det er de for "store", samtidig har de ikke noe annet sted å gjøre av seg.

En annen måte å skille disse guttene fra Knut Erik er hvordan de omgås ungdom fra Nyhavn. Knut Erik har mange arbeidsoppgaver og som betrodd styremedlem kommer han stadig i kontakt med nye ungdommer, som utvider det nett av ungdommer han omgås på klubben. Det sosiale felt "Rolf og dem" er en del av har ikke slike egendynamikker at de klarer å definere situasjonen på en slik måte at det inkluderer andre. På denne måten blir de gående i Nyhavn uten noe særlig kontakt med andre en de som er i gjengen.

“Sofus og dem” er enormt negative til de andre ungdommenes sin bruk av ungdomsklubben og det å dra til Nyhavn om kveldene generelt. *“Det ekje’ vits å dra til Nyhavn, folk der har jo ikkje peiling.”* sier Sofus, før han fortsetter: *“Går man på kino en kveld hvis det førr en gangs skyld e en god film, kain du være sikker på at det e bare Fabelvinga dær”*.

Disse guttene gav meg inntrykk av at Nyhavninger må være noen særdeles kommersielle “tomskolltinger” uten noen form for særpreg, personer som blindt lar seg styre av trender og ikke har noen egne meninger. Disse er ikke verd å ha kontakt med. “Sofus og dem” brukte dette som argumenter for ikke å dra til Nyhavn. For dem passer Knut Erik på flere måter inn i kategorien “Nyhavning”, fordi han er der så mye og gjør som mange andre Nyhavninger, han ville til og med gå over til deres fotballag. De mener de andre guttene og de fleste jentenes stadige “farting” til Nyhavn er et svik mot hjemplassen. Dette sviket sier også noe om hva disse andre ungdommene er slags mennesker.

Denne vektleggingen på hvor “idiotiske” folk det er i Nyhavn, er selvfølgelig bare deler av forklaringen på hvorfor de ikke drar til Nyhavn. Malvin sier at *“Jeg begynte ikke å gå på ungdomsklubben for jeg har aldri trivdes i mørke lokaler med høy musikk og masse folk jeg ikke kjenner. Dessuten kan jeg ikke danse. .... Men det at vi ikke begynte å dra til Nyhavn i 7. og 8. klasen, betydde at vi mistet kontakten med de andre i klassen”*. Sofus fikk ikke lov av foreldrene å dra dit da de andre begynte å gå på klubben. Han brukte så mye tid på fotballen at de mente han ikke hadde tid. Sjøøl forteller han at han var kortvokst de første årene på ungdomsskolen, derfor følte han seg litt utenfor.

5.7 Statusinventaret og sosiale felt skiller guttene - eller; Forskjellene er mange

I dette kapitelet har vi møtt tre statuskombinasjoner av gutter. Det første statusrepertoaret er det bare en gutt som har. Knut Erik har sitt sosiale nettverk knyttet til ulike sosiale arenaer. Viktigst er ungdomsklubben der han har tillitsverv og arbeidsoppgaver han skal gjennomføre. På disse ulike arenaene har han begrensede relasjoner til en rekke personer, men det er personer som ikke de andre guttene i klassen har kontakt med. Dermed har tilgang på en del hendelser som ikke de andre guttene har, blant annet hjemme-alone-fester som arrangeres i Nyhavn.

Den andre gruppen er "Sofus og dem". Disse guttene har noen kompetansefelt de særlig vektlegger i sin samhandling: fotball, film, bøker og musikk. Mye har de lært av Sofus sin far. De har mange felles erfaringer, og dermed deler de en rekke tegn på nærhet og likhet. Dette gir dem en identitet som gjør at de ofte kan være premissleverandører for den situasjonen de til enhver tid er oppe i. Denne kompetansen gjøres relevant og utvikles dem imellom til en intern kode, som særlig Sofus og Kasper praktiserer, mens Malvin i mange situasjoner bare henger med. Malvin er i denne fasen et eksempel på at det ikke holder med faktakunnskaper i samhandling i lag med Sofus og Kasper; man måtte også ha ekspressive ferdigheter for å kunne vise at man takler koden.

I en periode på ungdomsskolen da de fleste andre medelevene begynte å dra på ungdomsklubben, dro ikke "Sofus og dem" fordi de ikke ville eller fordi de ikke fikk lov. Deres nåværende posisjon på fotballbanen og på andre arenaer i Fabelvik gjorde det umulig å komme etter, det ville være et nederlag. I deres identitetsforvaltning gav de inntrykk av sterk lojalitet til Fabelvik. Skulle den vedlikeholdes var det avhengig av deres avstandtaking fra Nyhavn. Noe som igjen ga sterke føringer på deres sirkulasjonsmuligheter.

"Sofus og dem" har lyktes i gjentatte samhandlingssituasjoner, noe som gjør at de fikk gjennomslag for sin situasjonsdefinisjon andre steder. Bare ikke på fritidsarenaene i Nyhavn. Men så lenge det dreier seg om Fabelvik klarer disse guttene å vedlikeholde sin posisjon på toppen av hierarkiet i guttemiljøet. Det hjelper på at de har respekt hos jentene.

"Rolf og dem" er den største gjengen, den virker mer famlende og vanskelig å avgrense enn de to andre. Når de alle er samlet er det gjerne tirsdags- eller fredagskveld utenfor klubben. Der skiller deres væremåte seg fra de andre tilstedeværende fra Fabelvik, ved at de ikke ville betale, fordi de er der jo bare for å "kjiike".

Gutter som "Rolf og dem" kjennetegnes ved at de ikke har etablert enighet om hva som skal være kriterier for deltagelse på de samhandlingsarenaer de er en del av. Denne guttegjengens som felt er vanskeligere å avgrense. Gjengen består av et statusinventar der de sosiale personene innhar en rekke ulike sosiale statuser. Noe som gjør at de med varierende heller klarer og enes om situasjonsdefinisjonen.

“Rolf og dem” henger på hjørnene og vandrer rundt i Nyhavn. De oppnår i liten grad bekreftelse på sin egenidentifisering. De er i en mellomposisjon, de føler seg for voksen for den arena de er på, samtidig som de ikke har noe annet sted. På grunn av sin oppførsel verken kan eller vil de få bekreftelse på sin identitetsforvaltning utenfor gjengen. De andre på klubben forholder seg stort sett til reglene. (De guttene fra Nyhavn som også bryter regler på klubben har en helt annen væremåte enn “Rolf og dem”). “Rolf og dem” blir gående i Nyhavn uten noen særlig kontakt med andre enn de som er i gjengen. Dynamikkene internt i gjengen er heller ikke sterke, fordi de har et lite felles tegninventar.

Guttene i Fabelvik utvikler et stort tegninventar i løpet av ungdomsskolen, samtidig er det en lang rekke tegn som skiller dem fra hverandre. Et av de viktigste tegnene er bruken av ungdomsklubben. Ungdomsklubben er i hele ungdomsskolen det meningsbærende tegn som synliggjør forskjellen mellom guttene, *“the difference that makes the difference”* (Baetson).

Forhandlinger om mening i tegn fører til at differensieringen i guttemiljøet forsterkes og vedlikeholdes i hele ungdomsskolen. Denne differensieringen kommer av at noen gjør slike tabber som å like hip-hop musikk samtidig som de misliker “Taxi Driver” og går på ungdomsklubb i frakk. Eller motsatt at de bare holder seg i Fabelvik og ser på video i lag med faren sin.

I løpet av våren skjer det en kontinuerlig forhandling om identitet i guttemiljøet, der oppfatninger om hverandres ferdigheter bidrar til posisjonering og reposisjonering av den enkelte og derigjennom til omforming av de sosiale personene. Mellom guttene er posisjonene stabile samtidig som identitetene er i forandring.

“Sofus og dem” og Knut Erik har avklarte posisjoner og identiteter seg i mellom, på de arenaer de omgås. På skolen, på fotballbanen og de andre arenaene i Fabelvik er det “Sofus og dem” som har den dominerende posisjonen. Alle disse guttene er interessert i film, musikk og fotball. Det er forskjellig type musikk og film, som i følge “Sofus og dem” kan rangeres, men som i følge Knut Erik ikke kan sammenlignes. Når de spiller fotball sammen får disse to andre kompetansefeltene stor innflytelse på hvem som definerer situasjonen. “Sofus og dem” kan regnes som den dominerende gruppen fordi *“de får godkjent sine symboler og meninger”* som gjeldene (Bourdieu, hentet fra Gerrard 93) jevnaldersmiljøet. Knut Erik står mer alene, men har sine sosiale felt som han behersker, der han får være med å definere situasjonen. Dette

gjelder særlig på ungdomsklubben. Slik kan vi si at disse to kategorier sosiale personer er "sjefer" på hver sine sosiale felt. Men Knut Erik inngår i sosiale felt der "Sofus og dem" er sjefer, samtidig som de tar avstand fra det å gå på ungdomsklubben.

Det var den manglende mulighet til å definere situasjonen, som gjorde at guttene i miljøet rundt Rolf, ble så utydelig i det sosiale landskapet.

Kapittel 6

ET UNGDOMSMILJØ I ENDRING

6.1 Innledning

Skolebussen til og fra Nyhavn er en viktig arena for ungdommene den høsten. Her var de fleste elevene fra den gamle niende klassen samlet. På bussen har de muligheter til å presentere sine nye opplevelser sammen med de som de deler fortid med. Dette gjøres på tre måter, ved å skryte eller syte, eller ved å være overlegen.

De linjevalg de hadde tatt sto for framtidige muligheter og begrensninger, fordi utdanningsinstitusjonene knyttes til muligheter på forskjellige skala-nivå. Elevene som tok allmennfag hadde i praksis et større antall muligheter utenfor lokalsamfunnet enn de med yrkesfag. Plassering i utdanningsfeltet virket i neste omgang inn på sosial organisering. Diskusjonene på bussen, og etterhvert andre steder, kan forstås som et forsøk på å legge nye premisser for rangering av de sosiale personene. Der fag, men kanskje først og fremst kvalitet på fellesskapet i klassen var viktig. Om det var *artig* i den nye klassen viste seg å være et begrep klassen ble målt i forhold til. Graden av artighet var tegnet som indikerte at de hadde valgt riktig skoleretning.

Høsten, med skolebytte, skulle vise seg å føre med seg flere endringer i dette ungdomsmiljøet. Vennskap dabbet av, nye vennskap oppsto, gjenger ble utvidet, andre ble mer utydelig. Både i gutte- og jentemiljøet skjedde det endringer i de sosiale posisjoneringene og ikke minst i de kjønnsblandete relasjonene. Og en gang for alle ble det synlig at ungdommen som hadde gått i samme klasse ikke var en sammesveiset gjeng.

Hverdagen får ny utforming, de skal beherske nye arenaer, mens arenaer som tidligere var viktige mister sin betydning. De nye erfaringene får innvirkning på forholdet dem i mellom. Skolebytte er slik med på å endre ungdommenes omgangskrets og innvirker på utformingen av sosial person og på de sosiale personer sin plassering i det sosiale system.

Høsten var preget av uavklarte grenser for fellesskapene og usikkerhet om hvilke verdier som gjelder på de nye områdene de prøver å tilpasse seg. Hvordan ungdom

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

1800

The first part of the book is devoted to the early history of the United States, from the discovery of the continent by Christopher Columbus in 1492 to the establishment of the first permanent settlements in the early 17th century.

The second part of the book covers the period from the end of the 17th century to the beginning of the 18th century, when the colonies began to assert their independence from British rule.

The third part of the book deals with the American Revolution, from the outbreak of hostilities in 1775 to the signing of the Declaration of Independence in 1776.

The fourth part of the book discusses the early years of the new nation, from the signing of the Constitution in 1787 to the end of the 18th century.

The fifth part of the book covers the period from the beginning of the 19th century to the present day, including the War of 1812, the expansion of the United States, and the Civil War.

takler disse utfordringene innvirker på personers sirkulasjonsmuligheter. I disse endringene ligger materiale til å forstå hva jeg har kalt for brytninger mellom kompetansefelt.

Før vi starter med å presentere de samhandlingsarenane som blir viktig i den nye situasjonen og noen av de endringene som skjedde i ungdomsmiljøet i løpet av høsten, skal jeg kort beskrive noen hendelser fra sommeren som hadde innvirkning på ungdomsmiljøet.

6.2 Sommeren

Sommeren er ei stille tid for ungdomsmiljøet i Fabelvik og Nyhavn, mange drar bort, gatene tømes, ungdomsklubben stenges. Mange av forutsetningene for den daglige kontakten forsvinner og gjengene har ikke lengere den samme kontakten. Ungdommen trekker seg vekk fra de daglige arenaene. De bruker mer tid på å sove, gå på tur i fjellet eller til å dra på havet,- døgnyrtemen snus. Mange får sommerjobb, jobbene med turistene er nok de mest populære, andre jobbet i kommunen med vedlikeholdsoppgaver og noen fikk jobb på fiskebruk. Et par stykker var med på fiske på Finnmarkskysten som line-egnere.

Særlig en hendelse den sommeren legger premisser for utviklingen av forholdet mellom jentene, det at jentelaget dro på fotballturnering til Trondheim. På fotballaget var det to gjenger "Renate og dem" og "Gøril og dem". I "Gøril og dem" var det bare Vilde som gikk i niende klassen den våren. Gøril og Sofie var de to andre medlemmene. I et klasserom på en skole i Trondheim, oppå all bagasjen ble Eva og Gøril ligge å prate; om alle turene de har vært på, om typer, om fotball osv. De enes om at det er latterlig at de ikke er venninner. Utover høsten opprettholder de kontakt og de møtes i Nyhavn. Etter sommerferien startet integreringsprosesser som gjør at jentene i løpet av høsten definerer hverandre som venninner.

Like før skolestart tok en gruppe ungdom initiativ til å okkupere det bygget i Nyhavn sentrum som er tiltenkt som allaktivitetshus for ungdom. Huset ble kjøpt like før forrige kommunevalg, men hadde stått tomt og ubrukt siden, fordi oppussingskostnadene viste seg å bli så store. De var lei av ikke å ha noe å gjøre (på grunn av den lange sommerferien (?)), så de tok saken i sine egne hender.

---

¹ Renate hadde nå kjæreste som tok mye tid, så gjengen ble oftere omtalt som "Eva og dem"

Okkupantene barrikaderte vinduene og spraymalte huset innvendig med slagord og tegninger. Barrikaden blir utført av redsel for at politiet (ved lensmanskontoret!) skulle storme med tåregass og slagvåpen. Politikerne var handlingslammet: Husokkupasjon i fredelige Nyhavn!! Og det bare tre dager før Kongen skulle komme innom Nyhavn og Fabelvik på sin signingsferd. Politiet fryktet (med grunn) demonstrasjoner fra okkupantene under kongebesøket.

Mens huset enda var okkupert startet det nye skoleåret.

6.3 Oppstart på ny skole.

Med fokus på elevene på allmennfag og handelsfag.

De 42 niende klassingene fra Fabelvik begynte alle på videregående skole. En startet på skigymnas lengere nord i landet, to startet på linje for estetiske fag i Fabelvik, mens alle de andre begynte på en av de tre ulike skoleretningene i Nyhavn. Jeg fulgte undervisningen i en handelsfagsklasse (der det gikk syv fra Fabelvik) og en allmennfagsklasse² (der det var 9 Fabelvikinger). Tilstedeværelsen min i klassene ble ikke systematisk fordi jeg betraktet det som grunnlaget for å følge elevene i friminuttene, igjen var det det som skjedde utenfor klasserommet som jeg interesserte meg mest for.

Alle virket spent på å begynne på ny skole og i ny klasse. De så muligheter for å få seg nye venner, gledet seg til nye fag og til festene. Mange gledet seg også over å komme seg bort fra det "dræpanese" miljøet i niende klasse. Det var spesielt "Rolf og dem", "Ellen Beate og dem" og Vilde som uttrykte dette.

Skoleskiftet ble en begivenhet i ungdomsmiljøet. De tidligere medelevene spres seg jevnt utover syv nye klasser, på de forskjellige skolene, som igjen er spredt utover hele Nyhavn. Allmennfag ligger i det gamle gymnaset like utenfor sentrum, mens handelsfag og yrkesfag ligger i bygg side om side nesten helt nede i byen (omlag 500 meter fra almenfag) (se kart). "Han Sofus og dem" begynte på allmennfag sammen med de fleste fra "ho Eva og dem" (tidligere "Renate og dem"), ho Vilde fra "ho Gøril og dem". Alberte begynte også på allmennfag, det gjorde Rolf og Arnfinn, fra

---

² Det var de klassene jeg søkte adgang til. Av flere grunner hadde jeg ikke mulighet til å følge med i en yrkesfagsklasse, det hadde først og fremst årsak i at tiden ikke strakk til.

“Rolf og dem” også. Ellen Beate og Pia begynte på Bil-Mekaniker-linja på yrkesfag. Helen havnet på handelsfag, det gjorde Mari og Sigrid også.

I allmennfag klassen jeg fulgte gikk blant annet Knut Erik, Alberte, Renate, Tanja, Tonje, Rolf og Arnfinn. Knut Erik trivdes i nyklassen, han satt bakerst i klasserommet i lag med flere jenter som han kjente fra Nyhavn. I motsatte hjørne satt Alberte, hun brukte mye tid på å prøve å få igjennom at teori-undervisningen for førerkort, kunne legges opp som valgfag, høsten etter. Hun søkte også en Losje om stipend for å dra til USA et år. Alberte hadde ingen av de hun regnet som venninnene sine fra ungdomsskolen i klassen, hun søkte heller ikke sammen med dem. Den høsten begynte hun å være sammen med jenter som var flere år eldre enn henne. Renate livnet opp i timene, jenta som ikke åpnet munnen i klassen våren før, var nesten ikke til å stoppe i muntligssituasjoner. Renate og Tanja ble sittende ved siden av hverandre, de kom nå godt overens. Også Tanja var mer aktiv i timen enn hun var før. Begge sa det var enklere å ta ordet nå når de var kommet bort fra gammelklassen. Rolf ble lagt merke til i klassen, han satt der mitt i klasserommet og slengte ut beskjeder og kommenterte. Rolf var den som kunne latterliggjøre, som fikk hånlatteren frem. Fra “gjengen sin” hadde han Arnfinn, resten var spredt på alle de andre skolene.

I friminuttene den første tiden virket ungdommene nysgjerrige, på sine medelever og elevene i den andre første klassen, de fleste visste vel av hverandre men kjente ikke hverandre. Gjennom å begynne i samme klasse eller skole fikk de et påskudd til å begynne å prate med hverandre. Knut Erik og jentene hadde et nettverk i Nyhavn som de hadde utviklet gjennom å bruke ungdomsklubben. “Sofus og dem” og guttene rundt Rolf hadde ikke samme plattform, de måtte inngå i nye relasjoner for å utvide sin bekjentskapskrets.

I friminuttene denne første tiden fikk jeg en ny rolle. For med min bakgrunn fra våren før, der jeg hadde brukt mye tid på å bli kjent med ungdom både i Nyhavn og i Fabelvik, var det plutselig jeg som kjente “alle”. Jeg ble koblingspunktet mellom elevene i de ulike klassene fra de ulike stedene. Når jeg sto å pratet med noen fra Fabelvik kom det noen fra Nyhavn bort til meg, og motsatt. Det var jeg som presenterte Lise og Siv fra Nyhavn for “Sofus og dem”. Sofus og Lise likte hverandre veldig godt, og det blir tydelig for alle at det skjedde ting mellom dem. “Love is in the air”, ble det sagt. Mange diskuterte dette forholdet, og det var åpenbart at det var gjensidige følelser i sving.

Elevene (på allmennfag) blir opptatt av det som skjer i klassen på en helt annen måte enn de var som elever i den gamle ungdomsskoleklassen. De diskuterer hvem som ble mobbet og baksnakket i klassen, hvem som tok ordet for mye, hvem som sa for lite, hvem som hadde på seg fine klær osv.

Denne første tiden på ny skole var preget av ei veldig positiv og optimistisk stemning blant allmennfagelevene, de opplevde at medelvene var innstilte på å få igang tiltak som kunne gi et godt miljø i klassen. De var alle mer eller mindre aktive for å bli kjent med hverandre. For elevene på allmennfag ble klassen en nye ramme for handlingsfellesskap, en ramme som elevene var opptatt av skulle fungere best mulig. I denne første tiden var sammenligning med de dårlige sidene ved "gammel-klassen" det mest relevante.

På handelsfag hadde de nye elevene ulike opplevelser med det å begynne på den nye skolen, og disse opplevelsene skilte seg igjen fra de erfaringene som de som begynte på allmennfag gjorde. Klassen jeg fulgte var sammensatt av ulike alderskategorier og det var flest jenter. Her var godt voksne damer, en gutt som hadde jobbet på fiskbruk noen år, noen som gikk førsteklasse for andre gang, det var flere som fikk skolegangen som atføring, mens en del av klassen kom fra direkte niende. Denne avstanden mellom elevene ble visualisert i det store avlange klasserommet, der det var stor avstand mellom pultene (pga. PC'n) Og i friminuttene med at de hadde lite å gjøre med hverandre. Klassen ble tidlig "klikkete".

Guttene som kom fra niende klasse var stort sett misfornøyde med den nye klassen. De fleste fagene var innføringer; i tastaturbehandling (f j f j f j -var første leksjon i touch-metoden) , i handelsfag, som besto av elementære ting som hvordan man sender brevpost osv. Dette ble oppfattet som kjedelig. De ble ikke kjent med mange nye folk heller. For jentene søkte mot de eldre jentene og/eller gamle venninner, de eldre guttene var lite interessert i å ha kontakt. Derfor oppsøkte flere av guttene sine gamle venner som nå gikk på allmennfag. Der prøvde de å få innpass i de nye konstellasjonene de var blitt en del av. Håkon, som spilte fotball i lag med "Sofus og dem", var en av dem som misstrivdes. Han innså fort at han hadde valgt feil studieretning, noe som gjorde at han bestemte seg for å søke allmennfag høsten etter. Guttene opplevde i liten grad klassen eller skolen som et utgangspunkt for framtidige handlingsfellesskap.

Jentene så annerledes på den nye klassen, de synes det var forfriskende å komme bort

fra ungdomsskolen, i klassen møtte de jenter som var eldre enn dem selv, som hadde livserfaring ut over ungdomsskolen og "pikeværelset". Helen hadde syntes de siste årene på ungdomsskolen var helt forferdelig. Hun var så lei at hun gikk ned over et karakterpoeng i snitt bare det siste året, fra sterk Meget i de fleste fag, til svak Godt. Nå på sensommeren skulle hun flytte sammen med kjæresten sin. I denne nye klassen fant hun jenter som hadde erfaringer fra det livet hun gikk inn i, disse jentene var mer voksne enn det miljøet hun kom fra. Helen blomstret opp, den furtne og overlegne jenta fra våren før begynte å smile.

Kvinnene som hadde noen år på baken etter endt ungdomsskole var veldig lærevillige og interesserte, disse viste seg som viktige rollemodeller for jentene som kom fra niendeklasse. De kunne fortelle om sine erfaringer i yrkeslivet og i ekteskap eller fra samboerforhold. Slik ble jentene motiverte. Guttene som kom fra niende klasse hadde langt fra den samme motivasjonen. Deres bakgrunn for å velge handelsfag var at de ikke ville ta en rent teoretisk utdanning (allmennfag) som de ikke viste hva de skulle bruke til. Noen var riktignok veldig interessert i data. De fleste guttenes motivasjon til å begynne på handelsfag var at de ikke visste hva de ville, de gledet seg til nye venner men der ble de skuffet.

Aldersspredningen, elevenes motivasjon, kjønn og bakgrunn innvirket på bygging av fellesskapene i handelsfagsklassene. Fellesskapet i klassen fikk en annen utforming enn almenfagsklassen. De samme elementene som fungerte splittende i klassen innvirker på min posisjon i klassen. I denne konteksten hadde jeg ikke bekjentskaper som var interessante for klassen som fellesskap. Det virket ikke som om elevene var motiverte for å bli kjent med hverandre på samme måte som i allmennfagsklassene. Noe som kom av at elevene hadde med seg og utviklet helt forskjellige forventninger for hva de skulle få med seg fra skolen.

6.3.1 Friminutt i Nyhavn sentrumsbygg.

Forskjellene mellom kassetilknytting kunne observeres i storfriminuttene nede på shoppingssenteret.

Etter at Oslo fikk sin Aker Brygge har "Glasshusene" spredt seg som ild i tørt gress, utover landet. I Nyhavn heter "Glasshuset"; Sentrumsbygget, og er et butikkompleks i to etasjer, de resterende tre etasjene er leiligheter og kontorer.

Mellom de to inngangsdørene i hver ende av senteret er det en stor foaje (med glasstak), dette er et typisk "kjiike-sted" og et populært samlingssted for ungdom i langfriminuttet og etter skoletid. Et sted for å se og bli sett, hvor man kan plassere seg selv midt i rampelsyset, eller med tilbaketrukket oversikt.

I Sentrumsbygget møtes unge og gamle, det er som regel pensjonister eller ungdom som bruker foajeens benker. Av og til prater de unge med de eldre, da er det gjerne besteforeldre eller andre slektninger de treffer.

Tegning. 6.1 Stemningsbilde fra Sentrumsbygget

Sigurdskvinn 94

Sentrumsbygget blir et viktig møtested for de nye elevene på alle videregående skoleretningene. Allerede før klokka ringer til spisefriminuttet på allmennfag og handeslfag, er elevene på veg ut av skolen. Begge skolene har egne kantiner, men elevene forlater skolen og går nedover mot sentrumsbygget. Noen har matpakka i handa, andre i lomma, de fleste har ikke matpakke med i det hele tatt. Betjeninga på Kafeen er forberedt på storinnrykk, de har smurt opp masse horn, og lagt fram de minste til skoleelevene. De fleste har ikke råd til å spise der, disse nøyer seg med ei cola, en juice, frukt eller noe mat fra Rimi 1000.

Det utvikler seg forholdsvis raskt et mønster over hvem som søker sammen med hvem

i friminuttene. I den første tiden etter skolestart utgjør han "Sofus og dem" de samme personene som de var på fotballbanen. Særlig Sofus var opptatt av at disse friminuttene var kjedelige- for det var så lite å gjøre. Men, han som de andre, var samtidig veldig opptatt av å komme seg ned til sentrum med en gang det ringte ut.

Når Ellen Beate kommer innom sentrumsbygget er hun iført kjeledress med skiftnøkkel i baklomma og med olje på kinnene. Hun smiler fra øre til øre der hun går i lag med guttene i den nye klassen. De er bare innom en snartur for å kjøpe seg cola. Hvis det ikke er andre fra yrkesfag der, så går de tilbake til skolen. Ellen Beate og flere av jentene fant seg raskt til rette i miljøet på yrkesskolen, det var tydelig at de trivdes.

Handelsfagelevne kom ikke som allmennfagelevne i store grupper til shoppingsenteret, de kom i små puljer, gjerne to og to. Mange av dem var bare innom for "å kjiike", om de så noen kjente, før de gikk videre. Helen og flere andre jenter fra handelsfag ble sittende og prate med de litt eldre klassevenninnene sine på skolen. De orker ikke og skjønner ikke vitsen med å dra ned til shoppingsenteret i friminuttene.

Mange av de elevene som begynte på handelsfag og yrkesfag går heller til biljardsalongen, som ligger like ved skolene, enn ned til shoppingsenteret. Noen av de yngste guttene på handelsfag kunne gå rett fra datamaskinene, der de egentlig hadde opplæring i tastaturbehandling, men i stedet spilte de på det innlagte bridge-spillet. På biljardsalongen spilte de på dataspillene.

Slik blir det at foajeen nesten bestandig var dominert av allmennfagelever. Forskjellen mellom skoleretningene var nå synlige ved å se på hvordan de sosiale arenaer i Nyhavn ble brukt.

6.3.2 Skolebussen

- rangering av studieretninger

Det går to skolebusser fra Fabelvik om morgenen, og to tilbake etter skoletid. Den ene kommer fra Vær, den andre fra Ørsvik. Ganske raskt ble det et mønster at de fleste elevene ville med Vær-bussen, for som Alberte sa det "det e der alle de showe folkane". For Alberte betydde det at i Vær-bussen var det håp om å treffe de guttene som gikk i klassetrinnene over henne og som hun kunne være interessert i å snakke med.

Tidlig på høsten ble bussturene over eidet til diskusjoner mellom de tidligere medelevene om hvilke studieretninger som var vanskeligst eller den beste å gå på. Samtalene artet seg gjerne som forhør; "Kvor mye lekse har dokker?", "ka har dokker gjort i dag?" "Når skal dokker ha norsk-prøve?" osv. Disse "forhørene" endte gjerne i heftige diskusjoner om studieretningenes rang, der de hadde ulike kriterier for verdsetting. Allmennfag elevene "søyt" eller "skrøyt" over at de hadde så mye lekser, yrkesfagelvene "skrøyt" over at de hadde mindre lekser og at det de gjorde er å ta et praktisk rettet fag som gir dem jobb. Handelsfagelvene var mindre deltakende, kanskje fordi de fleste opplevde møtet med mange av de nye fagene som kjedelige.

Et annet tema var hvor artig man hadde det i timene eller i friminuttene. Særlig kunne det høres ut som om det å gå på yrkesfag var veldig artig. Men også allmennfagelevne kunne fortelle om artige opplevelser både i timer og i friminutt, om noen som hadde sagt noe spesielt, om hvem de hadde møtt osv.

Nesten alle i bussen kunne bli involvert i debatten, og ble opprørte over diskusjonene. Knut Erik og Ellen Beate havnet flere ganger i tottene på hverandre. Knut Erik vektla mulighetene for videre utdannelse etter allmennfag, mens Ellen Beate vektla mulighetene til å få jobb og at folkene på hennes skole var mye mer "show" en allmennfag folkene. Hun kalte skolen sin for "Bil og Hvil" eller "Drekk og Mekk". Sofus bare fnøs av yrkesfagelvene. Renate hadde bare ikke interesse for biler og bakeri. Harald fra "Rolf og dem" som var begynt på yrkesfag kommenterte etter en slik busstur: "Der ser du, dem på allmennfag tror dæm e bedre enn oss".

På skolebussen forhandler de om skoleretning og sin fremtids plassering i det sosiale landskap.

6.3.3 Fester

En av de uttalte grunnene til at jentene gledet seg til å begynne på videregående skole var at de nå kunne gå på "bygdefest", som arrangeres jevnlig på de mindre stedene rundt Fabelvik og Nyhavn. På disse festene er det "lov" å drikke alkohol for alle som er over 16 og der møter jentene eldre gutter. Mange av jentene hadde vært på slike bygdefester før de gikk ut av niende klasse. Blant guttene var det færre. Det viste seg også at festene på skolen skulle bli viktige for fellesskapsfølelsen.

Tidlig begynte elevene (på allmennfag) å prate om de festene som nå skulle holdes med utgangspunkt i klassen eller i skolen (både privat og i skolens regi). Og ganske tidlig i skoleåret var det en skolefest for hele den videregående skolen (alle tre klassetrinn og alle studieretninger). Førsteklassingene var overrepresentert på festen. I dagene før var det bare Sofus som ikke hadde lyst å dra. Men på festen kom de alle som en. Lise og Siv var nok de utløsende faktorer for at Sofus ble med. På festen var det tre grupperinger, de som danset, de som drakk og de som så på. Sofus og Malvin så på.

I niende klasse var det aldri diskusjoner om fester utenom i gjengene, -om vi ser bort fra den pliktige avslutningsfesten. På ungdomsskolen var ikke klassen noen man dro på fest sammen med. Konteksten for fester var nå endret og festene ble gitt ny mening. Hele alderskullet var interessert i å delta på festene. Festene var noe alle som gikk i samme klasse kunne ha sammen, et tegn på fellesskap i klassen.

Tidligere hadde ikke "Sofus og dem" brydd seg med å feste. Eller de hadde ingen å feste sammen med. Da de andre medelevene begynte å gå på "privatfest" en gang på ungdomsskolen, fikk de ikke være med fordi disse arrangementene hadde sitt utspring i bekjenskaper ungdommene hadde fra ungdomsklubben. Ikke drakk guttene alkohol heller. Sofus fikk ikke lov til å drikke av foreldrene, mora hadde en alkoholisert slektning og hadde derfor lovet sønnen sin gratis førerkort om han ikke drakk alkohol før fylte atten år.

For Sofus og Malvin innebar diskusjonene om og deltagelse på festene at en ny type ferdigheter ble gjort relevant for deres daglige liv. Faren til Malvin skulle lære sønnen og danse swing. Sofus fikk delta på festene, men måtte innom å puste på mora når han kom hjem. Festen og nattelivet ble et samtaletema også for dem, fordi festene nå ble diskutert og arrangert med utgangspunkt i nye sosiale felt. Fellesskapet på skolen og ikke på ungdomsklubben var nå utgangspunktet for slike arrangementer. Ungdomsklubben mistet på denne måten en viktig funksjon. At denne typen arrangementer foregår ble med utgangspunkt i nye arenaer åpnet for nye persons inntreden på et sosialt felt som før hadde vært lukket for dem som ikke brukte ungdomsklubben. Adgangstegnet til en type begivenheter ble flyttet fra en arena til en annen.

6.3.4 Den planlagte skolefesten

Ideen om å arrangere en fest for årets førsteklasinger kom fra Fabelvikingene på yrkesfag. Ellen Beate lanserte ideen like etter at den "artige" skolefest for alle elevene på videregående skole. I kategorien "alle førsteklasingene" la Ellen Beate en begrensning, hun mente alle; foruten de som gikk på almenfag. De skulle holdes utenfor fordi "*Døm e så teit*", "*Det blirkje arti hvis døm kommer*" og "*vi har kje løst at alle skal komme, før da blir det for stort*". Festen skulle være for "alle i første klasse", men med en klausul som ville stenge ute over halvparten av elevene. Det ble sagt at det var holdt ei avstemning på yrkesfag om allmennfagelevne skulle få være med, samtidig som det ble påstått at allmennfagfolkene ikke hadde lyst til å være med.

De inviterte skulle få lov til å ta med seg en eller to, på festen. Det åpnet mulighetene for at alle "*de greie*" fra allmennfag også komme. Alberte var for eksempel på denne måten sikret å komme inn på festen.

Ellen Beate tok utgangspunkt i miljøet i den nye klassen når hun skulle få i gang en fest. Statusen som "førsteklasing" skulle være inngangsbilletten, bare du ikke gikk på allmennfag. Dette er skiller som var etablert på ungdomsskolen som igjen ble tatt frem. Denne festen ble det pratet om over flere uker, men den ble aldri gjennomført (mens jeg var der) fordi eksklusjonstanken ikke fikk gehør hos Ellen Beate sine medelever fra Nyhavn. Disse elevene så ikke de samme grunner for å sette slike grenser for deltagelse på festen. Dermed ble det et diskusjonstema, som gjorde at initiativet til Ellen Beate ble nedstemt.

Ellen Beate forsøker med dette initiativet å redefinere grensene mellom jentene fra den gamle niende klassen i denne nye konteksten. Hun tok utgangspunkt i identiteter i det sosiale feltet som var dominerende for henne våren før. I denne sammenhengen var kontrasten til "fotballidiotene" viktig for egenidentifisering. Når hun ville arrangere skolefest gjorde hun identiteter utenfor skolen relevant for festen. Dette viste seg å være en lite gangbar strategi, fordi den ble avvist av de nye medelevene.

Ellen Beate sitt forsøk på opptre som festarrangør blir nedstemt fordi de relevansregler hun orienterer etter ikke passer sammen med den virkeligheten de andre opplever.

6.4.5 Fotballturnering på skolen

I løpet av høsten ble det arrangert en skolefotballturnering på videregående. Guttene fra Fabelvik engasjerte seg. Sofus tok ansvaret for å ta ut laget i sin klasse. Standarden på de aktuelle spillerne blant medelevene var visstnok ujevn. I Håkon sin klasse på handelsfag hadde de ikke lag. Sofus klarte å overtale de andre i klassen om at Håkon må få spille på klasselaget. Uten store protester får han gjennomslag for det, ut fra argumenter om at klassen må gjøre det mest mulig i turneringen. På denne måten fikk Håkon et bein innenfor allmennfag-miljøet.

6.4 Endret bruk av Nyhavn som fritidsarena

Den nye (skole)klassetilknyttingen blir viktig for forhandling om identitet og gjengbyggingen i denne nye fasen. Disse endringene får konsekvenser for deltagelse på fritidsarenaene. Nedenfor skal vi se på disse prosessene.

Nyhavn blir i tiden etter skoleskiftet, et mer attraktivt sted å bruke fritiden sin på for Fabelvik-ungdommene. Flere er å se i gatene, på shoppingsenteret i tiden etter skoleslutt, på kino, på biljardsalongen og andre steder. For de fleste av mine informanter var overgangen mellom ungdomsskole og videregående skole også et endelig farvel med fast bruk av ungdomsklubben som fritidsarena. Eva mente det ble for mange barnslige folk der. Ellen Beate hadde sluttet å gå der for lenge siden, hun sa at *"det e fordi det kun e barnerompe' der"*.

Nye aldersklasser rekrutteres til ungdomsklubben, det er det viktigste årsaken til at stedet blir mindre viktig som møtested for mine informanter. Nå som de er begynt på videregående vil de ikke eller kan de ikke omgås *"onga"*.

Men Gøril, Vilde og Sofie, som var de jentene jeg først ble kjent med da jeg oppsøkte ungdomsklubben tidlig våren før, fortsatte å gå der på samme måte som de hadde gjort. Eva sa at hun ikke skjønnte at de kunne tilbringe så mye tid der. Sjøl var hun der bare hvis hun ville danse. Gøril svarte: *"Æ vetkje ka æ gjør der, æ bare e der. Æ har jo mange kjente der, men ka vi gjør?..... Vi bare sett der."* Gøril, Vilde og Sofie hadde et etablert nettverk av personer rundt seg på klubben. Gøril satt som leder i

klubbstyret, den våren hadde hun ansvaret for rusaksjonen (helgetilsteninger som skulle motvirke ungdoms rusbruk) og hun var aktiv i "Lev i lag" (seksual og samlivskurs som ble holdt over flere helger). Disse tilstelningene ble planlagt i klubbregi. De var ikke bare innom, de kom dit fordi de viste at der ville de møte folk. Vilde og Sofie hadde som Gøril en bred kontaktflate blant brukerne på ungdomsklubben. Vilde fant seg kjæreste på klubben, noe som vakte litt oppstyr siden han bare gikk i åttende klasse. På klubbkontoret kunne disse jentene sitte å prate med klubblederne og/eller meg i timesvis. Dette gjorde aldri de andre jentene mens de var på klubben. For "Gøril og dem" representerte miljøet på ungdomsklubben et sosialt felt med andre egendynamikker og muligheter enn det gjorde for de andre jentene.

Knut Erik sitt engasjement på klubben avtok litt, han sluttet i styret og som musikkansvarlig. Men han var fremdeles å se der nede: Han sa sjøl: *"Det va artig tel å begynne med i høst. Men så slutta det å komme folk, det ble rot med musikken. CD a forsvant og det blei uenigheter om kæm som skulle være DJs' ³ . Ungdomsklubben har ikkje bra nok musikk for å få folk. Så lenge det ikkje e et biljardbord der, så kommer ikkje folk"*. For Knut Erik var Biljardn den arenaen som tok over.

For "Rolf og dem" er fremdeles byturen på kveldstid viktig for samholdet. Guttene er spredt på de tre forskjellige skolene, hvor de finner seg mer eller mindre til rette. De fortsetter å gå på ungdomsklubben på samme måte som tidligere, men også de begynner å bruke Biljardn mere.

Malvin og Sofus må også til Nyhavn! De utgjorde en kategori ungdom hvis identitet våren før var knyttet til å ta avstand fra Nyhavn. Guttene sliter fremdeles ikke ut skosålene sine i Nyhavn, men deres forhold til stedet og folkene der var endret dramatisk.

Eva sa på høstparten at "Han Sofus og dem" ikke måtte tro at de kunne komme til Nyhavn å tro at de var noe. Med denne uttalelsen gav hun en "anerkjennelse" av guttenes dominerende posisjon i ungdomsmiljøet i Fabelvik, men samtidig sa hun at disse guttenes posisjon i Fabelvik ikke er overførbart til Nyhavn, og at guttene dermed ville møte utfordringer som de ikke kjente. På flere måter fikk Eva rett, identitetene til Sofus og dem var ikke direkte overførbart i den nye konteksten. De ble nødt til å gå

---

³ Den som styrer musikken.

inn i nye relasjoner der andre identiteter ble brukt. Den første tiden ble de møtt med ironiske utsagn som: *“dokter hær..?”* *“har dokter slette dokter laus”*, når de var i Nyhavn en kveld.

For Sofus var det en helt “ny” verden som åpnet seg. Sofus sa om det som skjedde: *“Før kunne æ ikkje fordra Nyhavn, men no like æ mæ bedre der. Ætte æ ble kjent med ho Lise og ho Siv e Nyhavn blitt en plass æ trives. De jentene e liksom blitt drivkrafta for å dra på skola. Før va det ingen kvinnelige ... eller mannlige bekjentskaper som dro, no e det det. Æ sa før at Nyhavn va nokka æ hata, men det va for at æ ikkje kjente noen der.”*

Også Malvin fant seg ganske bra til rette. Han og Sofus er fremdeles mye sammen, men forholdet dem i mellom endres. Rangeringen dem i mellom blir mindre tydelig, Malvin sier nå at han oppfatter seg selv som mer løsrevet fra Sofus. Han blir oppfattet slik av andre også. Eva sa at *“hain Malvin er blitt mer Sofus-uavhengig,”*. Lise bemerket det samme: *“Hain Malvin e blitt mye artigere å være sammen med. No finn han på artige ting sjøl; som en dag kom han bort tel mæ i et friminutt og sa at det var telefon tel mæ. Så hadde han ringt til frk. Ur”*. Malvin sine ferdigheter innen fotball, musikk⁴ og film kan anvendes i diskusjoner med sine ny medelever, løsrevet fra den gamle konteksten der han ikke nådde opp i ekspressiv utfoldelse. Han og Tomas fra Nyhavn pratet mye sammen. Som for flere av de andre ungdommene, fører den nye situasjonen til at Malvin livner til, han blir mere utadvendt og får dermed helt annen respons på seg selv, noe som gjør han mindre avhengig av Sofus.

Guttenes syn på Nyhavn endrer seg samtidig med at de utvikler sosiale relasjoner. Nå gjør de relasjoner som er tilegnet gjennom deltagelse i utdanningsfeltet og utviklet gjennom fritidsfeltet, relevant for deres forhold til Nyhavn. Disse nye bekjentskapene klarer også å lure Kasper over eidet til Nyhavn.

Tidligere ble Nyhavn sett i lys av det spesielle ved Fabelvik, der Nyhavn og deres innbyggerne var “de andre” og en trussel for alle Fabelvikingene. For guttene er brytningen mellom det gamle statusrepertoaret hvor åpenlys opposisjon til Nyhavn var viktig, og det å begynne å bruke Nyhavn aktivt - en utfordring. De tilegner seg nye ferdigheter og nye tegn, som blir satt i en annen sammenheng en tidligere. I denne fasen går dette smertefritt, fordi guttenes “hjerter smelter” i møtet med

---

⁴ I løpet av sommeren kjøpte han seg et musikk leksikon som han leser mye i, for å forbedre musikk kunnskapene sine.

Nyhavn-jentene (Lise og Siv) og fordi den arenaen som tidligere har vært betingelsen for å sikre sirkulasjonsmulighetene i fritidsfeltet i Nyhavn; Ungdomsklubben, mistet mye av sin betydning. Derfor slapp de det prestisjenederlag det ville ha vært å oppsøke ungdomsklubben.

6.5 Det å kjiike - et "tilfeldig" rituale.

"We still havent'found what we're looking for" U2⁵

Om ungdomsklubben mister betydning som samhandlingsarena for mine informanter, så er det to aktiviteter som blir mer dominerende for ungdommene i denne aldersgruppen fra Nyhavn og Fabelvik denne høsten; det ene er "å kjiike" og det andre er å være på Biljardn´.

Biljardn´, Torget, Sentrumsbygget og Ungdomsklubben ligger noen hundre meter fra hverandre, spredd i en vifteform ut fra torget. De ungdommene som er i Nyhavn en kveld, er stort sett fordelt på disse arenaene eller på vandring mellom dem (gutter over 18 år kjører bil i mellom). Bestandig er det ungdommer på veg til og fra. Spør du dem hva de skal gjøre i kveld, eller hvor de skal, blir svaret gjerne: "Vetkje..... vi ska kjiike".

"Ellen Beate og dem", drar til Nyhavn fordi det er så kjedelig i Fabelvik, der er det ingenting å gjøre: "Orke jo ikke å sette hjemme". De samme argumentene bruker "Ho Eva og dem" når de forklarer hvorfor de drar til Nyhavn, "der er det no i allefall folk" og "Det er ikkje det at det skjer så mye i Nyhavn, men hvis vi ikke drar dit er vi redd for å gå glipp av nokka" Eva: "sånn som æ som ikke va i byen den dagen ho Anette blei i lag me han Kurt, det va dødssurt!".

Mari og Sigrid fortalte at de brukte hver dag i hele ferien til å vandre rundt om i Nyhavn. "Vi orke jo ikkje å sitte hjemme med foreldrene vorres". Kveld etter kveld gikk de rundt. I begynnelsen kunne de sitte i timesvis i "Holle⁶" eller på

---

⁵ Kjent irsk rocke-band

⁶ Under utbygget på malerbutikken

“Stovatrappa⁷”. Den første tiden snakket de ikke med noen andre. Haiketurene over eidet mellom Nyhavn og Fabelvik var en måte de kom i kontakt med guttene på⁸. En annen strategi var å hilse på de jentene de kjente som satt på i bilene. Slik utvidet kontaktnettet seg gradvis. Etterhvert hadde de mange de satt på med. Sigrid ble interessert i Vidar. Mari som nå bodde i Nyhavn brukte å ta seg turer ned i sentrum for å se om Vidar var i byen. Var han det så ringte hun til Sigrid, som så kom til Nyhavn. Sigrid ble etterhvert sammen med Vidar. Den første tiden måtte Mari bestandig være med når de kjørte omkring. Senere kjørte hun og Vidar mye sammen for seg selv.

Utpå høsten var forholdet mellom Sigrid og Vidar avsluttet og igjen var disse to jentene å se i lag, gatelangs i Nyhavn sentrum.

“Å kjiike” kan forståes på flere måter. Det er jakten etter noe eller noen, suget mot det der ute. I hele “jakt-sesongen”, som er fritimer og langfriminutt i skoletiden og fra skoleslutt til ca. 23 00 om hverdagene (da stenger Biljardsalongen) og noe senere i helgene,- kan man rundt i Nyhavns gater observere grupper av ungdom på vandring, hengende rundt på gatehjørner eller kjørende rundt i biler.

Til ungdomsklubben kom det hele tiden en strøm av ungdom som var innom for å “kjiike”, mange kom til Nyhavn sentrum kun med dette for øyet. De som var på klubben (dvs. hadde betalt inngangsbillett) brukte gjerne stedet som base for turer rundt i sentrum. De gikk i ring mellom de ulike samhandlingsarenaene. Flere ganger opplevde jeg at ungdom som var på jakt etter noen, var ungdom som tidligere hadde vært innom og spurt etter de som nå spurte.

Denne vandringen var en kontinuerlig aktivitet, som ble begrunnet med: “*her ekje det nokka å gjøre*”, “*det skjer kje nokka hær*” og “*vi e bare ute for å kjiike*”. Initiativet til å gå å kjiike kunne komme overraskende. Midt i en dans kunne to jenter finne ut at de skulle ta seg en tur ut. Årsakene var flere: Først, var det fravær av noe å gjøre eller noen å prate med, for noen var de legitime grunnene for å være tilstede, borte. For eksempel så hadde man ikke noe mer å prate om eller den personen man så etter var ikke der. En annen og viktigste årsak var at man var spent på hva som skjedde “der ute”.

---

⁷ Trappa til Kaffestova som ble nedlagt for omlag 10 år siden

⁸ Flere av jentene fra Nyhavn uttrykte misunnelse over jentene fra Fabelvik som kom i kontakt med så mange gutter fordi de haiket.

Det å kjiike i lag med noen var også markering av et særlig vennefellsskap, for det var ikke noe man kunne gjøre med hvem som helst. Derfor var det noe man gjorde med noen man hadde delte erfaringer med. De man hadde med seg var noen man delte en form for felles interesse eller felles mening med om hva de skulle gjøre. Det "å kjiike" styres av hva du ser etter. Jenter ser etter gutter og gutter etter jenter. Derfor var det veldig sjeldent å se gutter og jenter "kjiike" sammen.

Samtaletemaene mellom de som er ute for "å kjiike" var gjerne de hendelser eller personer som de søkte etter. De aktiviserer et begrenset del av deres statusrepertoar i denne aktiviteten. Det å trø, henge eller kjøre rundt slik "å kjiike", omtales ofte som kjedelig. Jeg opplevde å møte gutter fra Fabelvik i Nyhavn om kveldene, som uttrykte at de kjedet seg, noe som de aldri beklaget seg over ellers. Denne aktiviteten skiller seg veldig fra det å "henge" på "kioskhjørnet" i Fabelvik. Der var det alltid en større allsidighet i samtalen og sammensetningen av gruppene. På turene i Nyhavn ble disse guttene til "kjedene" vandrere.

"Å kjiike" som situasjonsdefinisjon, gir aktøren selv mulighet å kunne sette seg inn og trekke seg ut av situasjoner som de ikke ønsker å være oppe i, eller som de føler de ikke behersker. Det er en situasjonsdefinisjon som både legitimerer tilstedeværelsen eller det å gå videre/trekke seg ut. Denne vandringen mellom ulike sosiale arenaer gir ganske stor oversikt over hva som er på gang i byen. Mye av poenget er letingen etter hendelser og denne informasjonsinnsamlingen.

Renate og Ane, som tidligere hadde vært gode venninner i "Eva og dem", de ble beskylt for å unngå de gamle venninnene. Eva var oppgitt over at disse jentene ikke ville være med til Nyhavn for "å kjiike", men i stedet for satt hjemme i lag med kjærestene sine. Men hvorfor skulle de være med, når turene til Nyhavn handlet om å se på gutter, eller å finne seg kjæreste?

"Kjiikingen" er en aktivitet, "uten å være det" fordi det betyr fravær av den handling eller person man leter etter. "Å kjiike" er synonymt med å ikke delta på ordentlig, samtidig som "kjiikeren" ønsker at noe skal skje. Slik som "Rolf og dem" utenfor ungdomsklubben, de kan ikke regnes med i samhandlingsforløpet, de bare er observatører som ikke betaler inngangsbillett en gang; samtidig kan de komme inn som deltagere hvis det er noe de kan eller vil bidra med. "Kjiiking" er det å ikke ha noe å gjøre. "Å kjiike" er derfor en situasjonsdefinisjon som gir visse rettigheter, som er løst tilknyttet handlingene de er observatører til. Derfor er "kjiikerene" både

innenfor og utenfor, de er verken her eller der.

Det "å kjiike" har i seg assosiasjoner om tilfeldigheter, man skal bare "innom" eller "bortom". Vi får inntrykk av at ingenting er planlagt. "Kjiikingen" slik jeg fant den, består av repetisjoner, det skjer i det samme mønsteret kveld etter kveld. Tidspunktet var forskjellig avhengig av ukedag, ruta varierte avhengig av om ungdomsklubben var åpen og om det ryktes om mye folk et sted. Med rituell presisjon gjennomføres disse vandringene om og om igjen.

Aktiviteten kan minne om K. Danielsens (i Rudie 84:132) beskrivelse av eldre fruer på Frogner, som daglig vandrer mellom de eksklusive butikkene i sitt nærmiljø for å gjøre innkjøp. Disse overklassedamene fortsetter å gjøre innkjøp på delikatesse forretningene slik de gjorde det den tiden de hadde stor husholdning med jevnlig selskap, mens deres ektemenn levde. Danielsens karakteriserer disse hendelsene som rituelle, men ikke som overgangsritualer som er med på å føre en person fra en sosial posisjon til en annen, men heller det motsatte, nemlig en bekreftelse på allerede eksisterende identiteter. For ungdommen består denne vandringen også i behovet for å markere identitet, men det er en identitet som er ubekreftet. "Kjiiking" er et tegn på at den vandrende ikke lengere er et barn, fordi det viser løsrivelse fra hjemmet, og inntreden i noe nytt. Dette nye behersker de bare ikke helt enda.

På denne måten har det å "kjiike" en mening ut over det å gå rundt og se seg om, handligen både gjør og sier noe (opcit.). Vi kan forstå slike handlinger på to nivåer. Det ene nivået har med den praktiske virkeligheten å gjøre. Handlingen etterlater seg spor i verden. Du ser og blir sett. Men på det andre nivået, det kommunikative nivået, fortolkes handlingens mening. Det at en person går rundt og "kjiiker" sier mye om hvem han eller hun er, ut i fra hvem han eller hun prater med, hvem han eller hun går sammen med, hvor ofte de kjiiker osv. Dette forteller oss om verdiorienteringer, om hvilket fellesskap han eller hun er medlem i. Det handler her om synliggjøring av identitet.

Også handlingen forteller oss noe. Handlingen bearbeider og fastholder virkelighetsoppfatningen. Ved å gå rundt i gatene signaliseres og etableres det et fellesskap mellom de som utfører tilsvarende handlinger. "Kjiiking" kan sies å være en sermoniell handling for den gjentas flerfoldige ganger opp gjennom ungdomstiden. Og gjennom denne sermonielle handlingen skjer det en transformasjon av status.

Kjiiikingen har ulike forløp og karrierer. De kjiiker til de finner noe å gjøre eller noen å være sammen med. Dette har flere tidsperspektiv. Enten for kvelden eller for et lengre tidsrom. Guttene sier ikke at de ser på jentene, men at de ser etter noen å ha noe å gjøre noe sammen med, eller at de venter på at noe skal skje. Jentene begynner med å gå rundt, gjennom gjenkjennelse og gradvis utvidelse av nettverk får de etterhvert sitte på med guttene. De som ikke har kjæreste får sitte på med mange forskjellige, de som har kjærester sitter på med typen sin.

Nå skal jeg vise noe av det som kan skje på slike "lodeturer":

6.5.1 "Loding med en Burger"

*"We're on the road to
nowhere"* Talking Heads^o

Kveld etter kveld går jenter rundt i Nyhavn og håper at de får sitte på med en av guttene (også kalt "Burgere") som kjører rundt i Nyhavn. Disse guttene, det er bestandig gutter som "loder", håper igjen at de kan få "ta på" noen av jentene som går rundt. Slik går og kjører de rundt og rundt hverandre, i timesvis.

Når du setter deg inn i bilen er det sjåføren styrer opplevelsene dine. Gutten bak rattet bestemmer hvor vi skal og når vi skal dit; han spoler kassetten, programmerer kassettpilleren og regulerer lyden over høyttalerene. Han kontrollerer opplevelsene til passasjerene. Han har de ferdigheter for å gjennomføre handlingen, han har all makt, han bestemmer hvem som skal få sitte på og hvor lenge de skal få sitte på....

Jeg fikk være med. Bilen var en Mazda av relativ ny årgang. Det luktet av den røde og blå "lukteflaska" framme på dashbordet. Vi møtte Mari og Sigrid gående mot Biljarden, Mari hilste og smilte, sjåføren nikket ærbødig mens han tok tak i rattet ved å legge venstre hånda over og rundt rattet, bøyde kroppen framover samtidig som han girte. Sjåføren vår har kontroll, han manøvrerer og hilser i samme bevegelse. Ved biblioteket snur vi, ganske rolig for å se om det er noen folk som står utenfor ungdomsklubben. På tilbaketuren kan vi se at Mari og Sigrid har gått inn på Biljardn'. Vi kjører mot sentrum igjen, det er lite folk i gatene. Ved gatekjøkkenet like ved torget snur vi og kjøre en runde til.

---

^o Populært britisk rockeband.

Litt senere kommer vi inn på toget fra siden i god fart, sjåføren bremsar opp med håndbrekket og vi sklir sidelengs. Når vi er passelig på tverra stopper vi, slik at vi blir stående rett mot hovedgata som kommer ned mot torget. Her står vi i 20 minutt, lite blir sagt. Sjåføren styrer med kassettpilleren, og spiller høy musikk ut over høytalerne. Bare mellom låtene er det mulig å prate, eller når sjåføren er lei en låt og spoler seg fram til neste.

Hele tiden passerer det biler, noen er kjentfolk, da blinker sjåføren med langlysene for å få oppmerksomhet. Ingen biler stopper opp eller kommer bort til oss. Sjåføren kontrollerer også samtalen med volumknappen. Når biler passerer prates det.

Sjåføren: vakje det han Karstein? Hain må ha lakka bilen. Bernt (i fremsetet): jo det va han Karstein. S: vakje bilen grønn før. B: Jo. Musikken skrues opp. Det er søskenebarnet til S sin bil, hans egen er ødelagt. S: Æ hadde jo bil, men den ville jo absolutt i grøfta, så da måtte æ jo kjøre han dit. (pause.) Mer musikk. S : æ skal opp til han Kissan.

B: e han Per og dem der? S: Æ vet ikkje, æ skal opp og avtale pris på nokka bildela. Mer musikk, Lyshornet brukes på en passerende bil.

Han setter bilen i gir. Det er tegnet. Bernt åpner døra, går ut. Jeg følger etter.

6.6 Biljardspillet's maskulinitet og ynde.

"Are you gonna go my way?"

Lenny Krawitz¹⁰

Det er ingen å se i byen så vi går opp på Biljard'n. Når vi åpner døra møtes vi av høy musikk over stereoanlegget og av omlag 20 ungdommer. Rett fram står disken, like til venstre for inngangspartiet er det et lite avlukke med to spill: en flippermaskin og et "whooper-spill", noen gutter står samlet der. Bak disken står Erling den unge innehaveren. Det er ikke lenge siden han åpnet biljard-kafeen. Erling hadde tenkt å bare ha biljardbord og spillemaskiner i lokalet, men det fikk han ikke tillatelse til fra politisk hold. Politikerne ville ikke ha "ei spillebule i Nyhavn. Derfor søkte Erling om å få starte rusfri kafe. Det fikk han.

---

¹⁰ Amerikansk rockeartist som har herjet hit-listene flere ganger.

Til høyre for disken strekker det kronglete lokalet seg innover i vinkel først mot venstre så mot høyre. De to bilkardbordene tar store deler av lokalet. Ved det innerste bordet er det fire spillere, ved "utfordrerbordet" nærmest utgangsdøra spiller to. Innerst i det røykfylte lokalet står det fire kafe-bord med benker rundt. Mellom biljardbordet og bordene er det et dataspill og en jukebox. Ved bordene sitter ungdommer og prater, noen spiller kort, andre følger med hva som skjer på biljardbordet. Ved "utfordrerbordet" kokurrerer de flinke guttene. Den som vinner et spill går videre og blir utfordret av nestemann. Ved betalingsautomaten i bordet (for å få nytt spill) ligger det en rekke på fem-seks ti-kronestykker, hver mynt representerer en ny utfordrer.

Jukeboxen har skiftet plate og U2 spiller i bakgrunnen, mens mange står rundt bordet og ser på biljardspillet. Flesteparten er gutter, de kommenterer: "Ta innerskru", "hardt via vantet", "bruk den korte køa,..... forsiktig", noen hjelper til med å måle opp, vise hvor "kvita" (den kula som dyttet de andre kulene ned) må treffe, "du må treffe akkurat her (peker), men veldig svakt". Eivind fra Nyhavn har de store kulene, han er en dyktig billardspiller. Han vinner nesten bestandig. Eivind var den første av guttene som fikk seg egen køe. Køene kan kjøpes fra Bodø eller Trondheim, de leveres i lange stilige skinnkofferter. Det er mange typer slag, innerskru og skru utover, noen ganger behandles køa forsiktig og "ømt" slik at "kvita" triller langsomt. Eller spilleren kan "donke" til, et hardt slag. Eivind bommer. ÅÅÅÅHHH..... "Fjærmakk og fettmakk...". Uttrykkene er voldsomme og fremføres med stor innlevelse. Han rister på hodet, setter køa i golvet, og ser seg rundt, så ut over bordet, -hva gjør motspilleren nå?

De neste slagene går bedre. Eivind klarer å skru kulene sine forbi de ensfargede og 9a' går rett ned i, 5a' "krysser" han ned med en "tovanter". Han "donker" ned de siste kulene. Eivind smiler. Ny utfordrer. Tilskuerne er urolige, spenningen er borte, småprat rundt bordet. Jølle er den som har neste tier' i rekka, men han sitter ved flipper-maskinen, har akkurat lagt penger på maskinen. "The storm is coming, Go back to your home" sier maskinen, og Jølle sier at han vil la sin tur stå over, han må spille ferdig først. Andreas er nestemann, men heller ikke han vil ta sin tur nå, Mariann, kjæresten er akkurat kommet, de har ikke sett hverandre på flere dager. Andreas bor på ei øy 20 minutter med båt fra Nyhavn. Han kjøper brus til seg og Mariann.

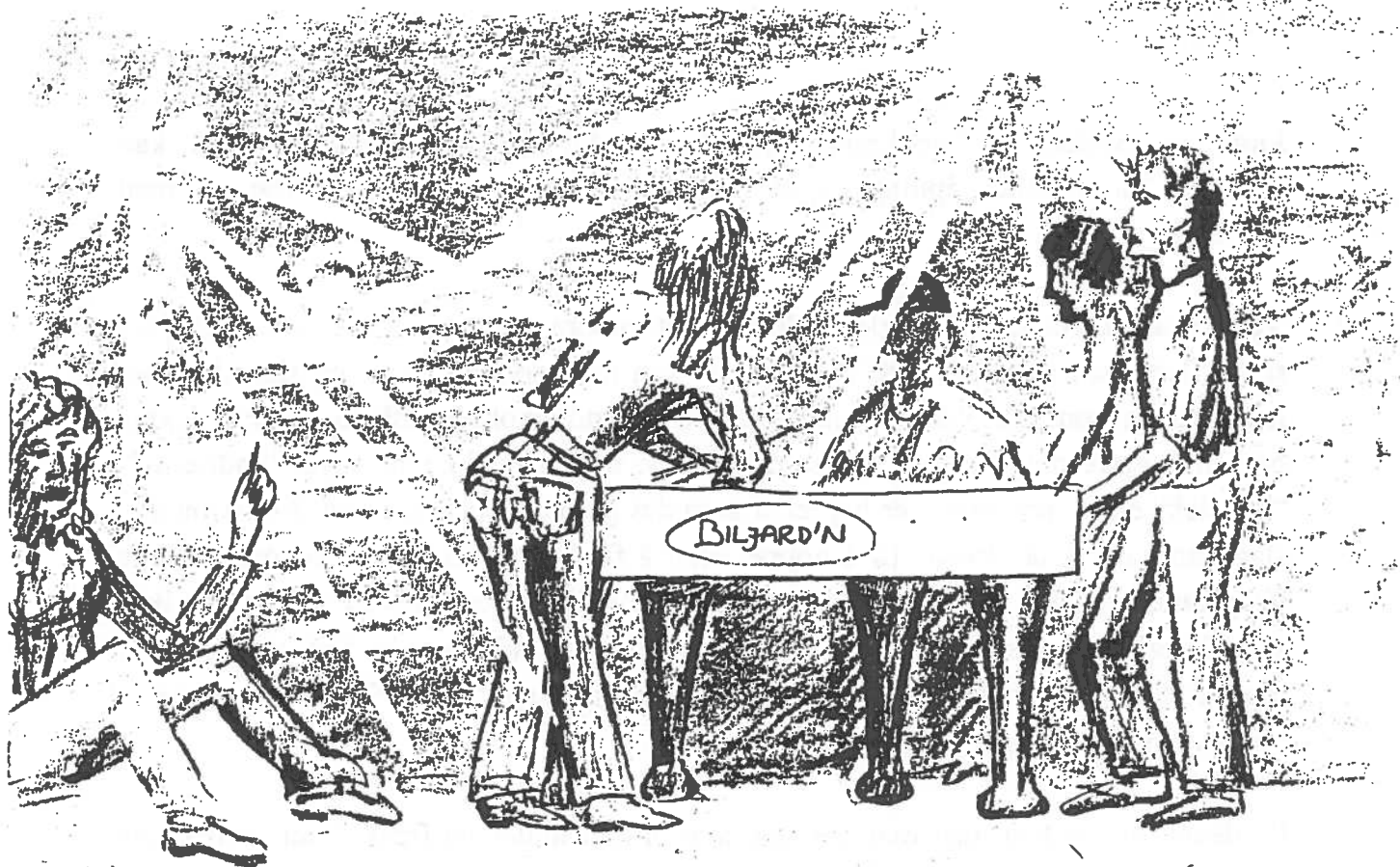
Rolf som er tredjemann i rekka tar turen sin. Hver dag etter skoletid utsetter han hjemreisen et par timer for å spille biljard. Målet er å bli bedre enn Eivind. Han har

kjøpt seg snookerkøe. Snookerkøen er mindre solid enn ei biljardkøe, dermed kan han ikke "ta brekket" (åpningsslaget) med den. Andreas tar tier'n og Mariann med seg og går.

Ved det andre bordet spiller gjerne de med litt mindre erfaring, eller de som har lyst å spille flere spill sammen. Ved dette bordet kan man oppleve bom- og sleivslag med latter fra den som slår, ikke banning som ved det andre bordet. Enkelte spillere legger opp til å gjøre det dårlig. Reglene diskuteres, men taes ikke så nøye. "Indirekte", "engelsk" eller "tovanter", er begreper som det gjerne ironiseres med. Målet med et slag kan være å få "kvita" til å hoppe, eller å få "kvita" til å være innom vantene flest mulig ganger. Her er det andre regler for bordovertagelse, en spiller blir ikke stående igjen, begge spillerne (eller lagene) byttes. Rundt disse to bordene i samme rom er det i praksis helt forskjellige identiteter som spilles ut. Spillerene på de to bordene gir situasjonen helt forskjellig innhold.

På denne måten kan man markere seg som billjardspiller på flere måter, enten som seriøs spiller, der en bedømmes etter gode eller dårlige slag. I forhold til denne skalaen har Eivind allerede utmerket seg som en av de bedre. En annen strategi er å vektlegge sin mangel på biljard-ferdigheter. Ved å latterliggjøre seg sjøl, flire av sine egne bommerter, snus verdier på hodet, det symboliserer opposisjon til den andre måten å spille på. Dette krever andre typer ferdigheter enn det som kan vises ved biljardspillet, man må ha visse ekspressive ferdigheter, en sjølsikkerhet og et statusreportuar med andre status som kan gjøres dominant. "*Såg du kor elendig det skuddet va?*" kan han Henrik si om sine egne slag. Henrik sin oppførsel er i opposisjon til det Eivind står for. Disse to guttene gjør helt forskjellige verdihierarkier gjeldene i samhandlingen på samme arena.

På Biljardn' er det flere karriere. Enten den "dypt" seriøse biljardspilleren, eller den som av det samme spillet. Henrik fra Nyhavn, var den som mest konsekvent markerte sin opposisjon til spillet. Knut Eirik, Sofus og Malvin kunne velge begge strategiene, særlig var de seriøs om de spilte med meg. Felles med disse guttene var at de hadde allerede andre sosiale felt de gjorde dominant i identitetsforvaltningen, de hadde dermed andre måter å sette seg i respekt på.

Sigve-94

6.6.1 Biljardsalongen er et sted for markering av kjønnsroller.

Han skuler ut over bordet, køa inn til brystkassen, konsentrasjonen.... hva skal han gjøre nå? Bevegelsene rundt bordet er grasiøse, han vurderer ulike vinkler, hører på råd,- tar en beslutning. Bøyer seg fremover, fører køa rolig frem og tilbake, sikter på nytt, puster dypt, rolig... før han dundrer til.

Den voldsomme artikuleringen i både medgang og motgang, er det typiske ved guttenes spillestil. For guttene er biljardsalongen en arena de konkurrerer på, en scene, der man kan vise sine ferdigheter gjennom å spille. Disse ferdighetene tegngies ved voldsomme utsagn, gledesbrøl og engasjement. En ny mulighet til å få markert sin identitet og posisjon i forhold til andre. Disse nye krav til ferdigheter virker inn på rangeringen guttene i mellom.

Det er tydelig at på denne arenaen forhandles det om mer enn meningsinnholdet i biljardspillet. Det forhandles om regler for tilstedeværelse og det det forhandles om hva det er å være gutt og jente, eller ung mann og kvinne. Biljard er en aktivitet som er guttenes domene, der de konkurrerer om ulike typer ferdigheter. Spillet har i sin utførelse mange maskuline tegn. Markører for ferdigheter er de verbale utbruddene,

stemmebruken, blikket og kroppsføringen. All markeringen kan virke så voldsom at man kan lure på om det er biljard det handler om? Den skiller seg også fra atferd på andre arenaer. Jeg vil snu på det ved å si at biljard er måten kjønnsidentiteten iscenesettes. Slik har biljard bare en bibetydning som en ferdighetstevling. Det er markeringen av kjønnsidentitet som står sentralt. I biljardspillet på Biljardn er det *“kjønnskonnnotasjonene av dette virksomhetsfeltet som styrer ferdighetsrepertoaret”*. (D:M:Søndergaard 93 stensil).

På overflaten er Biljardn en vanlig ungdomskafe, der man kan spille et slag biljard, spille flipper og dataspill, der man kan kjøpe pizza og brus, og sitte å prate med hverandre. Men om vi ser nøyere etter oppdager vi at dette er en av *guttene s sermoni senter* (Coctal Waitress:130). Det er et sted hvor de kan tilegne seg høyere prestisje, gjennom ferdighetsmarkeringer, artikulering og ordspill. Det er ikke bare hva de gjør men hvordan de gjør det. Guttene s særegne måte å spille på, er en gjentakende manndomsprøve, på en arena der det å bli betraktet av jentene er en viktig del av rammen.

Opptreden rundt biljardbordet blir ikke bare oppvisning i maskulinitet, men det viser også et medlemskap i et “rituelt fellesskap” som de som er tilstede og deltar tilhører i. Det viser at en gutt har bånd til andre gutter, en ung mann som er hjemme i den maskuline verden. Guttene blir synlige for hverandre, og gjennom maskuline tegn opprettes det et fellesskap.

På Biljardn finner “Rolf og dem” fram til en aktivitet de kan samles om. De var ofte å se rundt biljardbordet utover høsten, hvor de deltok i dette fellesskapet. Biljardn´ ble et sted hvor gutter som “Rolf og dem” kom for å gjøre noe mer enn bare “å kjiike”. Biljard blir en metafor for dette guttefellesskapet på fritidsfeltet.

Biljard, har som bilstell og bilkjøring i seg mye mestring. Guttene får vise at de kan noe, det å beherske, er i seg selv viktig, og det fører til sosial kontakt. Nå kan de noe sammen, som igjen får stor betydning for sjølopplevelse og andres kategorisering. Mangel på felles ferdigheter var jo bakgrunnen for at guttefellesskapet ikke klarte å enes om situasjonsdefinisjonen tidligere. Biljardspillet og rammen rundt blir nå en viktig kompetanse for flere av disse guttene.

Disse prosessene kan ikke forstås uten i sammenheng med skolebyttet. Også før de begynte på videregående skole brukte flere av guttene å gå på Biljardn, men da

hadde de lite eller ingen kontakt med de andre guttene fra Nyhavn. Først etter at de hadde felles erfaringer fra skolen, var det mulig å bygge relasjoner på biljardsalongen.

6.7 Jentene på biljardsalongen

Utover høsten blir Biljardn et mer og mer attraktiv møtested også for jentene, det blir den naturlige arvtager etter ungdomsklubben. Jentene har behov for et møtested; det er så mye å prate om nå etter at de er begynt på ny skole.

Flere av kjæresteforholdene til "Alberte og dem" var avbrutt. Torget var kaldt og trekkfullt når høstkveldene kom med regn og vind. "Eva og dem" kom oftere til Nyhavn nå en før, de hadde klassekamerater i Nyhavn og nye bekjentskaper å ivareta. Eva hadde kjæreste i Nyhavn og Anette var veldig betatt av en gutt i parallellklassen. Begge disse gruppene var stadig oftere å se på biljardsalongen. Her kunne de bli sittende å prate. Dataspillene og biljardbordene var utinteressante. Samtalen dreide seg gjerne om fester de hadde vært med på, om kommende fester, høre om planer for helga, gutter, nye kjærester eller forelskelser. De diskuterte klær, allaktivitetshus og skole.

Jenter spiller også biljard. Men som regel på en annen måte enn guttene. Sjeldent var de å se som spillere på "utfordrerbordet". Når gutter og jenter spiller sammen er det sjeldent med samme seriøsitet som når to gutter spiler. Noe som gikk igjen var at gutten bestandig vant. Når jenter spiller vil de ikke ta "brekket". De "donker" aldri, men skyter mye mer forsiktig, uten å gestikulere med køa. Jentenes styrke i spillet er de svake slagene. De spiller helst med andre jenter, da er det mye latter og ap med reglene.

Men mest av alt møtes jentene på biljardsalongen for å prate. De utveksler erfaringer fra ulike opplevelser. Denne informasjonsutvekslingen hadde en overraskende stil. Aldri så jeg jentene så sjølsikre som i disse samtalene. Til tross for at de var forholdsvis ny i sine posisjoner pratet de med en overbevisende innenforståthet. Det var ikke bare hva som ble sagt, men også hvordan det ble sagt. På denne måten viste de fram at de behersket de nye arenaene og det som skjedde der.

På Biljardn skiller guttene og jentenes sin atferd seg fra hverandre. Mer enn noe annen samhandlingsarena er det et klart skille mellom guttenes og jentenes fremferd,

her blir det synlig en fremtredende forskjell i verdiorientering hos gutter og jenter. Guttene legger hovedsakelig vekt på ferdigheter i utøvelse av biljardspillet, mens jentene primært verdsetter å høre på og snakke med hverandre. Det "*Kulturelle Kjønn*" (Drotner 93) blir veldig tydelig. Og kjønn blir derfor en viktig innfallsvinkel for å forstå hvordan denne nye arenaen takles. Den rollefordelingen som taes på Biljardsalongen, er med på å fremheve kjønnsrollemønster som ikke var så tydelig på andre arenaer. I tråd med Drotner (opcit s 187) ser jeg at at de kjønnede symbolene endrer seg når identiteten er i endring.

Når jentene er på biljardsalongen utveksler de "sosiale ferdigheter" som gir innblikk i hverandres relasjoner. Og de skal konkurrere om guttenes gunst (jfr. Eva, Alberte og Renate som alle sa at de dro til Biljardn´ for "å kjiike" etter gutter).

I denne fasen endres måten kjønn blir gjort relevant på i samhandlingen, dette er igjen med på å endre rollene jentene i mellom og guttene i mellom.

6.8 Når grensene for gjengene blir uklare.

-oppsummering

"Hunting high and low" AHA¹¹

Skolebytte genererer flere endringsprosesser i ungdomsmiljøet. Først har det stor betydning for forhandlinger om identitet mellom Nyhavn- og Fabelvik-ungdom. De fleste ungdommene blir i løpet av kort tid en del av nye fellesskap med sine egendynamikker, gjennom å komme i ny klasse der friminuttene, timene, skoleturer og skolefester er med på å gi innhold til en ny hverdag. Den første tiden etableres og defineres disse feltene i kontrast til de gamle feltene. De gamle verdsettingene og rangeringene er viktige som ramme for dette nye. Eksempler på det er Ellen Beates forslag om skolefest og Sofus som skal ha med Halvor på fotballaget. Når de snakker om hva de gleder og gruer seg til - er det gammelklassen og gjengene fra den tiden som det sammenlignes med.

Disse erfaringene med utspring i skolen, genererer sosiale felt som er med å introdusere Nyhavn som fritidsarena på en ny måte for Fabelvikungdommene. Mens denne generasjon Fabelvik ungdom sin innpass på disse arenaer hadde vært

---

¹¹ Et norsk band med internasjonal suksess.

avhengig av erfaringer fra ungdomsklubben, så var dette ikke lenger en forutsetning.

Elevene (på allmennfag) er opptatt av det som skjer i klassen på en helt annen måte enn de var som elever i den gamle ungdomsskoleklassen. De er opptatt av detaljer om hvem som blir mobbet og baksnakket i klassen, hvem som tar ordet for mye, hvem som sier for lite, hvem som har på seg de fineset klærene osv. Men først og fremst er de opptatt av festene de skal ha og framtiden sammen. Skoletilknytting bli et viktig tegn for selvidentifikasjon og andres kategorisering og får avgjørende betydning for de sosiale felt som etterhvert etableres.

I handelsfagklassen blir elevenes skolehverdag en annen enn i allmennfagsklassen. Klassen som sosialt felt utviklet få tegn på integrasjon. Diskusjonene og samhandlingen i klassen skjedde mer i kjønnslike kontekster, og diskusjonene var ikke inkluderende. Her var ikke klassefest et aktuelt tema, og verken guttene eller jentene klarte å samle spillere til et fotballag til skole cupen. Stort sett diskuterte guttene med sine gamle venner, og jentene med sine nye. Derfor opplevde ikke guttene på handelsfag den samme glede ved å begynne på nye skole, som de andre Fabelvik ungdommene. De opplevde stagnasjon, mens de andre gledet seg over utvidelse av sitt sosiale nettverk. Håkon opplevde mistriivsel og forsterket sitt negative bilde av Nyhavn, mens Sofus forandret sitt forhold til Nyhavn fra forakt til lidenskap.

Ungdommene får et annet forhold til det å gå på skole, og hvilken skoleretning de begynner på får konsekvenser for deres sosiale liv og deres fremtidskarriere. Skolenes egen satsing på fellesskapsfølelse og elevenes egen nyfikenhet, er samlet med på å generere en positiv ramme rundt oppstarten av det nye skoleåret. Skolen som samhandlingsarena endrer betydning. Våren før var det sosiale felt utenfor skolen som var viktige i identitetsskapende prosesser og avgjørende for gjengers utvikling. Etter skolebyttet er det de sosiale felt som har sitt utspring i samhandling på skolen som blir viktig for de prosesser som genererer endringer i ungdomsmiljøet. Nå er det altså skolen; ikke fotballaget, gjengen, klubben eller andre sammenhenger som er de viktige referanserammer for dette nye som er i gjæring. Med klassen eller den nye skolen som bakgrunn, entres de ulike arenaene i Nyhavn. Og det er denne bakgrunnen som nå er avgjørende for hvordan ungdom sirkulerer i de ulike samhandlingssituasjoner, mellom ulike sosiale felt.

Disse endringene får betydning for utformingen av ungdomsmiljøet.

Når jentene som før var venninner går på forskjellige skoler, når tidligere uvenner kommer i samme klasse, når noen får seg kjæresten, når noen slutter å bruke ungdomsklubben og andre fortsetter, når noen slutter å spille fotball og andre fortsetter, når de møtes på fester og når jenter som før var fiender begynner å prate med hverandre; så skjer det en del endringer i gjengkonstruksjonene.

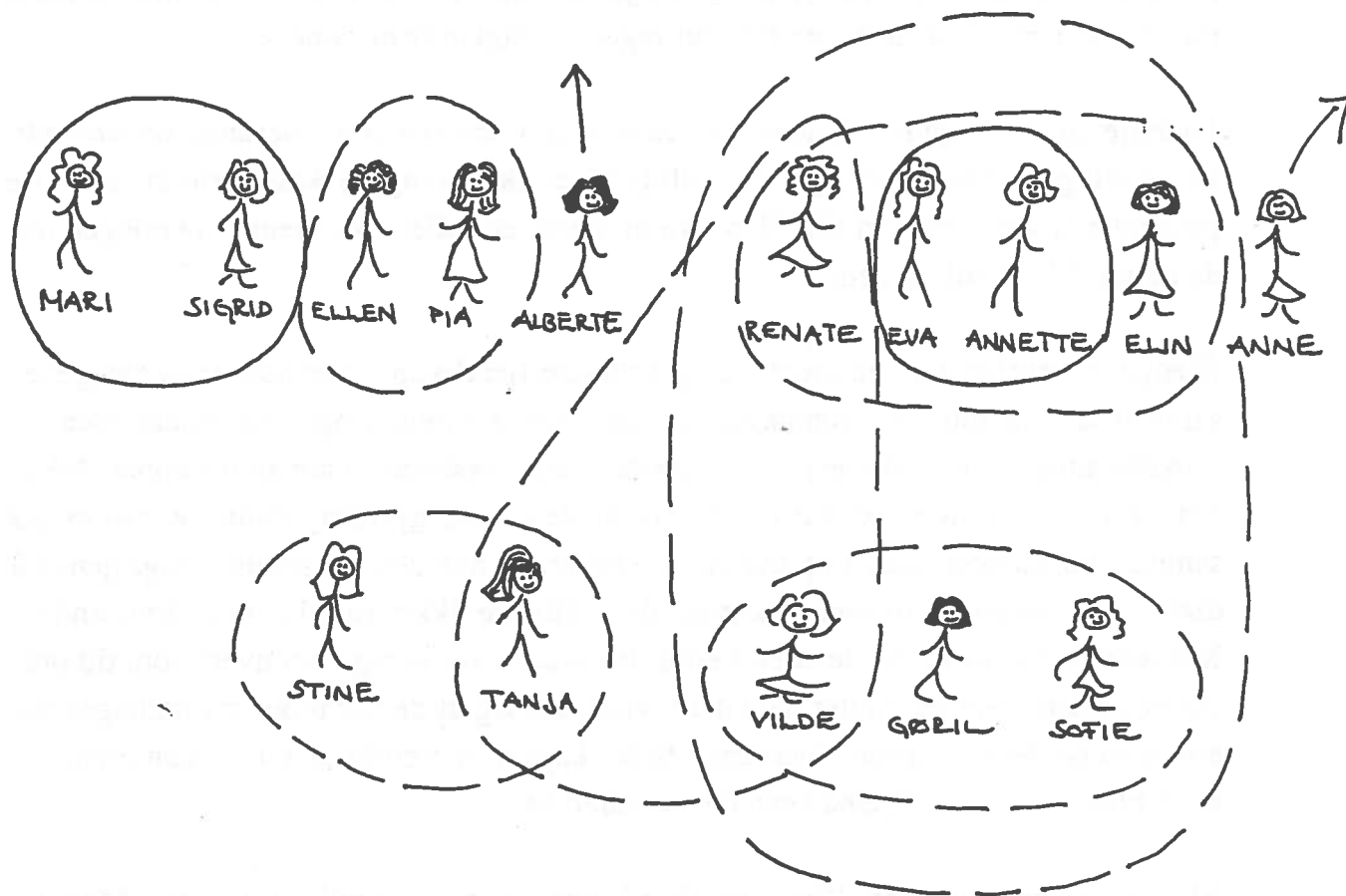
Jentegjengene begynner å samtale. Dette kan vitne om økt toleranse og endrede verdsettinger. "Bilhore" og "Fotballidiot" er ikke lenger kategorier, som de posisjonerer seg i forhold til. "Ho Eva og dem" er heller ikke lenger overlegen når de møter "Ho Gøril og dem".

Gjengene reforhandler sin identitet, og tidligere fiendskap tones ned. Jentegjengenes sammensetning blir mer kontekstavhengig i denne fasen. Ungdomsskoleklassen og fotballtreningene med de negative assosiasjonene, eksisterer bare som minner. Nå er det den nye skolen, Nyhavn og framtiden som gjelder. Jentene møtes på samhandlingsarenaer med nye kulturelle scener og nye sosiale status i bagasjen. På disse samhandlingsarenaene kunne de tidligere ikke snakke med hverandre. Konsekvensene av dette ble etterhvert at jentene nå var uenige om hvem som tilhører hvilken gjeng. Når jeg prater med dem, viser det seg at de har ulike oppfatninger om grensene for fellesskapene. Kjernene i fellesskapene er fremdeles klare, men grensene er nå blitt mye mer utflytende enn de var våren før.

Alberte "vi'er" seg med "Gøril og dem", noe "Eva og dem" også gjør. Mari og Sigrid mener også de er en av "Gøril og dem", men de definerer seg ikke lenger som å tilhøre Alberte sin gjeng. Alberte selv søker mot eldre jenter. Jentene rundt Eva vil Mari og Sigrid ikke ha noe med å gjøre. Sjøl er Gøril og Sofie mindre sammen med Vilde etter at hun har begynt på videregående skole. "Gøril og dem" og "Eva og dem" har etter fotballturneringen den sommeren hatt mer med hverandre å gjøre. Samtidig fortsetter differensieringsprosessen (fra våren før) i gjengen rundt Eva, de er sjeldnere sammen, Anne som nå har kjæresten sin på skolen, er mest sammen med han. Renate er mer å se sammen med Vilde og Tanja enn med Eva og Anette. Jeg hørte heller aldri at "Gøril og dem" var opptatt av å være sammen med Mari og Sigrid.

Denne usikre kategoriseringen skjer i en fase der relasjonsmønsteret, relasjonenes innhold og ungdommenes samhandlingssarenaer endres. Jentene lurte på hvilke

sosiale felt som skal være gjeldene når de møtes på Biljardn', Skal de være gamle klassevenniner, elever på "rivaliserende" skoler eller biljard-observatører? Hva gjør de andre relevant? Det forhandles om situasjonsdefinisjoner og identitet.

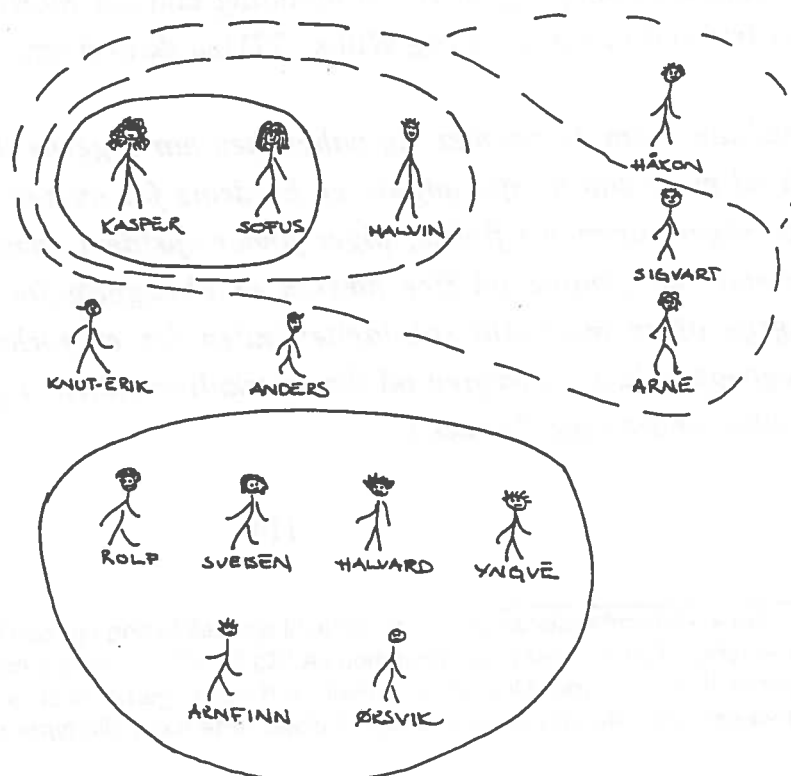
Figur 6.1: Enkel fremstilling av endringer i jentenes relasjoner i løpet av høsten.

Jeg tolker denne uklarheten som om jentene i denne fasen er usikre på forskjeller og likheter, hva som skal gjøres relevant og ikke, i samhandling. Jentene uenighet om hvem som tilhører hvilket fellesskap i hvilken sammenheng, betyr at de ikke er enige om grensene for utstrekningen av de sosiale felt. Dette viser at brytninger i ungdomsmiljøet har preg av at de hverken er innenfor eller utenfor fellesskapet. I slike faser er samfunn eller fellesskap på sitt mest sårbare (Turner opcit).

Kjønnsrollemønsteret er i denne fasen et viktig trekk for å forklare utviklingsforløpet i ungdomsmiljøet. Maskulinitet blir en rolleutforming guttene kan gripe til for å

definere situasjonen og inkludere gutter på kryss og tvers av (skole) klasse og stedstilhørighet. Biljardn´ blir arena hvor nye sosiale felt konstitueres både blant gutter og jenter. De rolleutføringene som skjer på Biljardn´ blir særlig viktige for de ungdommene som ikke inngår i relasjoner eller vennegjenger med sterke egedynamikker på salongen. Rundt biljardbordet forhandles det om identitet, og de blir enige om tegn som igjen virker integrerende. Dette virker særlig inn på "Rolf og dem" som blir mer synlig som gjeng enn tidligere.

Det interessante er at denne utviklingen skjer blant ungdom som har brukt Biljardn´ en stund, men først etter skolebyttet oppstår det samhandling med kontinuitet dem imellom. Mange av dem hadde tidligere brukt å gå på ungdomsklubben, denne erfaringen hadde ikke samme funksjon. Dette kan nok forklares med manges ambivalente forhold til ungdomsklubben, og guttenes store og sammensatte statusrepertoar, med denne bakgrunn klarte de ikke å enes om noe situasjonsdefinisjon. Kulturelle scener fra den nye skolen virker som en forutsetning for at fellesskap kan utvikles også på biljardsalongen. Guttemiljøet framstår nå med klarere oppfatninger om hvilke verdsettinger som gjelder og som det kan forhandles om. Dette gjør at "Sofus og dem" ikke lenger har monopol på å definere situasjonen. Malvin trekker seg også vekk fra det tette fellesskapet mellom Sofus og Kasper. Malvin begynner å være mer sammen med en klassekamerat fra Nyhavn. I guttemiljøet er det ikke de strukturelle endringene som i jentemiljøet, men posisjoneringsen blir klarere.

Figur 6.2: Endringer i guttenes relasjoner i løpet av høsten kan fremstilles slik.

Denne nye situasjonen etter skolebyttet med førte at "kjiikingen", jakten etter noe eller noen, tiltok i hele ungdomsmiljøet i løpet av høsten. "Kjiikingen" ser foreløpig ut til å ende to steder; enten hjemme med kjæreste, eller på Biljardn'. På Biljardn' blir det mulighet til å bygge og etablere nye fellesskap. Både "kjiikingen" og biljardspillet har et rituellet preg med mange gjentakelser i tillegg ser vi at handlingen har mening utenfor seg.

Når man ser ungdommene går rundt og "kjiiker", når en hører at de ikke vet hva de skal gjøre og i tillegg hører på musikken i bakgrunnen, så forteller det oss at vi har med ungdom som er på leting. Leting er et tegn på at noe er på gang. Spør vi hva de leter etter så vet de ikke¹².

På fritidsfeltet og i utdanningsfeltet får ungdom noen statuser som de kan bruke som rammer i identitetsforvaltning. Fritidsfeltet utvides i skala. Og i identitetsforvaltning får skole, kjønnsroller og nye ferdigheter økt betydning. Dette kompliserer det kommunikative lappeteppet, ved at tegnrepertoaret utvides, dette er det bare de innenfor miljøet kan ha oversikt over. De flinkeste "innsiderne" er jentene, som til tross for uklarheter i sine nære relasjoner, kjenner de relasjonelle sammenhengene i store deler av ungdomsmiljøet. Mange gutter har nok med å "*spille biljard og diskutere film*".

Både guttegjengene og jentegjengene som jeg fant i Fabelvik og Nyhavn hadde en annen sammensetning og en annen utvikling enn det McRobbie & Garber (76) og J.Henry (referert i Drotner 93) og Willis (77) har skrevet om.

"Efterhånden som de nærmer sig puberteten har pigerne ikke behov for grupper; faktisk vil mere end to ofte udgøre en hindring for mange af de ting, de har fore. Drengene søger sammen i flokke; piger finder sjældent sammen i grupper på over fire, mends en gruppe på fire næsten er ubrugelig for drenge. Drengene er afhængige af en maskulin solidaritet inden for en forholdsvis stor gruppe. I drengegruppen lægges vægten på den maskuline enhed; i pigeklikker er formålet at udelukke andre piger" (opcit).

---

¹² En dansk klubarbeider sa at han la merke til spesielt to ting når han begynte å jobbe på ungdomsklubben. Det ene var at ungdommen sa: "Ka ho e?" det syntes han hørt japansk ut, men var et spørsmål om hvor mye klokken er. Til det svarte dem gjerne: "Vet kje", noe dansken heller ikke skjønnte hva betydde. Men dette siste utsagnet observerte han i alle typer sammenhenger.

Dette kjente sitatet om forskjellen mellom gutte- og jente-gjenger, passer ikke så godt med det gjengmønsteret jeg fant. I ungdomsmiljøet som har sitt utgangspunkt i Fabelvik var det jentegjengene som hadde de største og mest stabile gjengene. De stabile guttegjengene var mindre enn jentenes, og de store gjengene viste seg å være veldig kontekststøttet. I løpet av høsten viser jentenes gjenger tegn på oppløsning og antydning til forening med de tidligere uvennene. De markante gjengene som var etablert i løpet av ungdomsskolen mister en del av sin grobunn etter skolebyttet, samtidig som gode venninner ble borte.

For noen av guttene virker det som om det skjer den motsatte prosessen. Guttene finner frem til aktiviteter som de etterhvert bygger en felles identitet rundt. Grunnene til at guttemiljøet var så splittet på ungdomsskolen var, som vi husker, at statusinventaret og tegnrepertoaret i guttemiljøet var så stort, deres tegn var hentet fra en rekke felt som ikke var sammenlignbare. I samhandling klarte de ikke å enes om situasjonsdefinisjonen. På den nye skolen og senere rundt biljardspillet startet de integrative prosessene i de deler av guttemiljøet som ikke tidligere hadde klart og enes om situasjonsdefinisjonen.

Det ser med andre ord ut som om gutte- og jentegjengenes dynamikker skal utvikle seg i en ny retning, til å ligne mer på det møsteret som Henry skriver om.

Det vi har sett i dette kapittelet kan fortolkes som ungdommens forsøk på å omdefinere sin egen posisjon, ved å gjøre andre og nye verdier relevant for samhandling. I kapittelet har jeg forsøkt å identifisere noen trekk i forhold til hvordan ungdom nærmer seg kompetansefelt som de har ulike muligheter til å innfri. Framfor alt er det letingen eller famlingen som nå dominerer ungdommene sin hverdag. For å følge opp dette vil jeg i neste kapittel analysere ungdommens bruk av et begrep; det å kjede seg. Da jeg mener det er et nøkkelbegrep for å forstå ungdoms identitetsbygging i denne endringsprosessen.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the success of any business or organization. The text outlines various methods for recording transactions, including the use of journals, ledgers, and spreadsheets. It also discusses the importance of regular audits and reconciliations to ensure the accuracy of the records.

The second part of the document focuses on the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the success of any business or organization. The text outlines various methods for recording transactions, including the use of journals, ledgers, and spreadsheets. It also discusses the importance of regular audits and reconciliations to ensure the accuracy of the records.

The third part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the success of any business or organization. The text outlines various methods for recording transactions, including the use of journals, ledgers, and spreadsheets. It also discusses the importance of regular audits and reconciliations to ensure the accuracy of the records.

The fourth part of the document focuses on the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the success of any business or organization. The text outlines various methods for recording transactions, including the use of journals, ledgers, and spreadsheets. It also discusses the importance of regular audits and reconciliations to ensure the accuracy of the records.

The fifth part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the success of any business or organization. The text outlines various methods for recording transactions, including the use of journals, ledgers, and spreadsheets. It also discusses the importance of regular audits and reconciliations to ensure the accuracy of the records.

The sixth part of the document focuses on the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the success of any business or organization. The text outlines various methods for recording transactions, including the use of journals, ledgers, and spreadsheets. It also discusses the importance of regular audits and reconciliations to ensure the accuracy of the records.

The seventh part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the success of any business or organization. The text outlines various methods for recording transactions, including the use of journals, ledgers, and spreadsheets. It also discusses the importance of regular audits and reconciliations to ensure the accuracy of the records.

Kapittel 7

“ALT E´ SÅ KJEDELIG !”

*“Only man
can be bored”*

(Engelsk filosof ca. 1950)

7.1 Innledning

“*Ka du gjør?*” eller “*Ka du holder på med?*”, er vanlige spørsmål å stille til folk man møter rundt om i Nyhavn og Fabelvik. “*Æ kjede mæ*”, er et like vanlige svar.

Under feltarbeidet slo det meg at ungdom svært ofte snakket om det de gjorde og måten de gjennomførte handlingen på, med en kommentar om at det var “kjedelig”. “*Æ kjede mæ*”, var et typisk utsagn for alle ungdom, uansett bakgrunn, kjønn, skoletilknytting og fritidsinteresser. Kjedsomhet ble brukt som beskrivelse i alle mulige sammenhenger, om filmer, om musikk, på skolen, hjemme og i fritiden. På alle type arenaer.

“Det kjedelige” er et nytt begrep i nordnorsk sammenheng. Flere eldre som jeg pratet med kunne ikke husket at de selv kjedet seg i sin ungdom, det var stunder som virket langtekkelige og det var stunder da de var misfornøyde, og de pratet om alt slitet. Men de kunne ikke huske at det var kjedelig. Den tidlige bruken av ordet kommer fra situasjoner som: ”det var en kjedelig sak at .....”. Noe som betydde at tilfellet/saken hadde fått et uheldig utfall. Begrepet er nok et låneord fra Sør-Norge, som er kommet med embestmennene til Nord Norge (jfr. H.Stagnes på ISL).

Flere foreldre skjønner ikke at ungene kunne kjede seg, “*så mye som de holder på, og så mange tilbud det er til ungdom i dag!!*”

Når jeg spurte mine informanter om hva det “å kjede seg” eller “det e så kjedelig” betyr, fikk jeg varierende reaksjoner. Spørsmålet kunne ikke svares på av alle. Noen avfeide meg med “*No begynner han Trond med de her universitetspørsmålan sine igjen*”. Andre svarte “*det er når æ ikkje gjør nokka*”. Men det å ikke gjøre noe kunne igjen bety mye. Flere reagerte slik: “*Koffer det e kjedelig? ... Jo de e så*

kjedelig...". Andre svarte "Vet kje". Eller som Lise sa: "Vi kjede oss når vi ikkje gjør nokka, eller når vi ikkje vil gjøre nokka". Felles for alle situasjoner der kjedsomhet uttrykkes, er at det står i forhold til handling (det å gjøre noe), - enten til aktiviteten man holder på med eller mangel på aktivitet.

Jeg ble overrasket over at ungdommen kjedet seg så mye. At skolen, lekser og husarbeid var kjedelig hadde jeg nok kunnet forutse, for det ville jeg kjent meg igjen i, som en protest eller opprør og et signal om at de heller ville gjøre noe annet. Men dette annet - var også kjedelig. At det å være på offentlige arenaer, i situasjoner som de sjøl valgte å oppsøke i så stor grad ble oppfattet som kjedelig, det undret jeg meg over. Hvordan skal vi forstå dette? Hvis vi forstår trivsel som samsvar mellom det man gjør og hvordan en synes at ting bør være, da er misnøye det motsatte av dette. Betyr kjedsomhet at ungdommene er misfornøyde? Eller er kjedsomhet noe mer enn kritikk av egen hverdag?

En relevant vinkling på kjedsomhet kan være å se det i forhold til "ungdoms-problemer". Er det de marginaliserte gruppene som kjeder seg? "*Det er stor sammenheng mellom å nyte mye alkohol og mistrives på skolen, arbeidsledighet, feste mye, det å ha få og ujevne vennerelasjoner og det å ønske seg vekk fra hjemstedet*". (Nikolaisen 93 "Undersøkelse om alkoholvaner blant ungdom i regioner der basisnæringene er i endring"). Disse variablene kunne jeg nok også ha vurdert i forhold til det å kjede seg. Da ville jeg nok fått bekreftet at de som kjeder seg mye er de samme som drikker, røyker, vil vekk, fester mye osv. Men også de som ikke drikker, trives på skolen osv. kjedet seg, så mitt anliggende må være å forstå hvordan kjedsomhet kan forstås relasjonelt i identitetskonstruksjon og i bygging av fellesskap¹.

Jeg har valgt å se kjedsomhet som et tegn som brukes relasjonelt i ungdoms identitetskonstruksjon, og ikke nødvendigvis som et objektivt parameter for å måle "det gode liv" med. Identitetskonstruksjon må forstås i den sammenheng ungdom befinner seg i, og ut fra hvordan de selv forstår det de gjør. Mening kan kun fortolkes når det er lokalisert i en sosial kontekst og som praksis i kommunikasjon.

Alle kjedet seg og det var tydelig at det ble gitt mening, at det betydde noe som må

---

¹ Metodisk er dette også interessant. Hvordan ville ungdommene forholde seg til et spørreskjema om "hvorfor kjeder du deg", "kjeder du deg mye" med rubrikker over timer pr. dag? Det ville nok oppfattes som moraliserende fordi kjedsomhet objektivt sett er et tegn på "lav livskvalitet".

fortolkes. Derfor skal jeg i dette kapitlet prøve å se på hvordan kjedomhet kan forstås i sammenheng med brytninger mellom ervervede ferdigheter og de nye krav som blir stilt på nye områder de prøver å tilpasse seg. Dette skal jeg gjøre ved empirisk vise hvordan kjedsomhet brukes i situasjoner på ungdommens fritidsarenaer før jeg diskuterer hvordan aktiviteten å kjede seg og uttrykket “æ kjede mæ”, kan ha flere meninger.

Empirien er igjen hentet fra samhandlingen på de offentlige arenaene i Nyhavn. Mye av aktivitetene der virket “famlede”. Famle, det er merkelappen jeg har valgt gi de aktivitetene som emisk beskrives som “å ikkje gjøre nokka” - som består av “å kjiike”, “sløve”, “lode”, tiden kunne gjerne fylles med å “høre på musikk”, (som også innebærer ulike typer for konsum (drikke cola, spise, se en viss type TV og video (som bare gir litt “motstand”(A. Johansen)) og som oppleves som; kjedelig. Når ungdommene blir spurt spørsmål i slike situasjoner om hva, hvorfor, når, hvem osv. Ble det gjerne besvart med: “Vet kje”.

I disse aktivitetene kan vi skille ut mange meningsbærende prosesser som er med på å forme identitet og ulike måter å utprøve ferdigheter på. Jeg har valgt å se hvordan kjedsomhet gjøres relevant på de arenaer som i prinsippet er tilgjengelige for alle. Disse offentlige arenaene har en del spesielle kjennetegn. De domineres av jevnaldergrupper og brukes som møtested i fritiden. Det er arenaer de unge oppsøker frivillig. Et annet preg er at tilstedeværelsen her ikke har noe klart uttalt formål, om hva de er der for, hva de vil oppnå osv. Situasjonene var åpne, i motsetning til mange andre arenaer unge omgås.

7.2 Hvordan kjedsomhet gjøres relevant i samhandling.

*“Vi må erfare realiteten for å forstå
meningen med ordene” Wittgenstein.*

Kjedsomheten uttrykkes på mange måter. “På ungdomsklubben e ailt så kjedelig, der skjer det aldri nokka.... Men vi like no å være der!” (Gunnar), eller som Vilde sa det: “Det e jo råkjedelig på klubben, men det e jo der vi treff folk” . Knut Erik hadde også sine grunner for å gå på klubben. “Æ gårkje dit førr at det e så artig der, men æ drar dit førr å treffe folk” Men klubben ble etterhvert mindre i bruk fordi det var “så kjedelig” der.

I alle typer situasjoner møtte jeg på kjedsomhet. Rolf og dem dro til "Byen" for å "kjiike" fordi de kjedet seg og når de kom til byen var det kjedelig. Jentene dro til Nyhavn fordi det var så kjedelig i Fabelvik. Flere gutter som begynte å dra til Nyhavn uttrykte kjedsomhet når de gikk der "og trødde".

7.2.1 Når det artige blir kjedelig.....

Både Malvin og Sofus hadde tilbrakt mesteparten av sommerferien i Fabelvik, det var skjønt å bli ferdig på ungdomsskolen og vite at de var kommet inn på videregående; men etter et par-tre uker så var det kjedelig med ferie. Som jeg nevnte i kapitel 6 var det en husokkupasjon på slutten av sommerferien, flere av okkupantene sa at de bakenforliggende årsaker til at de gikk til dette skrittet, var at de kjedet seg.

Ungdommen gledet seg til å begynne på den nye skolen etter sommerferien, særlig det å komme i ny klasse og treffe nye folk. I de første ukene var mange av guttene fra niende klassen samlet i shoppingsenteret. Langfriminuttet som skulle være muligheten for å inngå bekjentskap og få dem bekreftet, ble oppfattet som kjedelig. Situasjoner med kjente personene i nye omgivelser opplevdes som kjedelig. Det var ingenting å ta seg til.

7.2.2 Og det kjedelige blir artig!

Så begynte det å skje noe. I Shoppingsenteret står en hel gjeng, Håkon smiler lurt, Arne (begge er en del av "Han Sofus og dem" i fotball og skolesammenheng) ser rett frem, stamper beina i gulvet, har blikket mot noe utenfor ringen, hodet hevet; han er ikke blant oss. Lise som nå var blitt en del av "Sofus gjengen", ser mot inngangen, Sofus sier han kjeder seg, Siv spør "kor lenge e det til det ringe inn?". Håkon tar frem tyggispakken og spanderer på alle. Malvin ruller sammen tyggispapiret som han knipser på Lise, hun besvarer med å skyte tilbake. Også Håkon brettet papiret sitt, klar til å skyte..

Lise: *"vi skulle arrangere tyggispapir-skytekonkuranse."*

Malvin: *"Vi står her og skyter på målet som er den søppelbøtta. Så er det strafferunder opp rulltrappa, rundt og ned trappa. Det kunne vært noe!"*

Senere står Thomas fra Nyhavn (som går i klassen til Malvin og Sofus) der med en

pose popcorn, Malvin åpner den.

Malvin: *“Går det ant å spise popcorn uten å bli sett?”* Han tar en håndfull, bøyer seg fremover, tar tak i jakka drar den foran ansiktet og smyger handa med popcorn opp forran munnen. Han gomler i seg en neve: *“Er det noen som kan gjøre det bedre?”*

Slike små situasjoner var det mange av. Disse situasjonene forandrer seg fra å bli oppfattet som kjedelige, til å bli situasjoner som får aktørene til å trekke på smilebådet. Situasjoner som ved kreativ fortolking av mulighetene forandrer seg fra å være kjedelig til å bli artig. Sofus forteller om flere situasjoner der han og Kasper kunne være en eller annen plass uten noe å gjøre, så kommer det noen forbi, som minner om noe de har sett på video, eller om noe mora til Kasper har sagt osv. Dette er situasjoner som det blir flirt av fordi andre gjør noe som oppfattes som artig. Her brukes felles erfaringer i nye sammenhenger.

Slik forandrer hverdagens trivialiteter seg fra å være kjedelig til, for en stakket stund å være artig. Ungdommene finner ut av de nye rammebetingelsene. De kan slappe mer av, og det oppleves ikke som kjedelig lengere.

7.2.3 Heltidskjedere og situasjonskjedere

Som en del av introduksjonsfasen på allmennfag, skulle de nye medelevene intervju hverandre. Tanja fortalte meg senere om dette intervjuet hun hadde med ei Nyhavnjente: *“Æ spurte ka ho gjorde på fritida. Ho spelte håndball. Hvorfor gjør du det, spurte æ. “Æ vet ikkje”. “E det for du synes det e artig?” “Ikkje nokka spesielt”, Ka du ellers gjør? “Æ bruka å være i byen, gå på Biljardn” Lika du å spille biljard? “Æ ekje nokka flink og det ekje så særlig artig” Koffer gjør du det da? “Æ vetkje” Ka du gjør i byen”, spurte Tanja som siste spørsmål. “Æ vet ikkje, æ kjede mæ ganske mye?”. Tanja var helt opprørt når hun fortalte meg dette: “ho vesste fan mæ ingenting.”*

For Tanja er kjedsomhetsopplevelse noe man unngår, derfor holder hun seg borte fra ungdomsklubben og biljardsalongen. Kommer det noen til henne og sier dem kjeder seg vil hun ikke svare bekreftende, hun vil søke vekk fra kjedsomhetssituasjoner og heller gjøre noe annet. Tanja mener at de situasjoner der de andre kjeder seg er

overfladiske. Mens andre, som den jenta hun her pratet med, har et helt annet forhold til slike situasjoner. Hun oppsøker og er en del av situasjoner som hun sjøl vet hun vil oppleve som kjedelige, og der det er relevant å definere den opplevelsen man har av situasjonen som kjedelig.

Geir kjeder seg nesten bestandig. En formiddag vi satt på kafeen i shoppingsenteret, orker han ikke å gå tilbake til timen. Det er så vidt han registrerte at de andre gikk. Med røyken i hånda og blikket fiksert på askebegeret svarer han på spørsmålene mine.

TW: Ka du skal gjøre når du e ferdig med 9.ende?

Geir: Vet kje ka æ ska gjøre. Håpe å få mæ jobb. Æ blir sikkert tel å jobben en sessong med å træ hau , (pause) Ærsjh.

TW: Det er jo ikke helt enkelt å få seg jobb. Hvordan går det på skolen?

Geir: Æ gjør no ganske mye lekse, ikkje alt. Synes det e kjedelig i denne byen, vil bort her i fra. Vetkje ka æ vil. Skulle ønske æ hadde mæ en jobb, så æ kunne tjene mæ peng.

TW: Hva gjør du når du ikke går på skolen?

Geir: Ikkje nokka. Æ sløve.

TW: Hva skal du gjøre i kveld?

Geir: Æ vetkje, sløve, ska se en film, går sikkert ned til byen, prater me dæm på torget, skal i allefall innom Biljardn´ , kanskje æ går på Ungdomsklubben.

For Geir er alle situasjoner i hverdagen og framtiden kjedelig

Eirik er mye av den samme typen som Geir. Han sluntrer unna lekser og følger ikke med på skolen. Fritiden brukes mye på Biljardn´ og det å "trø" mellom ungdomsklubben og shoppingsenteret. Han sier han kjeder seg hele tiden. Eirik er innom mora etter litt penger til mat etter skoletid, så sitter han på shoppingsenteret og henger rundt om til Biljardn stenger. Drømmen hans er å bli god å spille biljard, men han har ikke penger til å spille. Han drømmer også om å bli verdensberømt musiker, det snakker han mye om, men han må bare finne ut hvilket instrument han skal velge seg.

"Heltidskjeder" og "stiuasjonskjeder" er skillet mellom de som kjeder seg bestandig og de som kjeder seg av og til. Nyhavnjenta som Tanja pratet med, Geir og Eirik er typiske "heltidskjedere", som sier de kjeder seg i alle mulige situasjoner. De gleder seg til skolen er slutt for dagen, da kan de sløve eller gå på Biljardn´. Når

ettermiddagen kommer gleder de seg til helga for da skjer det kanskje noe. Når helga kommer gleder de seg til neste helg eller til 16. mai.

De fleste hadde det som Malvin, han sa han kjedet seg mellom skolen og middagen, og mellom middagen og fotballtreningen. For de fleste var kjedsomhet noe som oppsto når de ikke hadde noe organisert å ta seg til, og når det gikk lenge mellom hver gang de skulle gjøre noe. Den tiden som ikke er organisert og planlagt er kjedelig.

Opplevelse av kjedsomhet er avhengig av statusrepertoar. I kjedsomhetssituasjoner er de ikke sikre på hvilke stater som er relevant i samhandlingen. Opplevelsen handler mye om i hvilken grad man kan definere situasjoner. I organiserte fritidsaktiviteter er reglene definerte, og det er klart hva som ventes av deg. På de offentlige arenaene i Nyhavn er det ikke like åpenbart. Kjedsomhetssituasjoner preges av mangel på komplimentære stater.

7.3 Om å kjede seg med stil

Det er regler for hvordan man skal kjede seg. Er ikke disse innfridd så mangler uttrykket legitimitet. Kjedsomhetskoden har et eget uttrykk eller sin egen stil. Du har ikke taklet koden om du sier at noe er kjedelig, samtidig som øynene lyser og munnen er formet i et smil. Slike "feiltolkninger" var det gjerne de yngste som sto for.

Kjedsomheten har en helt egen uttrykksform, særlig gjennom sitt markerte kroppspråk. "*Offhhh, æ e så lei*". Eva ser ut i lufta med oppgitte øyne, kroppsholdningen er slapp. Hun setter seg dorskt ned på den nærmeste stolen. "*Bli det artigere no så tror æ at æ dør*" sier Anette for å forsterke utsagnet til Eva. Man kan ikke unngå å legge merke til disse jentene når de "uffer" seg, liksom vrir seg av mangel på velvære, (i et forsøk på å få oppmerksomhet). Når Eirik kjedet seg satte han seg på gulvet på Biljarsalongen, med opp heiste skuldre, hendene plassert forran seg mellom bena og blikket ned mot knærne der han fiklet med noe. Sofus blei ofte rastløs, også han "uffet" seg mye.

Kjedsomhet på offentlige arenaer kjennetegnes av rastløshet, det flakkende blikket, surking og stønning, en slapp kroppsholdning, det tomme blikket, de ironiske kommentarene og uttalelser som vitner om håpløshet.

“Den oppmerksomme elev som ønsker å være oppmerksom, som sitter med blikket festet på læreren og ørene på stilk, sliter seg helt ut med å spille den oppmerksomme rollen og det ender med at han ikke lenger hører ting” (Sartre i Goffman 59:36).

Parallellt med eleven som er så opptatt av å være oppmerksom at han ikke er det, blir ungdommene som kjeder seg og ikke vet hva de skal, så opptatt av å gjøre det riktig at de ikke finner ut hva de skal mene eller gjøre. I sin streben etter å finne ut av hverdagen, velger de kjedsomhet som strategi. Strategier må gjennomføres, og noen har nok med å holde stilen. Det å kjede seg “riktig” krever at du alltid er tilstede over alt der det kan skje noe, og ikke skjer noe. Dermed kan tiden gå med på denne jakten, med rett stil. Noe som igjen gjør kjedsomheten til en livsstil.

7.4 Kjedsomhet og sted

Når disse ungdom kjeder seg er det blandt annet fordi hjemplassen deres “*e så k-j-e-e-e-d-l-i-i....*” “Ellen Beate og dem” sier de kjeder seg i Fabelvik derfor drar de til Nyhavn. “*For der e det no i hvertfall folk*”. De fleste andre Fabelvik ungdom argumenterer likedan. De tiltrekkes av Nyhavn.

For “Sofus og dem” arter det seg annerledes i utgangspunktet. De “hater” Nyhavn, men begynner å like seg der når de treffer Lise og Siv. Når Sofus sa at han misliker Nyhavn, så var det en posisjon han hadde bygd opp som var basert på kontrastering til Knut Erik og de andre som dro til Nyhavn, samt at han ikke kjente folk der. Derfor er det ikke stedet som vektlegges når de sier det er kjedelig; men mangel på alternative relasjoner som gjorde stedet Nyhavn utilgjengelig.

Det er fraværet av de personlige relasjoner og det de ønskede aktiviteter som gjør at Fabelvik oppfattes som kjedelig, samtidig som Nyhavn har det som trekker. Slik er det en sammenheng mellom kjedsomhet og statusene som kan gjøres relevant i samhandling.

Når de sier stedet er kjedelig, kan vi si at egendynamikkene i det lokale felt ikke lengre strekker til som bekreftelse på deres identitet.

7.5 Den kjedsomme tid

*“If you loose a day, isn't it what days are for?
September When²*

Når Eirik, Geir og flere andre snakker om at de kjeder seg så får man følelsen av at tiden står stille. De er opptatt av å få tiden til å gå, men det gjør den nesten ikke. De bruker ettermiddagene å kveldene til “å kjiike” rundt om i Nyhavn . Selv om de opplever det som om det ikke skjer noe som helst på sine runder nede i “byen”, så kan de ikke la det være, fordi de er redd for at de skal gå glipp av noe.

“Tid, i moderne forstand, er form uten innhold: Timer, minutter, sekunder. Makter vi ikke å “bruke den” til noe, blir disse enhetene stående tomme og meningsløse.”
(A. Johansen).

Når den slags tid er institusjonalisert i et så stort omfang at den er underforstått i enhver hverdagslig handling, blir den en del av vår måte å oppleve hverdagen på. Da truer tiden med å bli “dødtid”. Svaret blir at “dødtiden” må fordrives, vi må “slå tiden ihjel”. En måte å gjøre det på er å gå ut “å kjiike”.

Tid settes av til gjøremål, det er det vi måler hva vi gjør noe i forhold til. Johansen (i Erisken 1991) skiller mellom det han kaller handlingens tid og mekanisk tid. Den mekaniske tiden måles av klokken i mengder, den er en konstruksjon som er lik for alle, den er kontinuerlig og en ressurs som flyter mellom hendelser. Handlingens tid derimot er heterogen og diskontinuerlig. Dette er en tidsregning vi vanligvis knytter til “primitive kulturer” som følger naturens rytme,- det er aktivitetene som skal gjøres som styrer dagen/livet og ikke klokka. Ved å ta fram en lang rekke empiriske eksempler viser Johansen at tidfesting kan være et problem over kulturgrensene fordi opplevelse av tid og hvordan man forholder seg til tid er en viktig og ulik handlingsbetingelse. “*Europere tar feil når de hevder at folk i “tradisjonelle” samfunn “kaster bort tiden” ved å sitte uvirksomme. Når de ikke foretar seg noe, produserer de ingen hendelser, ingen markeringer av rytme - da står tiden stille på handlingens nivå. For dem er uvirksomhet tidløshet, de sitter ikke igjen med et abstrakt “noe” som de kunne kaste bort*”. (s. 122 opcit.). Sett på denne måten så står tiden stille på handlingens nivå, når ungdom kjeder seg. De venter på handlinger, på hendelser, på noe eller noen.

---

² Ei verselinje fra en stor hit til dette norsk rocke bandet, fra 1993.

De venter på “det artige”, som kan føre dem ut av “det kjedelige”. “Det artige” er akkurat som det kjedelig vanskelig å spesifisere. Det er hendelser og begivenheter som skiller seg ut, alt fra små opplevelser i hverdagen, fotballturnering og festen. Der stilte 16. mai arrangementet seg i en særstilling. Det artige er også avhengig av sosial person og kjønn. Noen syntes “Brødrene Dahl” var artig hver dag, andre likte andre ting.

Kontrasten mellom “heltidskjederne” og “situasjonskjederne” er også et skille mellom ulike måter å bruke og oppfatte tiden på. Situasjonskjederne fyller tiden sin med organiserte aktiviteter, plikter og ulike gjøremål som må planlegges. Heltidskjederne planlegger ikke tiden sin, men bruker dagene på jakt etter noe å gjøre.

De to kategoriene kan også skilles på hvordan de drømmer om fremtiden.

7.5.1 Framtidsdrømmene

*“Life is what happens,
while you’re busy
making other plans”
John Lennon*

“Det kjedelige” og “det artige” er spennet i den kvalitetmålingen ungdom gjør av livet sitt. For mange er hverdagen kjedelig og tidløs, mens begivenhetene ligger i fremtiden.

Eirik drømmer om å bli verdensberømt musiker, men han har ikke bestemt seg for hvilket instrument han skal spille. Geir, Håvard og Rolf (15) ser fram til de blir 18 og kan kjøpe seg en “fet” bil. Sofus og Kasper skal enten bli fotballproffer i England eller filmregissører. Tor skal bli bohem, flytte til Tromsø eller Oslo, bo på loftsleilighet hvor han skal skrive dikt og drikke rødvin. Helen og Pia skal flytte til sydligere breddegrader, til byer med fine typer og aktiv uteliv. Ronny og Gunnar skal gå på folkehøyskole utenfor Trondheim, for der har de hørt at det er så billig hasj å få tak i. De lever med drømmene om fremtiden, samtidig som de bruker tiden til å være redd for å gå glipp av noe. Dette passer godt med hva Mahler (i Frønes/Stafseng 87:45) kaller for “å ha teleskopperspektiv på tid”; han mener ungdom lever for det som skal skje, det de skal bli, det de skal gjøre og oppleve. De linsene og objektene som er mellom

nåtid og fremtiden ser man ikke. Det livet formes gjennom har man ikke øyne for.

Mange ser for seg fremtiden som noe spennende og artig, der de skal gjøre karriere. Av 300 ungdom i Nordland som ble spurt om hvordan de så for seg fremtiden, var det bare 67 som trodde de ville bli arbeidsledige i nærmeste framtid (Nikolaisen NF rapport 1009/94). Dette er det fylket hvor ungdomsledigheten er størst.

Flere av fremtidsdrømmene's urealistiske innhold gjør dem til virkningsfulle symboler, som lyser opp i den kjedelige hverdagen. De guttene som kjeder seg mest har de mest kontekstløse og ambisiøse drømmene (musikeren). Disse drømmene virker både urealistiske og de er løsrevet fra den lokale kontekst. Sofus og Kasper sine drømmer om å bli fotballproff eller filmskaper er også ambisiøse, men de har en annen form for realisme i seg, fordi de tross alt ikke er løsrevet fra det de holder på med til daglig.

"Den fremtidige livshistorie innvirker inn på deres identitetsmarkering- i spennet mellom erfaringsrom og forventet fremtidshorison" (samtale med N. Lund 93). De optimistiske og utopiske fremtidsdrømmene er en flukt fra det kjedelige som kan forstås som en del av identitetsbygging, fordi fremtidsdrømmer også er kulturelle konstruksjoner. Mennesker konstituerer seg gjennom det det gjør, det gir identitet. Heltidskjederene opplever ikke seg selv som kjedelige personer, sjøl om "alt" de sier og gjør bærer preg av å være kjedelig. For å motvirke at de andre skal kategorisere dem som kjedelig, har de behov for å markere seg. Bergaak (92) mener ungdoms identitets steben også må forstås i lys av behovet for å være unik. Denne unike posisjon kan oppnås gjennom å presentere de ofte uoppnåelige fremtidsdrømmene. I en situasjon som er definert som kjedelig er de frikoblet fra sine status, fordi de ikke gjøres relevant i situasjonsdefinisjonen. De konstituerer seg selv i forhold til fremtiden. Det er et dramatisk møte med seg selv i samtiden. Nuet oppleves ikke som bra men framtiden skal bli det.

De skoleflinke som kjeder seg avhengig av situasjoner, drømmer minst eller snakker minst om sine drømmer. De flinkeste jentene og guttene på skolen og i idrett, som Lise, Vilde, Gøril og Malvin, har færrest ambisiøse planer. Lise sier: "*Æ har ingen idea*". I den grad hun drømmer om noe, så er det om lønnsarbeid som symboliserer et vellykket voksenliv. Drømmene er knyttet til de felt der de i deres liv har hatt en viss suksess så langt. Drømmene deres passer i en tankerekke som ser slik ut: skole=universitet=god jobb=suksess=respekt=lykke.

Lise, Eva, Anette, Renate, Gøril og flere andre har ikke så mange ambisiøse drømmer som heltidskjederene. Deres identitet er i større grad fundamentert i konkret erfaringer.. De har lyktes på skolen og har sine fritidssysler som de trives med. De får bekreftelse på sin identitet i gjennom sin daglige samhandling, noe for eksempel Geir og Eirik ikke får. I bunnen for alle ungdommer sine tanker om fremtiden ligger det kulturelle definerte verdier om de gode liv.

7.5 Open-ended situations

- eller situasjoner som ingen ende har.

I vårt moderne, gjennomregulerte samfunn der "alt" er planlagt, der aktiviteter og oppgaver skal utføres innen tidsfrister, har folk "dårlig tid". Vi må "bruke" tiden, uvirksomhet og gjøremål som ikke har noe uttalt rasjonelt formål er det lite rom til. I Nord Norge har mange dokumentert idealet om "arbeidsomhet" (Arntsen 94, Foss 94, Moe-Joakimsen (in press)), som en etterstrebet verdi. Det å gå rundt "å trø", er det bare "latsabber" og "råttstokka" som gjør. Uvirksomheten blir sett på som noe destruktivt, jamfør det folkelige ordtaket "ledighet er rota til alt ondt".

Renato Roaldo (1989) hevder at ulike kulturer har forskjellig opplevelse av tempo og rytme. Han mener at tiden man venter eller den tiden som står åpen ikke trenger å være tom eller uvirksom, men tvert imot mener han at tvetydighet i forbindelse med tid, gir rom for kreativitet og spontantitet, og altså utgjør positive kvaliteter:

"Instead of concluding with the identification of sources of indeterminacy, I shall start by suggesting that they constitute of social space within which creativity can flourish. In my view, optionality, variability, and unpredictability produce positive qualities of social being rather than negative zones of analytically empty randomness" (opcit. s.112)

og videre

"... social unpredictability has its distinctive tempo, and it permits people to develop timing, coordination, and a knack for responding to contingencies".

Rosaldo kaller dette for "open-ended situations", som er samhandlingssituasjoner

der en lang rekke sosiale faktorer kan spille inn, og må spille inn for at det "planlagte" skal kunne gjennomføres. I og med at man aldri vet når hendelsen eller situasjonen kan inntreffe, må man være til stede. Rosaldo viser til S. Philips arbeid med "Indian time":

"Her factors include whether or not individuals commit themselves to participate, the degree of interdependence among actors, the number of participants needed or possible for an event to take place, and whether the number of repetitions of particular actions is preset or open-ended." (opcit.)

De situasjonene hvor ungdommene ikke gjør noe eller kjeder seg, er nettopp åpne og de har sitt helt eget tempo, og "overskudd" på tid. Slike situasjoner kan romme uforutsette ting, de tillater forsøk og eksperimentering. På sine vandringer rundt om i Nyhavn er ungdommen klar for at ting skal skje, som regel så skjer det "ingenting", men de er redde for å ikke være der i tilfelle om noe skulle skje. Som Eva som ikke var i byen den kvelden Anette fikk seg kjæreste. Sofus sa at *det å kjede seg kunne være artig*, for da har man tid til å gjøre ting man ikke kan gjøre ellers. I den tiden som ikke er planlagt ligger det muligheter. Noe kunne oppstå, og det var utenkelig at dette noe eller noen skulle få unnsnippe. I og med at målet ikke er identifisert, vil heller ikke midlet eller måten å nå målet la seg spesifisere, derfor får mye av samhandlingen dette famelende preget.

Det er kombinasjonen av å være sammen med noen man kjenner, i en sammenheng, der rammene er i endring og tildels uklar, der man møter kjente og ukjent, at det "artige" kan oppstå. De situasjonene som snakkes om som kjedelige, står åpne. For å kunne defineres om så må ulike sosiale faktorer spille inn. Når det klaffer, så kan det gjerne ha et "kreativt" utfall, og situasjonen omdefineres til å kalles artig.

7.7 Ungdomstiden som en famlende livsfase.

I situasjoner som defineres som kjedelige oppstår slike fenomener som tyggisskytekonkurranser, hemmelig popcorn spising og skryt av ei dårlig plate for å få noen til å tro at den er god. Det var slike situasjoner som gir Malvin mulighet til å bevise at han ikke er kjedelig, han ringte til frk. Ur og sa at det var en viktig telefon. Sånn fant Sofus og Lise ut at de kunne dra hjem til Lise i fritimer på skolen, etter at de hadde tilbragt mange timer på shoppingscenteret. Hjemme hos Lise leste de for

hverandre, sa de... De nye rammebetingelsene gir mulighet til nye opplevelser, men før man finner ut av rammebetingelsenes mulighet er det kjedelig. Kjedsomhet er på denne måten et tegn som forteller oss at den som kjeder seg leter, er klar for og at de regner med at situasjonen er åpen. Kjedsomhet brukes som situasjon før de har en kulturell scene som kan brukes til å definere situasjonen.

I disse eksemplene er kjedsomhet en uttrykt kritikk av situasjonen, som igjen gir muligheten til å komme med et initiativ til å gjøre noe annet. Kjedsomhet er en situasjonsdefinisjon som åpner for nye typer konstellasjoner og aktiviteter. Ungdom er i en ny situasjon som har uklare rolledefinisjoner.

Når man ikke finner på noe å si eller vet hva man skal gjøre er det å definere det hele som kjedelig en befriende mulighet. Det tvetydige symbolet er en mulig strategi for å åpne situasjonen. Slik er kjedsomhet også en tilbaketrukket aktivitet som viser at man er klar for nye aktiviteter og derigjennom nye relasjoner. Det å si at "æ kjede mæ" blir det signal ungdom sender seg imellom, som viser at de er klar for å gjøre noe nytt, og ikke hva som helst, noe spennende. Dette noe eller noen representerer et sug, en lengsel som ikke er lett å identifisere. Noe som igjen kan føre til at enkelte blir gående lenge slik å kjede seg.

I dette perspektivet blir kjedsomhet en ressurs for den vitner om ønske om å gjøre noe aktivt. Det vitner om nysgjerrighet og ønske om å eksperimentere.

Kjedsomhet kan videre være en strategisk måte å forholde seg til nye og offentlige samhandlings-arenaer på. Som jeg viste innledningsvis, preges disse av et mangfold av sosiale forhold (jfr. oppramsingen i kapitel 1) som ungdom skal forholde seg til. Denne fragmenterte og mangfoldige verden er det ungdom støter på i sin nye hverdag. De må ta stilling til mange av disse fenomenene fordi det har betydning for hvordan de blir oppfattet og plassert i det sosiale landskap (Rudie 84. identitetspakker). Alle disse utfordringene (Far Out Fishing, EU, Levis, typen til Helene osv.) er det ikke like enkelt å ha gjort seg opp meninger om. Men alle disse elementene er sammenlignbare størrelser i ungdoms identitetsforvaltning, EU-spørsmålet og Levis kan for eksempel bli like viktig. "Kjedsomhets-holdningen" kan sees som et strategisk valg, en tenke-seg-om-og-se-seg-rundt-identitet; før man gjør seg egne meninger om hvor og hva man vil. Fordi det er så mye å velge mellom er det så vanskelig å ha oversikt, da kan det være greit å holde en lav profil ei stund. H. Vike har skrevet om utfordringer i dagens moderne verden som en situasjon med

“frihetstvang”. Det er friheten til å velge som gjør det vanskelig. Vike (forlesning V-94) mente at ungdom sin store utfordring i jungelen av muligheter er å konstituere seg selv og få en troverdig identitet for ikke å ende opp som et fragmentert sett av roller.

Fordi den enkeltes mening om alle disse ulike fenomenene er så viktig i identitetsforvaltning, kreves det strategiske svar. “Vetkje” virket som å være favorittsvaret. Det var utrolig hvor mye man ikke visste!! Andre slike svar er: “stilig”, “tøft”, “teit” osv. Disse svar på spørsmål der man blir avkrevd mening om noe, gir en lav personlig profil der den egentlige kunnskap om temaene blir underkommunisert.

Når situasjonen defineres som kjedelig kan det sees som en fristilling og noe som skjuler mangel på tegnkunnskap. En fristilling betyr nøytralisering eller nullstilling av de sosiale status som til vanlig gjøres relevant i samhandling. Slik blir kjedsomhetsposisjonen fremført med stilmessig presisjon med sitt tvetydige budskap. I jakten på det gode liv underkommuniseres mangel på kunnskap og fravær av relevante status. Tegnet kjedsomhet brukes for å gjøre seg opp mening om andre tegn. Bak denne samhandlingsformen ligger mangel på felles statuser som kan gjøres relevant, samtidig som denne situasjonsdefinisjonen gir en mulighet til å utvide statusrepertoaret.

7.8 Kjedsomhet som en passiviserende aktivitet.

Den kjedelige situasjon er åpen. Men den har to utveger, enten som over; en slags tilbaketrukket famling som ispedd litt kreativitet kan bli artig. Kjedsomhet kan også være protest, misnøye, passivitet og følelse av tomhet i slike uttalelser.

Anders Johansen (udatert.) har skrevet en spennende artikkel om det moderne menneskets lengsel etter det virkelige. Om hvordan vi i vår hverdag pøser på med hva han kaller “flate stimuli” (tyggis, video, røyk, musikk, radio, bilturer, ukeblader, dataspill, kiosklitteratur osv.) dette gjøre vi for å unngå den “smertefulle tomhetsfølelsen”. Han mener at vår virkelighet ikke er “påtrengende”, at den har “forsvunnet” (vi verken sulter, fryser eller sliter, og vi har det lyst hele året). Vi mangler “motstand”. Den finner vi gjennom disse ulike typer stimuli, som skal fylle det tomme rommet, slik at den kjedelige hverdag forsvinner. Men det paradoksale er at desto mer stimuli av denne typen vi benytter oss av, desto tommere blir virkeligheten.

Hans perspektiv passer også godt inn i mitt materiale. Også ungdommenes famlende aktiviteter kan forstås som rastløs "stimulijakt". Et eksempel er jo hvordan "Rolf og dem" begynner å dra til Nyhavn fordi de kjeder seg, når de kommer dit er det også kjedelig. Et annet eksempel på dette er hvordan butikkyveri var utbredt i deler av miljøet som kjedet seg mye. Denne innholdsløse tomhetsfølelsen som Johansen beskriver så godt, kan oppstå hvis famlingen ikke får noen ende. Hvis dette noe eller denne noen ikke kommer, blir famlingen til passiv venting.

Når kjedsomhet blir en vedvarende situasjonsdefinisjonen blir dette en del av ens identitet. Får den dominere over tid, vil det kunne fungere passiviserende på deltakerene. (Noen blir jo flinke til å kjede seg!) Her er det en grense mellom kjedsomhet som noe kreativt og noe passiviserende. Stilen med den krumme kroppsholdningene, det slappe blikket og de vage og tvetydige svarene og den litt tilbakelente holdningen, blir en identitet som en blir avhengig av å få bekreftet. De jeg ovenfor har kalt for "heltidskjedere" kan slik bli passiviserte og marginale både i forhold til resten av ungdomgruppen og til samfunnet som sådan. De får ikke aksept for sin sjølopplevelse, slik blir deres ferdigheter avviste, og deres atferd virker famlende. Dermed må de fortsette å mene at skolen, Biljardn', ungdomsklubben osv. er kjedelig

Ettersom min bekjentskapskrets i felten utvidet seg og jeg begynte å gå på alle mulige samhandlingsarenaer, gikk det opp for meg at på ungdomsklubben og Biljardn svarte folk "æ kjede mæ", mens man på steder der det er 18 års aldersgrense er svaret "æ drikk no øl" på spørsmålet om "ka du styrer med". Opplevelsen av stemningene i disse samhandlingsarenaene var for meg de samme, hva de gjorde, hvordan de pratet med hverandre osv. lignet hverandre.

7.9 Oppsummering

- *"the tumbling generation"*.

".. De som ikke kjeder seg er ofte den som på en eller annen måte har det travelt i verden. Nettopp derfor er DE, de kjedeligste av alle." Søren Kirkegaard

Markedsføringsbyråer og ungdomsmagasiner skriver om ungdomsgenerasjonen som er født etter 1970 som "Generation X". Ungdom av i dag blir oppfattet som

tilbaketrukket og usynlig i det offentlige rom, i forhold til ungdomskullene på 60, 70 og 80 tallet. Jeg synes "The Tumbling Generation" er en bedre karakteristikk av de unge i mitt materiale. De aktivitetene ungdommene kan kjennetegnes ved, kan gies merkelappen "famlende". Famling er leting mot noe eller noen, som ikke kan forstås i termer av rasjonell mål-middel tenkning. Så lenge de mangler kunnskap både om middelet og målet vil begge være vanskelig å identifisere. Noe som gir seg utslag i ungdoms opptreden i det offentlige rom. Famling er en spisskompetanse innenfor arenaer som er "tomme", og de må fylles med mening igjen og igjen, ved å lete. Gjennom å lete finner de, hva de vil finne vet de ikke helt enda. Famling er derfor aktiviteter hvor aktørene ikke er sikre på hvilke kulturelle scener som skal anvendes fordi kompetansefeltet er ukjent og i endring.

Det norske idealet om "arbeidsomhet" og "måltetthet", der man som rektor på ungdomsskolen mener at bare "råttstokka går og trør", dette idealet lar seg ikke oppfylle med denne famlende atferden.

Når ungdom forsøker å tilpasse seg nye områder skulle man tro at det å presentere sin opplevelse av situasjonen som kjedelig, var en passiv strategi som lukker muligheten for nye relasjoner og som umuliggjorde nye bekjentskaper. Men slik er det nødvendigvis ikke. En slik situasjonsdefinisjon kan derimot åpne for nye forslag, nye innspill og nye personer. Det forhandles om mening i situasjoner.

Ikke bare definerer de situasjonen som kjedelig, men de gjennomfører handlinger som de sjøl sier er å "ikkje gjøre nokka". De "kjiiker", "trør", "henger" osv. Det er uklare rammer, det virker rastløst. For dem kan det oppleves både som kreativt, (de venter på at noen eller noe, eller ideen som skal slå ned som en bombe), og som misnøye ved stå utenfor (utesteder, alkoholserving, utdanning, arbeid, sikker fremtid osv.).

Det å kjede seg betyr i noen tilfeller mistriivsel, men det kan like gjerne bety at de forsøker å finne fram til hvordan de skal leve det gode liv. Slik blir kjedsomhet selve symbolet på hvordan ungdom takler utfordringene med å skulle beherske nye sosiale felt.

I dette kapitlet har vi sett hvordan kjedsomhet gies forskjellig mening i samhandling, avhengig av situasjon og sosial person. Symboler er noe vi tenker med. Det å uttrykke kjedsomhet er en stemningsbeskrivelse som henger sammen med det

statusrepertoar som den enkelte aktør kan gjøre relevant i samhandling. Det er ingen som vil kjede seg eller ønsker å bli oppfattet som kjedelig, selv om det er noe de stadig vekker om det de gjør.

Kjedsomhet er en av flere kategorier som former persepsjon og fortolkning i den samtidige ungdomskulturen. Tegnsystemer er avgjørende for hvordan og hva som kan diskuteres, ved at tegnene legitimerer tilstedeværelsen og strukturerer opplevelsen av verden. Kjedsomhet som tegn vil dermed både kunne bety misnøye og nye muligheter, både passivitet og søking. I dette ligger det en forhandlingssituasjon om egen identitet på nye arenaer. Kjedsomhet er et begrep som gir en frihet fordi det beskytter mot å røpe seg som usikker på den kulturelle kode og det fungerer som en flukt fra hverdagens meningsløshet, en flukt som også kan være en protest mot det etablerte.

Kjedsomhet er noe som spesielt uttrykkes i brytninger, der nye ferdigheter og nye roller skal tilegnes. Med nye forventninger har aktørene problemer med å finne frem til hvilken rolle som kan brukes i samhandling. Om det ikke eksisterer komplimentære statuser i samhandlingssituasjonen er kjedsomhet noe en kan ha felles, fordi det er en virkelighetsbeskrivelse som man kan være enig om. Kjedsomhet blir på denne måten noe å bygge fellesskap ut i fra, et minste felles multiplum man kan være enig om.

Dermed kan kjedsomhet forstås som et begrep som brukes i en prosess, som flukten fra det problematiske og meningsløse, det uforståelige. Det er en famlende prosess. Noen bruker lengere tid enn andre på famlingen mot en ny identitet, på å finne ut av hva som skal til for å leve det gode liv. Verden oppleves som så sammensatt og det er så mye å forholde seg til, at de ikke vet hva som skal til for å trives. For noen er det et tegn på usikkerhet i forhold til omgivelsene og kommer de seg ikke ut av denne kjedsomhetsopplevelsen, blir de misfornøyde.

Slik er kjedsomhet en kulturelt konstruert uttrykksform som ungdom bruker i brytninger mot nye kompetansefelt. Det er kulturelle koder som favner mye mening, som deles av denne ungdomsgruppen. Kjedsomhet sammen med de andre famlende aktivitetene (Kjiike, trø, henge osv.) er tegn på at ungdommene ikke har klart å avgrense hva og hvem relasjonene skal bestå av i samhandlingssituasjonene.

I alle vurderinger ligger subjektive oppfatninger, som følelser, personlig rasjonalitet osv. Kjedsomhet er en kulturell kategori eller konstruksjon for beskrivelse av

stemninger. Hvordan man opplever eller vurderer situasjonen. Dette gir nok ikke den samme mening for alle som forstår norsk. Virkelighetsbeskrivelser er slik interessante kulturelle konstruksjoner, fordi de fanger opp måter å tenke på som er ubevisste men styrende for de som bruker den. Og de kan si noe om særtrekk i egen samtidskultur.

Ungdommenes famling i fritidsfeltet i Nyhavn og Fabelvik er et tegn på liminalitet. Det "å kjiike" er jakten etter det ubestemte, på en måte hvor man ikke deltar på ordentlig. Kjedsomhet er en tomhet, som venter på å bli fylt med livsinnhold. I ungdomstidens moratorium utforskes verden med tilbaketrukket nysgjerrighet. De vet ikke helt hvordan de skal fylle tomrommet. Samhandlingssituasjonene har åpen ende. De kan derfor virke kreativt og stimulerende, men kan også passivisere. Denne dobbeltheten er noen av liminalitetens sikreste kjennetegn.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

2. The second part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It highlights the importance of using reliable sources and ensuring the accuracy of the information gathered.

Kapittel 8

AVSTANDSKAPENDE SIGNALER OG INTEGRERENDE PROSESSER

Eller; Sladder og overlegenhet henger nøye sammen.

8.1 Innledning

Som vi har sett ovenfor var det store forskjeller mellom gutte- og jentemiljøet i hvordan de var organisert og hva de var opptatt av. Forskjellene var også store med hensyn til hvordan de ulike miljøene utviklet seg.

Da jeg først møtte ungdommene var jentene inndelt i gjenger med "vanntette" skott. Guttenes fellesskap var ikke i den grad preget av gjenger, men også her virket relasjonene stabile. Etter skolebyttet forandret dette mønsteret seg, både guttene og jentenes vennefellesskap forandrer seg. Jentegjengenes grensene var ikke lengere "vanntette" og i guttemiljøet begynte flere grupperinger å ta form. I denne fasen forhandlet de om posisjoner, i situasjoner der kriteriene for deltagelse var uklare.

Disse endringsmekanismene kan forstås med bakgrunn i at samhandlingen på fritidsfeltet i Nyhavn kan karakteriseres som "open-ended" (Jfr Rosaldo opcit). Situasjonene var åpne, gjengene var åpne og fremtiden var åpen. Hvem som kunne være med "å kjiike", hvem som kunne være med på fest, hvem som skulle være med på klassens fotballag, med for å se video, med når jeg inviterte på middag osv. var åpent. Hva de skulle gjøre den ettermiddagen, i morgen, om to dager og hvordan de skulle gjøre det, var også åpent. Det betydde en uoversiktighet både med hensyn til deltagelse og til hva man skulle gjøre. Samtidig som det var en fritt, fordi det lå muligheter og impulsivitet i de uklare situasjonsdefinisjonene.

I dette kapitlet skal jeg være opptatt av måter å markere grenser på, mellom seg selv og de andre, mellom det en oppfatter som sin og de andres gjeng. Både i den perioden relasjonsmønsteret i ungdomsmiljøet var relativt stabilt og senere i en fase der relasjonene endres.

Grenser er viktige for samhandling, for å vite forskjellen på "oss" og "de andre", på hvem som er fremmed og hvem som er venn. Dette er grunnleggende kunnskap man

må ha for å vite ens posisjon i livet, for å vite hvem en er. Når grensene blir uklare blir også posisjonene uklare.

Igjen skal vi forsøke å se dette i lys av dynamikker i fellesskapene i ungdomssfeltet. Som vi har sett kan fellesskap skilles fra hverandre ved å sette tegn- og statusrepertoarer inn i en sammenheng. Ved å følge med i hvilke sosiale felt som er tilgjengelig for hvem, og slik avdekke tegnene for inkludering og ekskludering vil en kunne både avdekke tegn og statuser og de regler som følges. Slik vil vi kunne beskrive hvordan sosiale relasjoner etableres, utvikles og endres. Når fellesskap utfordres ved at tegnene brytes eller endres, vil det inntreffe situasjoner som kan virke splittene, fordi det oppstår uenighet om meningsinnholdet i tegnet, denne uenigheten kan fungere integrerende i en annen sammenheng.

Det empiriske grunnlaget for den følgende diskusjonen er hvordan ungdom *baksnakket og overså* hverandre. Den ene formen for kommunikasjon er veldig verbal, den andre ikke-verbal. Uttrykkene henger nøye sammen og gir oss ett innblikk hvordan de tenker om seg selv og andre. Derfor krever en fortolkning av disse fenomenene kjennskap til de enkelte individene, til deres bakgrunn og hensikter. Har man denne kunnskapen vil disse fenomenene bli tydelige tegn på hvordan eksisterende fellesskap utfordres eller forsterkes.

8.2 Baksnakking

Baksnakking (det emiske begrepet) er hva litteraturen vil kalle for sladder (gossip). Innen antropologi er det en lang tradisjon på å forske på sladder, som vel må sees som et av de mer universelle mellommenneskelige mekanismer. Til alle tider har småbyen vært kjent som sted for sladder. I mange av Hamsuns bøker går dette igjen. Også Wadel har beskrevet (om på en litt annen måte) hvordan sladder i en liten småby var viktig for innbyggernes informasjonsflyt (Wadel/Thuen 78). Wadel kaller sladder for "relasjonsbyggende virksomhet". Denne virksomheten kan bestå av både ondsinnet og godsinnset informasjonsspredning.

I oversiktsartikkelen "Til sladderens pris- eller: om å være prisgitt sladderer" av Haugen (1983), defineres sladder som: "all salgs personomtale hvor den omtalte er fysisk fraværende"(83:42). Haugen fant i riksmålsordboken en liste over sammensetninger med forstavelserne sladder og sladre, der kom det fram at det er langt

flere av disse uttrykkene som er reservert kvinner, enn de som er reservert menn (11 mot 1).

I ungdomsmiljøet i Fabelvik fant jeg at både guttene og jentene baksnakket. Guttene baksnakket gutter, og jenter baksnakket jenter, i tillegg til at de baksnakket hverandre på tvers av kjønnsgransene.

8.2.1 Baksnakking integrerer og differensierer.

Det vi tidligere har sett på som tegn på de enkelte sine ferdigheter er det som det baksnakkes om.

Som jeg beskrev i kapittel fem, var guttenes gjenger mye vanskeligere å få øye på enn jentenes. Dette viste seg også å være en forskjell som fikk konsekvens for baksnakkingen, som hadde ulik form og utbredelse i gutte- og jentemiljøet. På grunn av de sterke gjengsammenslutningene var baksnakkingen mest utbredt blant jentene. Og hadde flere varianter enn guttenes. Derfor er det jentemiljøet jeg vil behandle mest inngående i dette kapitlet.

På barneskolen og de første årene på ungdomsskolen virket det som alle jentene baksnakket alle. Flere jenter fortalte meg hvordan A og B kunne baksnakke C, senere samme dag kunne B og C baksnakke A osv. osv. Gjerne var det inkludert flere aktører, slik at hvem som hadde sagt hva om hvem kunne bli uoversiktlig. Alberte fortalte at hun husket at det var vanskelig å vite hvem hun skulle be i bursdagsselskap, for hun klarte ikke å ha oversikt over hva alle mente om hverandre.

Denne formen for baksnakking virket nok differensierende og førte til utrygghet. Informasjonsflyten var uoversiktlig. Hva sier de andre bak din rygg? Det var denne formen for baksnakking Ellen Beate ville unngå når hun forlot det "klamme" fellesskapet blant "Renate og dem". Hun visste at de andre jentene snakket bak hennes rygg, og hun følte seg frosset ut. Flere mente at denne formen for baksnakking hadde avtatt i løpet av ungdomsskolen og i alle fall nå på videregående. Tanja mente i midlertid i dette mønsteret besto. "*Døm bare late som dem ikke baksnakke hverandre*", sa hun.

I kapittel fire så vi hvordan jentene på slutten av ungdomsskolen var posisjonert i klare grupperinger, de kategoriserte hverandre ut fra ideer de hadde om hverandres

sosiale ferdigheter og ut fra moralske regler. De snakket mye om hverandre og lite til hverandre. Gjengene var lite inkluderende. I denne fasen var baksnakkingen intens innen de enkelte gjengene, hvor de mest baksnakket jentene i de andre gjengene. I disse diskusjonene om hverandre var det betegnelsene "Bilhore" og "Fotballidot" oppsto. "Gøril og dem" syntes jentene i Eva sin gjeng var "råteite". De "uffet" seg når de møtte på de andre jentene, hadde forakt i stemmen når de pratet om dem og det de sa var gjerne lite smigrende. Jentene visste veldig godt at "de andre" baksnakket deres gjeng, noe som gav dem ekstra grunn til å fortsette selv. Disse eksemplene viste hvordan posisjoner konstrueres gjennom kategoriseringer som man gir hverandre bak ryggen til den betegnede.

Bildet av de andre bygget ofte på delvise sannheter, (om at dem baksnakker "oss"), på serotypier (Helen sminket seg for utfordrende, Ellen Beate er løssluppen, Anette er barnslig osv) . Og veldig ofte ble egenskapsforklaringer brukt: den og den personen er teit, "*har ikke funnet opp kruttet*", "*er straiht*", "*er en harsjiss*", "*mindre smart*", var vanlige personbeskrivelsene. Slike forklaringer er tautologiske, det vil si de går i ring, når de blir brukt som forklaringer. Et eksempel: "*Vi er ikke i lag med hun fordi hun er teit*". I neste ledd blir forklaringen: "*Hun er teit derfor er hun ikke i lag med oss*". Det ene er årsaken til det andre, som igjen er årsaken til det første. Dette var også et baksnakkingsmønster som var vanlig blant guttene. Denne stereotype fremstillingen var noe jeg særlig fant at guttene sa om jentene og motsatt.

Etter skolebyttet forandret gjengkonstruksjonene seg. "Bilhorene" og "Fotballidiotene" eksisterte ikke lenger som begreper eller som gjenger på samme måte som våren før. De gamle gjengene var ikke like sammensveiset, og nye relasjoner oppsto på de nye arenaene. Nå var kategoriene fra våren før blandet sammen. Dermed forandret baksnakkings-mønsteret seg. Jentene tok ikke opp "baksnakkings-mønsteret" fra tidligere år, der alle baksnakket alle, slik de gjorde tidlig på ungdomsskolen før gjengene ble konsolidert. Nå baksnakket de (i all hovedsak) personer som var utenfor det nærmeste fellesskap. Det var de nye guttene i klassen, de i klassen over osv. I den ene allmennfag-klassen var det spesielt en gutt som fikk gjennomgå. Baksnakkingen fikk mer preg av "nyheter" men også inntrykket av betoelse besto. Hvilke type betoelse som var tilgjengelig var avhengig av nærhet. Jentenes opplevelse av nærhet til andre jenter hadde endret seg.

Like før jeg skulle avslutte feltarbeidet samlet jeg alle jentene i "Gøril og dem", "Eva

og dem” og Tanja til en lang diskusjon om de temaene vi hadde pratet om gjentatte ganger før, men aldri i samlet flokk (Jeg filmet¹ hele seansen). Tanja fortalte at: *”Helt fra tidlig på barneskolen baksnakka vi hverandre. På den tiden var det uskyldig, eller i allefall ærlig.. Vi sa rett ut hva vi mente, vi krangla og sloss. No tørr vi ikkje si rett ut ka vi mene, vi vil ikkje krangle me folk. Vi e blitt mer hyklerisk, mer uærlig og utspekulert. Om vi sier ka vi mene om folk, gjør vi det bak ryggen på dem”*

Eva var uenig. *”Vi jentene har slutta å baksnakke hverandre, vi har tatt et oppgjør med det. Vi gjør det ikkje lengere, vi blei venna når vi kom på gymnaset.... Men det spørs jo ka man mene med baksnakke?”*

Tanja svarte at: *”Dokker e blåøyd hvis dokker ikke ser det”.*

Eva mente at etter at de hadde sluttet å overse hverandre trengte de ikke å baksnakke hverandre lengre. Tanja som aldri har dratt til Nyhavn eller vært en del av andre gjengenes “kjiike-” og kjærestehistorier, og på denne måten hadde stått utenfor jentenes erfaringer i Nyhavn, var uenig. Hun mente at jentene var falske og at de ikke unner hverandre noe.

Sofie, fra “Gøril og dem”, ble veldig lei seg for denne samtalen. Hun engasjerte seg i diskusjonen og var uenig med Tanja. Senere fortalte hun at hun bare hadde lyst å være venner med de andre, og at alt skulle være fint mellom dem. Natta etterpå lå hun lenge våken, og strigråt.

Tanjas posisjon var mellom disse gjengene og hun hadde derfor lite å miste i en slik diskusjon. For de andre jentene var det mere dramatisk, deres identitet var fremdeles veldig nært knyttet til gjengmedlemsskapet, ble det utfordret så sto de alene. Som Renate sa om denne samtalen lenge etterpå²; *”Vi var dødsredd for å miste venninnene våre på den tiden, vi gjorde alt for å beholde dem”.* Sofie den som hadde mest å tape fordi hun hadde få relasjoner utenfor “Gøril og dem”. Hun håpet

---

¹ Det å sette på video kameraet foran disse jentene var en positiv opplevelse for meg og for jentene. De fikk satt ord på sin nære fortid, hvordan de hadde behandlet hverandre og tenkt om hverandre. Jeg opplevde videokameraets nærvær som skjerpene for diskusjonen, og de behandlet det gitte temaet med en stor seriøsitet og engasjement. Det å rigge opp kamera med flere mikrofoner, viste også at jeg tok dem og det de mente på alvor. Og denne situasjonen ble en mulighet for dem til å diskutere noe de aldri før hadde satt ord på sammen. De ble enige om at det var synd at de hadde hatt så mye å gjøre med hverandre opp gjennom ungdomsskolen uten å være venner. Nå i ettertid har jentene sett på kopi av opptaket flere ganger og fremdeles diskuteres denne samtalen (jfr. korrespondanse).

² Som respons på at hun har lest gjennom deler av oppgaven.

på at nå som alle var venner så skulle de slutte å baksnakke hverandre.

Noen dager sener sto flere av disse jentene utenfor klubben i Nyhavn. De skravlet i ett sett, inntil fire Nyhavn-jenter kom gående. Fabelvik-jentene ble brått stille. De holdt helt stilt, til Nyhavn-jentene hadde passert og gått inn døra. Da braket det løst med kommentarer til de passerendes klær, sminke og hårsveis. Det haglet bemerkninger av typen: *“Har dokker hørt at ho x har rota med han y!!”*. *“Det va ho med den blåe jakka som sist helg drakk seg så full at ho sovna på stua oppe hos han Bernt!!!”* Og *“Såg dokker korsn ho va sminka!!”*.

Jentene tok seg i det etter at de hadde luftet sine meninger ei stund. Etterpå flirte de av hverandre.

Dette er et eksempel på baksnakking en mer godsinnert baksnakking, som ikke rammer noen som står jentene nært, og derfor ikke sårer på samme måte som de som de har kjent lenge. Denne samværsformen forteller noe om forholdet mellom jentene. Samtidig har det i seg flere former for informasjon, noe som kan være relevant for jentene å være i besittelse av. Om forelskelser, faderer, brudd på skikkelighetsidealer for atferd (sex, sminke og alkohol). Baksnakking av denne typen har også sterke undertoner av moral og sosial kontroll i seg.

Slik prat om noen man vet av, har hørt noe om og som man observerer, som ikke er en del av ens nære fellesskap, var noe som skjedde ofte. Denne informasjonsflyten kan til forveksling ligne på det som bedrives i mange ukeblader og tabloid aviser. Baksnakking av denne typen virker inn på samholdet i gruppa, fordi “De andre” er noen å kontrastere seg mot. De andre blir tydelig, og dermed oppnås en bekreftelse på fellesskapet.

Guttenes baksnakking var vanskeligere å komme på sporet av. På grunn av at guttenes gjenger var mer kontekstuelle var heller ikke baksnakkingen så utbredt som gruppefenomen.

Mens jentene ofte baksnakket grupper av jenter, hadde guttene sine “hakkekyllinger”. Kasper sa ofte om folk: *“Det gårkje ann å være sånn som.....”* Dette gjaldt særlig Knut Erik og Anders. Knut Erik gikk jo i frakk og hørte på hip hop. Men også Malvin fikk gjennomgå. Kasper mente Malvin var alt for snill og medgjørlig, *“det gårkje ann å være så snill som han Malvin”* kunne Kasper si,

“sånn som når vi va hjemme hos mæ og så TV. Det va det ikke plass i sofaen til ho Lise og ho Siv når dem kom. Æ og han Sofus så på hverandre, og smilte, førr vi visste at han ville sette sæ på golvet sånn at dem fikk sette”.

Knut Erik og Anders viste at “Sofus og dem” baksnakket dem. *“Vi kain ikkje nokka med det”*, sa Anders. Sjøl så trodde Knut Erik at en av grunnene til at de andre guttene ikke likte han, var at han hadde gitt Sofus juling noen ganger på barneskolen³.

Guttene hadde også stereotype bilder av hverandre, gjerne basert på hendelser flere år tilbake i tid. Dette var en av de viktige årsakene til den stabile posisjonen av dem. Sofus og Kasper kunne for eksempel ikke planlegge filmprosjekter med andre gutter fra samme klasse med liknende planer og som også manglet skuespillere. Sofus sa at *“Steffen og dem er så barnslig”* og han Steffen sa at *“han Sofus og dem e så overlegne”*. I fremstillingsformen er guttenes måte å baksnakke på ofte ironiserende, slik vi så Knut Erik og Anders ble behandlet i kapittel 5 (Team Gabrielsen og Sosialkanalen). Disse ironiske uttalelsene som oppsto bak ryggen på vedkommende, var noe den baksnakkede senere kunne konfronteres med. Guttene baksnakker hverandres ferdigheter. Dette blir gjort om til tegn i et meningssystem hvor de rangerer hverandre.

Guttenes baksnakking virket mer ensidig fordømmende enn jentenes. Jentenes baksnakk bar preg av nyhetens interesse *“har du hørt at..?”* og *“vet dokker ka...?”*. Begge formene hadde preg av kommentarer til andre personers rolleutforming, og virket som sosial kontroll. Avvikende (væremåter) atferd ble flittig omtalt. Personer som brøt tabuene for alkohol og seksualitet var de sikreste samtaletemaene. Disse grensene ble spesielt brutt av jentene i denne perioden. *“Bilhorene”* pratet guttene om i samme termer som *“Fotballidiotene”* hadde gjort. *“Sofus og dem”* lot *“Fotballidiotene”* gjennomgå etter at det ble slutt mellom Anette og Sofus⁴. Guttene baksnakket om ulike typer tegnbrudd som viste mangel på ulike typer ferdigheter, det kunne være musikk, fotball osv. Når vi ser hva guttene og jentene baksnakker om kommer deres verdsettinger klart frem. Sett utenifra virker jentene mye mer moraliserende enn guttene, men jeg tror nok guttenes måte å baksnakke på oppleves

---

³ Vi husker at Sofus var liten av vekst når han var yngre.

⁴ Sofus sa at han vær særlig blitt opptatt av hva en jentegjeng var etter at jeg hadde begynt å spørre. Dette gav han en mulighet til å sette ord på sin opplevelse av hva det var for noe. Da fremla ha særlig hvor slemme de kunne være med hverandre, med mye baksnakking.

vel så tungt fra den som rammes.

Guttenes baksnakking gjaldt personer som var lette å plassere i det sosiale landskap, som "Sofus og dem" sin baksnakking av Knut Erik og av jentegjengene. "Rolf og dem" var vanskeligere å plassere, deres felt og ferdigheter var ikke så tydelige, dermed var de vanskeligere å si noe om.

Store deler av det jevnaldrede ungdomsmiljøet i Nyhavn og Fabelvik tok del i samtalen om det skjedde under og i tiden etter okkupasjonen av Allaktivitetshuset. På Biljardsalongen og i friminuttene var dette et yndet samtaletema. Ryktet gikk fort om at det bare var "*hasjissa*" der og at det "*ikkje såg ut der nede*". Gjennom dette pratet ble allaktivitetshuset stempelet som arena de færreste ville identifisere seg med. Dette førte til integrative prosesser i det miljøet som befant seg utenfor allaktivitetshuset, i og rundt Biljardn, de fikk noe å være enig i, noe de kunne være forskjellig fra. Gjennom disse diskusjonene ble de enige hva de mente om det å okkupere et hus. De ble enige om reglene for hvilke sammenheng okkupasjonen skulle forstås. Okkupasjonen var en utløsende faktor til at tidligere fiender (som Ellen Beate og Eva) begynte å prate sammen.

Baksnakking må forstås i forhold til kompetanse. Du blir snakket om hvis du behersker og hvis du ikke behersker noe. Dette får konsekvenser for den sosiale posisjon (noe som også forklarer hvorfor "*vetkje*" er et vanlig svar og kjedsomhet avventingsstrategi). Gjennom baksnakking blir sjølbildet og gruppe identitet kontrastert til de andre. Dermed er det viktig for eget selvbilde. Slik får man bekreftelse på sin egen identitet på en måte som en ikke er mulig i andre sammenhenger. Dette kan virke integrerende. Haugen (opcit) vektlegger at sladder er et tegn på verdifelleskap, og dermed bidrar til etablering og reetablering av symbolske grenser. Dette er viktig i en fase der rammebetingelsene er åpne. Den respons man får på den sladden man sprer, kan virke som en rettesnor for hva som er akseptabelt og hva som grenser mot brudd i rolleforventningen. Slik virker baksnakking også som sosial kontroll.

Baksnakningsmønsteret har endret seg i ungdomsmiljøet med årene, endringene skjer parallellt med forandring i rangering og organisering av miljøet. Tidlig på ungdomsskolen tok jentene opp tingene med hverandre etterhvert. Senere når det utviklet seg sterke venninnefelleskap så ble de som var utenfor egen gjeng baksnakket. Etter skolebyttet ble relasjonsmønsteret endret og dermed blir det en annen struktur i baksnakkingen.

Ved å følge baksnakkingens utstrekning kunne jeg oppdage (eller få bekreftelse på) sosiale felt og deres egendynamikker, deres særegenheter og innenforståtheter (eks. stereotyper). Baksnakking er en måte å gjøre grensene for de ulike sosiale felt synlige på ved at egen og andres tegnforståelse hele tiden diskuteres. Baksnakking kan derfor tydeliggjøre grensene, ved at bildet om "de andre" blir klart. Det å baksnakke betyr at man deler noe med noen, er venner. Dette de deler kan være både lokal kompetanse og tilknytting. Man deler mer forståelse med dem man baksnakker med, enn dem man baksnakker om.

Baksnakk er del av en integrerende og differensierende prosess.

8.2.2 Om hvordan antropologen kan virke inn på samhandlingen.

Før jeg går over til å skrive om overlegenhet, vil jeg presentere noen sosiale konsekvenser av min rolle i forhold til dette tema.

Jeg ble tidlig opptatt av hva baksnakking var for noe. Gjennom mine gjentatte spørsmål ble de selv bevisste baksnakkingen. Lise og Siv reagerte på den baksnakkingen Sofus og Kasper bedrev bak Knut Erik sin rygg. De syntes han var en "likanes" kar. Sofus og Kasper sine utsagn om han var at han ikke var sånn som de oppfattet han. Hver gang Knut Erik ble omtalt negativt i deres nærvær så reagerte de, de syntes at det var unødvendig å prate om han på den måten.

En dag ble Lise, Siv og jeg invitert på en videofremvisning. Det viste seg at Sofus og Kasper hadde tenkt mye på hvorfor de gjorde dette. Det endte med en liten sjøllagd videofilm, der de sa at "*baksnakk var rota til alt ondt*" og at "*dette kan føre galt hen*" og at "*de aldri skulle gjøre det igjen*". Sjøl om filmen hadde klare ironiserende undertoner, viste det at de var bevisste sine stereotype kategoriseringer. Kort tid etter tok Sofus kontakt med Knut Erik, de begynte å låne plater hos hverandre. "*Æ fikk sånn dårlig samvittighet når ho Lise gjorde meg oppmerksom på det. Så æ snakka med han Edvard, han Kasper og de andre guttan, dem har også dårlig samvittighet. Tænk til og med han Arne hadde dårlig samvittighet, han som aldri sier nokka!*"

De hadde dårlig samvittighet, for det bildet de hadde konstruert av Knut Erik stemte ikke med hvordan han ble oppfattet på de arenaer de nå også var en del av. Dette

bildet hadde lenge fungert godt som et integrerende tegn, men nå fikk de dårlig samvittighet av det bildet de ga av han. Og tegnet kunne også brukes mot dem. Baksnakking fungerer relasjonelt og om kategoriseringene ikke får godkjenning i "vi-gruppen" vil de opphøre.

Dette viser at guttefellesskapet gikk inn i en ny fase, der Knut Erik som tegn ikke lengere hadde samme mening.

8.3 Om å Overse og å bli Oversett.

Haugen (1978) har skrevet om forvaltning av utilgjengelighet, om aktøreres behov for å sende et budskap på ulike ikke-verbale måter og om avstand. Haugen argumenterer for at utilgjengelighetsmarkering kan være viktig når grenser for personlig rom brytes. Det er en måte å opprette eller gjenopprette orden i grenseoppgangene på. Gullestad vektlegger også dette poenget: "*.... utilgjengelighetsmarkering er et fenomen som er spesielt typisk for Norge i det 20. århundre*" (85:15). Hun mener vi kan forstå utilgjengelighetsmarkering på to måter: enten som uttrykk for absolutte sosiale grenser (symbolske gjerder), eller som del av en sosial endringsprosess.

Nedenfor skal jeg diskutere "overlegenhet" eller det å "overse" som en form for utilgjengelighetsmarkering. I følge Bokmålsordboka (1988) har det å overse to hovedbetydninger: 1) ikke se, ikke bli oppmerksom på, 2) late som en ikke ser, se bort fra, ringeakte. Overlegenhet kan dermed både være bevist og ubevisst, og det kan tolkes "rett" og "galt". Her skal jeg ta frem eksempler på begge disse typene overlegenhet og et eksempel på noen som har sluttet å være overlegne overfor hverandre:

En tidlig høstdag Sigrid, Edith, Mari (tidligere "Bilhorer") og jeg var ute og "kjeik" på torget i Nyhavn (jeg så etter dem og de så nok etter andre gutter), observerte vi Alberte lengere borte i gata i lag med to jenter i 18-19 års alderen. Edith som var bestevenninna til Alberte på hele ungdomsskolen, foreslo at vi skulle vente på de som kom gående. Jentene stilte seg i opp med ryggen mot veggen og blåste tyggisbobler. Blikket hvilte. Det våknet hver gang en bil passerte. Etter noen minutter kom Alberte gående. Hun hilste på meg, spurte om jeg hadde klipt meg, og gikk hun videre uten å se på Edith eller de andre jentene.

Edith ble synlig skuffet, og Mari var overraska: *“Ho stoppa ikkje en gang!! Koffer ikkje?”* Edith kunne fortelle at: *“Ho bruke å være en del i lag me de to jenten. Når ho e i lag med dem kommer ho seg inn på uteplassen.”*

Renate, Tanja og Lise fra Nyhavn fikk mer med hverandre å gjøre utover høsten fordi de kom i samme klasse. Det viste seg at de delte flere interesser (bøker, skole og gutter). Om kvelden ville Renate være sammen med kjæresten sin når hun ikke gjorde lekser. Dette gikk ut over hennes forhold til “Eva og dem”. Eva spurte om ikke Renate kunne være med til Nyhavn for “å kjiike” om kveldene og ned til shoppingssenteret i friminuttene. *“Du e så kjedelig som bare e sammen med han Tore om kveldene”*, ble hun fortalt. Men Renate prioriterte annerledes og trivdes bedre sammen med Tanja og den nye klassen. Dette førte til at hun så mindre til de andre, og Eva beskyldte henne for å være overlegen.

En måte å overse på var Sofus og Kaspers oppførsel når Knut Erik begynte å fortelle om planene for å få i gang et allaktivitetshus utenfor kiosken (se kapittel 5). De bare så bort når han begynte å prate, Kasper henvendte seg i stedet til Tanja og spurte om hun hadde lest den siste Ambjørnsen boka.

Det var flere slike tilfeller av at både jentene og guttene overså hverandre, mer eller mindre bevist. Malvin og Sofus ble beskylt for å overse Mari og Sigrid, guttene overså også alle i gjengen til Eva, men det hadde de gjort siden det ble slutt mellom Sofus og Anette.

I den lange samtalen (som jeg filmet) mellom jentene i “Eva og dem”, “Gøril og dem” og Tanja, kom det fram at jentene i Gøril sin gjeng følte at de andre var overlegne da de gikk på ungdomsskolen.

Sofie: *“Vi kunne sitte i gangen og se at dokker kom, så prøvde vi å hilse, men dokker såg oss ikke”*. (pause)

Eva: *“Æ kan ikke huske dokker fra ungdomsskolen”*.

Sofie: *“Nei dokker va så ovenpå, bare dokker knipsa me fingran så skjedde det nokka rundt dokker. Dokker va i lag med de stilige guttan, han Kåre og “han Sofus og dem”*.

Renate skyter inn at hun husket at hun prøvde å si hei til “Gøril og dem” når de satt i gangen, men at dette ble oversett av “Gøril og dem” som nå påstår at de var overlegne.

Den siste samtalesekvensen tar opp noe av det som er "overlegenhetens" kjerne; nemlig markering av rang og posisjon i et sosialt system. Den overlegne har "råd" til å overse. Samhandlingssituasjonen i mellom den oversette og den overlegne er definert, og de plasserer hverandre ut fra disse tegnene. Det oppstår absolutte symbolske grenser.

Når Eva sa at hun ikke husket de andre jentene fra ungdomsskolen, så stemmer det nok. Hun husker ikke de andre jentene i de situasjoner/begivenheter hun selv vektlegger fra ungdomsskolen. For Eva var i en posisjon til å overse, det skjedde så mye rundt henne. Hun kunne "solte seg i lyset"; men det forutsatte at noen ble sittende i skyggen. De samme begivenhetene er det Sofie husker når hun sier at "*bare dokker knipsa me fingran, så skjedde det nokka rundt dokker*". Det var begivenheter hun ikke hadde adgang til.

Som vi ser er det forskjellige årsaker til at "overseeren" ikke vil gi til kjenne at han/hun kjenner den oversette. For Alberte var det bevisst at hun overså Edith, Sigrid og Mari, og i stedet sa hei til meg. Alberte hadde vunnet et nytt bekjentskap, med jenter som var eldre og hadde en helt annen posisjon på fritidsfeltet i Nyhavn enn Albertes jevnaldrende venninner. Med kjennskap til disse eldre jentene fikk hun tilgang på nye sosiale felt og dermed andre identiteter enn i lag med jevnaldrende. Denne nyervervede posisjonen forutsatte at de gamle venninne ikke hadde tilgang. Utilgjengelighetssignaliseringen ble på denne måten et ledd i en differensieringsprosess. Det å bli assosiert med de jevnaldrenede jentene kunne kanskje sverte den nye posisjonen til Alberte. Hun hadde både sluttet å gå på ungdomsklubben og på Biljardn´ og hun var ofte ute med de eldre jentene. I den nye konteksten var Alberte illojal mot sine gamle venninner. Derfor passet det nok bedre til hennes nyervervede posisjon å si hei til en eldre gutt, som hun kjente, men ikke hennes nye venninner.

Renates overlegenhet er også bevisst, hennes argumentasjon er litt annerledes. Hun sier hun er lei de andre jentene og skjønner at hun nå kan etablere et nettverk uavhengig av dem. Både Alberte og Renate søker nå vekk fra det de engang var en del av.

Et annet eksempel er Malvin som også var overlegen ovenfor Mari og Sigrid. Han følte at han ikke lenger hadde noe til felles med dem, selv om de hadde gått i klasse sammen. Hans "overseing" var ikke bevisst på samme måte som Albertes, men

hans blikk, kroppsholdning etc. ble forstått som presentasjon av et budskap (jfr. hva-betyr-et-blunk-diskusjonen. T. Larsen). Malvin sin overlegenhet kan også bety at han bare ikke var oppmerksom. Jentene følte at avstanden mellom dem og Malvin hadde økt etter skolebyttet, dermed blir de ekstra oppmerksomme på tegn som tyder på dette.

Det å markere utilgjengelighet kan gjøres ved å bruke en lang rekke tegn. Andre eksempler på slike tegn er Sofus og Kasper sine filmdiskusjoner, det å "kjiike" i lag, planlegge ferie i lag når andre er til stede, få være med på gutterommet, invitere på fester, Ellen Beate sin kjeledress og forslag til skolefest osv. Ved å overse gjøres denne utilgjengeligheten eksplisitt. Overlegenhet er en mer entydig avstandsmarkering enn filmdiskusjonene. Det å overse eller det å være overlegen er ikke-verbal kommunikasjon som ego tolker som alters opplevelse av rangeringssystemet i det sosiale system. Denne plasseringen er noe som ego protesterer på. Det oppstår derfor en uenighet om situasjonsdefinisjonen, noe som igjen differensierer.

Overlegenhet kan både være et tegn på absolutte grenser (som eksemplet på hvordan forholdet var mellom "Eva og dem" og "Gøril og dem" på ungdomsskolen) og et tegn på grenser i endring (Albertes oppførsel mot Edith).

Når jeg pratet med jentene gikk det opp for meg at tegn på overlegenhet var spesielt tydelig i forbindelser, med utvidelse av statusrepertoar og brytninger mot nye kompetansefelt. Når "Eva og dem" begynte å få guttekontakter på ungdomsskolen og ble invitert på fester, fikk det konsekvenser i jentemiljøet ved at de ble overlegen mot hverandre. Det samme skjer nå etter at jentene begynte på videregående skole. Da oppstår det en rekke nye muligheter. Det inngås nye avtaler, andre relasjoner oppstår og livet føles spennende. Da er ikke de gamle venninnene lengre så viktige. I disse nye situasjonene er det noen som får behov for å markere at de har fått en en posisjon som ikke er tilgjengelig for hvem som helst.

Overlegenhet virker differensierende og integrerende i denne endringsprosessen..

8.4 Baksnakk og overlegenhet skaper orden.

-oppsummering

Det å overse er avtandsskapende signaler som markerer posisjon og identitet i ei sosial ordning på en måte som ikke blir akseptert av den oversette. Ved å markere

utilgjengelighet forsøker den overlegene å avgrense eller unngå kontakt. Utbyttet vil være flere typer reaksjoner; blant annet fornærmelse. Ingen liker å føle seg oversett. Dermed kvalifiserer det å overse til betegnelsen "overlegen". Ved å kategorisere atferd slik, baksnakker den oversette. Det paradoksale er at den som bryter likhetsprinsippet i rolleutformingen (overseeren) får de oversette til å begynne å baksnakke, som er en annen måte å markere avstand på. I det å overse ligger det en mekanisme som gjør at overseerens avstandsmarkering fører til at denne markeringen blir forsterket gjennom baksnakking.

Både baksnakking og det å overse kan forstås i forhold til problemstillingen min om hvordan ungdom takler brytningen mellom kompetansefelt. I den fasen vi har fulgt disse ungdommene åpner det seg utfordringer som vikrer inn på samhandlingsmønsteret, det blir uoversiktlig og ungdomsmiljøet virker famlende. I denne uorden (de er ikke lik hverandre lengere) er det noen sosiale prosesser som kommer inn og plasserer eller omplasserer folk. Det å overse og det å baksnakke er to mekanismer som er med på å skape orden i det sosiale landskap. Denne orden er hele tiden i endring. Noen slutter man å overse og andre slutter man å baksnakke, slik blir disse to mekanismene gode inntak for å skape orden i feltarbeiderens observasjoner, og disse prosessene egner seg for fortolkning av endring i sosiale fellesskap og for å oppdage fellesskapenes utstrekning.

Kapittel 9

FORSKJELLIGE PERSPEKTIV PÅ DET Å VÆRE UNG

- Byråkraten, politikeren og forskeren møter ungdommen i Vikan

9.1 Innledning

I flere kapitler har jeg gitt beskrivelser og tolkninger av endringsprosesser i ungdoms hverdagsliv. Mitt utgangspunkt har vært å fortelle ungdommens egne historier, i et forsøk på å se deres daglige utfordringer fra deres eget ståsted.

I dette kapitlet skal jeg forsøke å nærme meg det etablerte samfunn, eller representanter fra det byråkratiske felt, og dette feltet sitt perspektiv på ungdom. Jeg skal presentere tre eksempler på hvordan ungdomsfeltet møter det byråkratiske felt. Først fra politikere og byråkrater sitt møte med okkupanter av Allaktivitetshuset og senere planlegging av hvordan drifta skulle være. Så skal jeg vise hvordan ungdom som ble oppfordret til å delta i jobben med å skrive en handlingsplan for barn og ungdom i kommunen opplevde dette arbeidet. Og til sist skal jeg presentere noen funn fra en rusundersøkelse som ble gjort i Vikan i den aldersgruppen jeg har studert samtidig som jeg var der. Rusundersøkelsens funn skal jeg prøve å sette opp mot mine egne.

Så langt har vi sett hvordan mening konstrueres i samhandling ungdommene i mellom i det offentlige rom. I kulissene har det hele tiden vært foreldre, lærere og andre voksne med ulike roller. Vi har allerede møtt en del av de voksnes forestillinger om ungdomens verden. Foreldrene ville hindre ungene sine i å drikke alkohol, Sofus ble lovet gratis førerkort om han ikke drakk alkohol før han ble 18. Mari ble bedt om å bytte gjeng fordi foreldrene syntes vennene hennes ikke var noe særlig til bekjentskap osv. Ungdommene hadde forskjellige regler å forholde seg til hjemme, når de måtte være hjemme og hva de fikk lov å være med på. Disse reglene ble til ut fra foreldrenes ideer/forståelse om hva som var best for sine barn. Det samme kan vi anta vil være grunnlaget når politikere og byråkrater tar beslutninger og valg på vegne av de unge. Forskeren forholder seg også til et sett regler (bygget på forståelse om hva som er rett og galt!?) når han stiller spørsmål om ungdommens rusvaner, og når han behandler dataene sine.

Målet mitt her er å prøve å få grepet på hvordan ulike aktører bærer med seg forskjellige perspektiver inn i samme situasjon. Og noe om konsekvensene disse forskjellene i perspektiv får for forståelse og kommunikasjon mellom de ulike aktørene. Et eksempel på slike forskjellige perspektiver kan være: fiskeren fra ytterstia i Nord Troms som tar med seg svigerdatteren sin som er sørfra ut på havet ei "transtille" sommernatt. Hvorpå svigerdatteren utbryter: "*Hvor fint her er*". Fiskeren svarer "*Her ekje mye fint*" (Fritt etter J. Meløe).

9.2 Okkupasjon av Allaktivitetshuset

Allerede den første kvelden min på ungdomklubben fikk jeg vite om Allaktivitetshuset som var planlagt. Det var mange som så frem til å få et slikt hus i Nyhavn. Eva sa det sånn "*æ håpe det åpne fort, hvis ikke må vi gå å kjede oss i to år tel*". Eva var 16 år denne høsten, om to år ville hun være 18 og da ville hun slippe inn på utestedene. "Rolf og dem" pratet om at der skulle det bli muligheter for å mekke på bil eller MCér. Problemet var politikerne, ingen hadde tro på at de ville bevilge pengene som skulle til for å sette stedet i stand.

Når så høsten kom med okkupasjon av det huset som var tenkt til allaktivitetshus, ble det sving i sakene. Lokalavisa gav fyldig dekning. Kommunens ledelse var i "sjokk", husokkupasjon i lille Nyhavn! Og det bare dager før kongen kom på signingsferd. De var redde for demonstrasjoner under kongebesøket.

Okkupantene bestod i hovedsak av litt eldre ungdommer. Noen gikk arbeidsledige. Flere hadde bakgrunn i musikkmiljøet i Fabelvik og Nyhavn. Noen få ungdomsskoleelever fra Nyhavn var også med. Flere av okkupantene ble assosiert med "hasj-miljøet" i kommunen. Okkupantene sa de var lei av å vente på å få et sted å være - nå ville de ordne opp sjøl. De barrikaderte vinduer og dører med sandsekker. Planen var å få den gamle "rønna" i stand på kortest mulig tid. Derfor skulle de samle inn penger ved å ha konserter, loddsalg, flaskeinnsamling og møbelinnsamling. Så skulle de starte med å pusse opp. Alt for å komme i drift, så fort som mulig.

I de første dagene etter okkupasjonen var det en veldig interesse for det som skjedde på Allaktivitetshuset. Biljardn' var fullstappet av ungdommer i denne tiden (dette var like etter sommerferien), samtalen dreide seg om okkupasjonen og om hva som skjedde nede på Allaktivitetshuset. Mange stilte kritiske spørsmål til okkupasjonen og okkupantene. De mente det "*ikkje e måten å nå frem på*" flere fordi; "*dæm har*

spraya så mange slagord rundt på veggan som vi ikke e enige i", og *"det ser så stygt ut der nede"*. Noen dager senere skrev avisene om hærverk. Senere når den lokale heavy rock gruppa hadde konsert, ble det skriverier om bråk. Etter dette var det få av de som var å treffe på Biljardn som ville assosieres med stedet. Mari sa at grunnen til at hennes miljø ikke engasjerte seg og deltok på huset var: *"Dem ekje' på vorres måte"*. Det var den mest presise definisjonen hun fikk til; forskjellen var rett og slett væremåten, eller det vi emisk kaller for identitetsforvaltning. Hun opplevde en uoverenstemmelse mellom hennes egen identitet og okkupantenes.

Okkupantene holdt flere "allmøter" i den første tiden på Allaktivitetshuset. På disse møtene ble husets fremtid diskutert; hva som skulle være i huset, hvordan anarkiet skulle organiseres (!) osv. Møtene ble tatt initiativet til av de av okkupantene som til enhver tid følte behov for møte. Annonseringen var dårlig. Og oppmøtet var der etter. De første dagene var det diskusjoner om hvem som skulle være leder og hvordan de skulle få inn penger. Noen jenter dro rundt på utestedene og "bommet" penger, disse ble brukt til å kjøpe ingredienser til vaffelrøre og brus. Ei jente fikk låne kaffetrakter hos besteforeldrene sine. Jentene startet kafe. Etter noen dager var brusen drukket opp og pengene borte. Guttene var i tillegg sure på hverandre fordi de ikke var enige om hvem som skulle være leder.

I forsøket på å engasjere yngre ungdom hadde de heller ikke lykken med seg. De hang opp noen plakater, var innom nærradioen og sa fra til folk som var innom at nå *"måtte dæm også engasjere sæ"*. De fleste som kom innom snudde i døra.

Kommunen ville ikke umiddelbart høre på okkupantene som de mente hadde gjort innbrudd i et hus som var brannfarlig, - på grunn av dette siste måtte de ut derfra. Men etter rekordrask politisk behandling, ble det bevilget penger som skulle gå til oppussing. I dette politiske vedtaket var det innbakt dugnadsarbeid fra ungdommenes side, noe som også var okkupantenes forhandlingskort i diskusjonen med politikerne.

Etter omlag ti dager med "okkupasjon" forlot okkupantene huset etter press fra kommunen. Okkupantene var lei og frustrerte over manglende oppslutning fra andre ungdommer. Nå gikk arbeidet med planlegging av oppstart og drift inn i en ny fase. Kommunens fritidsleder ble sammen med ungdomsklubblederen satt til å finne ut av hva et slikt allaktivitetshus skulle inneholde. Det eksisterte noen vage planer fra tidligere, som stort sett bare sa noe om formål. Nå startet en ny omgang med forsøk på

å mobilisere ungdommen, i kommunal regi. Det ble holdt møter i ungdomsklubben sine lokaler. Her skulle det diskuteres hva huset skulle brukes til. I tillegg fikk ungdomsklubben ansvaret for å stille med folk til å male kjeller-lokalet der ungdomklubben skulle flytte inn.

Selv om ungdommene så frem til at drifta av allaktivitetshuset skulle komme i gang, så var det et fåtall som møtte opp på disse allmøtene. Blandt de engasjerte var det to kategorier, de som hadde verv i ungdomsklubben (Gøril, Vilde, Lise, Siv og Henrik) og de som hadde deltatt på okkupasjonen. Noen av okkupantene hadde også brukt ungdomsklubben en del tidligere på samme måte som "Rolf og dem".

På ide-dugnadene var ideene mange, tildels springende, men flere av dem var gode. Det manglet ikke på forslag: kafe, diskotek med biljardbord og dart var noe alle var enige om at "måtte være". Ellers ble det foreslått: filmklubb, formingsverksted, teater gruppe, nærradio, øvingslokaler for rocke-band osv. Et forslag som det var stor enighet om var: "Vi vil ikke ha nokka pedagogisk pæs!" Men forslagene ble ikke fulgt opp, verken i diskusjonen eller av noen etterpå. Klubblederen sa at dette var typisk for ungdommene sitt engasjement: *"Dem går opp som ei ørn og ned som ei skadeskutt kråke..... Det blir ikkje nokka av det dem prøve på"*

De engasjerte ungdommene var sjøl frustrerte over at det ikke ble noen enighet om sakene. De klarte ikke å enes om prioriteringer over aktivitetene. I den grad det var enighet om hva stedet skulle brukes til var ungdommens vennsapsrelasjoner grunnlaget for engasjementet. Okkupantene pratet mye om musikken de skulle spille og konsertene de skulle holde. Representantene fra ungdomsklubben var redd for den samme musikken. De ville også ha "vanlig" musikk. Mens okkupantene snakket om Blitz¹ og hvordan det huset ble styrt, var den andre grupperingen opptatt av å ta vare på ungdomsklubbens interesser. Det var flere slike møter, de endte gjerne med beklagelse over at det var så få til stede. De var uenige om hvem som hadde ansvar for at det ikke kom folk på møtene.

9.2.1 Ungdom flest stilte ikke opp

Etablering av et Allaktivitetshus for ungdom i Nyhavn hadde vært kommunepolitikkerenes "flaggskip" i mange år. Til tross for en slunken

---

¹ Et omstridt aktivitetshus i Oslo.

kommuneøkonomi viste politikerene med denne bevilgningen at de kom ungdommen i møte. Politikerne var opptatt av at ungdommene skulle trives, og at de fikk et tilbud i sentrum. Den våren og høsten hadde det vært mye avisskriverer om ungdom som "hang" nede på torget, om hærverk og heimbrent salg. Et belsag av omlag 20 gram hasj i Nyhavn fikk førstesideoppslag i tre dager på rad². Politikerne argumenterte for at pengene til Allaktivitetshuset var vel anvendt i håp om å kunne gjøre noe med disse problemene.

Det kommer vel ikke som ei bombe at klubblederene, fritidslederen, politikere og flere andre, var oppgitte over ungdom flest sitt engasjement i saken. De var frustrerte over at en gruppe ungdom gikk til det skritt å okkupere et hus. Når pengene endelig var bevilget, så var det ikke initiativ og engasjement hos de huset var beregnet for. Dårlig var oppmøtet på allmøtene og likedan var det på dugnadene. Både Fritidslederen og klubblederen mente at ungdommene var likegyldige og tiltaksløse. "*Du ser no; dæm går no rundt å kjeda sæ*", og "*Det e ikkje mulig å få nokka tel me dæm*", sa klubblederen.

Hvorfor engasjerte ikke ungdom flest seg i planleggingen rundt allaktivitetshuset, når så mange gikk og ventet på at det skulle starte opp?

"Sofus og dem" var egentlig ikke interessert i noe fast tilbud i Nyhavn. Sofus og Kasper engasjerte seg i oppstarten av et teaterlag, et initiativ som kom i kjølvannet av okkupasjonen. Det var Lise og Siv (fra Nyhavn) som klarte å få Sofus og Kasper til å begynne på teaterøvinger. Dette engasjementet førte dem også inn på ungdomsklubben der møtene om Allaktivitetshusets fremtid ble holdt. Guttene var på ungdomsklubben (i åpningstiden) for første gang i sitt liv. Etter et par slike møter mistet de interessen.

Samtidig som allmøtet var i gang på ungdomsklubben, benket mange ungdommer seg sammen på Biljardn'. Det var mange som sa de ikke hadde mulighet til å delta på et møte som skulle gjøre hverdagslivet deres bedre. Noen visste ikke av møtet. Andre mente at det ikke "*e nokka for oss*". Arnfinn fra "Rolf og dem" sa at han brukte aldri å være på ungdomsklubben på det tidspunktet på tirsdager: "*før det e bare halvmetringa³ der da*". Andre igjen var nede i sentrum og "kjeik" isteden for å delta på møtene.

---

² Strafferettslig tilsvarer dette ei bot på omlag 2000 kroner.

³ Halvmetringa er ungdom som er lavere enn dem selv, det vil si yngre ungdom, som igjen er uinteressant å ha med å gjøre.

Mange av de som jevnlig hadde brukt ungdomsklubben holdt seg vekke. Mest overraskende syntes jeg det var at Knut Erik ikke stilte opp. Våren før hadde han holdt innlegg utenfor kiosken om hvordan planene for Allaktivitetshuset var, han hadde senere deltatt på ungdomshøring og virket engasjert i planene (jfr. kapittel 5). Nå sa han at han var lei alt rotet på ungdomsklubben og han orket ikke all administreringa. Dessuten var det jo slutt mellom han og Gøril.

Vi må forstå fraværet av engasjementet ut i fra den situasjonen ungdommene selv var i. Ideene og planene for Allaktivitetshuset ble også diskutert blant de ungdommene som ikke deltok på møtene. Snekkerverksted, filmklubb, nærradio osv. alt hørtes greit ut. Men rammene rundt var åpne og relasjonene disse aktivitetene skulle knyttes til var usikre. Ungdommene stilte seg mange spørsmål ved hvordan det ville bli på Allaktivitetshuset: Vil det bare bli freakere der? Hvordan musikk blir det? Får dem som er over atten også gå der? Skal ungdomsklubben være der? Det hadde vært snakk om at MC-klubben skulle inn i lokalene, det ville trekke elever fra yrkesskolen. Okkupantene var skeptiske til "Bilburgere" på Allaktivitetshuset. Disse og flere spørsmål sto åpne. Svarene ville nok kunne avklare om huset representerer et verdsett de vil kunne tenke å la seg assosieres med. I denne fasen der Allaktivitetshuset fremdeles ble assosiert med folk som "*ikkje e på våres måte*", så var ungdom flest avventende. Når kommunen igjen hadde tatt over ansvaret for planlegging og fremdriften var huset stempelet. "Freakerene" hadde fått en slags eiendomsrett. Allaktivitetshuset hadde denne høsten fått en identitet som de fleste ungdommene i mitt utvalg ikke kjente seg igjen i. Ideene og forslagene var ikke interessant å ta stilling til så lenge relasjonene de var en del av var åpne, og tegnrepertoaret det var knyttet til medførte et stigma.

I tilbaketrukket posisjon ventet de på å se om Allaktivitetshuset skulle bli en alternativ arena for dem. Noen av de ungdommene som ofte uttrykte at de kjedet seg, var av de som holdt seg lengst borte. "Rolf og dem" var aldri innom Allaktivitetshuset, det var ikke Mari og Siri heller. De sosiale feltene de var en del av var fremdeles skjøre konstruksjoner med uklar utstrekning og med verdsettinger det ble forhandlet om. For dem var det derfor bedre å holde avstand og avvente situasjonen, enn å engasjere seg i handlingsfelleskap som håndterte andre og stigmatiserte tegnrepertoarer.

Grunnen til at Sofus og Knut Erik hadde byttet rolle,- der den som aldri hadde engasjert seg i denne type ungdomsarbeid byttet med den som alltid hadde engasjert

seg, er de jentene de har kontakt med. Sofus var mye sammen med Lise som fremdeles hadde mye å gjøre med klubben. Knut Erik hadde ikke kjæresten sin på klubben lengere, men hadde møtt ei kjekk jente på Biljardn'.

I møtet mellom de ulike grupperingene av ungdom, er det ikke enighet om hvilke verdier som skal gjøres relevant, hvilke koder og tegn som kan brukes og gis mening, verken i daglig samhandling eller i diskusjoner om Allaktivitetshusets framtid. Her ser vi at ungdommene selv stiller tegn i forhold til andre tegn når de posisjonerer seg. Allaktivitetshuset blir metafor for det opprørske og protesten i ungdomsmiljøet. Et opprør som bare et lite mindretall av ungdommene vil vedkjenne seg. I ungdomsmiljøet finnes det ikke etablerte verdifelleskap som kan engasjeres for å stå sammen om å få i gang aktiviteter. I den grad det skjer integrasjon i deler av ungdomsmiljøet som følge av okkupasjonen, så er det gjennom å ta avstand for det som skjer på Allaktivitetshuset (Jfr. Eva og Ellen Beate i kapittel 8).

Det paradoksale i denne situasjonen er at de aktive okkupantene og kommunens ledelse hadde samme type erfaring med de ungdommene som var målgruppen for Allaktivitetshuset. Både okkupantene og kommunens representanter var skuffet over at ungdommene generelt var så initiativløse og tiltaksløse. Når ungdommen ble oppfattet som tiltaksløs, var de egentlig ivrig opptatt med det som kan sees som det viktigste for dem, nemlig å finne frem til et aktverdige sjølbilde og sin plass i det sosiale landskap. Dette hadde ikke byråkratene/politikerne og okkupantene blikk for.

I dag, nesten to år etter står det nyoppussede Allaktivitetshuset i Nyhavn nesten tomt. Kommunen har vurdert å stenge det.

9.3 Barne og ungdomsplan for kommunen

På forespørsel fra fritidslederen var det jeg som fant fram til de ungdommene som skulle sitte i utvalget for å jobbe med kommunens Barne- og ungdomsplan, en handlingsplan for hvordan det skal satses på barn og unge på lang sikt i kommunen. Siv og Henrik stilte, de ble valgt til leder og nestleder i utvalget, som ellers besto av folk fra skolekontoret, fritidsleder, representanter fra formannskapet og en ansatt prosjektleder. Arbeidet med planen var et ledd i Regionrådets (interkommunalt samarbeid der også Vikan var med) satsing på barne og ungdomsarbeidet. Tilsvarende

planer ble skrevet i alle de andre kommunene i regionen.

Barne og ungdomsplanen var et arbeid kommunen var blitt pålagt av dette samarbeidsrådet. Kommunen var som vanlig i slikt regionalt arbeid sist ute med sitt bidrag. Fritidslederene karakteriserte rådet som ei papirmølle og så ikke helt vitsen i planen.

Siv og Henrik var blitt bedt om å holde et innlegg på første møte i utvalget. Der fortalte de om hva ungdommene gjør om dagene, det er lite å ta seg til, de er på Biljarden, de fra Fabelvik må til Nyhavn for å ha noe og gjøre. De fortalte om ungdomsklubben, torget og at de kjeder seg. Siv sa etter møtet: *“Vi viste ikkje helt hva vi skulle si, men det var pinlig at det ikke ble kommentert av noen av de andre”*. Sjøl om Siv var utvalgets leder visste hun ikke hvordan arbeidet skulle gjøres og de egentlige kravene til arbeidet. Hun opplevde møtene som svært slitsomme, hun hadde rollen som leder, uten noe å si, for hun forsto ikke hva de pratet om.

I løpet av planarbeidet var det en konferanse om ungdom og rusproblematikk i nabokommunen. Antropologen Allan Sande holdt foredrag om ruskulturens logikk, om skyggeliv og alternativt fellesskap. Ellers var det psykologer og psykiatere som kunne fortelle hvor stort problem ungdomsfylla er. En sosionom kunne fortelle om hvordan det siste *“Lev i Lag helga”* (et anerkjent seksual- og samlivskurs som skal skape holdningsendringer ovenfor alkohol og seksualitet) hadde endt med at ungdommene hadde med seg alkohol og drakk seg fulle.

Det var mange slike foredrag. Alle foredragsholderne fikk ei bok som takk for sitt bidrag. Helt på slutten av dagen, da møtet hadde vart godt over tiden, ble Siv og Henrik ropt frem på podiet av Regionrådets *“faderlige”* leder. Han kunne fortelle et utslitt og rastløst publikum at *“her har vi de flotte lederne for Barne og Ungdomsplanen i Vikan. Dæm gjør et så godt arbeid, at æ ville at dokker skulle få se dem”*, sa han, mens han holdt dem mellom seg og gav dem en *“god” klem*.

Siv sa om konferansen etterpå at *“æ følte hele tida at dem prata over hodet på oss. Bare om oss - ikke til oss. Tænk dem mente at løsninga skulle være at vi skulle være mer i lag med foreldran vorres. Æ kunne ikke tenke mæ det, for eksempel på 16 mai”*. Henrik sa han var lamslått over at de ble fremkalt på podiet etter møtets slutt: *“og så måtte vi klemme han fyren”*. Det syntes begge var pinlig.

Mandat til utvalget var å se på organisering av ungdoms aktiviteter i hele den glissglente kommunen, en organisatorisk enhet som ikke eksisterer sosialt. Det var dette ikke-eksisterende samhandlingsfeltet ungdomsplanen i stor grad skulle forsøke å planlegge for.

Siv og Henrik ble innlemet i det gode selskap av planleggere for å finne ut hvordan ungdommenes fremtid i Vikan skulle se ut. Derfor blir de ikke bare medlemmer av utvalget, men foreslått og valgt til leder og nestleder. Det var så viktig med ungdom sentralt plassert i planarbeidet, ble de fortalt. Det var også derfor de sa seg villig til å ta jobben, de ville fortelle ungdommens historie om hvordan det var å vokse opp i Vikan.

Sjøøl følte de det hele som et tåpelig rollespill, der de var tildelt roller uten replikker. På konferansen bli de tatt frem foran et stort publikum. Også her var deres blotte tilstedeværelse nok for at de ble rost for sin innsats. Men i stedet for å få samme tegnet på godt arbeid som de andre deltagerne, ble de gitt en klem - som små barn.

Når byråkratene skulle ha ungdom med i planarbeidet, for at ungdommens stemme var viktig- så følte ungdommen som deltok i dette arbeidet seg oversett.

9.4 Rusundersøkelsen- hvor mye drikker ungdommen?

“Hvorfor drikker Jeppe?” Holberg.

Her skal jeg først presentere utdrag fra en rapport som er skrevet om ungdoms drikkevaner i Vikan. Disse funnene skal jeg så se i lys av noen av mine egne fortolkninger fra ungdomsmiljøet. Det betyr at jeg først skal si noe om hva undersøkelsen sier om ungdommens forhold til alkohol, og de variabler den kvantitativt orienterte forskeren har funnet det relevant å se drikkemønster i lys av. Mot slutten av kapitlet skal jeg prøve å se ungdoms drikkemønster i lys av endringer i sosiale relasjoner jeg har funnet.

Gjennom spørreskjemaer som ble delt ut til alle elever på ungdoms- og videregående skole i fem nordlandskommuner, deriblant Vikan, har Nordlandsforskning⁴ (Nikolaisen 93 og 94) gjennomført en undersøkelse om rusbruk i lokalsamfunn.

I innledningen til rapporten om rusbruk i Vikan (opcit.) presenteres departementet og politikeren sitt syn på alkohol, og hvorfor slik forskning er viktig: *“Hensikten (med rapporten/undersøkelsen) er å få bedre kunnskap om hvilke faktorer i de ulike lokalsamfunnskontekstene som påvirker unges valg og konsum av rusmidler” ... “Et høyt alkoholkonsum blir betraktet som et stort samfunnsproblem.... den politiske målsetning er å redusere alkoholkonsumet generelt, særlig blant ungdom. .... det er viktig å identifisere og vinne bedre forståelse av hvilke faktorer som sterkest påvirker unges alkoholforbruk.”* (opcit:3).

Her skal jeg ta frem noen av de funnene undersøkelsen kan vise til: *“De som har fått servert alkohol hjemme drikker over 3,5 ganger så mye som de som ikke har fått det”* (s.7), *“det er en meget sterk sammenheng mellom daglig røyking og alkoholkonsum”* (s 10). *“De som har skulket skolen drikker over tre ganger så mye som de som ikke har skulket”* (s.9). I en tabell skilles det mellom de som er aktive og de som er ikke-aktive i fritiden, og funnene er at *“de ikke-aktive drikker dobbelt så mye som de aktive”* (s.9). Videre er et av funnene *“3/4 av elevene synes at mange eller noen av vennene deres drikker for mye”* (s.11). Han finner også at jentene fra Fabelvik debuterer tidligere enn guttene, noe som er det motsatte på andre skoler.

Rusundersøkelsen har også samlet statistisk materiale på forholdet mellom det å være fornøyd og det å drikke (alkohol). *“Trivsel er en faktor som kan tenkes å influere på tilbøyeligheten til å “søke trøst” i alkohol eller andre rusmidler”* Og de finner ut at: *“de som ikke trives drikker noe mer enn de som trives.”* (s8). Og i en oppsummering av funnene fra alle de fem kommunene, sies det under avsnittet om fritid: *“De misfornøyde drikker omtrent 1,5 ganger så mye som de fornøyde”* (Sande:s, 9, kap 2). Men så forteller de at *“... sammenhengen ikke ser ut til å være så sterk, og for jentene er det faktisk motsatt av hva vi antok”*.

---

⁴ Her forholder jeg meg i hovedsak til rapporten som er skrevet om Vikan. Den baserer seg ene og alene på kvantitative data. I tillegg til å gi ut fem rapporter om drikemønsteret i fem kommuner, har Nordlandsforskning gjort en del sammenlignende arbeide, også basert på en del feltarbeid. I sluttarbeidet til dette rusprosjektet finnes det flere artikler som er mye mer fortolkende og nær ungdommenes egen forståelse av sin hverdag, enn disse enkeltrapportene som går tilbake til kommunene. (Sande 93, 93)

I en periode, mens jeg var på feltarbeid var jeg tilknyttet dette prosjektet. Vi utvekslet en del erfaringer. I selve skriveprosessen har samarbeidet vært minimalt, da mitt og deres fokus har vært forskjellig.

Hvis vi ser på ungdommene i mitt materiale finner vi også at deres forhold til alkohol kan forstås i lys av endringene i gjengkonstuksjonene og fellesskapsfølelsen.

Jentene i klassen begynte å drikke alkohol tidligere enn guttene (her er mine funn i samsvar med Nikolaisen), fordi de allerede på ungdomsskolen vanket med gutter som var over atten (de fikk som vi husker haik med guttene). De som ble kalt for "Bilhorer" var med på fester der det ble drukket. Deres alkoholforbruk var et tegn på at de deltok i sosiale felt som ikke det "klamme" venninnefellesskapet på skolen hadde tilgang til. "Gøril og dem", "Eva og dem" og Knut Erik drakk også, i spesielle anledninger⁵, det vil si på hjemme-alene-fester. "Eva og dem" drakk på 16 mai, men de kom inn på det rusfrie 16.mai arrangementet⁶, som "Gøril og dem" og Knut Erik var med å arrangerte. "Rolf og dem" drakk også på 16 mai. De hadde, som mange andre planlagt mange uker i forvegen at de skulle drikke seg fulle. Men også de var innom 16 mai arrangementet. De uttrykte ofte at de gjerne ville drikke, eller at de skulle drikke, men de hadde ikke noen å drikke sammen med⁷ !! Med sin bakgrunn fra ungdomsklubben, (der var de jo bare for "å kjiike") hadde "Rolf og dem" ikke tilgang til de hjemme-alene-festene som hadde sitt utspring fra klubben. Det hendte at de hadde med seg ei flaske på innerlomma en og annen fredagskveld. Den hadde de fått tak på hos sine eldre brødre eller naboer. På samme måte var hjemme-alene-fester eller privatfester, utilgjengelige for "Sofus og dem". Det kom av at de ikke hadde noen forbindelser til ungdomsklubben, og dermed ikke det sosiale felt slike fester oppsto i.

Tilgang og bruk av alkohol var dermed noe som var avhengig av sirkulasjonsmuligheter i det sosiale landskapet og noe som ble gitt ulik mening av de forskjellige grupperingene i hele ungdomsskoletiden. Dette gjorde alkohol til et tegn på differensiering i ungdomsgruppen.

Høsten etter forandret denne aldersgruppen sitt forhold til alkohol seg. Skolen ble det dominerende felt, der også diskusjoner og tilstelninger med alkohol hadde sitt utspring. Dermed ble innpass i skolefeltet avgjørende for hvordan alkoholforbruket

---

⁵ Det er et økonomisk aspekt ved det hele. De hadde heller ikke råd til å drikke så ofte.

⁶ I Norge er den en lang tradisjon på at ungdom har sin alkoholdebut på 16. mai, (se A.Sande 93, og in press.) Når man går i niende klasse er det også en tradisjon på å ha russefeiring, lærerne på Fabelivk ungdomsskole forbød sine elever å arrangere russetid. De ville ikke at de skulle skjemme ut skolen deres. For å motvirke ungdommens alkoholbruk den kvelden arrangerte kommune arrangement i samarbeid med ungdomsklubben. I døra der sto to voksne, deriblant en politimann, og passet på at ingen berusetet slapp inn.

⁷ Kanskje de trengte trøst fordi de hadde ikke noen å drikke sammen med!? (jfr. Nikolaisen og tesen om at de "tilbøyeligheten til å søke trøst" i alkoholen).

utviklet seg. "Roger og dem" fikk være med på fester, det gjorde "Sofus og dem" og. I denne fasen ble alkohol til et tegn som virker integrerende på ungdom i denne aldersgruppen. I alle fall for elevene i de nye klassen. De er på fester sammen og diskuterer "resultatet" i dagene etterpå. Dette kan sees på som en metaforiseringsprosess der alkohol som tegn taes fra et felt og inn i et annet.

Noen utdrag til fra rapporten. "*Det er vanlig å anta at den uorganiserte ungdommen utgjør en større risikogruppe når det gjelder bruk av alkohol og andre rusmidler en de som er medlemmer i foreninger.*" Antakelsen finner også støtte i denne undersøkelsen, ved at de finner at de ikke-aktive har drukket dobbelt så mye som de aktive.

I stedet for risikogruppe kunne man snakket om "framtidshåp⁸". For den uorganiserte tiden ungdommen har, den tiden de søker etter ny kunnskap og nye sosiale felt hvor de kan føle seg som deltaker. I de delene av hverdagslivet der de ikke har noen organiserte planer, er hvor mulighetene og det "artige" kan oppstå.

Rapporten avsluttes med følgende påstand: "*Jentene er også noe mer tilbøyelige enn guttene til å være "holdningsløse"*(ift. alkohol). *De vet ikke hva de synes eller mener*" (Min understrekning).

Slik jeg har tolket det å ikke vite (vetkje⁹), så betyr det at man faktisk leter etter et svar, eller er på jakt ny etter erkjennelse. Det gjør man gjennom å prøve seg frem. Noe som igjen ikke nødvendigvis er et uttrykk for holdningsløshet.

Denne undersøkelsen får innflytelse lokalt i Vikan, den går inn i det offentlige hjelpeapparat, til skoler, ungdomsklubb og til politikere og den blir gjengitt i aviser. Den kan dermed være med å forme de voksenes forståelse av ungdommenes hverdag.

Dette er forskning det kan stilles mange spørsmål ved⁹. Det er klart at det er et poeng at alkohol kan utgjøre en fare, og at alkoholisme er et stort samfunnsproblem. Men at

---

⁸ "Vi nærmer oss slutten på ungdommens elendighet. Vi går inn i en epoke hvor ungdommen vil bli hva den av og til var, nemlig landets stolthet og pryd" (Christie i Frønes/Stafseng 87:203.)

⁹ Bourdieu påpeker i en artikkel om opinions-undersøkelser "*..det enkle faktum att stalle samma fråga till alle innesluter implicit hypotesen at det finnes konsensus om problemet, at det med andre ord finnes enighet om vilke frågor som ar vard att stallas*"(91:245). Det taes for gitt at når spørsmålet er likt formulert, så vet man ikke hvordan respondentene oppfatter spørsmålene og hva han/hun egentlig svarer på. Det tase ikke hensyn til de ulik underliggende forhold som spørsmålene besvares utfra. Behandlingen av funnene gjøres uten å ta hensyn til forskjeller mellom grupper i befolkningen,- for de har jo faktisk svart på samme spørsmål.

ungdom drikker, trenger ikke å være et problem for andre en ungdommen selv, "dagen derpå", og kanskje for foreldre som skjønner at barna begynner å vokse til. Så lenge vi ikke kjenner den sosiale kontekst der alkoholen drikkes i, kan vi ikke vite om alkoholbruk er tegn på begynnende alkoholisme eller på noen "gode fester".

Ved å komme med slike utsagn som at "*alkohol er et stort samfunnsproblem, der ungdom spesielt er en faregruppe*", "*tilbøyeligheten til å søke trøst i alkohol...*", "*de uorganisert ungdomsgruppene utgjør en risikogruppe*", "*de som mistrives drikker 1,5 ganger så mye (alkohol) som de som trives*" og til slutt i rapporten: "*Jentene er også noe mer tilbøyelig til å være "holdningsløse" (ift. alkohol), så er dette med på å bygge opp fordommer mot ungdom.*"

Slike påstander kan sees på som det jeg tidligere har presentert som et "ovenfra og ned perspektiv" (Kapittel 3). Det er departementets problemstillinger og ikke ungdommenes egne, som her blir sett som de interessante. Jeg vil påstå at så lenge forskning som tar sikte på å skape kunnskap om ungdom tar for gitt voksensamfunnets og sosialsektorens rammeforståelse og lar dem ligge under sine oppdagelsesprosedyrer virker den bare stigmatiserende. Når vinklingen er på denne måten, virker resultatene som en buffer for å holde ungdommene unge eller "u-modne". Så lenge et fortrekk ikke ses i sammenheng med hele konteksten, det vil si ungdoms egen hverdagsliv, vil kjedsomhet, det "å kjiike", arbeidsledighet, rus og andre slike temaer fortsatt kunne fremheves for å vise at denne gruppen ikke er klar for å innlemmes i "det etablerte".

Forskeren, byråkraten og politikeren er på denne måten med på konstruere "ungdoms problemer", og kanskje derigjennom samfunnets problemer med ungdommen. Dette kan igjen være med på å forsterke ungdommens eget problem med innlemmelse i det etablerte.

9.5 Forståelse som bygger på manglende tegnforståelse

I politikerne, byråkratene og forskerens munn kan ungdommen deles i grupperingene: aktiv eller organisert og i ikke-aktiv eller uorganisert ungdom.

Prosjektledelsen for Barne og ungdomsplanen hadde aldri vært på ungdomsklubben, på Biljardn' eller på torget om kveldene, men de hadde sett ungdommene henge på shoppingsenteret. "Gammelrådmanen" ble sendt av ordføreren ned til okkupantene

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Second block of faint, illegible text, appearing as a separate paragraph.

Third block of faint, illegible text, continuing the document's content.

Fourth block of faint, illegible text, possibly a concluding paragraph.

Fifth block of faint, illegible text, appearing as a short section.

Sixth block of faint, illegible text, continuing the document's content.

Seventh block of faint, illegible text, possibly a final paragraph.

for å prate dem til fornuft dagen etter okkupasjonen. Han var kjent for å komme godt overens med ungdom. Forskeren fikk spørreskjemaene tilsendt i utfylt stand.

Kontakten mellom ungdommen og de voksne er veldig liten på de arenaer som er viktige for ungdom. På de arenaene ungdommen "kjiiker" og kjeder seg er det nesten ingen aldersblanding. Når så kategorisering og meningsutveksling om ungdom bygger på liten nærhet, konstrueres stereotyper, med mangledene nyanser. I slike situasjoner kommer de voksnes manglende tegnforståelse fram.

Det er bare ungdommene selv som har den maksimale tegnforståelsen. Denne tegnforståelsen er igjen sammensatt og i endring, noe som gjør diskusjonene vanskelige, også mellom ungdommene. Dermed må kommunikasjonen mellom ungdom og offentlige forvaltere som aldri er tilstede på de arenaer der ungdommen selv ferdes bli mangelfull. Dette ble forsterket ved at ungdom selv opplevde at de voksne ikke var opptatt av "vorres ting" (jfr kapitel 3). Når politikerne endelig engasjerer seg (i Allaktivitets-huset) uteble ungdommen selv. Politikerene ble skuffet. Dynamikkene ungdommene i mellom blir uforståelige, når man ser det ovenfra og utenifra.

I disse eksemplene har vi sett at byråkraten, politikerne og forskeren sitt perspektiv på ungdommen mangler den fulle tegnforståelsen. Det lyser lang veg at her er det aktører med ulike prosjekter de ønsker å realisere. Representantene fra det offentlige prøver å få bukt med "alkoholens farer", "få i gang et aktivitetshus" og "planlegge for ungdom i fremtiden". De gjør det i beste mening med innfallsvinkler fra deres eget ståsted.

Når vi samtidig går inn og viser hvordan ungdom opplever de samme fenomen; alkoholen, Allaktivitetshuset og Barne og ungdomsplanen, ser vi at det ser helt annerledes ut "nedenifra". Vi ser at de ferdighetene som de sosiale personenes identitetsrepertoar består av, ikke fanges opp av dette "voksen perspektivet". Det virker som man i det byråkratiske felt gjør det samme som foreldrene, setter regler for hvordan ungdommene bør oppføre seg, i stedet for å være opptatt av hvordan ungdommen har det. I møtet mellom forskeren, politikerne og byråkratene på den ene siden og ungdom på den andre, får vi følelsen at ungdommens egne problemer ikke tas på alvor.

Slik kommunikasjon som vi har sett eksempler på her er med på å konstruere og rekonstruere bilder og holdninger det byråkratiske felt har om ungdom av i dag. Ungdommen blir sett på som håpløse, apatiske, tiltaksløse, uengasjerte, holdningsløse og drikkfeldige. Ser vi dette i et liminalitets-perspektiv der ungdom skal gjøres klar til å innlemmes i den nye orden, ser vi at her er det store buffere. Ungdommene fyller ikke forventningene som stilles for å bli voksne. Hvordan skal de da bli sett på som voksne? Diskusjonen i det neste kapitlet har som mål å utfylle dette bildet, ved å spørre hvordan skal ungdomstiden ende?

kapittel 10

TILHØRIGHET OG INNLEMMELSE

Flytting liminalitetsfasens utgang?

10.1 Innledning

Denne oppgaven har så langt tatt for seg ungdoms identitetsforvaltning på en rekke sosiale felt av større eller mindre utstrekning. Jeg har forsøkt å vise hvordan brytning mellom ulike sosiale felt skjer, for på den måten vise hvordan ungdomstiden arter seg som en overgangsfase. På denne vandringen gjennom et sosialt landskap med ungdom som ledsagere, har vi sett mange trekk av liminalitet. Victor Turner (69, 74) som i sin tid skilte ut tre faser i overgangsritualet (adskillelse, liminalitet og reintegrering), poengterte hvor viktig det var for å oppnå posisjonsendring at liminalitetsfasen har en utgang, der novisen reintegreres (Turner opcit). Reintegreringen/innlemmesle er et avgjørende poeng for å sikre kontinuitet i fellesskapet. Derfor er spørsmålet vi må stille oss: Hva er utgangen fra den liminale tilstand for dagens ungdom?

I dagens distrikts Norge er man også veldig opptatt av denne problemstillingen. Et vedtatt mål er å innlemme ungdommen i sitt hjemmemiljø. Dette skal skje ved blant annet å gi ungdom tilhørighet. Flere bygder og utkantstrøk har igangsatt et eller annet prosjekt som på en eller annen måte har som sitt uttalte mål å fremme innbyggerne og særlig ungdommenes tilhørighet til hjemstedet.

I offentlig retorikk har tilhørighet blitt en slags magisk trylleformel for å få ungdom til å bli på hjemstedet. Det jeg skal gjøre i dette kapittelet, er å gå inn i tankene bak "tilhørighetsideologien". Jeg skal også stille spørsmål ved ulike tiltak som iverksettes for å gi tilhørighet og konsekvensene av disse.

10.2 Fraflyttingsproblematikken om igjen

Fraflytting eller mangel på tilbakeflytting er et stort problem for nordnorske utkantstrøk. I tall fra folketellingene viser det seg at innbyggertallet i Vikan har gått ned fra 10 537 i 1960 til 9 346 i 1990. Dette i en periode med sterk satsing på

skoleutbygginger, og vekst i handel og administrasjon. Tall fra Nordlandsforskning (Levekårsundersøkelse for Nordland 92) viser at utkanten i Nord Norge holder ungdom på å bli en mangelvare. Aldersgruppen 16-24 år vil i år 2000 være redusert med 28% i forhold til dagens tall (92) - og de fremtidige beregninger går i distriktenes disfavør. Med dagens fødselstall kan ingen kommuner øke befolkningsgrunnlaget uten at andre taper. Kampen om ungdommen vil derfor i mange kommuner bli spørsmålet om å sikre seg muligheter for å møte framtida. Derfor er diskusjonen om hvordan man skal beholde innbyggerene i distriktet høyst aktuell.

Avfolkingsproblematikken har lenge vært et sentralt tema i norsk samfunnsvitenskap, og kanskje særlig ved Universitetet i Tromsø som ble opprettet med distriktspolitiske motiver for øye. Mange forskningsrapporter og teoretiske bidrag har tatt for seg hva det er som skaper og vedlikeholder livskraftige lokalsamfunn (Brox 1984, Thuen og Wadel 1978, Tiller, Høgmo og Solstad 1982, Cohen 1982 og 1985, Magnussen 1991, Sigersvold 1991). I de siste 10-15 årene er det i tillegg gjennomført mange prosjekter og tiltak i Norge for å få ungdommen til å bli på hjemstedet. Men strømmen av unge går fremdeles samme veg, fra utkant mot sentrum.

Den lange debatten og de teoretiske bidragene har ikke klart å demme opp mot fraflyttingen, - i dag kan man si at vi er i villedet. Men det politikere, forskere, byråkrater og foreldre er enige om, er at ungdommen må gis tilhørighet, for da er det håp om at de blir eller i alle fall kommer tilbake. Tilhørighet er selve nøkkelen for å redde utkantstrøk fra fraflyttingsspøkelset. *"Tilhørighet blir sett på som det klisteret som holder folk boende på hjemstedet"* (samtale med R. Nilsen V-93). Jan H.T. Olsen (daværende fylkesordfører i Troms) sa til meg når han hørte om mitt arbeid blant ungdom: *"Klarer du å finne ut hva som gir ungdom tilhørighet, så har æ bruk for deg."* Bak forskeren og politikeren sine uttalelser ligger det en lang tradisjon med kunnskapsproduksjon som har vært opptatt av integrasjonsprosesser i lokalsamfunn.

Hva er tilhørighet? Er det slik at tilhørighet er det aspektet ved egen virkelighetsopplevelse og identitet som fører til at ungdom etablerer seg på hjemplassen? Og kanskje viktigst: hva har man tilhørighet til?

2.3 Hva er det med denne tilhørigheta?

Tilhørighet regnes som en subjektiv kategori for sjølopplevd virkelighet. I Lofotprosjektet (Høgmo, Solstad, Tiller 1981), som hadde som mål å skape en lokalorientert skole som skulle øke ungdoms bevissthet om hjemstedet, argumenterte man ivrig for betydningen av hjemstedet i identitetsforvaltning. "Fremmedgjorthet er et resultat av det disintegreerte og ustabile samfunn, tilhørighet finner vi i integrerte og stabile samfunn" (opcit:27).

"Lokal tilhørighet er en referansekategori, en fellesbetegnelse for folk fra samme geografiske område,...." (Thuen og Wadel 78, s.267). Det er grensemarkeringer, der tilhørighet innebærer at *"medlemmene i et lokalsamfunn deler et visst verdifelleskap og har et felles repertoar av kommunikative symboler som slike verdsettinger, ideer, forestillinger og erfaringer kan uttrykkes ved"*. (Thuen og Wadel opcit) og videre: *"Betydningen av lokal tilhørighet som status vil variere med hvilken grad en slik status gir grunnlag for samhandling med andre som deler denne statusen."* Statusen vil derfor være relevant i visse typer begivenheter, der det lokale fellesskapet har delte interesser. Tilhørighet knyttes slik til lokalitet, til stedet. Ut fra en tanke om at *"folk som geografisk bor nært, (har) mer med hverandre å gjøre enn med andre"* (Høgmo mfl.opcit s 23). *"Lokalitet vil måtte vurderes som et viktig, og et oversett, aspekt ved opportunitetssituasjoner generelt, en faktor som kan tenkes å påvirke handlingsmuligheter i ulik grad alt etter hvilke ressurser handlingsenheter forøvrig kan benytte"* (Thuen og Wadel opcit. s 15). I boka *Belonging* (A. Cohen. 1981) defineres tilhørighet som: *"the feeling of local distinctiveness"* og *"Belonging is the experience of culture"*. Tilhørighet er en følelse til lokalsamfunnet som utvikles gjennom det spesielle ved den lokale bakgrunn og lokale kultur, dette unike oppdages i møte med representanter fra andre lokale samfunn. I møtepunktet mellom kulturer oppleves forskjellen, aktørene blir oppmerksom på sin egen identitetsforvaltning som har sin bakgrunn i kulturelle scener og ferdigheter.

Denne retningen har hatt betydning for den politiske diskusjonen om hvordan man skal hindre avfolkning av utkantstrøkene. Ved å gi befolkningen en følelse av det "særlige" ved hjemstedet/bostedet skulle folk "slå røtter". Dette har vært forsøkt iverksatt gjennom en rekke tiltak ("ritualer"), som særlig har vært rettet mot ungdom.

10.4 Norsk bygderomantikk - bakgrunnen for den sterke tilhørighetstanken?

Denne teoretiske retningen bygger på empiri fra 60 og 70 tallets utkant Norge (og Storbritania) og har vært båret fram av de politiske målsetninger om opprettholdelse av bosetningen i utkantsstrøkene. En annen faktor som spiller inn i dette bildet er "det norske folk" sitt forhold til utkanten, og vårt forhold til natur.

Den nord norske natur og mystikk, kombinert med småsteders møte med det moderne har vært tema for mange litterære verk. Mest kjent er vel Knut Hamsun som har blitt verdensberømt for sine mange bøker, der møtet mellom gammel og ny tid, mellom natur og kultur er temaet.

Bygda står sterkt som symbol i de fleste norske familier. "Alle" har slektninger på landet, og det er få som har mange slektsledd bak seg i byen. "Hjemplassen" er for alle det stedet de ble født og vokste opp, om det er aldri så lenge siden. Hjemplassen til foreldrene er gjerne sommerferiens mål for den jevne norske familie. Kramer (i Klausen 1984) viser hvor viktig det er for nordmenn å høre til et sted. Hver 17 mai markerer (spesielt) kvinnene tilhørighet med lokale utgaver av nasjonaldrakten. Kramer sammenligner dette med feiringer i stammesamfunn i det sørlige Afrika. Ingen andre land har hatt en så hard språkdebatt som Norge. Dialektene står sterkt, og folkeviser og folkedans har stor utbredelse.

Tord Larsen (i Klausen opcit.) mener "Den nasjonale samvittighet" er opptatt av at det skal bo folk i utkanten for å opprettholde bosetningen. Ideen er at det opprinnelige norske befinner seg der. Larsen mener at "flukten fra landsbygda" i hovedsak har blitt forklart med to teorier: Den første er neonlysets tiltrekningskraft, ungdom lengter til byen der det skjer noe, de flytter til liv og røre. Den andre forklaringa er sysselsettingsteorien; gi folk mulighet til arbeid så blir dem. Denne siste teorien er den som har vunnet i den offentlige diskurs. Larsen mener at "Den private lengsel" har mindre realitet i offentlig diskurs enn den offentlige sysselsettingstatistikken. Hvis det er noen som snakker om lengsel, er det om å gjøre å få oversatt den til termer som er sammenlignbare med sysselsettingsstatistikkens virkelighet. Sysselsetingen er den virkelighet som har ligget til grunn¹. Det kan påstås at det offentlige Norge er emosjonell i sine argumenter for bosetning i utkanten, men

---

¹ Larsen har et viktig poeng her, flere av mine informanter har flyttet fra hjemplassen sin sjøl om de har jobb med muligheter for opprykk og sikker framtid. Sjøl sa de at de drar for at alle vennene deres er dratt.

avviser emosjoner som argumenter for å flytte derifra.

I et slik lys kan det virke som “bygdefolket” skal overtales til å bli værende der de er. Fordi “byfolket” er avhengig av at befolkninga i utkanten blir boende for å kunne føle seg som ekte nordmenn. Utkantstrøkene blir et slags Norges nasjonalmuseum “live”; derfor bør bygdefolk gå rundt i bunad og se fornøyd ut.

Et innspill fra Regionalrådet (hvor Vikan var medlem) kan stå som eksempel på hvordan det vakre kobles opp mot tilhørighet. Regionalrådet er veldig opptatt av å gi ungdommen tilhørighet. Dette kommer til uttrykk gjennom flere punkter i et handlingsprogram for å få ungdom til å bli. I et av punktene står det: *“gjennom markedsføring av den vakre naturen og det spesielle ved regionen skal ungdom gis tilhørighet til hjemlassen”*.

Analytisk er tilhørighet noe som bygger på samhørighetsfølelse mellom folkene på stedet. Det er fordi de “kulturelt” skiller seg fra folkene på andre steder, og fordi de har andre kulturelle regler. Tilhørighet kan derfor forstås som et viktig aspekt ved identitetsforvaltning. Som vi husker gjorde Hastrup (jfr.kapittel 3) et poeng av forskjellen mellom “place” og “space”. Tilhørighet er noe man har til en “place” hvor “space” og “place” stemmer ganske godt overens. I denne tankerekken vil lokaliteten der ungdommene bor også være rammen for “verden innen rekkevidde”.

For enkelte i Fabelvik er tilhørighet en sterk følelse. Noen “gamlinger” har ikke vært i Nyhavn siden kommunesammenslåingen i 1964. Disse gubbene feirer den 15 oktober, årsdagen for at hurtigruta søkte nødhavn i Fabelvik, fordi den ikke klarte innseilinga til Nyhavn i høst- stormen. Deres tilhørighet bygger på kontrasten til de andre, som er Nyhavningene. Malvin og Sofus hadde nesten ikke vært i Nyhavn i deres 15 år gamle liv, før de begynte på videregående skole. Det hadde flere årsaker; både på grunn av opplevelse av forskjell (grenser) og av mangel på sosiale relasjoner.

10.5 Lokal tilhørighet - en rekke av begivenheter

Når vi skal belyse tilhørighet må vi være på jakt etter hva som holder folk sammen, hva er det som er “mellom” folk i slike lokalsamfunn som Fabelvik? Hva ligger i den felles referansekategori som “alle” ungdom som bor i Fabelvik har?

Om en skal skrive om ungdomen i Fabelvik og tiltak som har betydning for deres forhold til lokalsamfunnet, kommer en ikke utenfor Fabelvik-kveld arrangementet.

Fabelvik-kveld arrangementet på Fabelvik ungdomsskole har høstet stor anerkjennelse for sin evne til å tematisere den lokale kultur og historie (jfr. Høgmo, Solstad og Tiller opcit). På denne skolen klarer man i løpet av 2 måneder hvert år å gjøre undervisningen om til en smeltedigel av samarbeid, glede, frustrasjoner og engasjement. I månedskiftet februar-mars arrangeres "Fabelvik-kveld", et revystykke basert på lokal historie (her er det materiale nok å ta av), skrevet av dyktige og kreative lærere. Nesten all undervisningen (foruten matte, tysk og engelsk) har et opplegg som er relatert til Fabelvik-kveld denne tiden. Alle arrangementene har tatt for seg ulike sider ved stedet og regionen sin utvikling. Datamateriale samles inn; på biblioteket, ved å intervju foreldre, besteforeldre, slekt eller andre som vet noe om årets tema.

Arrangementene fylles opp med materiale som er typisk og særegent for Fabelvik. Om hverdagen på fiskebrukene, om avisstriden mellom Fabelvik og Nyhavn (fra den gang disse tettstedene hadde flere aviser), møte mellom lokalbefolkningen, embetsmennene og kunstnerene osv. Mange historiske hendelser og funn fra de arkeologiske utgravninger tas frem og viser befolkningen sin stolthet over Fabelvik. Stedet har vært regionen og Nord Norges viktigste fiskevær (og middelalderby), med 80 sjenkesteder (i vintersesongen) i det som tidligere hadde navnet Konjakkgata. De mest interesserte av ungdommene får unike kunnskaper om lokalsamfunnets historie og tradisjoner.

I løpet av denne perioden får elevene kontakt med elever i de andre klassene på en ny måte og de får se andre sider av lærerne enn de gjør til vanlig. Gøril sa at de fikk oppleve at lærerne kranglet og at de kunne flire sammen med elevene: *"Under Fabelvik-kveld arrangementet skjønner vi at lærerne også er mennesker og ikke bare lærere."*

Gjennom pedagogisk spennende prosjekter etableres det nye relasjoner, uvenner blir venner og elever som ikke kjenner hverandre kommer i kontakt med hverandre. Resultatet av to måneder med øving, snekring, husflidsarbeid og undersøkelser i historie, kuliminerer i to helaftens arrangementer. Forestillingene trekker fulle hus. Etter visningen er det salg av husflidsartikler som elevene har laget og mødrene stiller opp med kaffe og kaker. Noen Fabelvik ungdommer, som studerer i Tromsø, passer på å ta vinterferie samtidig med arrangementet for å se om årets forestilling er like bra som tidligere år.

Arrangementet har overgangsritualets oppbygging. Først skiller forberedelsene seg fra den vanlige skoledagen. De står utenfor den vanlige undervisningen - i denne to måneders der alt er i uorden eller har en annen struktur. Mot slutten av forberedelsene er alt så hektisk, gleder seg til den normale skoledag. På arrangementkveldene gir tilskuerne gjennom applaus og ved å handle i salgsbodene ungdommene og lærerne anerkjennelse. Fabelvik-kveld er en prosess alle stedets ungdommer må igjennom, noe alle som er derfra har felles. Tilstelningen gjør noe med ungdommene og hvordan de blir oppfattet av de voksne. Når den vanlige skoledag begynner har de noen rike opplevelser sammen.

Arrangementet gir ungdommene mulighet til å stå frem som skuespillere og formidlere av lokal kultur. De får muligheten til å eksponere seg selv, de må tørre å stå på en scene. Foreldrene stiller med videokamera og er stolte, og fleres stiller opp begge dagene forestillingen blir vist. Fabelvik-kveld er et rituale, en markering av at ungdommene er kommet på ungdomsskolen eller er i siste året på ungdomsskolen² og de får vise at de har kjennskap til lokale historie. I disse forestillingene fremstiller de skikkelser som kunne ha vært deres egne foreldre. Det er også en anledning for dem til å finne ut av hvilke sider det er ved Fabelvik som er spesielle og særegne.

Alle elevene var glade i dette arrangementet. Både de som kjeder seg mye og de som kjeder seg i situasjoner, deltar. Men de som er heltidskjedere har også her de mest tilbaketrukkne posisjonene. Fabelvik-kveld ble pratet om gjennom hele året, særlig når noe artig skulle trekkes fram. Det stykket som det ble pratet mest om blant mine informanter den tiden jeg var der, var et sangspill om ei jente fra Fabelvik som fant seg kjæreste i Nyhavn, noe som førte til krangel i jentas familie. *"Tenk å dra til Nyhavn for å finne seg kjæreste!!"* Stykket var noe både unge og gamle kjente seg igjen i.

Markedet var et tema som var viet en hel Fabelvik-kveld for noen år tilbake. Fram til krigen var markedet en årviss hendelse i Fabelvik. Etter endt vinterfiske kom tivoli, med spåkoner, spellemenn og handelsfolk; deriblant båtselgere fra Helgelandskysten som skulle selge fiskerne nye båter. Innbyggerforeningen har nå fått igang den gamle markeds tradisjonen. Nå legges markedet til starten av sommerferien, når turistene så smått begynner å komme.

En annen måte lokal identitet markeres på er i politiske mobiliseringer foran hvert kommunestyre valg. RV politikeren fra Fabelvik velges inn periode etter periode og

---

² Vises ved hvor krevende roller eleven har.

den kjente Senterpartikandidaten får også stor oppslutning i den ellers så "Arbeiderparti tro" bygda.

Et samtaleemne i Fabelvik, som mange andre steder, er stedets fotballag. A-laget som spiller i 4. divisjon er et samtaletema som engasjerer mange og på "Kioskhjørnet" går diskusjonene om de lokale spillernes bragder. Særlig om søndagskvelden, like før avisa kommer, diskuteres det. Alle vet hvordan det har gått i helgas kamp, men folk venter på hva avisa vil skrive. Dette gjelder spesielt etter kamper mot Nyhavn, der avisa utgis. Kioskhjørnet er et viktig samlingssted, en lokal ryktebørs, der verdenspolitikk, sildepris, fotballresultater, kjærlighetsforhold og andre viktige ting diskuteres.

Fabelvik er et lokalsamfunn som i større grad enn Nyhavn, og kanskje andre lokalsamfunn i Nord Norge, klarer å mobilisere sin befolkning til arrangementer og tiltak som har lokalt tilsnitt. Innbyggerne har flere felles arena de kan møtes på. Den gammeldagse måten å holde avisen på, fotballkampene og det lille stedets urbane kafe-kultur, hjelper til med å vedlikeholde relasjonene mellom innbyggerne som oppsøker disse stedene. På fotballbanen og utenfor kiosken er det i hovedsak menn som er innom i tillegg til ungdom. Kafeene var ikke møtested for mine informanter, men her møttes mange eldre skoleelever. Andre som bruker stedene jevnlig var enslige³ i ulike alderskategorier.

10.6 Tilhørighet og tilknytting

Fokuseringen på tilhørighet har ført til satsing på ulike prosjekter langs hele kysten, (jfr. Sigersvold 1991, Tiller, Høgmo og Solstad 81, Regionalrådet) som har hatt som mål å innlemme de unge i lokalsamfunnet. Men hvilke konsekvenser og betydning har dette for ungdommenes liv? Og hva med framtiden?

På den tiden det har tatt å få det vitenskapelige begrepet tilhørighet inn som "verktøy" i lokale prosjekter (10-15 år?), har virkeligheten der ute forandret seg. Lokalsamfunnet er fremdeles relevant som handlingsfellesskap, men det er ikke lenger det dominerende sosiale felt verken for ungdom eller voksne. Verden innenfor rekkevidde er i dag en helt annen en for 20 år siden. Dette har fått store konsekvenser for personers status- og identitetsrepertoar.

---

³ Dvs. ugifte/uten samboer.

Fabelvik-kveld er på alle måter vellykket og viktig arrangementer både for deltakerne og for tilskuerene. Det sikrer kontinuitet i kunnskap om Fabelvik sin historie. Men det som blir viktig å huske er at dette arrangementet bare er en av mange begivenheter som er med å bygge identitet i dette ungdomsmiljøet.

I denne oppgaven har jeg brukt mye plass på å vise hvordan ungdomens tilhørighetsfølelse skapes i sosiale felt med annen utstrekning enn lokalsamfunnet som lokalitet og i andre sosiale felter enn der deres aspirasjoner for framtiden skapes. De felt som tilhørigheten tradisjonelt knyttes til er derfor ikke lengere de avgjørende for ungdoms identitetsforvaltning. Så lenge slike prosjekter har som mål å skape tilhørighet, blir de "gammeldagse", fordi de bygger på en ide om å reetablere grenser, grenser som ikke lenger er så relevante som de en gang var.

I tilhørighetsdebatten er nettopp ideen om grenser sentral, fordi det er innenfor de kulturelle grensene en har opplevelse av seg selv som annerledes, det er innenfor grensene integrasjon kan skje (Høgmo mfl. opcit.). Ideen bygger på at de som bor på et sted kan inngå i et handlingsfellesskap. Som jeg har vist over, endrer ungdommenes forhold til hjembygda og grenser for handlingsfellesskap seg i perioden jeg fulgte dem. Hvem "de andre" er, forandrer seg. Tegn hentet fra Fabelvik sin rike historie er i en fase viktig for deler av ungdomsmiljøet- i samme fase er ungdomklubben vel så viktig for andre deler av miljøet. Særlig "Sofus og dem" sin historie viser at det særegne ved stedet sin betydning varierer veldig over tid. I tillegg viser dette er at lokalsamfunnsidentitet bare er en av flere identiteter som er viktige for ungdommenes identitetsforvaltning.

Det moderne samfunns organisering i jevnaldergrupper, innvirker på mobiliseringen til slike arrangementer/prosjekter (flere andre: Lev i lag, Rusaksjon). Satt på spissen blir det særlige ved stedets (Fabelviks) kultur en opplevelse den enkelte deler med sine medelever/jevnaldrede (og noen lærere). Disse opplevelse gjøres relevant og virker dermed inn på forholdet mellom dem som deltar. Tilhørighet utvikles i alderslike grupper og disse erfaringene innvirker på dynamikkene i ungdommens sosiale felt. I slike lokalsamfunnsprosjekter kommer det særegne ved lokalsamfunnet fram og det markerer grensen til "de andre", men "de andre" er ikke bare de på andre siden av fjellet, det er også de som tilhører andre årsklasser.

Som vi har sett er ungdommene sine egne grenser for fellesskap hele tiden i endring. Tegn fra mange sosiale felt er relevant i disse ungdommenes hverdagsliv. Mye av

dette tegninventaret er ikke av lokal opprinnelse. De henter ikke sitt tegnrepertoar fra bare et felt, men fra en lang rekke sosiale felt med større skala enn lokalsamfunnet. Disse feltene deler de med andre ungdommer, fra forskjellige lokalsamfunn. Ungdommenes identitet er knyttet til tegn som kan føres tilbake til overnasjonale, nasjonale, regionale og lokale begivenheter; i tillegg til situasjoner fra gatehjørnet, fotballbanen og skolen. For å forstå og rydde opp i den kompliserte prosessen identitetsutformingen består av, er vi nødt til å ta utgangspunkt i at identitet skapes i relasjoner, i ungdommens verden innen rekkevidde. Det er disse relasjonene vi må belyse for å forstå identitetsforvaltning.

Derfor må betydningen av de personer de forskjellige har delte erfaringer med betones, - de som ungdommene har vokst opp med, deler inntrykk og erfaringer med. Disse personene og relasjonene må forstås i forhold til det lokale rom de er en del av, de sosiale felt de inngår i og henter sine ferdigheter fra.

I vår hug etter å begrepsfeste tror jeg tilknytting er et bedre begrep enn tilhørighet i denne sammenhengen, fordi tilknytting fokuserer på relasjoner og disse relasjonene kan være av ulik kvalitet,- de kan være positive eller negative⁴. Dermed rommer begrepet grader av integrasjon, (jfr. Grønhaug opcit) noe tilhørighet med sine grenser, ikke gjør. Ved å ha et slik perspektiv tvinges blikket fra sted over på relasjoner og mennesker. Da vil vi finne menneskers egen praksis, og ikke planleggerens intensjoner.

Malvin, Sofus og Kasper sin forakt over Nyhavn og folkene der var mangel på tilknytting. De dro ikke til Nyhavn fordi de andre ungdommene som dro dit var de de tok avstand fra.

Ungdom har tilknytting til en lang rekke personer, noen er de nærmere tilknyttet en andre ungdommer. Tilknytting til sosiale felt er i endring og kan skifte fra å være veldig nære (positiv) til at de overser hverandre (mer negativ) (Jfr. Alberte og Edith). Det er de ferdigheter og de tegn som gjøres relevant i samhandling og som for dem er markører for tilknytting, som må forstås om vi skal avdekke identitetsforvaltning. Ved studie av et ungdomsmiljø i vårt moderne samfunn vil dette unektelig bety en vektlegging av jevnaldersosialisering. Begivenhetene og hverdagen oppleves sammen med jevnaldergruppen, der er tilhørighetsfremmende tiltak en begivenhet på linje andre begivenheter som festen, filmen, bilturen, fotballkampen, friminuttet osv..

---

⁴ I psykologien snakker man om forskjellige typer tilknytting, eller attachment, som barnets forhold til sin mor. (Fischer & Lazerson 84: 289-292).

For gjengen er Fabelvik-kveld arrangementet en av flere begivenheter som er relevant i identitetsforvaltningen og for integrasjon dem i mellom.

Derfor kan vi stille spørsmål ved årsak-virknings-sammenhengene som brukes i avfolkningsteorier og lokalsamfunnprosjekter. Bateson gir oss to metaforer som kan sette denne måten å tenke på i perspektiv: *“Slår man to biljardkuler mot hverandre på et bord kan man beregne deres nye posisjon, sparker man derimot til ei katt vet man aldri hvor den farer”* Tilhørighet får i planleggeren sin munn denne biljardkule-framstillingen - bare man er flink nok kan man beregne seg fram til hvor ungdommen drar eller man kan få dem til å bli. Tilhørighet vil klistre ungdommen fast, - de slipper ikke unna!

10.7 Vi må se etter andre tegn på innlemmelse

Jeg mener å ha vist at “tilhørighet” er en måte å tenke på som ikke gir de mest fruktbare perspektiver i forhold til hvordan man skal tenke innlemmelse i det etablerte samfunn. Først fordi det fokuserer på grenser for samhandlingssystemer som ikke nødvendigvis er viktige for ungdom. For det andre er det et paradoks at konsekvensene av at prosjektene iverksettes i alderslike grupperinger, fører til “horisontal integrasjon” i aldersgruppen og ikke “vertikal integrasjon” gjennom aldersgrupper.

Som jeg har vist i denne avhandlingen skjer identitetsutforming i det lokale rom. I mer eller mindre alderslike grupper. Mange av tegnene i denne identitetsforvaltningen har sin opprinnelse i et overlokalt rom. Ungdoms identitetsutforming er avhengig av tilknytting. Samhandlingsgrupperingene og tegninventaret utgjør ungdommenes space.

Vi må se på ungdoms tilknytting innen jevnaldergruppen og denne gruppens møte med de voksne for å finne de prosessene som kan forklare problemet med innlemmelse. I ungdomsmiljøet konstrueres tegn som blir meningsbærende i relasjoner, disse virker integrerende og diffrensierende. Tegnene viser grader avtilknytting. Disse tegnene kommer fra et enormt tegninventar. For guttene i Fabelvik var tegn som: filmdiskusjoner, oversikt over Engelsk fotball-liga, Palestina sjal og hip-hop musikk viktige. Mens i jentegjengene var det andre tegn som hadde avgjørende betydning relasjonsutforming. Noen av disse var haiking, fotball, hvilke biler de sitter på med,

hvilke gutter de omgås og om de er på ungdomsklubben osv. Andre tegn som ble viktige i ungdommenes identitetsforvaltning var alkohol, fester, musikk, Allaktivitetshuset, klær, kjedsomhet og "kjiiking". Disse ulike tegnene integrerer og rangerer de unge i forhold til hverandre. Men det er tegnene fra samme tegninventaret som ekskluderer dem i fra relasjoner og fellesskap med representanter fra de voksnes rekke.

Et eksempel på dette var lederen for oppvekst miljø gruppa (et samarbeidsorgan for ulike avdelinger innen kommunen) som sa hun håpet det skulle bli dårlig vær 16. mai. Det gjorde hun fordi hun var engstelig for fyll, hærverk og bråk. Når ungdommen gledet seg til 16. mai var det nettopp for å drikke og feste i lag med andre ungdommer. Det som er begivenheter som gir muligheter for fest og moro, - ungdommenes "private lengsel", er det som de voksne betegner som problem. (Andre eksempler så vi i kapittel 9 i møte med politikerne, klubblederen og forskeren).

Ungdom streber etter å tilegne seg et tegnrepertoar som markerer at de ikke lenger er barn. De voksne tillegger disse tegnene en annen verdi, og en annen mening enn det ungdommene selv gir det. For de voksne blir dette til tegn på ungdommens problemer - et samfunnsproblem. Dermed blir de unges tegn på at de beveger seg mot nye posisjoner, noe som markerer forskjellen og avstand mellom ungdom og foreldregenerasjonen. De integrative prosesser over aldersgrensene blir på denne måten vanskeliggjort. Dette viser at det er kommunikasjonsbrudd mellom generasjonene, som kommer av foreldregenerasjonens måte å tolke ungdommens tegn på bygger på minimal forståelse av hva tegnene betyr for ungdommene selv.

10.8 Hva blir konsekvensen av denne avvisningen?

Ut fra mine observasjoner og samtaler med eldre ungdom i Nyhavn og Fabelvik, fant jeg at "famlingen" vedvarer opp gjennom tenårene. Men denne prosessen gir ungdommene felles erfaringer, de bruker mer tid sammen noe som virker integrerende på deler av ungdomsmiljøet. De får større deler av fritiden sammen. De møtes oftere på utestedene. Intensiteten i konfliktene fra slutten av ungdomsskolen dapper av, de blir mere selvsikre og tolerante ovenfor hverandre. Ungdommene identifiserer seg med andre i sin situasjon, andre som ikke er etablert, som ikke helt vet hvor de skal og hva de vil. Ut ifra mine observasjoner virker det som det oppstår et større fellesskap med mindre klare grenser. De fleste bevarer bestevennene sine, men dette fellesskapet

bygger seg opp i løpet av videregående skole, mot den store festen og ritualet: russefeiringen.

Ungdommen blir heller ikke i løpet av videregående skole innlemmet i de voksnes verden. Men ungdommenes tegnrepertoar utvides og får et annet uttrykk; De kjører bil istedet for å "kjiike" gatelangs, om de "kjiiker" så er det på utestedene og ikke mellom biljardsalongen og ungdomsklubben. Når de møtes på utestedene og spør hverandre om "Ka du styre med?" så er ikke svaret bare; "Æ kjede mæ", men; "Æ drikk no øl", mens høyre handa griper godt rundt halvliteren. Tegnene er forandret fra ungdomsskolen, (samfunnet har gitt dem flere rettigheter), det gjør at de skiller seg fra de som er yngre. Men samtidig viser det at det liminale forhold til det etablerte samfunnet vedvarer. Etter endt videregående skole flytter mange av elevene. Russefeiringen blir ritualet som ender med at tiden på hjemplassen er over. Den våren jeg var der dro de fleste som var ferdig med allmennfag bort fra hjemkommunen. De begynte på en eller annen lengere utdanning, noen tok folkehøyskole for å finne ut hva de ville, og andre hadde spart opp penger for å reise ut i verden for å se seg rundt. Eirik som kunne ha vært ferdig på allmenn fag for tre år siden, fortalte at han bare visste av tre andre fra hans klasse som var igjen i Vikan. Av disse var to blitt mødre.

Som resultat på den manglende innlemmelsen blir **flytting** den eneste markeringen som er god nok, for da markeres faktisk **posisjonsendring**. Det er et voksent tegn. De unge får et klapp på skuldra: Reis ut - så vet vi hvem du er og hva du er god for!

Parkin (i Coppet 92), stiller spørsmål med hva ritualer er for slags handlinger. Han vil tilføre det en viere betydning enn bare posisjonsendring (han er enig med Turner at alle ritualer er overgangs ritualer). Han påpeker at mange ritualer har en rommelig dimensjon. I sin artikkel viser han til eksempler på hvordan kroppens flytting i rom er en utbredt form for rituale i mange samfunn.

Disse ungdommers flytting henger selvfølgelig nøye sammen med det å få seg utdanning eller jobb. Det er dermed de skole flinke, som var flinkest i tilhørighetsprosjektene, som kvalifiserer seg til å komme inn på ulike utdanningsinstitusjoner som drar.

De som flytter drar stort sett til de store byene. I disse byene kan det virke som de har mye med hverandre å gjøre. På Tromsøs cafeer møter jeg titt og ofte Fabelvikinger og

Nyhavninger som sitter sammen og snakker om hvor vakkert og fint det er i Vikan. Jacobsen (referert i Thuen/Wadel opcit) har i studie av vennsksapsrelasjoner i en by i Uganda og funnet at geografisk mobilitet ikke nødvendigvis virker nedbrytende på sosiale relasjoner. "*Mennesket har behov for kontinuitet i sine sosiale relasjoner, men denne trenger ikke være basert på geografisk stabilitet*" (opcit. s.52). Slik er det også for ungdommene som kommer fra Vikan til Tromsø, de vedlikeholder og utvikler vennsksapsforbindelser i byen⁵.

I Tromsø er det fabelvikingene og nyhavningene sin tilhøreighet til det særegene ved Nyhavn og Fabelvik som sted de har sammen og kan utvikle fellesskap (tilknytting) i byen på.

10.9 Flytting - den moderne utgangen på liminalitetsfasen?

"Rituals are not just expressive of abstract ideas but do things, have effects on the world". (Coppet 92:4). Akkurat som deltagelse i Fabelvik-kveld arrangementet, det "å kjiike", det å spille biljard gjør noe med ungdommene, så skjer det også noe med de som flytter.

Baumann (Coppet 92) er opptatt av at et og samme rituale kan bety forskjellige ting. Hun kritiserer ideen om at ritualet er "*.. symbolic performance which unite the members*" (opcit:98) og mot Leach sin kjente frase "*in rituals, in contrast to music rectila, the performers and listners are the same people. We engage in rituals in order to transmit collective message to ourselves*".

Baumann mener at istedet for å anta at ritualer feirer de sosiale verdier og egne kunnskaper, så foreslår hun at man kan snakke om ritualer som aspirasjoner for kulturell endring (s.99). Videre sier hun at man istedt for å se på ritualer som begrenset for "insidere" så er også "outsiderne" viktig å forstå i studiet av ritualer. Ritualet blir en forestilling også for de andre. For å forstå ritualer så må vi forstå hvem de ulike aktørene i ritualet er.

Fabelvik-kveld arrangementet er en videreføring av tradisjon, men det er også noe som gir ungdommene felles erfaringer. Denne erfaringen har de sammen. Det at ungdommen drar blir forstått som "kvalifiseringsreiser" av de etablerte i Vikan. De

---

⁵ Slike "by-gjenger" er det mange av i Tromsø. Det finnes store Narvikgjengerer, folk fra Harstad holder også sammen osv.

unge skal ut i verden for å tilegne seg ferdigheter som kvalifiserer dem til det voksne livet, og så håper man at de "har lagt igjen sine røtter" i hjembygda. Ungdommens egen forståelse av flyttingen har i seg flere elementer. Det blir den naturlige fortsettelsen på russefeiringen å dra vekk. Mange sa de var "*skjiit-lei*" hjemplassen hvor det ikke er noe å gjøre, hvor det ikke er jobb, og "*må vi jo ut for å ta utdanning*".

Ungdom flytter vekk fra hjemplassen for å ta utdanning eller for å få seg jobb. Stadig flere havner på universitetet og høyskoler, der de ofte tar utdanning som ikke umiddelbart er relevant for hjemplassen. Eksempelvis var det på Universitetet i Tromsø 175 studenter som studerte fiskerifag og omlag 570 som studerte til juridikum V-94. Et annet trekk er at ungdom fra utkantstrøk treffer en livsledsager som kommer fra et annet sted i landet. Bostedsvalget blir gjerne et kompromiss mellom jobb-muligheter og nærhet til utdannelsessted hvor de har et felles nettverk. (A. Wiborg 90). Det er langt på veg endringene i arbeidsmarkedet med kravet om høyere utdanning som har endret bosetningsmønsteret til dagens unge kvinner og menn.

Kapittel 11

Avslutning: Ungdom forblir ungdom og de voksne blir gamle, - og hva så med forskningen?

*“Mennesket snubler så lenge
det søker....” (Goethe)*

I assume that there is a real world out there, but our representations of that world are constructions (F. Barth 87).

Vårt samfunn er formet av menneskets tilpassning til omgivelsene. I den “virkelige” verden søker og skaper folk konstruksjoner i en daglig kamp for å gripe verden, stole på den og forme den. Alt dette gjøres gjennom de kunnskaper og begreper folk har, dette innvirker på det som sies og på handlinger. I denne kontinuerlige prosessen (i å gripe verden) forandrer verden seg.

Fisken, omgitt av vann på alle kanter, vet ikke hva vann er; på samme måte vet ikke vi hvilke ferdigheter vi faktisk besitter. Gjennom å konstruere kulturer¹ analytisk, setter antropologen ord på det uutalte og underliggende. Når relevansreglene settes i forgrunnen, hjelper det oss til å se de dagligdagse handlinger og samtaler i et annet lys enn når vi svømmer rundt i hverdagen. Det får fram mulige måter å forstå sosialt liv på.

Oppdagelsesprosessen min har hatt fokus på samhandlingsforløp på forskjellige samhandlingsarenaer, for på den måte skille ut de relevansreglene som virker inn på ungdommens hverdagsliv. Problemstillingen min var å se på hvordan ungdom takler brytningen mellom ulike kompetansefelt. Jeg var opptatt av å se hvordan ungdom beveget seg gjennom det sosiale landskapet av sosiale posisjoner. Gjennom å delta i en rekke hverdagssituasjoner og ved å forsøke å gi beskrivelser av slike begivenheter, har jeg forsøkt å si noe om hvordan ungdoms kultur kontinuerlig skapes. Ved å avdekke de konstruksjonene som ungdommene inngår i, og de

---

¹ Kulturer er en antropologisk oppfinnelse (Wagner 1975).

dynamikkene levet liv utløser, får vi muligheten til å se hvordan ungdom griper og forandrer sin verden.

Med dette perspektivet i lomma ble jeg tvunget til å flytte blikket fra den kollektive representasjonen til den enkelte persons praksis i hverdagslivet. Jeg var nødt å finne den individuelle erfaringen for å avdekke mønstre. For jeg skulle fokusere på produksjon og endring av ungdomskultur og ikke på prototyper.

Den første tiden på feltarbeid hadde jeg problemer med å finne mønster i samhandlingen. Det mønsteret jeg først så gav meg ingen forståelse som kunne hjelpe meg å avdekke relevansreglene og derigjennom se dynamikkene i miljøet. Mine vandringar på ungdomsklubben og på biljardsalongen gav meg oversikt i mange typer fremtredner, men jeg forsto ikke helt sammenhengen. På skolen var det ikke bedre, der trodde jeg at klassen var "sammensveiset". Først når jeg kom så nært inn på flere ungdommer at jeg kunne følge dem på ulike samhandlingsarenaer der de hadde ulike kulturelle scener, åpenbarte det seg et ungdomsmiljø med et stort tegninventar der den sosiale person var satt sammen av et omfattende status- og tegnrepertoarer. I deres lag av ferdigheter og i tegnhåndteringen, lå de meningsskapende prosesser i deres hverdagsliv skjult.

Jeg fant ut at gjennom hele ungdomsskolen utviklet gutte- og jente- miljøene seg i ulike retninger. Jentene var medlemmer i klart avgrensede gjenger med nære venninnerelasjoner, mens guttenes gjenger var mye løsere i kantene og dermed vanskeligere å avgrense. Dette mønsteret kunne forklares ut fra de sosiale personers statusrepertoar og de kulturelle scenene de forsøkte å gjøre relevant i situasjonsdefinisjonene. Jentene hentet i denne perioden stadig flere av sine erfaringer utenfor hjembygda. I daglig samhandling ble dette tegnet på en slik måte at gjengene ble forsterket. Guttene spredte seg i løpet av ungdomsskolen på en lang rekke organiserte fritidsaktiviteter, der de hentet ulike erfaringer. Dette skapte et fragmentert guttemiljø i skoleklassen. Bare en guttegjeng var stabil over tid. Det var guttene som klarte å ta med seg kulturelle scener utenfor det felt de til enhver tid var del i. Baksnakkingen både innen gutte- og jentemiljøene var med på å vedlikeholde disse strukturene.

Når de begynte på videregående skole ble de sosiale felt som utviklet seg med utgangspunkt i skolen viktig. Flere sa i ettertid at det var en ny verden som åpnet seg med skolebyttet, de fikk nye venner, nye fag, nye lærere, de ble invitert på fester osv.

Hvilken skoleretning som ble valgt fikk betydning for utvikling av fellesskapene. Guttene som begynte på handelsfag opplevde ikke de samme mulighetene til fellesskap som sine tidligere medelever på de andre skoleretningene. I denne fasen er relevansreglene i endring, rammebetingelsene forandrer seg og ungdommene må prøve seg fram.

Bakgrunnen for endringsdynamikkene i ungdomsmiljøet er at statusinventaret gradvis utvides ved at flere sosiale arenaer (skal) beherskes. Sjølopplevelsen og andres kategoriseringer endres. I samhandling på disse arenaene forandres verdissetingene, noe som er med på å generere nye sosiale felt. Dermed utvides de sosiale personers status og tegnrepertoar. Det er et stort spekter av ferdigheter som ungdommene rangerer hverandre etter. Samtidig er det mangel på kunnskaper eller noe å fylle samhandlingssituasjonene med, som får igang slike handlinger som det å kjede seg og det "å kjiike". Dette er måter man "griper" verden når man ikke har identifisert hvilken kompetanse som kan brukes.

Både jentene og guttenes "spisskompetanse" fra tidligere samhandlingsfeltet mister betydning etter at de kommer på videregående skole, for der blir nye felt og nye verdsettinger dominante. Dette får konsekvenser for alle fellesskapene som eksisterte våren før. For de som hadde færrest erfaringer fra fritidsarenaene i Nyhavn, - guttene, er endringene størst. Gjennom skolen får de innpass til en rekke begivenheter og nye sosiale arenaer som er med på å generere nye typer fellesskap med nye muligheter. Erfaringer fra skolen sammen med ferdigheter på andre samhandlingsarenaer er med på å forme nye fellesskap. De guttene som ikke klarte å enes om situasjonsdefinisjonen inngår i nye felt med utspring i ny skole og på biljardsalongen. Flere guttegjenger ble etterhvert synlige i det sosiale landskapet. Skifte av skole innvirker også på samhandlingsforholdet mellom jentene. Konflikten og de stigmatiserende kategoriseringene fra våren før forsvinner, det gjør også langt på veg grensene for gjengene. Skolebyttet får dermed andre konsekvenser for jentemiljøet enn for guttene, for jentene fører det til at de blir usikre på hvor grensene mellom fellesskapene går, mens guttene finner fram til noen flere kriterier for fellesskap.

Dermed skjer det de motsatte prosessene i gutte og jente miljøet, guttenes fellesskap blir mer avklarte, og jentes blir mer uklare. Guttefellesskapene beveger seg mot en større grad av integrasjon, og jentenes mot større differensiering.

I møte på alle nye arenaer fikk de føle hva det vil si å være inkompetente. De væpner

seg med kompetanse de kan bruke i stedet for; de kjeder seg, er ute for å "kjiike", loder, henger på hjørnet, de besvarer alle mulige spørsmål med "vet kje". Og mange av dem vil etterhvert flytte. Dette er måten de beveger seg mot nye sosiale posisjoner. Samtidig er det de voksnes fortolkning av dette tegninventarert som er med på å vedlikeholde forskjellen mellom ungdom og de voksne.

Fra tradisjonelle småskala samfunn verden rundt kjenner vi til overgangsritualer som fører unge mennesker inn i den voksne verden, disse er tradisjonsbundet og iscenesatt av samfunnet. I Nord Norge var det konfirmasjonen som hadde denne funksjonen. Femtenåringen ble ansett som voksen etter konfirmasjonen, dermed kunne han eller hun begynne å tilegne seg alle rollene som lå i voksen-statusen. I dag har konfirmasjonen mistet sin betydning som overgangsrituale. Ungdommen tilegner seg roller som tilhører voksen-statusen, men de blir ikke anerkjent som voksen. Det virker som det ritualet som har overtatt for å markere posisjonsforandring er at den unge må ut i verden, for å reise eller ta utdanning. Som Bauman (i Coppet 92), ser vi at ritualene forstås forskjellig av de ulike aktørene som involveres, den som drar er gjerne lei hjemplassen og de som blir igjen forventer at den unge drar ut for å kvalifisere seg.

11.2 Forskningen konstruerer problemer i ungdommens eget felt.

Det er ved å følge prosesser jeg har oppdaget mønster i ungdoms hverdagsliv, ikke det motsatte, som er å ta utgangspunkt i en struktur, eller et "problem", for så å forsøke å avdekke det bakenforliggende. Dette er det klassiske skillet mellom grunnforskning og anvendt forskning. Jeg står her på F. Barths skuldre. En gang har han sagt: *"Grunnforskning er mye mere anvendelig enn anvendt forskning"*. Det nyttige ved å tenke prosess og ikke struktur er at vi forsøker å unngå å ta noen aspekter ved objektenes "liv" for gitt. Vi er opptatt av hvilke forhold som produserer (det underliggende for) formen eller uttrykket. På den måten får man innsikter som kan være med å belyse hvordan noe blir til et problem for byråkratiet og forskningen, og kanskje i neste omgang for ungdom.

Mitt fokus har vært på ungdoms hverdagsliv i hva vi kan kalle en "levende tradisjon av ferdigheter". Dette har gitt meg muligheten til å se hendelsene som finner sted innen denne "ferdighetstradisjonen" og som er med på å forme den samme tradisjonen. Men for å forstå at dette handler om ferdigheter som produseres og

reproduseres, holdt det ikke å se på uttrykket alene, det måtte sees i den sammenheng den eksisterte i. Som Barth (1987:86) sier:

“...it (the expression) can only be interpreted when it is located in a social organization and a praxis of communication.” Og videre sier han *“By giving more integrity to the context of praxis in which these concepts form other cultures are embedded, we can expand our horizon”*.

Det er ut fra ungdommenes hverdagslige handlinger, satt i sammenheng, at jeg har forsøkt å gripe deres “forståelse av forståelse”. Gjennom å tolke tegn og de ferdigheter forvaltningen av tegnene innebærer har jeg konstruert et system av mening. Det er de samme tegnene de voksne med sitt perspektiv har vansker med å forstå. Det kommer til uttrykk i det etablerte samfunnets omtale av ungdom. Som Christie (87) påpeker har vi hatt en utvikling fra etterkrigsårene der vi fra å snakke om ungdom som framtiden til å omtale dem som et problem.

I denne avhandlingen har vi møtt forskere med et slikt problem-perspektiv. Med vel-definerte problemstillinger og politiske målsetninger i kofferten, entrer rusforskeren feltet. Han har den kvantitative forskers avstand og distanse. Men denne forskningen utvidet ikke kunnskapshorizonten, den snarere bekrefter noe vi har hørt før. Dette fordi problem-perspektivet tar fenomenet ut av den sosiale konteksten det eksisterer i og inn de byråkratiske og ideelle målsetningene. Denne måten å gripe an rusproblematikken, (eller ungdomsproblemene som samfunnsproblem) gjør det umulig å se hvordan ungdommen griper sin verden. Det man gjør er å gi byråkratiet “bekreftelse på sin egen forståelse”.

Rusundersøkelsens forskningsresultater er gjort tilgjengelige for “en ikke-trenet leser” av samfunnsfaglige rapporter, og sendes ut til de ulike kommunene. Kommunenes byråkrater, ungdomsarbeidere og lærere får, fra autorativt hold, vite at “jenter er holdningsløse” og “de som mistrives drikker mer enn de som trives”, som vi igjen kan tenke oss igangsetter visse tanker og kategoriseringer lokalt.

Rapporten fra rusforskeren har tatt for seg ett aspekt ved ungdoms hverdagsliv. Alkohol er noe som ungdom på en eller annen måte skal forholde seg til, fordi det å drikke er plassert i “ungdomsspacets” tegninventar. Men i forskerens rapport er alkoholen fremdeles i byråkratiets “space”, men “placed” ute i kommunene der ungdommene er.

Det kan se ut som forskeren stilles over valget mellom å ha nærhet til forskningsfeltet eller til byråkratiets problemer.

11.3 Hva så med "Det gode liv"?

"... som fisken i vannet."

I kapittel syv stilte jeg meg følgende spørsmål: Hvis vi forstår trivsel som samsvar mellom det man gjør og hvordan en synes at ting bør være, da er misnøye det motsatte av dette. Betyr kjedsomhet at ungdommene er misfornøyde? Eller er kjedsomhet noe mer enn kritikk av egen hverdag?

Ved å sette kjedsomhet og situasjoner som ungdom aktivt oppsøker "for" å kjede seg, inn i sammenheng har jeg funnet et kollektivt uttrykk for leting.

De leter etter det gode liv. Ungdommenes gode liv forbindes med muligheten til å gjøre det de har lyst til å gjøre, - det å ha det artig. De har mange ideer om hva dette artige er, -men de vet ikke alltid når og hvor det oppstår. De vet ikke bestandig hva de leter etter, men de "kjiiker" etter noe eller noen, og de kjeder seg. Gjennom slik famlende leting, der alt er åpent, kan mye skje. Det at det kjedelige er åpent, gjør det spennende. Det artige er det motsatte av å kjede seg, som også er spennende. Når de snakker om det artige er det festen, helga, enkelte småsituasjoner i hverdagen, fotballturneringen, 16. mai arrangementet osv. For framtiden har de mange ideer og drømmer. Alle har de optimistiske fremtidsdrømmer (kapittel 7). De prater om hva de skulle bli. Mange av disse yrkene er hva vi i dag tenker på som høystatus yrker.

Disse artige hendelsene er enten hverdagssituasjoner som gjøres om til noe annet, eller hendelser som skiller seg fra hverdagen ved at det er "Time out"(H.K. Sørhaug), eller et rituale. Festen og særlig 16 mai arrangementet har ritualets preg. Som vi har sett er mange av måtene de leter på, eller det jeg har kalt å famle, også er sermonielle eller rituelle.

Det artige knyttes til hendelser som kan oppstå etter jakten/famlingen, og til rettigheter samfunnet enda ikke har gitt dem. Når de ikke har disse rettighetene tar de seg mer eller mindre til rette (mot foreldrenes vilje). Eller de fortsetter å kjiike eller kjede seg. Begge delene reagerer det etablerte samfunn negativt på. Både letingen og målet er negativt, sett ovenifra. Enten ungdommen tar seg til rette eller famler, så får

vi inntrykk av at de ønsker å bli voksen, -eller at de ønsker å utvikle et kvalifikasjonsgrunnlag for et voksent samfunnsliv.

Hva betyr så det å være voksen for dem, hva er dette for slags kvalifikasjoner? Hva er det dette statusskiftet innebærer? For ungdommene er det å være voksen noe som inneholder friheter som de ikke innehar selv. Det å være voksen er å gjøre alle de tingene de ikke kan gjøre nå, det er å ha et liv der man sjøl kan bestemme. Det er en posisjon som gir nye rettigheter. Diskusjonene om når de skulle ta førerkort begynte allerede i niende, Eva trengte Allaktivitetshuset til hun kom inn på utestedene, flere russenavn (kjæle navn man bruker på hverandre i russetiden) var bestemt i førsteklasse på videregående, de gledet seg til å kunne kjøpe alkohol selv så de slapp "peset" med å spørre eldre bekjente og til å kunne gjøre alt dette uten formaninger fra sine foreldre.

Når ungdommene skulle beskrive de voksne (i generelle termer) så var det de som "*ikkje bry seg om oss*" og "*De voksne forstår oss ikkje*". De voksne betydde å markere avstand til den generasjonen de selv representerte, en form for overlegenhet. Derfor er det en forskjell mellom de framtidsdrømmene de selv har om hvor "artig" det skal bli og bli voksen og det forbildet dagens voksne gir.

En av de viktigste funnene mine i denne avhandlingen er at ungdommen ikke har mulighet å identifisere når de er voksne. I det mest konsekvensrike statusskiftet i samfunnet er innpass blitt vanskelig fordi novisens måte å lete eller søke mot nye posisjoner og tegnene på nye status, blir misforstått av representanter for det etablerte samfunn. På denne måten er ungdommen utestengt fra det etablerte samfunn.

Ungdomsforskeren kan være med på å opprettholde eller forsterke opplevelsen av utestenging. Gjennom å ta departementet og planleggenes forståelser for gitt, ved å angripe feltet med spørreskjemaer og holde informantenes svar utenfor den sosiale kontekst, ser man ikke dynamikkene, men ølflasker. Det blir til en historie som forsterker bildet av ungdom som utenfor barndom og det voksne liv, og det øker dermed problemet med innlemmelse.

I denne avhandlingen har vi møtt helt vanlige ungdom. Ved å ta tak i disse ungdommenes begreper har jeg systematisert og fortolket deres verden, til en

beretning om hvordan mening skapes i kontinuerlig samhandling. Som Barth (1987) påpeker trenger vi ikke å hevde at vår beretning om verden er den eneste sanne verden..... Alt vi trenger å tro på er at vi utvikler teori og metode som øker vår mulighet til å se og reflektere om hvordan kulturelle tradisjoner forholder seg til det å forstå (sin) verden. (opcit. s.88)

De beretningene vi konstruerer prøver å gripe hva vannet er for fisken, eller hva det er som innvirker på samfunnsdynamikkene - som forklarer hvorfor ungdommene gjør det de gjør - eller hva de gjør - gjør med verden.....

Litteraturliste

- Arntsen, Bjørn Navigasjon med lokal kunnskap som kompass. Møte med fiskere i en Fjord. Hovedfagsoppgave ISV V-94.
- Barth, Fredrik Anthropological models and social reality. Process and form in social life. Selected essays for Fredric Barth Vol.1. London 1981
Routledge & Kegan Paul. London
- Barth, Fredrik Cosmologies in the making: A generative approach to cultural variation in inner New Guinea. Cambridge University Press.
1987
- Barth, Fredrik Towards greater naturalism in conceptualizing societies.
in: Conceptualizing Society. Ed: A. Kuper. Routledge 1992
- Baumann, Gerd Rituals implicates "Others": reading Durkheim in plural society.
in: Understanding Rituals. de Coppet (ed) Routledge 1992
- Berentzen, Sigrud Kjønnskontrasten i barns lek. Analyse av forholdet mellom begrepsdannelse og samhandling i en barnehage. Bergen 1980.
Skriftserie no.3 Occasional Paper
- Berentzen, Sigurd Boyfriend- Girlfriend Relationships and Social Organization. A Study of Growth and Decline of "Go-With" Relationships in a Black Ghetto. in: The Ecology of Choice and Symbol. Essays in Honour of Fredrik Barth. ed: Grønhaug, Haaland. Henriksen Alma Mater. 1992
- Berkaak, O Samtidskultur som påbegynt virkelighet: noen betraktninger om tolkningsstrategi. Og: Trippin´the Light Fantastic: Rus og dop som terskelsymbol i rock and roll. i: Den påbegynte virkelighet. Universitetsforlaget 1992
- Bourdieu, Pierre "Ungdommen" er bare et ord. og "Den allmanne opinionen fins inte" i Kultur och Kritik. 1991. Daidalos AB.
- Brox, Ottar Nord-Norge. Fra Allmenning til koloni. Univeristetsforlaget Oslo 1984.
- Brox, O Sosialantropologisk arbeid med nordisk kultur.
Norsk antropologisk tidsskrift. 1.1991

- Brøgger, Jan Om gjengstrukturer i et ungdomsmiljø. i. Lem/Holter (red)
Sosialpsykolog. En del norske bidrag gjennom 20 år.
Universitetsforlaget. 1973
- Cohen, A Introduction, i Cohen ed.: Belonging
Manchester University Press, 1982
- Cohen, A The Symbolic Construction of community. Key Ideas. Ellis
Horwood Limited 1985
- Christie, Nils Ungdommen og elendigheten. I Førnes og Stafseng. Ungdom
måt år 2000. Et nordisk og europeisk perspektiv. Gyldendal 1987
- Danielsen, K Kultur, identitet og alderdom
i, Rudie: Myk start hard landing. Universitetsforlaget. -1984
- De Coppet, Daniel (ed.) Introduction. Understanding Rituals.
Routledge 1992
- Drotner og Rudberg Dobbeltblikk på det moderne. Unge kvinners hverdagsliv og
kultur i Norden. Introduksjon. Køn og Ambivalens.
Universitetsforlaget 1993
- Eriksen, T.H. Små steder, store spørsmål. Innføring i sosial antropologi.
Universitetsforlaget 1993.
- Fischer & Lazerson Human Development. From Conception through adolescence.
W.H.Freeman and Comanpy. Oxford. 1984
- Foss, Nina Helse på dagsorden. En historie om hvordan helsearbeidere
ikke får til å skape økt trivsel blant folk flest.
Hovedfagsoppgave V-94. ISV
- Geertz, C Thick Description: Toward an Interpretive Theory of Culture.
in: Interpretation of Cultures. Basic Books. 1973
- Geertz, C "From the Native's Point of View": On the Nature of
Anthropological Understanding. Local Knowledge 1983 Basic
Books
- Gerrard, Siri "Æ kain tænke mæ å bli hær. Men ikke for enkvær pris"
Fiskekultur og ungdomskultur i omforming.
I "Ungdom i Lokalmiljø" Heggen, Mykelbust og Øia.
Samlaget 1993.
- Goffman, Erving Vårt rollespill til dagli Pax Forlag. Oslo 1992

- Grønhaug, Reidar   Scale as a Variable in Analysis. I Barth: Scale and Social Organisation. Universitetsforlaget 1978.
- Grønhaug, Reidar   Konstruksjon og destruksjon av tegn
I Utaker og Johansen. Strukturalisme og semiologi. Muligheter og begrensninger i en semiologisk forskningspraksis. Universitetsforlaget 1984
- Grønhaug, Reidar   Transaction and signification. An analytical distinction in the study of social interaction, Bergen: 1976
- Gullestad, M   Lokalsamfunnsbegrepet og dets anvednelse i studiet av bysamfunn. I Lokale samfunn og offentlig planlegging. Thuen og Wadel. 1978
- Gullestad, M   Livsstil og likhet. Om nærmiljø i byer. Universitetsforlaget. 1985
- Gullesatd, M   Kultur og hverdagsliv. På sporet av det moderne Norge. Universitetsforlaget 1989
- Gullestad, M   Studiet av egen samtidskultur som utfordring. Norsk antropologisk tidsskrift. 1/1991
- Hammersly og Atkinson   Feltmetodikk Oslo. 1987
- Hastrup, Kirsten   Det antropologiske prosjekt om forbløffelse. Gyldendalske Boghandel 1992
- Hastrup, Kirsten   Antropologiske studier av egen kultur. Norsk antropologisk tidsskrift 1/1991
- Haugen, Inger   Til sladderens pris- eller: om å være prisgitt sladderer. Sosiologi i dag 4/83
- Haugen, Inger   Om forvaltning av utilgjengelighet. Et perspektiv på studiet av boligmiljø og samværsform. Tidsskrift for samfunnsforskning. Bind 19 1978.
- Hansen og Skogstad   Ungdoms levekår i Nordland. Arbeidsnotat Nordlandsforskning september 1992
- Hebdige, D   Subculture. Meaning in Style. 1979 New Accents.
- Henriksen og Sande   I omstillingens bakrus. - om ungdomssosialisering til foreldres drikke kultur med hjemmebrent. Særtrykk nr 101/93 Nordlands forskning

- Holtedahl, Lisbet Hva mutter gjør er alltid viktig
1986. Universitetsforlaget
- Holtedahl, Lisbet "Formidlingsproblemer i Samrudsforskning", Tromsø
stensilserie A nr. 49. ISV.1987
- Holtedahl, Lisbet Vi har vokst fra hverandre.
i: Barns sosiale verden. Perspektiver på kontroll og oppdragelse.
red: Berentzen og Berggreen. Gyldendal Norsk Forlag. 1987
- Høgmo, Tiller og Solstad Skolen og den lokale utfordring. En sluttrapport fra
Lofotprosjektet. Universitetet i Tromsø. September 1981.
- Johansen, Anders Handlingens tid. i Eriksen, .T. H. Hvor mange hvite elefanter? Ad
Notam 1989.
- Johansen, Anders Lengselen etter det virkelige. (udatert)
- Jørgensen.B.B "Hvorfor gjør de ikke noget?"
Hverdagsliv, Kultur og Subjektivitet. Red: Bolch, Højgaard,
Jørgensen, Nautrup. Kultursosiologiske skrifter 25
Københavns Universitet 1988
- Klaussen, A ed: Den norske væremåten. Cappelen, 1984.
- Kleven, Kari Vik Jentklutur som kyskhetsbelte. Om kulturelle, samfunnsmessige
og psykologiske endringer i unge jenters verden.
1992. Universitetsforlaget
- Klingenberg, Eva Slovenerne i Kantern. - En melankolsk og usynlig minoritet.
Hovedfagsoppgave i Sosialantropologi Våren 1994
- Løchen, Y (red) Den sosiale forvitringen. Formål og Fellesskap. Prosjekt
Alternativ Framtid. Oslo 1990
- Moore, H Gender & Status: Explaining the Position of Women. Feminism
& Anthropology. Polity Press. 1988
- Nikolaisen, Roy Ungdom og rusmidler i Vågan.
NF-arbeidsnotat 1021/93. Nordlands Forskning
- Nikolaisen, Roy Ungdom og rusmidler i fem kommuner i Nordland
NF-arbeidsnotat 1009/94 Nordlands Forskning.
- Pedersen, W Overgangsriualer, Liminalitet, rus. Nordisk Alkoholtidskrift.
Vol. 9. 92:2
- Parkin, David Rituals as aptial direction and bodily division.

- in. Understanding Rituals. de Coppet. Routledge 1992
- Pedersen, W
Bruddet som bidner. Samtiden 6/92
- Rasmussen, Anne
"Dårlig rykte" en kvinneskjebne.
i Myk start, hard landing. Universitetsforlaget 1984.
- Rosaldo, Reanto
Culture and Truth. The remarking of social analysis.
1989. Routledge.
- Rudie, Ingrid
Myk start, hard landing. Innledning
Universitetsforlaget 1984
- Sande, Allan ed:
I ungdommens bakrus? 1993
Nordlandsforskning. (stensil)
- Stafseng/Frønes (red.)
Ungdom mot år 2000. I nordisk og europeisk perspektiv.
1987. Gyldendal Norsk Forlag
- Spradly og McCurdy
The Cultural Experience. Ethnography i Complex Society.
Waveland Press. Illinois, USA. 1972
- Spradly & Mann
The Cocktail Waitress. Womans work in a mans world.
McGraw-Hill. 1975. New York.
- Thuen, T. & Wadel, C
Lokale samfunn og offentlig planlegging. Universitetsforlaget
1982.
- Turner, Victor
Betwixt and Between. The Liminal Period in Rites de Passage.
in: The Proceedings of the American Ethnological Society 1969.
- Turner, Victor
Liminality and Communitas. in The ritual Process. Structure and
anti-structure. 1991 (1969). Cornell
- Turner, Victor
Passages, Margins, and Prerty: Religious Symbols of
Communitas. in: Dramas, Fileds, and Metaphors. Cornell 1974
- Whyte, W, F
Street Corner Society. The Social Structure of an Italian Slum.
University of Chicago Press. 1981.
- Wiborg, Agnete
Lokasamfunn i utkanten! Sted, mellomstasjon eller endestopp?
Rapport 4/90 AFI
- Willis, P
Learning to Labour. How working class kids get working class
jobs. Gower. England. 1978
- Willis, P
Common Culture. Open University press. 1990
- Ziehe, Thomas
Den farlige tilvænning til kedsomheden. i Ambivalenser og
Mangfoldighed. Politisk Revy. København 1989

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the integrity of the financial system and for the ability to detect and prevent fraud.

2. The second part of the document outlines the specific requirements for record-keeping, including the need to maintain original documents and to keep copies of all transactions. It also discusses the importance of regular audits and the need to report any discrepancies immediately.

3. The third part of the document discusses the consequences of failing to maintain accurate records, including the potential for legal action and the loss of trust in the financial system. It also discusses the importance of transparency and the need to provide clear and concise information to all stakeholders.

4. The fourth part of the document discusses the role of technology in record-keeping, including the use of electronic databases and the importance of ensuring the security and integrity of digital records. It also discusses the need for regular updates and maintenance of the system.

5. The fifth part of the document discusses the importance of training and education for all staff involved in record-keeping, including the need for ongoing professional development and the importance of clear communication and collaboration between all departments.

6. The sixth part of the document discusses the importance of regular reviews and updates of the record-keeping system, including the need to assess the effectiveness of the system and to make any necessary changes. It also discusses the importance of staying up-to-date with the latest industry standards and best practices.

7. The seventh part of the document discusses the importance of maintaining a strong relationship with the relevant regulatory bodies, including the need to provide accurate and timely information and to cooperate fully with any investigations.

8. The eighth part of the document discusses the importance of maintaining a strong internal control system, including the need for clear policies and procedures and the importance of regular monitoring and reporting.

9. The ninth part of the document discusses the importance of maintaining a strong culture of integrity and ethical behavior, including the need for clear communication and the importance of holding all staff accountable for their actions.

10. The tenth part of the document discusses the importance of maintaining a strong relationship with the public, including the need for transparency and the importance of providing clear and concise information to all stakeholders.